විනයපිටකෙ

පාචිත්තිය-අට්ඨකථා

ධම්මචිචය

පටුන

"ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා."

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරි

(ඡට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

පාචිත්තිය-අට්ඨකථා

5. පාචිත්තියකණ්ඩං

1. මුසාවාදවග්ගො

1. මුසාවාදසික්ඛාපදවණ්ණනා

යෙසං නවහි වග්ගෙහි, සඞ්ගහො සුප්පතිට්ඨිතො;
ඛුද්දකානං අයං දානි, තෙසං භවති වණ්ණනා.

1. තත්ථ මුසාවාදවග්ගස්ස තාව පඨමසික්ඛාපදෙ **හත්ථකොති** තස්ස ථෙරස්ස නාමං. සක්‍යානං පුත්තොති **සක්‍යපුත්තො.** බුද්ධකාලෙ කිර සක්‍යකුලතො අසීති පුරිසසහස්සානි පබ්බජිංසු, තෙසං සො අඤ්ඤතරොති. **වාදක්ඛිත්තොති** ‘‘වාදං කරිස්සාමී’’ති එවං පරිවිතක්කිතෙන වාදෙන පරවාදිසන්තිකං ඛිත්තො පක්ඛිත්තො පහිතො පෙසිතොති අත්ථො. වාදම්හි වා සකෙන චිත්තෙන ඛිත්තො. යත්‍ර යත්‍ර වාදො තත්‍ර තත්‍රෙව සන්දිස්සතීතිපි වාදක්ඛිත්තො. **අවජානිත්වා අවජානාතීති** අත්තනො වාදෙ කඤ්චි දොසං සල්ලක්ඛෙන්තො ‘‘නායං මම වාදො’’ති අවජානිත්වා පුන කථෙන්තො කථෙන්තො නිද්දොසතං සල්ලක්ඛෙත්වා ‘‘මමෙව අයං වාදො’’ති පටිජානාති. **පටිජානිත්වා අවජානාතීති** කිස්මිඤ්චිදෙව වචනෙ ආනිසංසං සල්ලක්ඛෙන්තො ‘‘අයං මම වාදො’’ති පටිජානිත්වා පුන කථෙන්තො කථෙන්තො තත්ථ දොසං සල්ලක්ඛෙත්වා “නායං මම වාදො’’ති අවජානාති. **අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතීති** අඤ්ඤෙන කාරණෙන අඤ්ඤං කාරණං පටිචරති පටිච්ඡාදෙති අජ්ඣොත්ථරති, “රූපං අනිච්චං ජානිතබ්බතො’’ති වත්වා පුන “ජාතිධම්මතො’’තිආදීනි වදති. කුරුන්දියං පන ‘‘එතස්ස පටිච්ඡාදනහෙතුං අඤ්ඤං බහුං කථෙතී’’ති වුත්තං. තත්‍රායං අධිප්පායො – යං තං පටිජානනඤ්ච අවජානනඤ්ච, තස්ස පටිච්ඡාදනත්ථං ‘‘කො ආහ, කිං ආහ, කිස්මිං ආහා’’ති එවමාදි බහුං භාසතීති. පුන මහාඅට්ඨකථායං ‘‘අවජානිත්වා පටිජානන්තො පටිජානිත්වා අවජානන්තො එව ච අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතී’’ති වුත්තං. **සම්පජානමුසා භාසතීති** ජානන්තො මුසා භාසති. **සඞ්කෙතං කත්වා විසංවාදෙතීති** පුරෙභත්තාදීසු ‘‘අසුකස්මිං නාම කාලෙ අසුකස්මිං නාම පදෙසෙ වාදො හොතූ’’ති සඞ්කෙතං කත්වා සඞ්කෙතතො පුරෙ වා පච්ඡා වා ගන්ත්වා ‘‘පස්සථ භො, තිත්ථියා න ආගතා පරාජිතා’’ති පක්කමති.

2. **සම්පජානමුසාවාදෙති** ජානිත්වා ජානන්තස්ස ච මුසා භණනෙ.

3. **විසංවාදනපුරෙක්ඛාරස්සාති** විසංවාදනචිත්තං පුරතො කත්වා වදන්තස්ස. **වාචාති** මිච්ඡාවාචාපරියාපන්නවචනසමුට්ඨාපිකා චෙතනා. **ගිරාති** තාය චෙතනාය සමුට්ඨාපිතසද්දං දස්සෙති. **බ්‍යප්පථොති** වචනපථො; වාචායෙව හි අඤ්ඤෙසම්පි දිට්ඨානුගතිමාපජ්ජන්තානං පථභූතතො බ්‍යප්පථොති වුච්චති. **වචීභෙදොති** වචීසඞ්ඛාතාය වාචාය භෙදො; පභෙදගතා වාචා එව එවං වුච්චති. වාචසිකා විඤ්ඤත්තීති **වචීවිඤ්ඤත්ති**. එවං පඨමපදෙන සුද්ධචෙතනා, මජ්ඣෙ තීහි තංසමුට්ඨාපිතසද්දසහිතා චෙතනා, අන්තෙ එකෙන විඤ්ඤත්තිසහිතා චෙතනා ''කථිතා''ති වෙදිතබ්බා. **අනරියවොහාරාති** අනරියානං බාලපුථුජ්ජනානං වොහාරා.

එවං සම්පජානමුසාවාදං දස්සෙත්වා ඉදානි අන්තෙ වුත්තානං සම්පජානමුසාවාදසඞ්ඛාතානං අනරියවොහාරානං ලක්ඛණං දස්සෙන්තො **''අදිට්ඨං දිට්ඨං මෙ''**තිආදිමාහ. තත්ථ අදිට්ඨං දිට්ඨං මෙති එවං වදතො වචනං තංසමුට්ඨාපිකා වා චෙතනා එකො අනරියවොහාරොති ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. අපිචෙත්ථ චක්ඛුවසෙන අග්ගහිතාරම්මණං අදිට්ඨං, සොතවසෙන අග්ගහිතං අසුතං, ඝානාදිවසෙන මුනිත්වා තීහි ඉන්ද්‍රියෙහි එකාබද්ධං විය කත්වා පත්වා අග්ගහිතං අමුතං, අඤ්ඤත්‍ර පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි සුද්ධෙන විඤ්ඤාණෙනෙව අග්ගහිතං අවිඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං. පාළියං පන **''අදිට්ඨං නාම න චක්ඛුනා දිට්ඨ''**න්ති එවං ඔළාරිකෙනෙව නයෙන දෙසනා කතාති. දිට්ඨාදීසු ච අත්තනාපි පරෙනපි දිට්ඨං දිට්ඨමෙව. එවං සුතමුතවිඤ්ඤාතානීති අයමෙකො පරියායො. අපරො නයො යං අත්තනා දිට්ඨං දිට්ඨමෙව තං. එස නයො සුතාදීසු. යං පන පරෙන දිට්ඨං, තං අත්තනා සුතට්ඨානෙ තිට්ඨති. එවං මුතාදීනිපි.

4. ඉදානි තෙසං අනරියවොහාරානං වසෙන ආපත්තිං ආරොපෙත්වා දස්සෙන්තො **''තීහාකාරෙහී''**තිආදිමාහ. තස්සත්ථො ''තීහි ආකාරෙහි පඨමං ඣානං සමාපජ්ජින්ති සම්පජානමුසා භණන්තස්ස ආපත්ති පාරාජිකස්සා''ති එවමාදිචතුත්ථපාරාජිකපාළිවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. කෙවලඤ්හි තත්ථ ''පඨමං ඣානං සමාපජ්ජි''න්ති ඉධ ''අදිට්ඨං දිට්ඨං මෙ''ති, තත්ථ ච ''ආපත්ති පාරාජිකස්සා''ති ''ඉධ ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති එවං වත්ථුමත්තෙ ආපත්තිමත්තෙ ච විසෙසො, සෙසං එකලක්ඛණමෙවාති.

9. **තීහාකාරෙහි දිට්ඨෙ වෙමතිකොති**ආදීනම්පි අත්ථො ''දිට්ඨස්ස හොති පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො දිට්ඨෙ වෙමතිකො''ති එවමාදිදුට්ඨදොසපාළිවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. පාළිමත්තමෙව හි එත්ථ විසෙසො, අත්ථෙ පන සථෙරවාදෙ කිඤ්චි නානාකරණං නත්ථි.

11. **සහසා භණතීති** අවීමංසිත්වා අනුපධාරෙත්වා වා වෙගෙන දිට්ඨම්පි ‘‘අදිට්ඨං මෙ’’ති භණති. **අඤ්ඤං භණිස්සාමීති අඤ්ඤං භණතීති** මන්දත්තා ජළත්තා පක්ඛලන්තො ‘‘චීවර’’න්ති වත්තබ්බෙ ‘‘චීර’’න්ති ආදිං භණති. යො පන සාමණෙරෙන ‘‘අපි භන්තෙ මය්හං උපජ්ඣායං පස්සිත්ථා’’ති වුත්තො කෙළිං කුරුමානො ‘‘තව උපජ්ඣායො දාරුසකටං යොජෙත්වා ගතො භවිස්සතී’’ති වා සිඞ්ගාලසද්දං සුත්වා ‘‘කස්සායං භන්තෙ සද්දො’’ති වුත්තො ‘‘මාතුයා තෙ යානෙන ගච්ඡන්තියා කද්දමෙ ලග්ගචක්කං උද්ධරන්තානං අයං සද්දො’’ති වා එවං නෙව දවා න රවා අඤ්ඤං භණති, සො ආපත්තිං ආපජ්ජතියෙව. අඤ්ඤා පූරණකථා නාම හොති, එකො ගාමෙ ථොකං තෙලං ලභිත්වා විහාරං ආගතො සාමණෙරං භණති – ‘‘ත්වං අජ්ජ කුහිං ගතො, ගාමො එකතෙලො අහොසී’’ති වා පච්ඡිකාය ඨපිතං පූවඛණ්ඩං ලභිත්වා ‘‘අජ්ජ ගාමෙ පච්ඡිකාහි පූවෙ චාරෙසු’’න්ති වා, අයං මුසාවාදොව හොති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

මුසාවාදසික්ඛාපදං පඨමං.

2. ඔමසවාදසික්ඛාපදවණ්ණනා

12. දුතියසික්ඛාපදෙ **ඔමසන්තීති** ඔවිජ්ඣන්ති. **ඛුංසෙන්තීති** අක්කොසන්ති. **වම්භෙන්තීති** පධංසෙන්ති.

13. **භූතපුබ්බන්ති** ඉදං වත්ථුං භගවා ඔමසවාදගරහණත්ථං ආහරි. **නන්දිවිසාලො නාමාති** නන්දීති තස්ස බලීබද්දස්ස නාමං, විසාණානි පනස්ස විසාලානි, තස්මා **‘‘නන්දිවිසාලො’’**ති වුච්චති. බොධිසත්තො තෙන සමයෙන නන්දිවිසාලො නාම හොති. බ්‍රාහ්මණො තං යාගුභත්තාදීහි අතිවිය පොසෙසි. අථ සො බ්‍රාහ්මණං අනුකම්පමානො **‘‘ගච්ඡ ත්ව’’**න්තිආදිමාහ. **තත්ථෙව අට්ඨාසීති** අහෙතුකපටිසන්ධිකාලෙපි පරඛුංසනං අමනාපතොයෙව පච්චෙසි, තස්මා බ්‍රාහ්මණස්ස දොසං දස්සෙතුකාමො අට්ඨාසි. **සකටසතං අතිබද්ධං පවට්ටෙසීති** පටිපාටියා ඨපෙත්වා හෙට්ඨාරුක්ඛෙ දත්වා එකාබද්ධං කත්වා මුග්ගමාසවාලුකාදීහි පුණ්ණං සකටසතං පවට්ටෙන්තො, කිඤ්චාපි පුබ්බෙ පතිට්ඨිතාරප්පදෙසං පුන අරෙ පත්තෙ පවට්ටිතං හොති, බොධිසත්තො පන පුරිමසකටෙන පතිට්ඨිතට්ඨානෙ පච්ඡිමසකටං පතිට්ඨාපෙතුං සකටසතප්පමාණං පදෙසං පවට්ටෙසි. බොධිසත්තානඤ්හි සිථිලකරණං නාම නත්ථි. **තෙන චත්තමනො අහූති** තෙන බ්‍රාහ්මණස්ස ධනලාභෙන අත්තනො කම්මෙන ච සො නන්දිවිසාලො අත්තමනො අහොසි.

15. **අක්කොසෙනපීති** එත්ථ පන යස්මා පරතො ‘‘ද්වෙ අක්කොසා – හීනො ච අක්කොසො උක්කට්ඨො ච අක්කොසො’’ති විභජිතුකාමො, තස්මා යථා පුබ්බෙ ‘‘හීනෙනපි අක්කොසෙන ඛුංසෙන්තී’’ති වුත්තං; එවං අවත්වා ‘‘අක්කොසෙන’’ ඉච්චෙවමාහ. **වෙනජාතීති** තච්ඡකජාති; වෙණුකාරජාතීතිපි වදන්ති. **නෙසාදජාතීති** මිගලුද්දකාදිජාති.

රථකාරජාතීති චම්මකාරජාති. **පුක්කුසජාතීති** පුප්ඵඡඩ්ඩකජාති. **අවකණ්ණකාදි** දාසානං නාමං හොති; තස්මා හීනං. **ඔඤ්ඤාතන්ති** අවඤ්ඤාතං; ‘‘උඤ්ඤාත’’න්තිපි පඨන්ති. **අවඤ්ඤාතන්ති** වම්භෙත්වා ඤාතං. **හීළිතන්ති** ජිගුච්ඡිතං. **පරිභූතන්ති** කිමෙතෙනාතිති පරිභවකතං. **අචිත්තීකතන්ති** න ගරුකතං.

කොට්ඨකකම්මන්ති තච්ඡකකම්මං. **මුද්දාති** හත්ථමුද්දාගණනා. **ගණනාති** අච්ඡිද්දකාදිඅවසෙසගණනා. **ලෙඛාති** අක්ඛරලෙඛා. මධුමෙහාබාධො වෙදනාය අභාවතො ‘‘උක්කට්ඨො’’ති වුත්තො. **පාටිකඞ්ඛාති** ඉච්ඡිතබ්බා. **යකාරෙන වා භකාරෙන වාති** යකාරභකාරෙ යොජෙත්වා යො අක්කොසො. **කාටකොටචිකාය වාති** **‘‘කාට’’**න්ති පුරිසනිමිත්තං, **‘‘කොටචිකා’’**ති ඉත්ථිනිමිත්තං; එතෙහි වා යො අක්කොසො, එසො හීනො නාම අක්කොසොති.

16. ඉදානි තෙසං ජාතිආදීනං පභෙදවසෙන ආපත්තිං ආරොපෙත්වා දස්සෙන්තො **‘‘උපසම්පන්නො උපසම්පන්න’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **ඛුංසෙතුකාමො වම්භෙතුකාමො මඞ්කුකත්තුකාමොති** අක්කොසිතුකාමො පධංසිතුකාමො ගරහිතුකාමො නිත්තෙජං කත්තුකාමොති අත්ථො. **හීනෙන හීනන්ති** හීනෙන ජාතිවචනෙන හීනජාතිකං. එතෙන උපායෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො.

එත්ථ ච හීනෙන හීනං වදන්තො කිඤ්චාපි සච්චං වදති, ඔමසිතුකාමතාය පනස්ස වාචාය වාචාය පාචිත්තියං. උක්කට්ඨෙන හීනං වදන්තො ච කිඤ්චාපි අලිකං භණති, ඔමසිතුකාමතාය පන ඉමිනාව සික්ඛාපදෙන පාචිත්තියං ආපජ්ජති, න පුරිමෙන. යොපි ‘‘අතිචණ්ඩාලොසි, අතිබ්‍රාහ්මණොසි, දුට්ඨචණ්ඩාලොසි, දුට්ඨබ්‍රාහ්මණොසී’’තිආදීනි වදති, සොපි ආපත්තියා කාරෙතබ්බො.

26. **සන්ති ඉධෙකච්චෙති** වාරෙ පන පරිහරිත්වා වුත්තභාවෙන දුක්කටං. එසෙව නයො **යෙ නූන...පෙ.... න මයන්ති** වාරෙසුපි. අනුපසම්පන්නෙ පන චතූසුපි වාරෙසු දුක්කටමෙව. චොරොසි ගණ්ඨිභෙදකොසීතිආදිවචනෙහි පන උපසම්පන්නෙපි අනුපම්පන්නෙපි සබ්බවාරෙසු දුක්කටමෙව. දවකම්‍යතාය පන

උපසම්පන්නෙපි අනුපසම්පන්නෙපි සබ්බවාරෙසු දුබ්භාසිතං. දවකම්‍යතා නාම කෙළිහසාධිප්පායතා. ඉමස්මිඤ්ච සික්ඛාපදෙ ඨපෙත්වා භික්ඛුං භික්ඛුනීආදයො සබ්බසත්තා අනුපසම්පන්නට්ඨානෙ ඨිතාති වෙදිතබ්බා.

35. **අත්ථපුරෙක්ඛාරස්සාති**ආදීසු පාළියා අත්ථං වණ්ණයන්තො **අත්ථපුරෙක්ඛාරො;** පාළිං වාචෙන්තො **ධම්මපුරෙක්ඛාරො;** අනුසිට්ඨියං ඨත්වා ‘‘ඉදානිපි චණ්ඩාලොසි, පාපං මා අකාසි, මා තමො තමපරායණො අහොසී’’තිආදිනා නයෙන කථෙන්තො **අනුසාසනීපුරෙක්ඛාරො** නාමාති වෙදිතබ්බො. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති. **දුබ්භාසිතාපත්ති** පනෙත්ථ වාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනං සුඛා ච මජ්ඣත්තා චාති.

ඔමසවාදසික්ඛාපදං දුතියං.

3. පෙසුඤ්ඤසික්ඛාපදවණ්ණනා

36. තතියසික්ඛාපදෙ – **භණ්ඩනජාතානන්ති** සඤ්ජාතභණ්ඩනානං. **භණ්ඩනන්ති** කලහස්ස පුබ්බභාගො, ‘‘ඉමිනා ච ඉමිනා ච ඉදං කතං; එවං වුත්තෙ එවං වක්ඛාමා’’තිආදිකං සකසකපක්ඛෙ සම්මන්තනං. **කලහොති** ආපත්තිගාමිකො කායවාචාවීතික්කමො. **විවාදොති** විග්ගාහිකකථා. තං විවාදං ආපන්නානං **විවාදාපන්නානං. පෙසුඤ්ඤන්ති** පිසුණවාචං, පියභාවස්ස සුඤ්ඤකරණවාචන්ති වුත්තං හොති.

37. **භික්ඛුපෙසුඤ්ඤෙති** භික්ඛූනං පෙසුඤ්ඤෙ; භික්ඛුතො සුත්වා භික්ඛුනා භික්ඛුස්ස උපසංහටපෙසුඤ්ඤෙති අත්ථො.

38. **ද්වීහාකාරෙහීති** ද්වීහි කාරණෙහි. **පියකම්‍යස්ස වාති** ‘‘එවං අහං එතස්ස පියො භවිස්සාමී’’ති අත්තනො පියභාවං පත්ථයමානස්ස වා. **භෙදාධිප්පායස්ස වාති** ‘‘එවමයං එතෙන සද්ධිං භිජ්ජිස්සතී’’ති පරස්ස පරෙන භෙදං ඉච්ඡන්තස්ස වා. **ජාතිතොපීති**ආදි සබ්බං පුරිමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයමෙව. ඉධාපි භික්ඛුනිං ආදිං කත්වා සබ්බෙ අනුපසම්පන්නා නාම.

න පියකම්‍යස්ස න භෙදාධිප්පායස්සාති එකං අක්කොසන්තං එකඤ්ච ඛමන්තං දිස්වා ‘‘අහො නිල්ලජ්ජො, ඊදිසම්පි නාම භවන්තං පුන වත්තබ්බං මඤ්ඤිස්සතී’’ති එවං කෙවලං පාපගරහිතාය භණන්තස්ස අනාපත්ති. සෙසං

උත්තානත්ථමෙව. තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පෙසුඤ්ඤසික්ඛාපදං තතියං.

4. පදසොධම්මසික්ඛාපදවණ්ණනා

44. චතුත්ථසික්ඛාපදෙ – **අප්පතිස්සාති** අප්පතිස්සවා. උපාසකාති වුත්තෙ වචනම්පි න සොතුකාමා; අනාදරාති අත්ථො. අප්පතිස්සයා වා අනීචවුත්තිනොති අත්ථො. **අසභාගවුත්තිකාති** විසභාගජීවිකා, යථා භික්ඛූසු වත්තිතබ්බං; එවං අප්පවත්තවුත්තිනොති අත්ථො.

45. **පදසො ධම්මං වාචෙය්‍යාති** එකතො පදං පදං ධම්මං වාචෙය්‍ය; කොට්ඨාසං කොට්ඨාසං වාචෙය්‍යාති අත්ථො. යස්මා පන තං කොට්ඨාසනාමකං පදං චතුබ්බිධං හොති, තස්මා තං දස්සෙතුං ‘‘පදං අනුපදං අන්වක්ඛරං අනුබ්‍යඤ්ජන’’න්ති පදභාජනං වුත්තං. තත්ථ **පදන්ති** එකො ගාථාපාදො අධිප්පෙතො. **අනුපදන්ති** දුතියපාදො. **අන්වක්ඛරන්ති** එකෙකමක්ඛරං. **අනුබ්‍යඤ්ජනන්ති** පුරිමබ්‍යඤ්ජනෙන සදිසං පච්ඡාබ්‍යඤ්ජනං. යං කිඤ්චි වා එකමක්ඛරං අන්වක්ඛරං, අක්ඛරසමූහො අනුබ්‍යඤ්ජනං, අක්ඛරානුබ්‍යඤ්ජනසමූහො පදං. පඨමපදං පදමෙව, දුතියං අනුපදන්ති එවමෙත්ථ නානාකරණං වෙදිතබ්බං.

ඉදානි **පදං නාම එකතො පට්ඨපෙත්වා එකතො ඔසාපෙන්තීති** ගාථාබන්ධං ධම්මං වාචෙන්තො ‘‘මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා’’ති එකමෙකං පදං සාමණෙරෙන සද්ධිං එකතො ආරභිත්වා එකතොයෙව නිට්ඨාපෙති. එවං වාචෙන්තස්ස පදගණනාය පාචිත්තියා වෙදිතබ්බා. **අනුපදං නාම පාටෙක්කං පට්ඨපෙත්වා එකතො ඔසාපෙන්තීති** ථෙරෙන ‘‘මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා’’ති වුත්තෙ සාමණෙරො තං පදං අපාපුණිත්වා ‘‘මනොසෙට්ඨා මනොමයා’’ති දුතියපදං එකතො භණති, ඉමෙ පාටෙක්කං පට්ඨපෙත්වා එකතො ඔසාපෙන්ති නාම. එවං වාචෙන්තස්සාපි අනුපදගණනාය පාචිත්තියා. **අන්වක්ඛරං නාම රූපං අනිච්චන්ති වුච්චමානො ‘‘රූ’’ති ඔපාතෙතීති** ‘‘රූපං අනිච්චන්ති භණ සාමණෙරා’’ති වුච්චමානො රූකාරමත්තමෙව එකතො වත්වා තිට්ඨති. එවං වාචෙන්තස්සාපි අන්වක්ඛරගණනාය පාචිත්තියා. ගාථාබන්ධෙපි ච එස නයො ලබ්භතියෙව. **අනුබ්‍යඤ්ජනං නාම රූපං අනිච්චන්ති වුච්චමානො වෙදනා අනිච්චාති සද්දං නිච්ඡාරෙතීති** ‘‘රූපං, භික්ඛවෙ, අනිච්චං, වෙදනා අනිච්චා’’ති ඉමං සුත්තං වාචයමානො ථෙරෙන ‘‘රූපං අනිච්ච’’න්ති වුච්චමානො සාමණෙරො සීඝපඤ්ඤතාය ‘‘වෙදනා අනිච්චා’’ති ඉමං අනිච්චපදං ථෙරස්ස ‘‘රූපං අනිච්ච’’න්ති එතෙන අනිච්චපදෙන සද්ධිං එකතො භණන්තො වාචං

නිච්ඡාරෙති. එවං වාචෙන්තස්සාපි අනුබ්‍යඤ්ජනගණනාය පාචිත්තියා. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො – ඉමෙසු පදාදීසු යං යං එකතො භණති තෙන තෙන ආපත්තිං ආපජ්ජතීති.

බුද්ධභාසිතොති සකලං විනයපිටකං අභිධම්මපිටකං ධම්මපදං චරියාපිටකං උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං සුත්තනිපාතො විමානවත්ථු පෙතවත්ථු බ්‍රහ්මජාලාදීනි ච සුත්තානි. **සාවකභාසිතොති** චතුපරිසපරියාපන්නෙහි සාවකෙහි භාසිතො අනඞ්ගණසම්මාදිට්ඨිඅනුමානසුත්තචූළවෙදල්ලමහාවෙදල්ලාදිකො. **ඉසිභාසිතොති** බාහිරපරිබ්බාජකෙහි භාසිතො සකලො පරිබ්බාජකවග්ගො, බාවරියස්ස අන්තෙවාසිකානං සොළසන්නං බ්‍රාහ්මණානං පුච්ඡාති එවමාදි. **දෙවතාභාසිතොති** දෙවතාහි භාසිතො; සො දෙවතාසංයුත්තදෙවපුත්තසංයුත්තමාරසංයුත්තබ්‍රහ්මසංයුත්තසක්කසංයුත්තාදිවසෙන වෙදිතබ්බො.

අත්ථූපසඤ්හිතොති අට්ඨකථානිස්සිතො. **ධම්මූපසඤ්හිතොති** පාළිනිස්සිතො; උභයෙනාපි විවට්ටූපනිස්සිතමෙව වදති. කිඤ්චාපි විවට්ටූපනිස්සිතං වදති, තිස්සො සඞ්ගීතියො ආරුළ්හධම්මංයෙව පන පදසො වාචෙන්තස්ස ආපත්ති. විවට්ටූපනිස්සිතෙපි නානාභාසාවසෙන ගාථාසිලොකබන්ධාදීහි අභිසඞ්ඛතෙ අනාපත්ති. තිස්සො සඞ්ගීතියො අනාරුළ්හෙපි කුලුම්බසුත්තං රාජොවාදසුත්තං තික්ඛින්ද්‍රියං චතුපරිවට්ටං නන්දොපනන්දන්ති ඊදිසෙ ආපත්තියෙව. අපලාලදමනම්පි වුත්තං, මහාපච්චරියම්පන පටිසිද්ධං. මෙණ්ඩකමිලින්දපඤ්හෙසු ථෙරස්ස සකපටිභානෙ අනාපත්ති, යං රඤ්ඤො සඤ්ඤාපනත්ථං ආහරිත්වා වුත්තං, තත්ථ ආපත්ති. වණ්ණපිටකඅඞ්ගුලිමාලපිටකරට්ඨපාලගජ්ජිතආළවකගජ්ජිතගුළ්හමග්ගගුළ්හවෙස්සන්තරගුළ්හවිනයවෙදල්ලපිටකානි පන අබුද්ධවචනානියෙවාති වුත්තං. සීලූපදෙසො නාම ධම්මසෙනාපතිනා වුත්තොති වදන්ති, තස්මිං ආපත්තියෙව. අඤ්ඤානිපි මග්ගකථාආරම්මණකථාබුද්ධිකදණ්ඩක ඤාණවත්ථුඅසුභකථාදීනි අත්ථි, තෙසු සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මා විභත්තා, ධුතඞ්ගපඤ්හෙ පටිපදා විභත්තා; තස්මා තෙසු ආපත්තීති වුත්තං. මහාපච්චරියාදීසු පන සඞ්ගීතිං අනාරුළ්හෙසු රාජොවාදතික්ඛින්ද්‍රියචතුපරිවට්ටනන්දොපනන්දකුලුම්බසුත්තෙසුයෙව ආපත්තීති වත්වා අවසෙසෙසු යං බුද්ධවචනතො ආහරිත්වා වුත්තං, තදෙව ආපත්තිවත්ථු හොති, න ඉතරන්ති අයමත්ථො පරිග්ගහිතො.

48. **එකතො උද්දිසාපෙන්තොති** අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං එකතො උද්දෙසං ගණ්හන්තොපි එකතො වදති අනාපත්තීති අත්ථො.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – උපසම්පන්නො ච අනුපසම්පන්නො ච නිසීදිත්වා උද්දිසාපෙන්ති. ආචරියො නිසින්නානං භණාමීති තෙහි සද්ධිං එකතො වදති, ආචරියස්ස ආපත්ති. අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං ගණ්හන්තස්ස අනාපත්ති. ද්වෙපි ඨිතා ගණ්හන්ති, එසෙව නයො. දහරභික්ඛු නිසින්නො, සාමණෙරො ඨිතො, නිසින්නස්ස භණාමීති භණතො අනාපත්ති. සචෙ දහරො තිට්ඨති, ඉතරො නිසීදති, ඨිතස්ස භණාමීති භණතොපි අනාපත්ති. සචෙ බහූනං භික්ඛූනං අන්තරෙ එකො සාමණෙරො නිසින්නො හොති, තස්මිං නිසින්නෙ පදසො ධම්මං වාචෙන්තස්ස ආචරියස්ස අචිත්තකාපත්ති. සචෙ සාමණෙරො උපචාරං මුඤ්චිත්වා ඨිතො වා නිසින්නො වා හොති, යෙසං වාචෙති, තෙසු අපරියාපන්නත්තා එකෙන දිසාභාගෙන පලායනකගන්ථං නාම ගණ්හාතීති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, තස්මා අනාපත්ති. එකතො සජ්ඣායං කරොන්තොපි අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං උපසම්පන්නො එකතො සජ්ඣායං කරොන්තො තෙන සද්ධිංයෙව භණති, අනාපත්ති. අනුපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ උද්දෙසං ගණ්හන්තස්සපි තෙන සද්ධිං එකතො භණන්තස්ස අනාපත්ති. අයම්පි හි එකතො සජ්ඣායං කරොතිච්චෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

යෙභුය්‍යෙන පගුණං ගන්ථං භණන්තං ඔපාතෙතීති සචෙ එකගාථාය එකො පාදො න ආගච්ඡති, සෙසං ආගච්ඡති, අයං යෙභුය්‍යෙන පගුණගන්ථො නාම. එතෙන නයෙන සුත්තෙපි වෙදිතබ්බො. තං ඔපාතෙන්තස්ස එවං භණාහීති එකතොපි භණන්තස්ස අනාපත්ති. **ඔසාරෙන්තං ඔපාතෙතීති** සුත්තං උච්චාරෙන්තං පරිසමජ්ඣෙ පරිසඞ්කමානං එවං වදෙහීති තෙන සද්ධිං එකතොපි වදන්තස්ස අනාපත්ති. යං පන මහාපච්චරියාදීසු ''මයා සද්ධිං මා වදා''ති වුත්තො යදි වදති, ''අනාපත්තී''ති වුත්තං, තං මහාඅට්ඨකථායං නත්ථි, නත්ථිභාවොයෙව චස්ස යුත්තො. කස්මා? කිරියසමුට්ඨානත්තා. ඉතරථා හි කිරියාකිරියං භවෙය්‍ය. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

පදසොධම්මසමුට්ඨානං – වාචතො ච වාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පදසොධම්මසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. සහසෙය්‍යසික්ඛාපදවණ්ණනා

49. පඤ්චමසික්ඛාපදෙ – **මුට්ඨස්සතී අසම්පජානාති** පුබ්බභාගෙ සතිසම්පජඤ්ඤස්ස අකරණවසෙනෙතං වුත්තං, භවඞ්ගොතිණ්ණකාලෙ පන කුතො සතිසම්පජඤ්ඤන්ති! **විකූජමානාති** විප්පලපමානා. **කාකච්ඡමානාති** නාසාය කාකසද්දං විය නිරත්ථකසද්දං මුඤ්චමානා. **උපාසකාති** පඨමතරං උට්ඨිතඋපාසකා.

50. **එතදවොචුන්ති** ''භගවතා ආවුසො රාහුල සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත''න්ති භික්ඛූ සික්ඛාපදගාරවෙනෙව එතං අවොචුං. පකතියා පන තෙ භගවති ච ගාරවෙන ආයස්මතො ච රාහුලස්ස සික්ඛාකාමතාය තස්ස ආයස්මතො වසනට්ඨානං ආගතස්ස චූළමඤ්චකං වා අපස්සෙනං වා යං අත්ථි තං පඤ්ඤපෙත්වා චීවරං වා උත්තරාසඞ්ගං වා උස්සීසකරණත්ථාය දෙන්ති. තත්‍රිදං තස්සායස්මතො සික්ඛාකාමතාය – භික්ඛූ කිර තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා මුට්ඨිසම්මුඤ්ජනිඤ්ච කචවරඡඩ්ඩනකඤ්ච බහි ඛිපන්ති. අථඤ්ඤෙහි ''ආවුසො කෙනිදං පාතිත''න්ති වුත්තෙ අඤ්ඤෙ එවං වදන්ති – ''භන්තෙ, රාහුලො ඉමස්මිං පදෙසෙ සඤ්චරි, තෙන නු ඛො පාතිත''න්ති. සො පනායස්මා ''න මය්හං භන්තෙ ඉදං කම්ම''න්ති එකදිවසම්පි අවත්වා තං පටිසාමෙත්වා භික්ඛූ ඛමාපෙත්වා ගච්ඡති. **වච්චකුටියා සෙය්‍යං කප්පෙසීති** තංයෙව සික්ඛාකාමතං අනුබ්‍රූහන්තො ධම්මසෙනාපතිමහාමොග්ගල්ලානආනන්දත්ථෙරාදීනං සන්තිකං අගන්ත්වා භගවතො වළඤ්ජනකවච්චකුටියං සෙය්‍යං කප්පෙසි. සා කිර කුටි කවාටබද්ධා ගන්ධපරිභණ්ඩකතා සමොසරිතපුප්ඵදාමා චෙතියට්ඨානම්ව තිට්ඨති, අපරිභොගා අඤ්ඤෙසං.

51. **උත්තරිදිරත්තතිරත්තන්ති** භගවා සාමණෙරානං සඞ්ගහකරණත්ථාය තිරත්තං පරිහාරං අදාසි. න හි යුත්තං කුලදාරකෙ පබ්බාජෙත්වා නානුග්ගහෙතුන්ති. **සහසෙය්‍යන්ති** එකතො සෙය්‍යං. **සෙය්‍යාති** කායප්පසාරණසඞ්ඛාතං සයනම්පි වුච්චති, යස්මිං සෙනාසනෙ සයන්ති, තම්පි. තත්ථ සෙනාසනං තාව දස්සෙතුං **''සෙය්‍යා නාම සබ්බච්ඡන්නා''**තිආදි වුත්තං. කායප්පසාරණං දස්සෙතුං **අනුපසම්පන්නෙ නිපන්නෙ භික්ඛු නිපජ්ජතී''**තිආදි වුත්තං. තස්මා අයමෙත්ථ අත්ථො – ''සෙනාසනසඞ්ඛාතං සෙය්‍යං පවිසිත්වා කායප්පසාරණසඞ්ඛාතං සෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය විදහෙය්‍ය සම්පාදෙය්‍යා''ති. **සබ්බච්ඡන්නාති**ආදිනා පන තස්සා සෙනාසනසඞ්ඛාතාය සෙය්‍යාය ලක්ඛණං වුත්තං. තස්මා යං සෙනාසනං උපරි පඤ්චහි ඡදනෙහි අඤ්ඤෙන වා කෙනචි සබ්බමෙව පටිච්ඡන්නං, අයං සබ්බච්ඡන්නා නාම සෙය්‍යා. අට්ඨකථාසු පන පාකටවොහාරං ගහෙත්වා වාචුග්ගතවසෙන ''සබ්බච්ඡන්නා නාම පඤ්චහි ඡදනෙහි ඡන්නා''ති වුත්තං. කිඤ්චාපි වුත්තං? අථ ඛො දුස්සකුටියං වසන්තස්සාපි න සක්කා අනාපත්ති කාතුං, තස්මා යං කිඤ්චි පටිච්ඡාදනසමත්ථං ඉධ ඡදනඤ්ච පරිච්ඡන්නඤ්ච වෙදිතබ්බං. පඤ්චවිධච්ඡදනෙයෙව හි ගය්හමානෙ පදරච්ඡන්නෙපි සහසෙය්‍යා න භවෙය්‍ය. යං පන සෙනාසනං භූමිතො පට්ඨාය යාව ඡදනං ආහච්ච පාකාරෙන වා අඤ්ඤෙන වා කෙනචි අන්තමසො වත්ථෙනාපි පරික්ඛිත්තං, අයං සබ්බපරිච්ඡන්නා නාම සෙය්‍යා. ඡදනං අනාහච්ච සබ්බන්තිමෙන පරියායෙන දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙන පාකාරාදිනා පරික්ඛිත්තාපි සබ්බපරිච්ඡන්නායෙවාති

කුරුන්දට්ඨකථායං වුත්තං. යස්සා පන උපරි බහුතරං ඨානං ඡන්නං, අප්පං අච්ඡන්නං, සමන්තතො වා බහුතරං පරික්ඛිත්තං, අප්පං අපරික්ඛිත්තං, අයං **යෙභුය්‍යෙන ඡන්නා යෙභුය්‍යෙන පරිච්ඡන්නා** නාම. ඉමිනා හි ලක්ඛණෙන සමන්නාගතො සචෙපි සත්තභූමකො පාසාදො එකූපචාරො හොති, සතගබ්භං වා චතුස්සාලං වා, එකසෙය්‍යාඉච්චෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. තං සන්ධාය වුත්තං **''චතුත්ථෙ දිවසෙ අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ අනුපසම්පන්නෙ නිපන්නෙ භික්ඛු නිපජ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''**තිආදි.

තත්ථ ච නිපජ්ජනමත්තෙනෙව පාචිත්තියං. සචෙ පන සම්බහුලා සාමණෙරා, එකො භික්ඛු, සාමණෙරගණනාය පාචිත්තියා. තෙ චෙ උට්ඨායුට්ඨාය නිපජ්ජන්ති, තෙසං පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස ආපත්ති. භික්ඛුස්ස උට්ඨායුට්ඨාය නිපජ්ජනෙ පන භික්ඛුස්සෙව පයොගෙන භික්ඛුස්ස ආපත්ති. සචෙ පන සම්බහුලා භික්ඛූ එකො සාමණෙරො සබ්බෙසං ආපත්තිං කරොති, තස්ස උට්ඨායුට්ඨාය නිපජ්ජනෙනපි භික්ඛූනං ආපත්තියෙව. උභයෙසං සම්බහුලභාවෙපි එසෙව නයො.

අපිචෙත්ථ එකාවාසාදිකම්පි චතුක්කං වෙදිතබ්බං. යො හි එකස්මිං ආවාසෙ එකෙනෙව අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං තිරත්තං සහසෙය්‍යං කප්පෙති, තස්ස චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය දෙවසිකා ආපත්ති. යොපි එකස්මිංයෙව ආවාසෙ නානාඅනුපසම්පන්නෙහි සද්ධිං තිරත්තං සහසෙය්‍යං කප්පෙති, තස්සපි. යොපි නානාආවාසෙසු එකෙනෙව අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං තිරත්තං සහසෙය්‍යං කප්පෙති, තස්සපි. යොපි නානාආවාසෙසු නානාඅනුපසම්පන්නෙහි සද්ධිං යොජනසතම්පි ගන්ත්වා සහසෙය්‍යං කප්පෙති, තස්සපි චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය දෙවසිකා ආපත්ති.

අයඤ්ච සහසෙය්‍යාපත්ති නාම ''භික්ඛුං ඨපෙත්වා අවසෙසො අනුපසම්පන්නො නාමා''ති වචනතො තිරච්ඡානගතෙනපි සද්ධිං හොති, තත්‍ර තිරච්ඡානගතස්ස පරිච්ඡෙදො මෙථුනධම්මාපත්තියා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. තස්මා සචෙපි ගොධාබිළාලමඞ්ගුසාදීසු කොචි පවිසිත්වා භික්ඛුනො වසනසෙනාසනෙ එකූපචාරට්ඨානෙ සයති, සහසෙය්‍යාව හොති.

යදි පන ථම්භානං උපරි කතපාසාදස්ස උපරිමතලෙන සද්ධිං අසම්බද්ධභිත්තිකස්ස භිත්තියා උපරි ඨිතසුසිරතුලාසීසස්ස සුසිරෙන පවිසිත්වා තුලාය අබ්භන්තරෙ සයිත්වා තෙනෙව සුසිරෙන නික්ඛමිත්වා ගච්ඡති, හෙට්ඨාපාසාදෙ සයිතභික්ඛුස්ස අනාපත්ති. සචෙ ඡදනෙ ඡිද්දං හොති, තෙන පවිසිත්වා අන්තොඡදනෙ වසිත්වා තෙනෙව පක්කමති, නානූපචාරෙ උපරිමතලෙ ඡදනබ්භන්තරෙ සයිතස්ස ආපත්ති, හෙට්ඨිමතලෙ සයිතස්ස

අනාපත්ති. සචෙ අන්තොපාසාදෙනෙව ආරොහිත්වා සබ්බතලානි පරිභුඤ්ජන්ති, එකූපචාරානි හොන්ති, තෙසු යත්ථ කත්ථචි සයිතස්ස ආපත්ති.

සභාසඞ්ඛෙපෙන කතෙ අඩ්ඪකුට්ටකසෙනාසනෙ සයිතස්ස වාළසඞ්ඝාටාදීසු කපොතාදයො පවිසිත්වා සයන්ති, ආපත්තියෙව. පරික්ඛෙපස්ස බහිගතෙ නිබ්බකොසබ්භන්තරෙ සයන්ති, අනාපත්ති. පරිමණ්ඩලං වා චතුරස්සං වා එකච්ඡදනාය ගබ්භමාලාය සතගබ්භං චෙපි සෙනාසනං හොති, තත්‍ර චෙ එකෙන සාධාරණද්වාරෙන පවිසිත්වා විසුං පාකාරෙන අපරිච්ඡින්නගබ්භූපචාරෙ සබ්බගබ්භෙ පවිසන්ති, එකගබ්භෙපි අනුපසම්පන්නෙ නිපන්නෙ සබ්බගබ්භෙසු නිපන්නානං ආපත්ති. සචෙ සපමුඛා ගබ්භා හොන්ති, පමුඛස්ස උපරි අච්ඡන්නං උච්චවත්ථුකං චෙපි හොති, පමුඛෙ සයිතො ගබ්භෙ සයිතානං ආපත්තිං න කරොති. සචෙ පන ගබ්භච්ඡදනෙනෙව සද්ධිං සම්බද්ධච්ඡදනං හොති, තත්‍ර සයිතො සබ්බෙසං ආපත්තිං කරොති. කස්මා? සබ්බච්ඡන්නත්තා සබ්බපරිච්ඡන්නත්තා ච, ගබ්භපරික්ඛෙපොයෙව හිස්ස පරික්ඛෙපොති. එතෙනෙව හි නයෙන අට්ඨකථාසු ලොහපාසාදපරික්ඛෙපස්ස චතූසු ද්වාරකොට්ඨකෙසු ආපත්ති වුත්තා.

යං පන අන්ධකට්ඨකථායං ''අපරික්ඛිත්තෙ පමුඛෙ අනාපත්තීති භූමියං විනා ජගතියා පමුඛං සන්ධාය කථිත''න්ති වුත්තං, තං අන්ධකරට්ඨෙ පාටෙක්කසන්නිවෙසා එකච්ඡදනා ගබ්භපාළියො සන්ධාය වුත්තං. යඤ්ච තත්ථ ''භූමියං විනා ජගතියා''ති වුත්තං, තං නෙව අට්ඨකථාසු අත්ථි; න පාළියා සමෙති. දසහත්ථුබ්බෙධාපි හි ජගති පරික්ඛෙපසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති. තස්මා යම්පි තත්ථ දුතියසික්ඛාපදෙ ජගතියා පමාණං වත්වා ''එතං එකූපචාරං පරිච්ඡින්නං නාම හොතී''ති වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං. යෙපි එකසාලද්විසාලතිසාලචතුස්සාලසන්නිවෙසා මහාපාසාදා එකස්මිං ඔකාසෙ පාදෙ ධොවිත්වා පවිට්ඨෙන සක්කා හොන්ති සබ්බත්ථ අනුපරිගන්තුං, තෙසුපි සහසෙය්‍යාපත්තියා න මුච්චති. සචෙ තස්මිං තස්මිං ඨානෙ උපචාරං පරිච්ඡින්දිත්වා කතා හොන්ති, එකූපචාරට්ඨානෙයෙව ආපත්ති.

ද්වීහි ද්වාරෙහි යුත්තස්ස සුධාඡදනමණ්ඩපස්ස මජ්ඣෙ පාකාරං කරොන්ති, එකෙන ද්වාරෙන පවිසිත්වා එකස්මිං පරිච්ඡෙදෙ අනුපසම්පන්නො සයති, එකස්මිං භික්ඛු, අනාපත්ති. පාකාරෙ ගොධාදීනං පවිසනමත්තම්පි ඡිද්දං හොති, එකස්මිඤ්ච පරිච්ඡෙදෙ ගොධා සයන්ති, අනාපත්තියෙව. න හි ඡිද්දෙන ගෙහං එකූපචාරං නාම හොති. සචෙ පාකාරමජ්ඣෙ ඡින්දිත්වා ද්වාරං යොජෙන්ති, එකූපචාරතාය ආපත්ති. තං ද්වාරං කවාටෙන පිදහිත්වා සයන්ති, ආපත්තියෙව. න හි ද්වාරපිදහනෙන ගෙහං නානූපචාරං නාම හොති, ද්වාරං වා අද්වාරං. කවාටඤ්හි සංවරණවිවරණෙහි යථාසුඛං වළඤ්ජනත්ථාය කතං, න වළඤ්ජනූපච්ඡෙදනත්ථාය. සචෙ පන තං ද්වාරං පුන ඉට්ඨකාහි පිදහන්ති,

අද්වාරං හොති, පුරිමෙ නානූපචාරභාවෙයෙව තිට්ඨති. දීඝපමුඛං චෙතියඝරං හොති. එකං කවාටං අන්තො, එකං බහි, ද්වින්නං කවාටානං අන්තරෙ අනුපසම්පන්නො අන්තොචෙතියඝරෙ සයන්තස්ස ආපත්තිං කරොති, එකූපචාරත්තා.

තත්‍ර යස්ස ‘‘සියා අයං එකූපචාරනානූපචාරතා නාම උදොසිතසික්ඛාපදෙ වුත්තා, ඉධ පන ‘සෙය්‍යා නාම සබ්බච්ඡන්නා සබ්බපරිච්ඡන්නා යෙභුය්‍යෙන ඡන්නා යෙභුය්‍යෙන පරිච්ඡන්නා’ති එත්තකමෙව වුත්තං, පිහිතද්වාරො ච ගබ්භො සබ්බපරිච්ඡන්නොව හොති. තස්මා තත්ථ අන්තො සයිතෙනෙව සද්ධිං ආපත්ති, බහි සයිතෙන අනාපත්තී’’ති. සො එවං වත්තබ්බො – ‘‘අපිහිතද්වාරෙ පන කස්මා බහි සයිතෙන ආපත්තී’’ති? පමුඛස්ස ගබ්භෙන සද්ධිං සබ්බච්ඡන්නත්තා. ‘‘කිං පන ගබ්භෙ පිහිතෙ ඡදනං විද්ධස්තං හොතී’’ති? න විද්ධස්තං, ගබ්භෙන සද්ධිං පමුඛස්ස සබ්බපරිච්ඡන්නතා න හොති. ‘‘කිං පරික්ඛෙපො විද්ධස්තො’’ති? අද්ධා වක්ඛති ‘‘න විද්ධස්තො, කවාටෙන උපචාරො පරිච්ඡින්නො’’ති. එවං දූරම්පි ගන්ත්වා පුන එකූපචාරනානූපචාරතංයෙව පච්චාගමිස්සති.

අපිච යදි බ්‍යඤ්ජනමත්තෙයෙව අත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො සියා, සබ්බච්ඡන්නාති වචනතො පඤ්චන්නං අඤ්ඤතරෙන ඡදනෙන ඡන්නා එව සෙය්‍යා සියා, න අඤ්ඤෙන. එවඤ්ච සති පදරච්ඡන්නාදීසු අනාපත්ති සියා. තතො යදත්ථං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, ස්වෙව අත්ථො පරිහායෙය්‍ය. පරිහායතු වා මා වා, කථං අවුත්තං ගහෙතබ්බන්ති; කො වා වදති ‘‘අවුත්තං ගහෙතබ්බ’’න්ති? වුත්තඤ්හෙතං අනියතෙසු – ‘‘පටිච්ඡන්නං නාම ආසනං කුට්ටෙන වා කවාටෙන වා කිලඤ්ජෙන වා සාණිපාකාරෙන වා රුක්ඛෙන වා ථම්භෙන වා කොට්ඨලිකාය වා යෙන කෙනචි පටිච්ඡන්නං හොතී’’ති. තස්මා යථා තත්ථ යෙන කෙනචි පටිච්ඡන්නං පටිච්ඡන්නමෙව, එවමිධාපි ගහෙතබ්බං. තස්මා සෙනාසනං ඛුද්දකං වා හොතු මහන්තං වා අඤ්ඤෙන සද්ධිං සම්බද්ධං වා අසම්බද්ධං වා දීඝං වා වට්ටං වා චතුරස්සං වා එකභූමකං වා, අනෙකභූමකං වා, යං යං එකූපචාරං සබ්බත්ථ යෙන කෙනචි පටිච්ඡාදනෙන සබ්බච්ඡන්නෙ සබ්බපරිච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙන වා ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙන වා පරිච්ඡන්නෙ සහසෙය්‍යාපත්ති හොතීති.

53. **උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ සබ්බච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙති එවමාදීසුපි මහාපච්චරියං දුක්කටමෙවාති වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන ‘‘සබ්බච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, සබ්බච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, යෙභුය්‍යෙනඡන්නෙ උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, සබ්බපරිච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍යෙනඡන්නෙ පාචිත්තියං, සබ්බපරිඡන්නෙ උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං,

යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ පාචිත්තියං, පාළියං වුත්තපාචිත්තියෙන සද්ධිං සත්ත පාචිත්තියානී''ති වුත්තං. ''සබ්බච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ දුක්කටං, යෙභුය්‍යෙනඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ දුක්කටං, සබ්බපරිච්ඡන්නෙ චූළකච්ඡන්නෙ දුක්කටං, යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡන්නෙ චූළකච්ඡන්නෙ දුක්කටං, පාළියං දුක්කටෙන සහ පඤ්ච දුක්කටානී''ති වුත්තං.

''උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ අනාපත්ති, උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ චූළකච්ඡන්නෙ අනාපත්ති, චූළකච්ඡන්නෙ චූළකපරිච්ඡන්නෙ අනාපත්ති, සබ්බච්ඡන්නෙ සබ්බඅපරිච්ඡන්නෙති ච එත්ථ සෙනම්බමණ්ඩපවණ්ණං හොතී''ති වුත්තං. ඉමිනාපෙතං වෙදිතබ්බං – ''යථා ජගති පරික්ඛෙපසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡතී''ති. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කායතො ච කායචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සහසෙය්‍යසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. දුතියසහසෙය්‍යසික්ඛාපදවණ්ණනා

55. දුතියසහසෙය්‍යසික්ඛාපදෙ – **ආවසථාගාරන්ති** ආගන්තුකානං වසනාගාරං. **පඤ්ඤත්තං හොතීති** පුඤ්ඤකාමතාය කත්වා ඨපිතං හොති. **යෙන සා ඉත්ථී තෙනුපසඞ්කමීති** අසුකස්මිං නාම ඨානෙ ආවසථාගාරං පඤ්ඤත්තං අත්ථීති මනුස්සානං සුත්වා උපසඞ්කමි. **ගන්ධගන්ධිනීති** අගරුකුඞ්කුමාදීනං ගන්ධානං ගන්ධො ගන්ධගන්ධො, සො අස්සා අත්ථීති ගන්ධගන්ධිනී. **සාටකං නික්ඛිපිත්වාති** අප්පෙව නාමස්ස ඉමම්පි විප්පකාරං පස්සන්තස්ස රාගො උප්පජ්ජෙය්‍යාති චින්තෙත්වා එවමකාසි. **ඔක්ඛිපිත්වාති** අධො ඛිපිත්වා. **අච්චයොති** අපරාධො. **මං අච්චගමාති** මං අතික්කම්ම අභිභවිත්වා පවත්තො. සෙසං පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයමෙව හි විසෙසො – පඨමසික්ඛාපදෙ චතුත්ථදිවසෙ ආපත්ති ඉධ පඨමදිවසෙපි. යක්ඛිපෙතීහි දිස්සමානකරූපාහි තිරච්ඡානගතිත්ථියා ච මෙථුනධම්මවත්ථුභූතාය එව දුක්කටං. සෙසාහි අනාපත්ති. සමුට්ඨානාදීනි පඨමසදිසානෙවාති.

දුතියසහසෙය්‍යසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. ධම්මදෙසනාසික්ඛාපදවණ්ණනා

60. සත්තමසික්ඛාපදෙ – **සරණීති** සරසාමිනී. **නිවෙසනද්වාරෙති** නිවෙසනස්ස මහාද්වාරෙ. **සරසුණ්හාති** තස්මිං සරෙ සුණ්හා. **ආවසථද්වාරෙති** ඔවරකද්වාරෙ. **විස්සට්ඨෙනාති** සුනිග්ගතෙන සද්දෙන. **විවටෙනාති** සුට්ඨු

පකාසෙන අසංවුතෙන. **ධම්මො දෙසෙතබ්බොති** අයං සරණසීලාදිභෙදො ධම්මො කථෙතබ්බො. **අඤ්ඤාතුන්ති** ආජානිතුං. **විඤ්ඤුනා පුරිසවිග්ගහෙනාති** විඤ්ඤුනා පුරිසෙන, පුරිසවිග්ගහං ගහෙත්වාපි ඨිතෙන න යක්ඛෙන න පෙතෙන න තිරච්ඡානගතෙන.

66. **අනාපත්ති විඤ්ඤුනා පුරිසවිග්ගහෙනාති** විඤ්ඤුනා පුරිසවිග්ගහෙන සද්ධිං ඨිතාය බහුම්පි ධම්මං දෙසෙන්තස්ස අනාපත්ති. **ඡප්පඤ්චවාචාහීති** ඡහි පඤ්චහි වාචාහි යො දෙසෙති, තස්සපි අනාපත්ති. තත්ථ එකො ගාථාපාදො එකවාචාති එවං සබ්බත්ථ වාචාපමාණං වෙදිතබ්බං. සචෙ අට්ඨකථං ධම්මපදං ජාතකාදිවත්ථුං වා කථෙතුකාමො හොති, ඡප්පඤ්චපදමත්තමෙව කථෙතුං වට්ටති. පාළියා සද්ධිං කථෙන්තෙන එකපදං පාළිතො පඤ්ච අට්ඨකථාතොති එවං ඡ පදානි අනතික්කාමෙත්වාව කථෙතබ්බො. පදසොධම්මෙ වුත්තප්පභෙදො හි ඉධාපි සබ්බො ධම්මොයෙව. **තස්මිං දෙසෙතීති** තස්මිං ඛණෙ දෙසෙති. සම්පදානත්ථෙ වා එතං භුම්මවචනං. තස්සා දෙසෙතීති අත්ථො. **අඤ්ඤිස්සා මාතුගාමස්සාති** එකිස්සා දෙසෙත්වා පුන ආගතාගතාය අඤ්ඤිස්සාපි දෙසෙතීති එවං එකාසනෙ නිසින්නො මාතුගාමසතසහස්සන්නම්පි දෙසෙතීති අත්ථො. මහාපච්චරියට්ඨකථායං වුත්තං සමං නිසින්නානං මාතුගාමානං ''තුම්හාකං එකෙකිස්සා එකෙකං ගාථං දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථාති දෙසෙති, අනාපත්ති. පඨමං එකෙකිස්සා එකෙකං ගාථං කථෙස්සාමීති ආභොගං කත්වා ජානාපෙත්වා කථෙතුං වට්ටති, න පච්ඡාති. **පඤ්හං පුච්ඡති පඤ්හං පුට්ඨො කථෙතීති** මාතුගාමො ''දීඝනිකායො නාම භන්තෙ කිමත්ථං දීපෙතී''ති පුච්ඡති. එවං පඤ්හං පුට්ඨො භික්ඛු සබ්බං චෙපි දීඝනිකායං කථෙති, අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

පදසොධම්මසමුට්ඨානං – වාචතො ච වාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ධම්මදෙසනාසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. භූතාරොචනසික්ඛාපදවණ්ණනා

67. අට්ඨමසික්ඛාපදෙ – වත්ථුකථාය තාව යං වත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං චතුත්ථපාරාජිකවණ්ණනායං වුත්තනයමෙව. අයමෙව හි විසෙසො – තත්ථ අභූතං ආරොචෙසුං, ඉධ භූතං. භූතම්පි පුථුජ්ජනා ආරොචෙසුං, න අරියා. අරියානඤ්හි පයුත්තවාචා නාම නත්ථි, අත්තනො ගුණෙ ආරොචයමානෙ පන අඤ්ඤෙ න පටිසෙධෙසුං, තථාඋප්පන්නෙ ච පච්චයෙ සාදියිංසු, තථාඋප්පන්නභාවං අජානන්තා.

''අථ ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසු''න්තිආදිම්හි පන යෙ උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස වණ්ණං භාසිංසු, තෙ ආරොචෙසුන්ති වෙදිතබ්බං. **''කච්චි පන වො භික්ඛවෙ භූත''**න්ති පුච්ඡිතෙ පන සබ්බෙපි **''භූතං භගවා''**ති පටිජානිංසු. අරියානම්පි හි අබ්භන්තරෙ භූතො උත්තරිමනුස්සධම්මොති. අථ භගවා අරියමිස්සකත්තා ''මොඝපුරිසා''ති අවත්වා **''කථඤ්හි නාම තුම්හෙ භික්ඛවෙ''**ති වත්වා **''උදරස්ස කාරණා''**තිආදිමාහ. තත්ථ යස්මා අරියා අඤ්ඤෙසං සුත්වා ''අය්යො කිර, භන්තෙ, සොතාපන්නො''තිආදිනා නයෙන පසන්නෙහි මනුස්සෙහි පුච්ඡියමානා අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ අනාදීනවදස්සිනො සුද්ධචිත්තතාය අත්තනො ච පරෙසඤ්ච විසෙසාධිගමං පටිජානිංසු. එවං පටිජානන්තෙහි ච තෙහි යං අඤ්ඤෙ උදරස්ස කාරණා උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස වණ්ණං භාසිත්වා පිණ්ඩපාතං උප්පාදෙසුං, තං සුද්ධචිත්තතාය සාදියන්තෙහිපි උදරස්ස කාරණා උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස වණ්ණො භාසිතො විය හොති. තස්මා සබ්බසඞ්ගාහිකෙනෙව නයෙන ''කථඤ්හි නාම තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, උදරස්ස කාරණා ගිහීනං අඤ්ඤමඤ්ඤං උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස වණ්ණං භාසිස්සථා''ති ආහ. සෙසං චතුත්ථපාරාජිකවත්ථුසදිසමෙව. සික්ඛාපදවිභඞ්ගෙපි කෙවලං තත්ථ පාරාජිකඤ්චෙව ථුල්ලච්චයඤ්ච ඉධ භූතත්තා පාචිත්තියඤ්චෙව දුක්කටඤ්ච අයං විසෙසො. සෙසං වුත්තනයමෙව.

77. **''උපසම්පන්නස්ස භූතං ආරොචෙති''**ති උත්තරිමනුස්සධම්මමෙව සන්ධාය වුත්තං. පරිනිබ්බානකාලෙ හි අන්තරා වා අතිකඞ්ඛියමානෙන උපසම්පන්නස්ස භූතං ආරොචෙතුං වට්ටති. සුතපරියත්තිසීලගුණං පන අනුපසම්පන්නස්සාපි ආරොචෙතුං වට්ටති. ආදිකම්මිකස්ස අනාපත්ති. ''උම්මත්තකස්සා''ති ඉදං පන ඉධ න වුත්තං. කස්මා? දිට්ඨිසම්පන්නානං උම්මාදස්ස වා චිත්තක්ඛෙපස්ස වා අභාවාති. මහාපච්චරියම්පි හි විචාරිතං ''ඣානලාභී පන පරිහීනෙ ඣානෙ උම්මත්තකො භවෙය්‍ය, තස්සපි භූතාරොචනපච්චයා අනාපත්ති න වත්තබ්බා, භූතස්සෙව අභාවතො''ති. සෙසං උත්තානමෙව.

භූතාරොචනං නාමෙතං පුබ්බෙ අවුත්තෙහි තීහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨාති – කායතො වාචතො කායවාචතො චාති. කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, කුසලාබ්‍යාකතචිත්තෙහි ද්විචිත්තං, සුඛමජ්ඣත්තවෙදනාහි ද්විවෙදනන්ති.

භූතාරොචනසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. දුට්ඨුල්ලාරොචනසික්ඛාපදවණ්ණනා

78. නවමසික්ඛාපදෙ – **දුට්ඨුල්ලා නාම ආපත්ති චත්තාරි ච පාරාජිකානි තෙරස ච සඞ්ඝාදිසෙසාති** ඉමිස්සා පාළියා ''පාරාජිකානි දුට්ඨුල්ලසද්දත්ථදස්සනත්ථං වුත්තානි, සඞ්ඝාදිසෙසං පන ඉධ අධිප්පෙත''න්ති අට්ඨකථාසු වුත්තං. තත්‍රායං විචාරණා – සචෙ පාරාජිකං ආරොචෙන්තස්ස පාචිත්තියං න භවෙය්‍ය, යථා සමානෙපි භික්ඛු-භික්ඛුනීනං උපසම්පන්නසද්දෙ යත්ථ භික්ඛුනී අනධිප්පෙතා හොති, තත්ථ භික්ඛුං ඨපෙත්වා අවසෙසො අනුපසම්පන්නොති වුච්චති; එවමිධ සමානෙපි පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසානං දුට්ඨුල්ලසද්දෙ යදි පාරාජිකං අනධිප්පෙතං, ''දුට්ඨුල්ලා නාම ආපත්ති තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසා''ති එතදෙව වත්තබ්බං සියා. තත්ථ භවෙය්‍ය ''යො පාරාජිකං ආපන්නො, සො භික්ඛුභාවතො චුතො, තස්මා තස්ස ආපත්තිං ආරොචෙන්තො දුක්කටං ආපජ්ජතී''ති. එවං සති අක්කොසන්තොපි දුක්කටං ආපජ්ජෙය්‍ය, පාචිත්තියමෙව ච ආපජ්ජති. වුත්තඤ්හෙතං – ''අසුද්ධො හොති පුග්ගලො අඤ්ඤතරං පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නො, තඤ්චෙ අසුද්ධදිට්ඨි සමානො ඔකාසං කාරාපෙත්වා අක්කොසාධිප්පායො වදති, ආපත්ති ඔමසවාදස්සා''ති (පාරා. 389). එවං පාළියා විචාරියමානාය පාරාජිකං ආරොචෙන්තස්සාපි පාචිත්තියමෙව දිස්සති. කිඤ්චාපි දිස්සති, අථ ඛො සබ්බඅට්ඨකථාසු වුත්තත්තා **අට්ඨකථාචරියාව** එත්ථ පමාණං, න අඤ්ඤා විචාරණා. පුබ්බෙපි ච ආවොචුම්හ – ''බුද්ධෙන ධම්මො විනයො ච වුත්තො, යො තස්ස පුත්තෙහි තථෙව ඤාතො''තිආදි (පාරා. අට්ඨ. 1.ගන්ථාරම්භකථා). අට්ඨකථාචරියා හි බුද්ධස්ස අධිප්පායං ජානන්ති.

ඉමිනාපි චෙතං පරියායෙන වෙදිතබ්බං. අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියාති හි වුත්තං. භික්ඛුසම්මුතියා ච ආරොචනං ආයතිං සංවරත්ථාය පුන තථාරූපං ආපත්තිං අනාපජ්ජනත්ථාය භගවතා අනුඤ්ඤාතං, න තස්ස භික්ඛුනො අවණ්ණමත්තපකාසනත්ථාය, සාසනෙ වස්ස පතිට්ඨානිසෙධනත්ථාය, න ච පාරාජිකං ආපන්නස්ස පුන තථාරූපාය ආපත්තියා අනාපජ්ජනෙන භික්ඛුභාවො නාම අත්ථි. තස්මා ''පාරාජිකානි දුට්ඨුල්ලසද්දත්ථදස්සනත්ථං වුත්තානි, සඞ්ඝාදිසෙසං පන ඉධාධිප්පෙත''න්ති යං අට්ඨකථාසු වුත්තං, තං සුවුත්තමෙව.

80. **අත්ථි භික්ඛුසම්මුති ආපත්තිපරියන්තාතිආදීසු** පන යා අයං භික්ඛුසම්මුති වුත්තා, සා න කත්ථචි ආගතා, ඉධ වුත්තත්තායෙව පන අභිණ්හාපත්තිකං භික්ඛුං දිස්වා එවමෙස පරෙසු හිරොත්තප්පෙනාපි ආයතිං සංවරං ආපජ්ජිස්සතීති තස්ස භික්ඛුනො හිතෙසිතාය තික්ඛත්තුං අපලොකෙත්වා සඞ්ඝෙන කාතබ්බාති වෙදිතබ්බාති.

82. **අදුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං ආරොචෙති ආපත්ති දුක්කටස්සාති** පඤ්චපි ආපත්තික්ඛන්ධෙ ආරොචෙන්තස්ස දුක්කටං. මහාපච්චරියං පන පාරාජිකං

ආරොචෙන්තස්සාපි දුක්කටමෙව වුත්තං. **අනුපසම්පන්නස්ස දුට්ඨුල්ලං වා අදුට්ඨුල්ලං වා අජ්ඣාචාරන්ති** එත්ථ ආදිතො පඤ්ච සික්ඛාපදානි දුට්ඨුල්ලො නාම අජ්ඣාචාරො, සෙසානි අදුට්ඨුල්ලො. සුක්කවිස්සට්ඨිකායසංසග්ගදුට්ඨුල්ලඅත්තකාමා පනස්ස අජ්ඣාචාරො නාමාති වුත්තං.

83. **වත්ථුං ආරොචෙතීති** ''අයං සුක්කවිස්සට්ඨිං ආපන්නො, දුට්ඨුල්ලං ආපන්නො, අත්තකාමං ආපන්නො'' කායසංසග්ගං ආපන්නොති එවං වදන්තස්ස අනාපත්ති. **ආපත්තිං ආරොචෙතීති** එත්ථ ''අයං පාරාජිකං ආපන්නො, සඞ්ඝාදිසෙසං ථුල්ලච්චයං පාචිත්තියං පාටිදෙසනීයං දුක්කටං දුබ්භාසිතං ආපන්නො''ති වදති අනාපත්ති. ''අයං අසුචිං මොචෙත්වා සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො''තිආදිනා පන නයෙන වත්ථුනා සද්ධිං ආපත්තිං ඝටෙත්වා ආරොචෙන්තස්සෙව ආපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දුට්ඨුල්ලාරොචනසික්ඛාපදං නවමං.

10. පථවීඛණනසික්ඛාපදවණ්ණනා

86. දසමසික්ඛාපදෙ – **ජාතා ච පථවී අජාතා ච පථවීති** ඉමෙහි පදෙහි ජාතපථවිඤ්ච අජාතපථවිඤ්ච දස්සෙති. **අප්පපාසාණාදීසු** අප්පා පාසාණා එත්ථාති අප්පපාසාණාති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. තත්ථ මුට්ඨිප්පමාණතො උපරි පාසාණාති වෙදිතබ්බා, මුට්ඨිප්පමාණා සක්ඛරා. කථලාති කපාලඛණ්ඩානි. මරුම්බාති කටසක්ඛරා. වාලිකාති වාලුකායෙව. **යෙභුය්‍යෙන පංසුකාති** තීසු කොට්ඨාසෙසු ද්වෙ කොට්ඨාසා පංසු, එකො පාසාණාදීසු අඤ්ඤතරො. **අදඩ්ඪාපීති** උද්ධනපත්තපචනකුම්භකාරාවාපාදිවසෙන තථා තථා අදඩ්ඪා. සා පන විසුං නත්ථි, සුද්ධපංසුආදීසු අඤ්ඤතරාව වෙදිතබ්බා. **යෙභුය්‍යෙනසක්ඛරාති** බහුතරා සක්ඛරා. හත්ථිකුච්ඡියං කිර එකපච්ඡිපූරං ආහරාපෙත්වා දොණියං ධොවිත්වා පථවියා යෙභුය්‍යෙන සක්ඛරභාවං ඤත්වා සයං භික්ඛූ පොක්ඛරණිං ඛණිංසු. යානි පන මජ්ඣෙ **''අප්පපංසු අප්පමත්තිකා''**ති ද්වෙ පදානි, තානි යෙභුය්‍යෙනපාසාණාදිපඤ්චකමෙව පවිසන්ති තෙසංයෙව හි ද්වින්නං පභෙදදස්සනමෙතං. **සයං ඛණති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ පහාරෙ පහාරෙ පාචිත්තියං වෙදිතබ්බං. **සකිං ආණත්තො බහුකම්පි ඛණතීති** සචෙපි සකලදිවසං ඛණති, ආණාපකස්ස එකංයෙව පාචිත්තියං. සචෙ පන කුසිතො හොති, පුනප්පුනං ආණාපෙතබ්බො.

තං ආණාපෙත්වා ඛණාපෙන්තස්ස වාචාය වාචාය පාචිත්තියං. අයං තාව පාළිවණ්ණනා.

අයං පන පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො – ‘‘පොක්ඛරණිං ඛණා’’ති වදති, වට්ටති. ඛතායෙව හි පොක්ඛරණී නාම හොති, තස්මා අයං කප්පියවොහාරො. එස නයො ‘‘වාපිං තළාකං ආවාටං ඛණා’’තිආදීසුපි. ‘‘ඉමං ඔකාසං ඛණ, ඉමස්මිං ඔකාසෙ පොක්ඛරණිං ඛණා’’ති වත්තුං පන න වට්ටති. ‘‘කන්දං ඛණ, මූලං ඛණා’’ති අනියාමෙත්වා වත්තුං වට්ටති. “ඉමං වල්ලිං ඛණ, ඉමස්මිං ඔකාසෙ කන්දං වා මූලං වා ඛණා’’ති වත්තුං න වට්ටති. පොක්ඛරණිං සොධෙන්තෙහි යො කුටෙහි උස්සිඤ්චිතුං සක්කා හොති තනුකකද්දමො, තං අපනෙතුං වට්ටති, බහලං න වට්ටති. ආතපෙන සුක්ඛකද්දමො ඵලති, තත්‍ර යො හෙට්ඨා පථවියා අසම්බද්ධො, තමෙව අපනෙතුං වට්ටති. උදකෙන ගතට්ඨානෙ උදකපප්පටකො නාම හොති, වාතප්පහාරෙන චලති, තං අපනෙතුං වට්ටති.

පොක්ඛරණීආදීනං තටං භිජ්ජිත්වා උදකසාමන්තා පතති, සචෙ ඔමකචාතුමාසං ඔවට්ඨං, ඡින්දිතුං වා භින්දිතුං වා වට්ටති, චාතුමාසතො උද්ධං න වට්ටති. සචෙ පන උදකෙයෙව පතති, දෙවෙ අතිරෙකචාතුමාසං ඔවට්ඨෙපි උදකෙයෙව උදකස්ස පතිතත්තා වට්ටති. පාසාණපිට්ඨියං සොණ්ඩිං ඛණන්ති, සචෙ තත්ථ පඨමමෙව සුඛුමරජං පතති, තඤ්චෙ දෙවෙන ඔවට්ඨං හොති, චාතුමාසච්චයෙන අකප්පියපථවීසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. උදකෙ පරියාදිණ්ණෙ සොණ්ඩිං සොධෙන්තෙහි තං විකොපෙතුං න වට්ටති. සචෙ පඨමමෙව උදකෙන පූරති, පච්ඡා රජං පතති, තං විකොපෙතුං වට්ටති. තත්ථ හි දෙවෙ වස්සන්තෙපි උදකෙයෙව උදකං පතතීති. පිට්ඨීපාසාණෙ සුඛුමරජං හොති, දෙවෙ ඵුසායන්තෙ අල්ලීයති, තම්පි චාතුමාසච්චයෙන විකොපෙතුං න වට්ටති. සචෙ පන අකතපබ්භාරෙ වම්මිකො උට්ඨිතො හොති, යථාසුඛං විකොපෙතුං වට්ටති. සචෙ අබ්භොකාසෙ උට්ඨහති, ඔමකචාතුමාසං ඔවට්ඨොයෙව වට්ටති. රුක්ඛාදීසු ආරුළ්හඋපචිකාමත්තිකායපි එසෙව නයො. ගණ්ඩුප්පාදගූථමූසිකුක්කරගොකණ්ටකාදීසුපි එසෙව නයො.

ගොකණ්ටකො නාම ගාවීනං ඛුරච්ඡින්නකද්දමො වුච්චති. සචෙ පන හෙට්ඨීමතලෙන භූමිසම්බන්ධො හොති, එකදිවසම්පි න වට්ටති. කසිතට්ඨානෙපි නඞ්ගලච්ඡින්නමත්තිකාපිණ්ඩං ගණ්හන්තස්ස එසෙව නයො. පුරාණසෙනාසනං හොති අච්ඡදනං වා විනට්ඨච්ඡදනං වා, අතිරෙකචාතුමාසං ඔවට්ඨං ජාතපථවීසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. තතො අවසෙසං ඡදනිට්ඨකං වා ගොපානසීආදිකං උපකරණං වා ‘‘ඉට්ඨකං ගණ්හාමි ගොපනසිං භිත්තිපාදං පදරත්ථරණං පාසාණත්ථම්භං ගණ්හාමී’’ති සඤ්ඤාය ගණ්හිතුං වට්ටති. තෙන සද්ධිං මත්තිකා පතති, අනාපත්ති. භිත්තිමත්තිකං ගණ්හන්තස්ස පන ආපත්ති. සචෙ යා යා අතින්තා තං තං ගණ්හාති, අනාපත්ති.

අන්තොගෙහෙ මත්තිකාපුඤ්ජො හොති, තස්මිං එකදිවසං ඔවට්ටෙ ගෙහං ඡාදෙන්ති, සචෙ සබ්බො තින්තො චාතුමාසච්චයෙන ජාතපථවීයෙව. අථස්ස උපරිභාගොයෙව තින්තො, අන්තො අතින්තො, යත්තකං තින්තං තං කප්පියකාරකෙහි කප්පියවොහාරෙන අපනාමෙත්වා සෙසං යථාසුඛං වළඤ්ජෙතුං වට්ටති. උදකෙන තෙමෙත්වා එකාබද්ධායෙව හි ජාතපථවී හොති, න ඉතරාති.

අබ්භොකාසෙ මත්තිකාපාකාරො හොති, අතිරෙකචාතුමාසං චෙ ඔවට්ඨො ජාතපථවීසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. තත්ථ ලග්ගපංසුං පන අල්ලහත්ථෙන ඵුසිත්වා ගහෙතුං වට්ටති. සචෙ ඉට්ඨකපාකාරො හොති, යෙභුය්‍යෙනකථලට්ඨානෙ තිට්ඨති, යථාසුඛං විකොපෙතුං වට්ටති. අබ්භොකාසෙ ඨිතමණ්ඩපත්ථම්භං ඉතො චිතො ච සඤ්චාලෙත්වා පථවිං විකොපෙන්තෙන ගහෙතුං න වට්ටති, උජුකමෙව උද්ධරිතුං වට්ටති. අඤ්ඤම්පි සුක්ඛරුක්ඛං වා සුක්ඛඛාණුකං වා ගණ්හන්තස්ස එසෙව නයො. නවකම්මත්ථං පාසාණං වා රුක්ඛං වා දණ්ඩකෙහි උච්චාලෙත්වා පවට්ටෙන්තා ගච්ඡන්ති, තත්ථ පථවී භිජ්ජති, සචෙ සුද්ධචිත්තා පවට්ටෙන්ති, අනාපත්ති. අථ පන තෙන අපදෙසෙන පථවිං භින්දිතුකාමායෙව හොන්ති, ආපත්ති. සාඛාදීනි කඩ්ඪන්තානම්පි පථවියං දාරූනි ඵාලෙන්තානම්පි එසෙව නයො.

පථවියං අට්ඨිසූචිකණ්ටකාදීසුපි යංකිඤ්චි ආකොටෙතුං වා පවෙසෙතුං වා න වට්ටති. පස්සාවධාරාය වෙගෙන පථවිං භින්දිස්සාමීති එවං පස්සාවම්පි කාතුං න වට්ටති, කරොන්තස්ස භිජ්ජති, ආපත්ති. විසමභූමිං සමං කරිස්සාමීති සම්මුඤ්ජනියා ඝංසිතුම්පි න වට්ටති, වත්තසීසෙනෙව හි සම්මජ්ජිතබ්බං. කෙචි කත්තරයට්ඨියා භූමිං කොට්ටෙන්ති, පාදඞ්ගුට්ඨකෙන විලිඛන්ති, ‘‘චඞ්කමිතට්ඨානං දස්සෙස්සාමා’’ති පුනප්පුනං භූමිං භින්දන්තා චඞ්කමන්ති, සබ්බං න වට්ටති. වීරියසම්පග්ගහත්ථං පන සමණධම්මං කරොන්තෙන සුද්ධචිත්තෙන චඞ්කමිතුං වට්ටති, ‘‘හත්ථං ධොවිස්සාමා’’ති පථවියං ඝංසන්ති, න වට්ටති. අඝංසන්තෙන පන අල්ලහත්ථං පථවියං ඨපෙත්වා රජං ගහෙතුං වට්ටති. කෙචි කණ්ඩුකච්ඡුආදීහි ආබාධිකා ඡින්නතටාදීසු අඞ්ගපච්චඞ්ගානි ඝංසන්ති න වට්ටති.

87. **ඛණති වා ඛණාපෙති වා**ති අන්තමසො පාදඞ්ගුට්ඨකෙනපි සම්මජ්ජනීසලාකායපි සයං වා ඛණති, අඤ්ඤෙන වා ඛණාපෙති. **භින්දති වා භෙදාපෙති වා**ති අන්තමසො උදකම්පි ඡඩ්ඩෙන්තො සයං වා භින්දති, අඤ්ඤෙන වා භින්දාපෙති. **දහති වා දහාපෙති වා**ති අන්තමසො පත්තම්පි පචන්තො සයං වා දහති, අඤ්ඤෙන වා දහාපෙති. යත්තකෙසු ඨානෙසු අග්ගිං දෙති වා දාපෙති වා තත්තකානි පාචිත්තියානි. පත්තං පචන්තෙනපි හි පුබ්බෙ පක්කට්ඨානෙයෙව හි පචිතබ්බො. අදඩ්ඪාය පථවියා අග්ගිං ඨපෙතුං න වට්ටති.

පත්තපචනකපාලස්ස පන උපරි අග්ගිං ඨපෙතුං වට්ටති. දාරූනං උපරි ඨපෙති, සො අග්ගි තානි දහන්තො ගන්ත්වා පඨවිං දහති, න වට්ටති. ඉට්ඨකකපාලාදීසුපි එසෙව නයො.

තත්‍රාපි හි ඉට්ඨකාදීනංයෙව උපරි ඨපෙතුං වට්ටති. කස්මා? තෙසං අනුපාදානත්තා. න හි තානි අග්ගිස්ස උපාදානසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡන්ති. සුක්ඛඛාණුසුක්ඛරුක්ඛාදීසුපි අග්ගිං දාතුං න වට්ටති. සචෙ පන පඨවිං අප්පත්තමෙව නිබ්බාපෙත්වා ගමිස්සාමීති දෙති, වට්ටති. පච්ඡා නිබ්බාපෙතුං න සක්කොති, අවිසයත්තා අනාපත්ති. තිණුක්කං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො හත්ථෙ ඩය්හමානෙ භූමියං පාතෙති, අනාපත්ති. පතිතට්ඨානෙයෙව උපාදානං දත්වා අග්ගිං කාතුං වට්ටතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. දඩ්ඪපඨවියා ච යත්තකං ඨානං උසුමාය අනුගතං, සබ්බං විකොපෙතුං වට්ටතීති තත්ථෙව වුත්තං. යො පන අජානනකො භික්ඛු අරණීසහිතෙන අග්ගිං නිබ්බත්තෙත්වා හත්ථෙන උක්ඛිපිත්වා ‘‘කිං කරොමී’’ති වදති, ‘‘ජාලෙහී’’ති වත්තබ්බො, ‘‘හත්ථො ඩය්හතී’’ති වදති, ‘‘යථා න ඩය්හති තථා කරොහී’’ති වත්තබ්බො. ‘‘භූමියං පාතෙහී’’ති පන න වත්තබ්බො. සචෙ හත්ථෙ ඩය්හමානෙ පාතෙති ‘‘පඨවිං දහිස්සාමී’’ති අපාතිතත්තා අනාපත්ති. පතිතට්ඨානෙ පන අග්ගිං කාතුං වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං.

88. **අනාපත්ති ඉමං ජානාතිආදීසු** ‘‘ඉමස්ස ථම්භස්ස ආවාටං ජාන, මහාමත්තිකං ජාන, පුසමත්තිකං ජාන, මහාමත්තිකං දෙහි, පුසමත්තිකං දෙහි, මත්තිකං ආහර, පංසුං ආහර, මත්තිකාය අත්ථො, පංසුනා අත්ථො, ඉමස්ස ථම්භස්ස ආවාටං කප්පියං කරොහි, ඉමං මත්තිකං කප්පියං කරොහි, ඉමං පංසුං කප්පියං කරොහී’’ති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො.

අසඤ්චිච්චාති පාසාණරුක්ඛාදීනි වා පවට්ටෙන්තස්ස කත්තරදණ්ඩෙන වා ආහච්ච ආහච්ච ගච්ඡන්තස්ස පඨවී භිජ්ජති, සා ‘‘තෙන භින්දිස්සාමී’’ති එවං සඤ්චිච්ච අභින්නත්තා අසඤ්චිච්ච භින්නා නාම හොති. ඉති අසඤ්චිච්ච භින්දන්තස්ස අනාපත්ති. **අසතියාති** අඤ්ඤවිහිතො කෙනචි සද්ධිං කිඤ්චි කථෙන්තො පාදඞ්ගුට්ඨකෙන වා කත්තරයට්ඨියා වා පඨවිං විලිඛන්තො තිට්ඨති, එවං අසතියා විලිඛන්තස්ස වා භින්දන්තස්ස වා අනාපත්ති. **අජානන්තස්සාති** අන්තොගෙහෙ ඔවට්ඨං ඡන්නං පඨවිං ‘‘අකප්පියපඨවී’’ති න ජානාති, ‘‘කප්පියපඨවී’’ති සඤ්ඤාය විකොපෙති, ‘‘ඛණාමි භින්දාමි දහාමී’’ති වා න ජානාති, කෙවලං සඞ්ගොපනත්ථාය ඛණිත්තාදීනි වා ඨපෙති, ඩය්හමානහත්ථො වා අග්ගිං පාතෙති, එවං අජානන්තස්ස අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨවීඛණනසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන මුසාවාදවග්ගො පඨමො.

2. භූතගාමවග්ගො

1. භූතගාමසික්ඛාපදවණ්ණනා

89. සෙනාසනවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **අනාදියන්තොති** තස්සා වචනං අගණ්හන්තො. **දාරකස්ස බාහුං ආකොටෙසීති** උක්ඛිත්තං ඵරසුං නිග්ගහෙතුං අසක්කොන්තො මනුස්සානං චක්ඛුවිසයාතීතෙ මහාරාජසන්තිකා ලද්ධෙ රුක්ඛට්ඨකදිබ්බවිමානෙ නිපන්නස්ස දාරකස්ස බාහුං ඵනමූලෙයෙව ඡින්දි. **න ඛො මෙතං පතිරූප**න්තිආදිම්හි අයං සඞ්ඛෙපවණ්ණනා – හිමවන්තෙ කිර පක්ඛදිවසෙසු දෙවතාසන්නිපාතො හොති, තත්ථ රුක්ඛධම්මං පුච්ඡන්ති – ‘‘ත්වං රුක්ඛධම්මෙ ඨිතා න ඨිතා’’ති? රුක්ඛධම්මො නාම රුක්ඛෙ ඡිජ්ජමානෙ රුක්ඛදෙවතාය මනොපදොසස්ස අකරණං. තත්ථ යා දෙවතා රුක්ඛධම්මෙ අට්ඨිතා හොති, සා දෙවතාසන්නිපාතං පවිසිතුං න ලභති. ඉති සා දෙවතා ඉමඤ්ච රුක්ඛධම්මෙ අට්ඨානපච්චයං ආදීනවං අද්දස, භගවතො ච සම්මුඛා සුතපුබ්බධම්මදෙසනානුසාරෙන තථාගතස්ස ඡද්දන්තාදිකාලෙ පුබ්බචරිතං අනුස්සරි. තෙනස්සා එතදහොසි – ‘‘න ඛො මෙතං පතිරූපං…පෙ…. වොරොපෙය්‍ය’’න්ති. **යංනූනාහං භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙය්‍ය**න්ති ඉදං පනස්සා ‘‘අයං භික්ඛු සපිතිකො පුත්තො, අද්ධා භගවා ඉමං ඉමස්ස අජ්ඣාචාරං සුත්වා මරියාදං බන්ධිස්සති, සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙස්සතී’’ති පටිසඤ්චික්ඛන්තියා අහොසි. **සචජ්ජ ත්වං දෙවතෙති** සචෙ අජ්ජ ත්වං දෙවතෙ. **පසවෙය්‍යාසීති** ජනෙය්‍යාසි උප්පාදෙය්‍යාසි. එවඤ්ච පන වත්වා භගවා තං දෙවතං සඤ්ඤාපෙන්තො –

> ‘‘යො වෙ උප්පතිතං කොධං, රථං භන්තංව වාරයෙ;
> තමහං සාරථිං බ්‍රූමි, රස්මිග්ගාහො ඉතරො ජනො’’ති. (ධ. ප. 222);

ඉමං ගාථමභාසි. ගාථාපරියොසානෙ සා දෙවතා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. පුන භගවා සම්පත්තපරිසාය ධම්මං දෙසෙන්තො –

> ‘‘යො උප්පතිතං විනෙති කොධං, විසටං සප්පවිසංව ඔසධෙහි;
> සො භික්ඛු ජහාති ඔරපාරං, උරගො ජිණ්ණමිවත්තචං පුරාණ’’න්ති. (සු. නි. 1);

ඉමං ගාථමභාසි. තත්‍ර පඨමගාථා ධම්මපදෙ සඞ්ගහං ආරුළ්හා, දුතියා සුත්තනිපාතෙ, වත්ථු පන විනයෙති. අථ භගවා ධම්මං දෙසෙන්තොයෙව තස්සා දෙවතාය වසනට්ඨානං ආවජ්ජන්තො පතිරූපං ඨානං දිස්වා ‘‘ගච්ඡ, දෙවතෙ, අසුකස්මිං ඔකාසෙ රුක්ඛො විවිත්තො, තස්මිං උපගච්ඡා’’ති ආහ. සො කිර රුක්ඛො න ආළවිරට්ඨෙ, ජෙතවනස්ස අන්තොපරික්ඛෙපෙ, යස්ස දෙවපුත්තස්ස පරිග්ගහො අහොසි, සො චුතො; තස්මා ‘‘විවිත්තො’’ති වුත්තො. තතො පට්ඨාය ච පන සා දෙවතා සම්මාසම්බුද්ධතො ලද්ධපරිහාරා බුද්ධුපට්ඨායිකා අහොසි. යදා දෙවතාසමාගමො හොති, තදා මහෙසක්ඛදෙවතාසු ආගච්ඡන්තීසු අඤ්ඤා අප්පෙසක්ඛා දෙවතා යාව මහාසමුද්දචක්කවාළපබ්බතා තාව පටික්කමන්ති. අයං පන අත්තනො වසනට්ඨානෙ නිසීදිත්වාව ධම්මං සුණාති. යම්පි පඨමයාමෙ භික්ඛූ පඤ්හං පුච්ඡන්ති, මජ්ඣිමයාමෙ දෙවතා, තං සබ්බං තත්ථෙව නිසීදිත්වා සුණාති. චත්තාරො ච මහාරාජානොපි භගවතො උපට්ඨානං ආගන්ත්වා ගච්ඡන්තා තං දෙවතං දිස්වාව ගච්ඡන්ති.

90. **භූතගාමපාතබ්‍යතායාති** එත්ථ භවන්ති අහුවුඤ්චාති **භූතා;** ජායන්ති වඩ්ඪන්ති ජාතා වඩ්ඪිතා චාති අත්ථො. **ගාමොති** රාසි; භූතානං ගාමොති **භූතගාමො;** භූතා එව වා ගාමො **භූතගාමො;** පතිට්ඨිතහරිතතිණරුක්ඛාදීනමෙතං අධිවචනං. පාතබ්‍යස්ස භාවො **පාතබ්‍යතා;** ඡෙදනභෙදනාදීහි යථාරුචි පරිභුඤ්ජිතබ්බතාති අත්ථො. තස්සා **භූතගාමපාතබ්‍යතාය;** නිමිත්තත්ථෙ භුම්මවචනං, භූතගාමපාතබ්‍යතාහෙතු, භූතගාමස්ස ඡෙදනාදිපච්චයා පාචිත්තියන්ති අත්ථො.

91. ඉදානි තං භූතගාමං විභජිත්වා දස්සෙන්තො **භූතගාමො නාම පඤ්ච බීජජාතානී**තිආදිමාහ. තත්ථ **භූතගාමො නාමාති** භූතගාමං උද්ධරිත්වා යස්මිං සති භූතගාමො හොති, තං දස්සෙතුං ‘‘පඤ්ච බීජජාතානී’’ති ආහාති අට්ඨකථාසු වුත්තං. එවං සන්තෙපි ‘‘යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලෙ ජායන්ති’’තිආදීනි න සමෙන්ති. න හි මූලබීජාදීනි මූලාදීසු ජායන්ති, මූලාදීසු ජායමානානි පන තානි බීජාකතානි, තස්මා එවමෙත්ථ වණ්ණනා වෙදිතබ්බා – **භූතගාමො නාමාති** විභජිතබ්බපදං. **පඤ්චාති** තස්ස විභාගපරිච්ඡෙදො. **බීජජාතානීති** පරිච්ඡින්නධම්මනිදස්සනං. තස්සත්ථො – බීජෙහි ජාතානි බීජජාතානි; රුක්ඛාදීනමෙතං අධිවචනං. අපරො නයො – බීජානි ච තානි විජාතානි ච පසූතානි නිබ්බත්තපණ්ණමූලානීති බීජජාතානි. එතෙන අල්ලවාලිකාදීසු ඨපිතානං නිබ්බත්තපණ්ණමූලානං සිඞ්ගිවෙරාදීනං සඞ්ගහො කතො හොති.

ඉදානි යෙහි බීජෙහි ජාතත්තා රුක්ඛාදීනි බීජජාතානීති වුත්තානි, තානි දස්සෙන්තො **‘‘මූලබීජ’’**න්තිආදිමාහ. තෙසං උද්දෙසො පාකටො එව. නිද්දෙසෙ **යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලෙ ජායන්ති මූලෙ සඤ්ජායන්තීති**

එත්ථ බීජතො නිබ්බත්තෙන බීජං දස්සිතං, තස්මා එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ආලුවකසෙරුකමලුප්පලපුණ්ඩරීකකුවලයකන්දපාටලිමූලාදිභෙදෙ මූලෙ ගච්ඡවල්ලිරුක්ඛාදීනි ජායන්ති සඤ්ජායන්ති, තානි යම්හි මූලෙ ජායන්ති චෙව සඤ්ජායන්ති ච තඤ්ච, පාළියං වුත්තං හලිද්දාදි ච සබ්බම්පි එතං මූලබීජං නාම. එසෙව නයො ඛන්ධබීජාදීසු. යෙවාපනකඛන්ධබීජෙසු පනෙත්ථ අම්බාටකඉන්දසාලනුහීපාළිභද්දකණිකාරාදීනි ඛන්ධබීජානි, අමූලවල්ලි චතුරස්සවල්ලිකණවීරාදීනි ඵළුබීජානි මකචිසුමනජයසුමනාදීනි අග්ගබීජානි, අම්බජම්බුපනසට්ඨිආදීනි බීජබීජානීති දට්ඨබ්බානි.

92. ඉදානි යං වුත්තං ''භූතගාමපාතබ්‍යතාය පාචිත්තිය''න්ති තත්ථ සඞ්ඛාවසෙන ආපත්තානාපත්තිභෙදං පාතබ්‍යතාභෙදඤ්ච දස්සෙන්තො **බීජෙ බීජසඤ්ඤී**තිආදිමාහ. තත්ථ යථා ''සාලීනං චෙපි ඔදනං භුඤ්ජතී''තිආදීසු (ම. නි. 1.76) සාලිතණ්ඩුලානං ඔදනො ''සාලීනං ඔදනො''ති වුච්චති, එවං බීජතො සම්භූතො භූතගාමො ''බීජ''න්ති වුත්තොති වෙදිතබ්බො. යං පන ''බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා පටිවිරතො''තිආදීසු (දී. නි. 1.10) වුත්තං භූතගාමපරිමොචනං කත්වා ඨපිතං බීජං, තං දුක්කටවත්ථු. අථ වා යදෙතං ''භූතගාමො නාමා''ති සික්ඛාපදවිභඞ්ගස්ස ආදිපදං, තෙන සද්ධිං යොජෙත්වා යං බීජං භූතගාමො නාම හොති, තස්මිං බීජෙ බීජසඤ්ඤී සත්ථකාදීනි ගහෙත්වා සයං වා ඡින්දති අඤ්ඤෙන වා ඡෙදාපෙති, පාසාණාදීනි ගහෙත්වා සයං වා භින්දති අඤ්ඤෙන වා භෙදාපෙති, අග්ගිං උපසංහරිත්වා සයං වා පචති අඤ්ඤෙන වා පචාපෙති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. යථාරුතං පන ගහෙත්වා භූතගාමවිනිමුත්තස්ස බීජස්ස ඡින්දනාදිභෙදාය පාතබ්‍යතාය පාචිත්තියං න වත්තබ්බං.

අයඤ්හෙත්ථ විනිච්ඡයකථා – භූතගාමං විකොපෙන්තස්ස පාචිත්තියං භූතගාමපරිමොචිතං පඤ්චවිධම්පි බීජගාමං විකොපෙන්තස්ස දුක්කටං. බීජගාමභූතගාමො නාමෙස අත්ථි උදකට්ඨො, අත්ථි ථලට්ඨො. තත්ථ උදකට්ඨො සාසපමත්තිකා තිලබීජකාදිභෙදා සපණ්ණිකා අපණ්ණිකා ච සබ්බා සෙවාලජාති අන්තමසො උදකපප්පටකං උපාදාය ''භූතගාමො''ති වෙදිතබ්බො. උදකපප්පටකො නාම උපරි ථද්ධො ඵරුසවණ්ණො, හෙට්ඨා මුදු නීලවණ්ණො හොති. තත්ථ යස්ස සෙවාලස්ස මූලං ඔරුහිත්වා පථවියං පතිට්ඨිතං, තස්ස පථවී ඨානං. යො උදකෙ සඤ්චරති, තස්ස උදකං. පථවියං පතිට්ඨිතං යත්ථ කත්ථචි විකොපෙන්තස්ස උද්ධරිත්වා වා ඨානන්තරං සඞ්කාමෙන්තස්ස පාචිත්තියං. උදකෙ සඤ්චරන්තං විකොපෙන්තස්සෙව පාචිත්තියං. හත්ථෙහි පන ඉතො චිතො ච වියූහිත්වා න්හායිතුං වට්ටති, සකලඤ්හි උදකං තස්ස ඨානං. තස්මා න සො එත්තාවතා ඨානන්තරං සඞ්කාමිතො හොති. උදකතො පන උදකෙන විනා සඤ්චිච්ච උක්ඛිපිතුං න

වට්ටති, උදකෙන සද්ධිං උක්ඛිපිත්වා පුන උදකෙ පක්ඛිපිතුං වට්ටති. පරිස්සාවනන්තරෙන නික්ඛමති, කප්පියං කාරාපෙත්වාව උදකං පරිභුඤ්ජිතබ්බං. උප්පලිනීපදුමිනීආදීනි ජලජවල්ලිතිණානි උදකතො උද්ධරන්තස්ස වා තත්ථෙව විකොපෙන්තස්ස වා පාචිත්තියං. පරෙහි උප්පාටිතානි විකොපෙන්තස්ස දුක්කටං. තානි හි බීජගාමෙ සඞ්ගහං ගච්ඡන්ති. තිලබීජකසාසපමත්තකසෙවාලොපි උදකතො උද්ධතො අමිලාතො අග්ගබීජසඞ්ගහං ගච්ඡති. මහාපච්චරියාදීසු ''අනන්තකතිලබීජකඋදකපප්පටකාදීනි දුක්කටවත්ථුකානී''ති වුත්තං, තත්ථ කාරණං න දිස්සති. අන්ධකට්ඨකථායං ''සම්පුණ්ණභූතගාමො න හොති, තස්මා දුක්කට''න්ති වුත්තං, තම්පි න සමෙති, භූතගාමෙ හි පාචිත්තියං, බීජගාමෙ දුක්කටං වුත්තං. අසම්පුණ්ණභූතගාමො නාම තතියො කොට්ඨාසො නෙව පාළියං න අට්ඨකථාසු ආගතො. අථ එතං බීජගාමසඞ්ගහං ගච්ඡිස්සතීති, තම්පි න යුත්තං, අභූතගාමමූලත්තා තාදිසස්ස බීජගාමස්සාති. අපිච ''ගරුකලහුකෙසු ගරුකෙ ඨාතබ්බ''න්ති එතං විනයලක්ඛණං.

ඵලට්ඨෙ – ඡින්නරුක්ඛානං අවසිට්ඨො හරිතඛාණු නාම හොති. තත්ථ කකුධකරඤ්ජපියඞ්ගුපනසාදීනං ඛාණු උද්ධං වඩ්ඪති, සො භූතගාමෙන සඞ්ගහිතො. තාලනාළිකෙරාදීනං ඛාණු උද්ධං න වඩ්ඪති, සො බීජගාමෙන සඞ්ගහිතො. කදලියා පන අඵලිතාය ඛාණු භූතගාමෙන සඞ්ගහිතො, ඵලිතාය බීජගාමෙන. කදලී පන ඵලිතා යාව නීලපණ්ණා, තාව භූතගාමෙනෙව සඞ්ගහිතා, තථා ඵලිතො වෙළු. යදා පන අග්ගතො පට්ඨාය සුස්සති, තදා බීජගාමෙන සඞ්ගහං ගච්ඡති. කතරබීජගාමෙන? ඵළුබීජගාමෙන. කිං තතො නිබ්බත්තති? න කිඤ්චි. යදි හි නිබ්බත්තෙය්‍ය, භූතගාමෙනෙව සඞ්ගහං ගච්ඡෙය්‍ය. ඉන්දසාලාදිරුක්ඛෙ ඡින්දිත්වා රාසිං කරොන්ති, කිඤ්චාපි රාසිකතදණ්ඩකෙහි රතනප්පමාණාපි සාඛා නික්ඛමන්ති, බීජගාමෙනෙව සඞ්ගහං ගච්ඡන්ති. තත්ථ මණ්ඩපත්ථාය වා වතිඅත්ථාය වා වල්ලිආරොපනත්ථාය වා භූමියං නිඛණන්ති, මූලෙසු චෙව පණ්ණෙසු ච නිග්ගතෙසු පුන භූතගාමසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡන්ති. මූලමත්තෙසු පන පණ්ණමත්තෙසු වා නිග්ගතෙසු බීජගාමෙන සඞ්ගහිතා එව.

යානි කානිචි බීජානි පථවියං වා උදකෙන සිඤ්චිත්වා ඨපිතානි, කපාලාදීසු වා අල්ලපංසුං පක්ඛිපිත්වා නික්ඛිත්තානි හොන්ති, සබ්බානි මූලමත්තෙ පණ්ණමත්තෙ වා නිග්ගතෙපි බීජානියෙව. සචෙපි මූලානි ච උපරි අඞ්කුරො ච නිග්ගච්ඡති, යාව අඞ්කුරො හරිතො න හොති, තාව බීජානියෙව. මුග්ගාදීනං පන පණ්ණෙසු උට්ඨිතෙසු වීහිආදීනං වා අඞ්කුරෙ හරිතෙ නීලපණ්ණවණ්ණෙ ජාතෙ භූතගාමසඞ්ගහං ගච්ඡන්ති. තාලට්ඨීනං පඨමං සූකරදාඨා විය මූලං නිග්ගච්ඡති. නිග්ගතෙපි යාව උපරි පත්තවට්ටි න නිග්ගච්ඡති, තාව බීජගාමොයෙව. නාළිකෙරස්ස තචං භින්දිත්වා දන්තසූචි විය අඞ්කුරො

නිග්ගච්ඡති, යාව මිගසිඞ්ගසදිසා නීලපත්තවට්ටි න හොති, තාව බීජගාමොයෙව. මූලෙ අනිග්ගතෙපි තාදිසාය පත්තවට්ටියා ජාතාය අමූලකභූතගාමෙ සඞ්ගහං ගච්ඡති.

අම්බට්ඨිආදීනි වීහිආදීහි විනිච්ඡිනිතබ්බානි. වන්දාකා වා අඤ්ඤා වා යා කාචි රුක්ඛෙ ජායිත්වා රුක්ඛං ඔත්ථරති, රුක්ඛොව තස්සා ඨානං, තං විකොපෙන්තස්ස වා තතො උද්ධරන්තස්ස වා පාචිත්තියං. එකා අමූලිකා ලතා හොති, අඞ්ගුලිවෙඨකො විය වනප්පගුම්බදණ්ඩකෙ වෙඨෙති, තස්සාපි අයමෙව විනිච්ඡයො. ගෙහමුඛපාකාරවෙදිකාචෙතියාදීසු නීලවණ්ණො සෙවාලො හොති, යාව ද්වෙ තීණි පත්තානි න සඤ්ජායන්ති තාව අග්ගබීජසඞ්ගහං ගච්ඡති. පත්තෙසු ජාතෙසු පාචිත්තියවත්ථු. තස්මා තාදිසෙසු ඨානෙසු සුධාලෙපම්පි දාතුං න වට්ටති. අනුපසම්පන්නෙන ලිත්තස්ස උපරිස්නෙහලෙපො දාතුං වට්ටති. සචෙ නිදාඝසමයෙ සුක්ඛසෙවාලො තිට්ඨති, තං සම්මුඤ්ජනීආදීහි ඝංසිත්වා අපනෙතුං වට්ටති. පානීයඝටාදීනං බහි සෙවාලො දුක්කටවත්ථු, අන්තො අබ්බොහාරිකො. දන්තකට්ඨපූවාදීසු කණ්ණකම්පි අබ්බොහාරිකමෙව. වුත්තඤ්හෙතං – ‘‘සචෙ ගෙරුකපරිකම්මකතා භිත්ති කණ්ණකිතා හොති, චොළකං තෙමෙත්වා පීළෙත්වා පමජ්ජිතබ්බා’’ති (මහාව. 66).

පාසාණජාතිපාසාණදද්දුසෙවාලසෙලෙය්‍යකාදීනි අහරිතවණ්ණානි අපත්තකානි ච දුක්කටවත්ථුකානි. අහිච්ඡත්තකං යාව මකුළං හොති, තාව දුක්කටවත්ථු. පුප්ඵිතකාලතො පට්ඨාය අබ්බොහාරිකං. අල්ලරුක්ඛතො පන අහිච්ඡත්තකං ගණ්හන්තො රුක්ඛත්තචං විකොපෙති, තස්මා තත්ථ පාචිත්තියං. රුක්ඛපප්පටිකායපි එසෙව නයො. යා පන ඉන්දසාලකකුධාදීනං පප්පටිකා රුක්ඛතො මුච්චිත්වා තිට්ඨති, තං ගණ්හන්තස්ස අනාපත්ති. නිය්‍යාසම්පි රුක්ඛතො මුච්චිත්වා ඨිතං සුක්ඛරුක්ඛෙ වා ලග්ගං ගණ්හිතුං වට්ටති. අල්ලරුක්ඛතො න වට්ටති. ලාඛායපි එසෙව නයො. රුක්ඛං චාලෙත්වා පණ්ඩුපලාසං වා පරිණතකණිකාරාදිපුප්ඵං වා පාතෙන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. හත්ථකුක්කුච්චෙන මුදුකෙසු ඉන්දසාලනුහීඛන්ධාදීසු වා තත්ථජාතකතාලපණ්ණාදීසු වා අක්ඛරං ඡින්දන්තස්සාපි එසෙව නයො.

සාමණෙරානං පුප්ඵං ඔචිනන්තානං සාඛං ඔනාමෙත්වා දාතුං වට්ටති. තෙහි පන පුප්ඵෙහි පානීයං න වාසෙතබ්බං. පානීයවාසත්ථිකෙන සාමණෙරං උක්ඛිපිත්වා ඔචිනාපෙතබ්බානි. ඵලසාඛාපි අත්තනා ඛාදිතුකාමෙන න ඔනාමෙතබ්බා. සාමණෙරං උක්ඛිපිත්වා ඵලං ගාහාපෙතබ්බං. යංකිඤ්චි ගච්ඡං වා ලතං වා උප්පාටෙන්තෙහි සාමණෙරෙහි සද්ධිං ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිතුං න වට්ටති. තෙසං පන උස්සාහජනනත්ථං අනාකඩ්ඪන්තෙන කඩ්ඪනාකාරං දස්සෙන්තෙන විය අග්ගෙ ගහෙතුං වට්ටති. යෙසං රුක්ඛානං සාඛා රුහති, තෙසං සාඛං මක්ඛිකාබීජනාදීනං අත්ථාය කප්පියං අකාරාපෙත්වා ගහිතං තවෙ

වා පත්තෙ වා අන්තමසො නඛෙනපි විලිඛන්තස්ස දුක්කටං. අල්ලසිඞ්ගිවෙරාදීසුපි එසෙව නයො. සචෙ පන කප්පියං කාරාපෙත්වා සීතලෙ පදෙසෙ ඨපිතස්ස මූලං සඤ්ජායති, උපරිභාගෙ ඡින්දිතුං වට්ටති. සචෙ අඞ්කුරො ජායති, හෙට්ඨාභාගෙ ඡින්දිතුං වට්ටති. මූලෙ ච නීලඞ්කුරෙ ච ජාතෙ න වට්ටති.

ඡින්දති වා ඡෙදාපෙති වාති අන්තමසො සම්මුඤ්ජනොසලාකායපි තිණානි ඡින්දිස්සාමීති භූමිං සම්මජ්ජන්තො සයං වා ඡින්දති, අඤ්ඤෙන වා ඡෙදාපෙති. **භින්දති වා භෙදාපෙති වා**ති අන්තමසො චඞ්කමන්තොපි ඡිජ්ජනකං ඡිජ්ජතු, භිජ්ජනකං භිජ්ජතු, චඞ්කමිතට්ඨානං දස්සෙස්සාමීති සඤ්චිච්ච පාදෙහි අක්කමන්තො තිණවල්ලිආදීනි සයං වා භින්දති අඤ්ඤෙන වා භෙදාපෙති. සචෙපි හි තිණං වා ලතං වා ගණ්ඨිං කරොන්තස්ස භිජ්ජති, ගණ්ඨිපි න කාතබ්බො. තාලරුක්ඛාදීසු පන චොරානං අනාරුහනත්ථාය දාරුමක්කටකං ආකොටෙන්ති, කණ්ටකෙ බන්ධන්ති, භික්ඛුස්ස එවං කාතුං න වට්ටති. සචෙ දාරුමක්කටකො රුක්ඛෙ අල්ලීනමත්තොව හොති, රුක්ඛං න පීළෙති, වට්ටති. ''රුක්ඛං ඡින්ද, ලතං ඡින්ද, කන්දං වා මූලං වා උප්පාටෙහී''ති වත්තුම්පි වට්ටති, අනියාමිතත්තා. නියාමෙත්වා පන ''ඉමං රුක්ඛං ඡින්දා''තිආදි වත්තුං න වට්ටති. නාමං ගහෙත්වාපි ''අම්බරුක්ඛං චතුරස්සවල්ලිං ආලුවකන්දං මුඤ්ජතිණං අසුකරුක්ඛච්ඡල්ලිං ඡින්ද භින්ද උප්පාටෙහී''තිආදිවචනම්පි අනියාමිතමෙව හොති. ''ඉමං අම්බරුක්ඛ''න්තිආදිවචනමෙව හි නියාමිතං නාම, තං න වට්ටති.

පචති වා පචාපෙති වාති අන්තමසො පත්තම්පි පචිතුකාමො තිණාදීනං උපරි සඤ්චිච්ච අග්ගිං කරොන්තො සයං වා පචති, අඤ්ඤෙන වා පචාපෙතීති සබ්බං පථවීඛණනසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. අනියාමෙත්වා පන ''මුග්ගෙ පච, මාසෙ පචා''තිආදි වත්තුං වට්ටති. ''ඉමෙ මුග්ගෙ පච, ඉමෙ මාසෙ පචා''ති එවං වත්තුං න වට්ටති.

අනාපත්ති ඉමං ජානාතිආදීසු ''ඉමං මූලභෙසජ්ජං ජාන, ඉමං මූලං වා පණ්ණං වා දෙහි, ඉමං රුක්ඛං වා ලතං වා ආහර, ඉමිනා පුප්ඵෙන වා ඵලෙන වා පණ්ණෙන වා අත්ථො, ඉමං රුක්ඛං වා ලතං වා ඵලං වා කප්පියං කරොහී''ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. එත්තාවතා භූතගාමපරිමොචනං කතං හොති. පරිභුඤ්ජන්තෙන පන බීජගාමපරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරෙතබ්බං.

කප්පියකරණඤ්චෙත්ථ ඉමිනා සුත්තානුසාරෙන වෙදිතබ්බං – ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අග්ගිපරිජිතං සත්ථපරිජිතං නඛපරිජිතං අබීජං නිබ්බට්ටබීජමෙව පඤ්චම''න්ති. තත්ථ ''අග්ගිපරිජිත''න්ති

අග්ගිනා පරිජිතං අධිභූතං දඩ්ඪං ඵුට්ඨන්ති අත්ථො. ''සත්ථපරිජිත''න්ති සත්ථෙන පරිජිතං අධිභූතං ඡින්නං විද්ධං වාති අත්ථො. එස නයො නඛපරිජිතෙ. අබීජනිබ්බට්ටබීජානි සයමෙව කප්පියානි. අග්ගිනා කප්පියං කරොන්තෙන කට්ඨග්ගිගොමයග්ගිආදීසු යෙන කෙනචි අන්තමසො ලොහඛණ්ඩෙනපි ආදිත්තෙන කප්පියං කාතබ්බං. තඤ්ච ඛො එකදෙසෙ ඵුසන්තෙන ''කප්පිය''න්ති වත්වාව කාතබ්බං. සත්ථෙන කරොන්තෙන යස්ස කස්සචි ලොහමයසත්ථස්ස අන්තමසො සූචිනඛච්ඡෙදනානම්පි තුණ්ඩෙන වා ධාරාය වා ඡෙදං වා වෙධං වා දස්සෙන්තෙන ''කප්පිය''න්ති වත්වාව කාතබ්බං. නඛෙන කප්පියං කරොන්තෙන පූතිනඛෙන න කාතබ්බං. මනුස්සානං පන සීහබ්‍යග්ඝදීපිමක්කටාදීනං සකුන්තානඤ්ච නඛා තිඛිණා හොන්ති, තෙහි කාතබ්බං. අස්සමහිංසසූකරමිගගොරූපාදීනං ඛුරා අතිඛිණා, තෙහි න කාතබ්බං, කතම්පි අකතං හොති. හත්ථීනඛා පන ඛුරා න හොන්ති, තෙහි වට්ටති. යෙහි පන කාතුං වට්ටති, තෙහි තත්ථජාතකෙහිපි උද්ධරිත්වා ගහිතකෙහිපි ඡෙදං වා වෙධං වා දස්සෙන්තෙන ''කප්පිය''න්ති වත්වාව කාතබ්බං.

තත්ථ සචෙපි බීජානං පබ්බතමත්තො රාසි රුක්ඛසහස්සං වා ඡින්දිත්වා එකාබද්ධං කත්වා උච්ඡුනං වා මහාභාරො බන්ධිත්වා ඨපිතො හොති, එකස්මිං බීජෙ වා රුක්ඛසාඛාය වා උච්ඡුම්හි වා කප්පියෙ කතෙ සබ්බං කතං හොති. උච්ඡු ච දාරූනි ච එකතො බද්ධානි හොන්ති, උච්ඡුං කප්පියං කරිස්සාමීති දාරුං විජ්ඣති, වට්ටතියෙව. සචෙ පන යාය රජ්ජුයා වා වල්ලියා වා බද්ධානි, තං විජ්ඣති, න වට්ටති. උච්ඡුඛණ්ඩානං පච්ඡිං පූරෙත්වා ආහරන්ති, එකස්මිං ඛණ්ඩෙ කප්පියෙ කතෙ සබ්බං කතමෙව හොති. මරිචපක්කාදීහි මිස්සෙත්වා භත්තං ආහරන්ති, ''කප්පියං කරොහී''ති වුත්තෙ සචෙපි භත්තසිත්ථෙ විජ්ඣති, වට්ටතියෙව. තිලතණ්ඩුලාදීසුපි එසෙව නයො. යාගුයා පක්ඛිත්තානි පන එකාබද්ධානි හුත්වා න සන්තිට්ඨන්ති, තත්ථ එකමෙකං විජ්ඣිත්වා කප්පියං කාතබ්බමෙව. කපිත්ථඵලාදීනං අන්තො මිඤ්ජං කටාහං මුඤ්චිත්වා සඤ්චරති, භින්දාපෙත්වා කප්පියං කාරාපෙතබ්බං. එකාබද්ධං හොති, කටාහෙපි කාතුං වට්ටති.

අසඤ්චිච්චාති පාසාණරුක්ඛාදීනි වා පවට්ටෙන්තස්ස සාඛං වා කඩ්ඪන්තස්ස කත්තරදණ්ඩෙන වා භූමිං පහරිත්වා ගච්ඡන්තස්ස තිණානි ඡිජ්ජන්ති, තානි තෙන ඡින්දිස්සාමීති එවං සඤ්චිච්ච අච්ඡින්නත්තා අසඤ්චිච්ච ඡින්නානි නාම හොන්ති. ඉති අසඤ්චිච්ච ඡින්දන්තස්ස අනාපත්ති.

අසතියාති අඤ්ඤවිහිතො කෙනචි සද්ධිං කිඤ්චි කථෙන්තො පාදඞ්ගුට්ඨකෙන වා හත්ථෙන වා තිණං වා ලතං වා ඡින්දන්තො තිට්ඨති, එවං අසතියා ඡින්දන්තස්ස අනාපත්ති.

අජානන්තස්සාති එත්ථබ්භන්තරෙ බීජගාමොති වා භූතගාමොති වා න ජානාති, ඡින්දාමීතිපි න ජානාති, කෙවලං වතියා වා පලාලපුඤ්ජෙ වා නිබාදනං වා ඛණිත්තිං වා කුදාලං වා සඞ්ගොපනත්ථාය ඨපෙති, ඩය්හමානහත්ථො වා අග්ගිං පාතෙති, තත්‍ර චෙ තිණානි ඡිජ්ජන්ති වා ඩය්හන්ති වා අනාපත්ති. මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකවණ්ණනායං පන සබ්බඅට්ඨකථාසු ‘‘සචෙ භික්ඛු රුක්ඛෙන වා අජ්ඣොත්ථටො හොති, ඔපාතෙ වා පතිතො සක්කා ච හොති රුක්ඛං ඡින්දිත්වා භූමිං වා ඛණිත්වා නික්ඛමිතුං, ජීවිතහෙතුපි අත්තනා න කාතබ්බං. අඤ්ඤෙන පන භික්ඛුනා භූමිං වා ඛණිත්වා රුක්ඛං වා ඡින්දිත්වා අල්ලරුක්ඛතො වා දණ්ඩකං ඡින්දිත්වා තං රුක්ඛං පවට්ටෙත්වා නික්ඛාමෙතුං වට්ටති, අනාපත්තී’’ති වුත්තං. තත්ථ කාරණං න දිස්සති – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දවඩාහෙ ඩය්හමානෙ පටග්ගිං දාතුං, පරිත්තං කාතු’’න්ති (චූළව. 283) ඉදං පන එකමෙව සුත්තං දිස්සති. සචෙ එතස්ස අනුලොමං ‘‘අත්තනො න වට්ටති, අඤ්ඤස්ස වට්ටතී’’ති ඉදං නානාකරණං න සක්කා ලද්ධුං. අත්තනො අත්ථාය කරොන්තො අත්තසිනෙහෙන අකුසලචිත්තෙනෙව කරොති, පරො පන කාරුඤ්ඤෙන, තස්මා අනාපත්තීති චෙ. එතම්පි අකාරණං. කුසලචිත්තෙනාපි හි ඉමං ආපත්තිං ආපජ්ජති. සබ්බඅට්ඨකථාසු පන වුත්තත්තා න සක්කා පටිසෙධෙතුං. ගවෙසිතබ්බා එත්ථ යුත්ති. අට්ඨකථාචරියානං වා සද්ධාය ගන්තබ්බන්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

භූතගාමසික්ඛාපදං පඨමං.

2. අඤ්ඤවාදකසික්ඛාපදවණ්ණනා

94. දුතියසික්ඛාපදෙ – **අනාචාරං ආචරිත්වාති** අකාතබ්බං කත්වා; කායවචීද්වාරෙසු ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාති වුත්තං හොති. **අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතීති** අඤ්ඤෙන වචනෙන අඤ්ඤං වචනං පටිචරති පටිච්ඡාදෙති අජ්ඣොත්ථරති; ඉදානි තං පටිචරණවිධිං දස්සෙන්තො **‘‘කො ආපන්නො’’**තිආදිමාහ. තත්‍රායං වචනසම්බන්ධො – සො කිර කිඤ්චි වීතික්කමං දිස්වා ‘‘ආවුසො, ආපත්තිං ආපන්නොසී’’ති සඞ්ඝමජ්ඣෙ ආපත්තියා අනුයුඤ්ජියමානො ‘‘කො ආපන්නො’’ති වදති. ‘‘තතො ත්ව’’න්ති වුත්තෙ ‘‘අහං කිං ආපන්නො’’ති වදති. අථ ‘‘පාචිත්තියං වා දුක්කටං වා’’ති වුත්තෙ වත්ථුං පුච්ඡන්තො ‘‘අහං කිස්මිං ආපන්නො’’ති වදති. තතො ‘‘අසුකස්මිං නාම වත්ථුස්මි’’න්ති වුත්තෙ ‘‘අහං කථං ආපන්නො, කිං කරොන්තො ආපන්නොම්හී’’ති පුච්ඡති. අථ ‘‘ඉදං නාම කරොන්තො ආපන්නො’’ති වුත්තෙ ‘‘කං භණථා’’ති වදති. තතො ‘‘තං භණාමා’’ති වුත්තෙ ‘‘කිං භණථා’’ති වදති.

අපිචෙත්ථ අයං පාළිමුත්තකොපි අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරණවිධි – භික්ඛූහි ''තව සිපාටිකාය කහාපණො දිට්ඨො, කිස්සෙවමසාරුප්පං කරොසී''ති වුත්තො ''සුදිට්ඨං, භන්තෙ, න පනෙසො කහාපණො; තිපුමණ්ඩලං එත''න්ති භණන්තො වා ''ත්වං සුරං පිවන්තො දිට්ඨො, කිස්සෙවං කරොසී''ති වුත්තො ''සුදිට්ඨො, භන්තෙ, න පනෙසා සුරා, භෙසජ්ජත්ථාය සම්පාදිතං අරිට්ඨ''න්ති භණන්තො වා ''ත්වං පටිච්ඡන්නෙ ආසනෙ මාතුගාමෙන සද්ධිං නිසින්නො දිට්ඨො, කිස්සෙවමසාරුප්පං කරොසී''ති වුත්තො ''යෙන දිට්ඨං සුදිට්ඨං, විඤ්ඤූ පනෙත්ථ දුතියො අත්ථි, සො කිස්ස න දිට්ඨො''ති භණන්තො වා, ''ඊදිසං තයා කිඤ්චි දිට්ඨ''න්ති පුට්ඨො ''න සුණාමී''ති සොතමුපනෙන්තො වා, සොතද්වාරෙ පුච්ඡන්තානං චක්ඛුං උපනෙන්තො වා, අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතීති වෙදිතබ්බො. **අඤ්ඤවාදකං රොපෙතූ**ති අඤ්ඤවාදකං ආරොපෙතු; පතිට්ඨාපෙතූති අත්ථො. **විහෙසකං රොපෙතූ**ති එතස්මිම්පි එසෙව නයො.

98. **අඤ්ඤවාදකෙ විහෙසකෙ පාචිත්තිය**න්ති එත්ථ අඤ්ඤං වදතීති අඤ්ඤවාදකං; අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරණස්සෙතං නාමං. විහෙසෙතීති විහෙසකං; තුණ්හීභූතස්සෙතං නාමං, තස්මිං **අඤ්ඤවාදකෙ විහෙසකෙ. පාචිත්තිය**න්ති වත්ථුද්වයෙ පාචිත්තියද්වයං වුත්තං.

100. **අරොපිතෙ අඤ්ඤවාදකෙ**ති කම්මවාචාය අනාරොපිතෙ අඤ්ඤවාදකෙ. **අරොපිතෙ විහෙසකෙ**ති එතස්මිම්පි එසෙව නයො.

101. **ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී**තිආදීසු යං තං අඤ්ඤවාදකවිහෙසකරොපනකම්මං කතං, තඤ්චෙ ධම්මකම්මං හොති, සො ච භික්ඛු තස්මිං ධම්මකම්මසඤ්ඤී අඤ්ඤවාදකඤ්ච විහෙසකඤ්ච කරොති, අථස්ස තස්මිං අඤ්ඤවාදකෙ ච විහෙසකෙ ච ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

102. අජානන්තො පුච්ඡතීති ආපත්තිං වා ආපන්නභාවං අජානන්තොයෙව ''කිං තුම්හෙ භණථ, අහං න ජානාමී''ති පුච්ඡති. **ගිලානො වා න කථෙතී**ති මුඛෙ තාදිසො බ්‍යාධි හොති, යෙන කථෙතුං න සක්කොති. **සඞ්ඝස්ස භණ්ඩනං වා**තිආදීසු සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථිතෙ තප්පච්චයා සඞ්ඝස්ස භණ්ඩනං වා කලහො වා විවාදො වා භවිස්සති, සො මා අහොසීති මඤ්ඤමානො න කථෙතීති ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. සෙසං උත්තානමෙවාති.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, සියා කිරියං, සියා අකිරියං, අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරන්තස්ස හි කිරියං හොති, තුණ්හීභාවෙන විහෙසන්තස්ස අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං,

සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අඤ්ඤවාදකසික්ඛාපදං දුතියං.

3. උජ්ඣාපනකසික්ඛාපදවණ්ණනා

103. තතියසික්ඛාපදෙ – **දබ්බං මල්ලපුත්තං භික්ඛූ උජ්ඣාපෙන්තීති** ''ඡන්දාය දබ්බො මල්ලපුත්තො''තිආදීනි වදන්තා තං ආයස්මන්තං තෙහි භික්ඛූහි අවජානාපෙන්ති, අවඤ්ඤාය ඔලොකාපෙන්ති, ලාමකතො වා චින්තාපෙන්තී''ති අත්ථො. ලක්ඛණං පනෙත්ථ සද්දසත්ථානුසාරෙන වෙදිතබ්බං. ඔජ්ඣාපෙන්තීතිපි පාඨො. අයමෙවත්ථො. **ඡන්දායාති** ඡන්දෙන පක්ඛපාතෙන; අත්තනො අත්තනො සන්දිට්ඨසම්භත්තානං පණීතානි පඤ්ඤපෙතීති අධිප්පායො. **ඛිය්‍යන්තීති** ''ඡන්දාය දබ්බො මල්ලපුත්තො''තිආදීනි වදන්තා පකාසෙන්ති.

105. **උජ්ඣාපනකෙ ඛිය්‍යනකෙ පාචිත්තිය**න්ති එත්ථ යෙන වචනෙන උජ්ඣාපෙන්ති, තං උජ්ඣාපනකං. යෙන ච ඛිය්‍යන්ති තං ඛිය්‍යනකං. තස්මිං උජ්ඣාපනකෙ ඛිය්‍යනකෙ. **පාචිත්තිය**න්ති වත්ථුද්වයෙ පාචිත්තියද්වයං වුත්තං.

106. **උජ්ඣාපනකං නාම උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මතං සෙනාසනපඤ්ඤාපකං වා…පෙ…. අප්පමත්තකවිස්සජ්ජනකං** වාති එතෙසං පදානං **''මඞ්කුකත්තුකාමො''**ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **අවණ්ණං කත්තුකාමො අයසං කත්තුකාමොති** ඉමෙසං පන වසෙන **උපසම්පන්න**න්තිආදීසු ''උපසම්පන්නස්සා''ති එවං විභත්තිවිපරිණාමො කාතබ්බො. **උජ්ඣාපෙති වා ඛිය්‍යති වා ආපත්ති පාචිත්තියස්සා**ති එත්ථ පන යස්මා ''ඛිය්‍යනකං නාමා''ති එවං මාතිකාපදං උද්ධරිත්වාපි ''උජ්ඣාපනකං නාමා''ති ඉමස්ස පදස්ස වුත්තවිභඞ්ගොයෙව වත්තබ්බො හොති, අඤ්ඤවාදකසික්ඛාපදෙ විය අඤ්ඤො විසෙසො නත්ථි, තස්මා තං විසුං අනුද්ධරිත්වා අවිභජිත්වා නිගමනමෙව එකතො කතන්ති වෙදිතබ්බං. **ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤී**තිආදීසු යං තස්ස උපසම්පන්නස්ස සම්මුතිකම්මං කතං තඤ්චෙ ධම්මකම්මං හොති, සො ච භික්ඛු තස්මිං ධම්මකම්මසඤ්ඤී උජ්ඣාපනකඤ්ච ඛිය්‍යනකඤ්ච කරොති, අථස්ස තස්මිං උජ්ඣාපනකෙ ච ඛිය්‍යනකෙ ච ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

අනුපසම්පන්නං උජ්ඣාපෙති වා ඛිය්‍යති වාති එත්ථ උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මතං අඤ්ඤං අනුපසම්පන්නං උජ්ඣාපෙති අවජානාපෙති, තස්ස වා තං සන්තිකෙ ඛිය්‍යතීති අත්ථො. **උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන අසම්මතන්ති**

කම්මවාචාය අසම්මතං කෙවලං ‘‘තවෙසො භාරො’’ති සඞ්ඝෙන ආරොපිතභාරං භික්ඛුනං වා එාසුවිහාරත්ථාය සයමෙව තං භාරං වහන්තං, යත්‍ර වා ද්වෙ තයො භික්ඛූ විහරන්ති, තත්‍ර වා තාදිසං කම්මං කරොන්තන්ති අධිප්පායො. **අනුපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මතං වා අසම්මතං වාති** එත්ථ පන කිඤ්චාපි අනුපසම්පන්නස්ස තෙරස සම්මුතියො දාතුං න වට්ටන්ති. අථ ඛො උපසම්පන්නකාලෙ ලද්ධසම්මුතිකො පච්ඡා අනුපසම්පන්නභාවෙ ඨිතො, තං සන්ධාය ‘‘සඞ්ඝෙන සම්මතං වා’’ති වුත්තං. යස්ස පන බ්‍යත්තස්ස සාමණෙරස්ස කෙවලං සඞ්ඝෙන වා සම්මතෙන වා භික්ඛුනා ‘‘ත්වං ඉදං කම්මං කරොහී’’ති භාරො කතො, තාදිසං සන්ධාය ‘‘අසම්මතං වා’’ති වුත්තං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

උජ්ඣාපනකසික්ඛාපදං තතියං.

4. පඨමසෙනාසනසික්ඛාපදවණ්ණනා

108. චතුත්ථසික්ඛාපදෙ – **හෙමන්තිකෙ කාලෙති** හෙමන්තකාලෙ හිමපාතසමයෙ. **කායං ඔතාපෙන්තාති** මඤ්චපීඨාදීසු නිසින්නා බාලාතපෙන කායං ඔතාපෙන්තා. **කාලෙ ආරොචිතෙති** යාගුභත්තාදීසු යස්ස කස්සචි කාලෙ ආරොචිතෙ. **ඔවට්ඨං හොතීති** හිමවස්සෙන ඔවට්ඨං තින්තං හොති.

110. **අවස්සිකසඞ්කෙතෙති** වස්සිකවස්සානමාසාති එවං අපඤ්ඤත්තෙ චත්තාරො හෙමන්තිකෙ චත්තාරො ච ගිම්හිකෙ අට්ඨ මාසෙති අත්ථො. **මණ්ඩපෙ වාති** සාඛාමණ්ඩපෙ වා පදරමණ්ඩපෙ වා. **රුක්ඛමූලෙ වාති** යස්ස කස්සචි රුක්ඛස්ස හෙට්ඨා. **යත්ථ කාකා වා කුලලා වා න ඌහදන්තීති** යත්ථ ධුවනිවාසෙන කුලාවකෙ කත්වා වසමානා එතෙ කාකකුලලා වා අඤ්ඤෙ වා සකුන්තා තං සෙනාසනං න ඌහදන්ති, තාදිසෙ රුක්ඛමූලෙ නික්ඛිපිතුං අනුජානාමීති. තස්මා යත්ථ ගොචරප්පසුතා සකුන්තා විස්සමිත්වා ගච්ඡන්ති, තස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ නික්ඛිපිතුං වට්ටති. යස්මිං පන ධුවනිවාසෙන කුලාවකෙ කත්වා වසන්ති, තස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ න නික්ඛිපිතබ්බං. ‘‘අට්ඨ මාසෙ’’ති වචනතො යෙසු ජනපදෙසු වස්සකාලෙ න වස්සති, තෙසුපි චත්තාරො මාසෙ නික්ඛිපිතුං න වට්ටතියෙව. ‘‘අවස්සිකසඞ්කෙතෙ’’ති වචනතො යත්ථ හෙමන්තෙ දෙවො වස්සති, තත්ථ හෙමන්තෙපි අජ්ඣොකාසෙ නික්ඛිපිතුං න වට්ටති. ගිම්හෙ පන සබ්බත්ථ විගතවලාහකං විසුද්ධං නභං හොති, එවරූපෙ කාලෙ කෙනචිදෙව කරණීයෙන අජ්ඣොකාසෙ මඤ්චපීඨං නික්ඛිපිතුං වට්ටති.

අබ්භොකාසිකෙනාපි වත්තං ජානිතබ්බං, තස්ස හි සචෙ පුග්ගලිකමඤ්චකො අත්ථි, තත්ථෙව සයිතබ්බං. සඞ්ඝිකං ගණ්හන්තෙන වෙත්තෙන වා වාකෙන වා වීතමඤ්චකො ගහෙතබ්බො. තස්මිං අසති පුරාණමඤ්චකො ගහෙතබ්බො. තස්මිම්පි අසති නවවායිමො වා ඔනද්ධකො වා ගහෙතබ්බො. ගහෙත්වා ච පන ''අහං උක්කට්ඨරුක්ඛමූලිකො උක්කට්ඨඅබ්භොකාසිකො''ති චීවරකුටිම්පි අකත්වා අසමයෙ අජ්ඣොකාසෙ රුක්ඛමූලෙ වා පඤ්ඤපෙත්වා නිපජ්ජිතුං න වට්ටති. සචෙ පන චතුග්ගුණෙනපි චීවරෙන කතකුටි අතෙමෙන්තං රක්ඛිතුං න සක්කොති, සත්තාහවද්දලිකාදීනි භවන්ති, භික්ඛුනො කායානුගතිකත්තා වට්ටති.

අරඤ්ඤෙ පණ්ණකුටීසු වසන්තානං සීලසම්පදාය පසන්නචිත්තා මනුස්සා නවං මඤ්චපීඨං දෙන්ති ''සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජථා''ති වසිත්වා ගච්ඡන්තෙහි සාමන්තවිහාරෙ සභාගභික්ඛූනං පෙසෙත්වා ගන්තබ්බං, සභාගානං අභාවෙ අනොවස්සකෙ නික්ඛිපිත්වා ගන්තබ්බං, අනොවස්සකෙ අසති රුක්ඛෙ ලග්ගෙත්වා ගන්තබ්බං. චෙතියඞ්ගණෙ සම්මජ්ජනිං ගහෙත්වා භොජනසාලඞ්ගණං වා උපොසථාගාරඞ්ගණං වා පරිවෙණදිවාට්ඨානඅග්ගිසාලාදීසු වා අඤ්ඤතරං සම්මජ්ජිත්වා ධොවිත්වා පුන සම්මජ්ජනීමාළකෙයෙව ඨපෙතබ්බා. උපොසථාගාරාදීසු අඤ්ඤතරස්මිං ගහෙත්වා අවසෙසානි සම්මජ්ජන්තස්සාපි එසෙව නයො.

යො පන භික්ඛාචාරමග්ගං සම්මජ්ජන්තොව ගන්තුකාමො හොති, තෙන සම්මජ්ජිත්වා සචෙ අන්තරාමග්ගෙ සාලා අත්ථි, තත්ථ ඨපෙතබ්බා. සචෙ නත්ථි, වලාහකානං අනුට්ඨිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා ''යාවාහං ගාමතො නික්ඛමාමි, තාව න වස්සිස්සතී''ති ජානන්තෙන යත්ථ කත්ථචි නික්ඛිපිත්වා පුන පච්චාගච්ඡන්තෙන පාකතිකට්ඨානෙ ඨපෙතබ්බා. සචෙ වස්සිස්සතීති ජානන්තො අජ්ඣොකාසෙ ඨපෙති, දුක්කටන්ති මහාපච්චරියං වුත්තං. සචෙ පන තත්‍ර තත්‍රෙව සම්මජ්ජනත්ථාය සම්මජ්ජනී නික්ඛිත්තා හොති, තං තං ඨානං සම්මජ්ජිත්වා තත්‍ර තත්‍රෙව නික්ඛිපිතුං වට්ටති. ආසනසාලං සම්මජ්ජන්තෙන වත්තං ජානිතබ්බං. තත්‍රිදං වත්තං – මජ්ඣතො පට්ඨාය පාදට්ඨානාභිමුඛා වාලිකා හරිතබ්බා. කචවරං හත්ථෙහි ගහෙත්වා බහි ඡඩ්ඩෙතබ්බං.

111. **මසාරකොති** මඤ්චපාදෙ විජ්ඣිත්වා තත්ථ අටනියො පවෙසෙත්වා කතො. **බුන්දිකාබද්ධොති** අටනීහි මඤ්චපාදෙ ඩංසාපෙත්වා පල්ලඞ්කසඞ්ඛෙපෙන කතො. **කුළීරපාදකොති** අස්සමෙණ්ඩකාදීනං පාදසදිසෙහි පාදෙහි කතො. යො වා පන කොචි වඞ්කපාදකො, අයං වුච්චති කුළීරපාදකො. **ආහච්චපාදකොති** අයං පන ''ආහච්චපාදකො නාම මඤ්චො අඞ්ගෙ විජ්ඣිත්වා කතො හොතී''ති එවං පරතො පාළියංයෙව වුත්තො, තස්මා අටනියො විජ්ඣිත්වා තත්ථ පාදසිඛං පවෙසෙත්වා උපරි ආණිං දත්වා

කතමඤ්චො ‘‘ආහච්චපාදකො’’ති වෙදිතබ්බො. පීඨෙපි එසෙව නයො. **අන්තො සංවෙඨෙත්වා බද්ධං හොතීති** හෙට්ඨා ච උපරි ච විත්ථතං මජ්ඣෙ සඞ්ඛිත්තං පණවසණ්ඨානං කත්වා බද්ධං හොති, තං කිර මජ්ඣෙ සීහබ්‍යග්ඝචම්මපරික්ඛිත්තම්පි කරොන්ති. අකප්පියචම්මං නාමෙත්ථ නත්ථි. සෙනාසනඤ්හි සොවණ්ණමයම්පි වට්ටති, තස්මා තං මහග්ඝං හොති. **අනුපසම්පන්නං සන්ථරාපෙති තස්ස පලිබොධොති** යෙන සන්ථරාපිතං, තස්ස පලිබොධො. **ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කමන්තස්ස ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කමන්තස්ස පාචිත්තියං.

අයං පනෙත්ථ විනිච්ඡයො – ථෙරො භොජනසාලායං භත්තකිච්චං කත්වා දහරං ආණාපෙති ‘‘ගච්ඡ දිවාට්ඨානෙ මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙහී’’ති. සො තථා කත්වා නිසින්නො. ථෙරො යථාරුචිං විචරිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ථවිකං වා උත්තරාසඞ්ගං වා ඨපෙති, තතො පට්ඨාය ථෙරස්ස පලිබොධො. නිසීදිත්වා සයං ගච්ඡන්තො නෙව උද්ධරති, න උද්ධරාපෙති, ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙ පාචිත්තියං. සචෙ පන ථෙරො තත්ථ ථවිකං වා උත්තරාසඞ්ගං වා අට්ඨපෙත්වා චඞ්කමන්තොව දහරං ‘‘ගච්ඡ ත්ව’’න්ති භණති, තෙන ‘‘ඉදං භන්තෙ මඤ්චපීඨ’’න්ති ආචික්ඛිතබ්බං. සචෙ ථෙරො වත්තං ජානාති ‘‘ත්වං ගච්ඡ, අහං පාකතිකං කරිස්සාමී’’ති වත්තබ්බං. සචෙ බාලො හොති අනුග්ගහිතවත්තො ‘‘ගච්ඡ, මා ඉධ තිට්ඨ, නෙව නිසීදිතුං න නිපජ්ජිතුං දෙමී’’ති දහරං තජ්ජෙතියෙව. දහරෙන ‘‘භන්තෙ සුඛං සයථා’’ති කප්පං ලභිත්වා වන්දිත්වා ගන්තබ්බං. තස්මිං ගතෙ ථෙරස්සෙව පලිබොධො. පුරිමනයෙනෙව චස්ස ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

අථ පන ආණත්තික්ඛණෙයෙව දහරො ‘‘මය්හං භන්තෙ භණ්ඩකධොවනාදි කිඤ්චි කරණීයං අත්ථී’’ති වදති, ථෙරො ච නං ‘‘ත්වං පඤ්ඤපෙත්වා ගච්ඡාහී’’ති වත්වා භොජනසාලතො නික්ඛමිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති, පාදුද්ධාරෙන කාරෙතබ්බො. සචෙ තත්ථෙව ගන්ත්වා නිසීදති පුරිමනයෙනෙව චස්ස ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙ ආපත්ති. සචෙ පන ථෙරො සාමණෙරං ආණාපෙති, සාමණෙරෙ තත්ථ මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙත්වා නිසින්නෙපි භොජනසාලතො අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තො පාදුද්ධාරෙන කාරෙතබ්බො. ගන්ත්වා නිසින්නො පුන ගමනකාලෙ ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙ ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. සචෙ පන ආණාපෙන්තො මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙත්වා තත්ථෙව නිසීදාති ආණාපෙති, යත්‍රිච්ඡති තත්‍ර ගන්ත්වා ආගන්තුං ලභති. සයං පන පාකතිකං අකත්වා ගච්ඡන්තස්ස ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙ පාචිත්තියං. අන්තරසන්නිපාතෙ මඤ්චපීඨානි පඤ්ඤපෙත්වා නිසින්නෙහි ගමනකාලෙ ආරාමිකානං ඉමං පටිසාමෙථාති වත්තබ්බං, අවත්වා ගච්ඡන්තානං ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙ ආපත්ති.

මහාධම්මසවනං නාම හොති තත්ථ උපොසථාගාරතොපි භොජනසාලතොපි ආහරිත්වා මඤ්චපීඨානි පඤ්ඤපෙන්ති. ආවාසිකානංයෙව පලිබොධො. සචෙ ආගන්තුකා ‘‘ඉදං අම්හාකං උපජ්ඣායස්ස ඉදං ආචරියස්සා’’ති ගණ්හන්ති, තතො පට්ඨාය තෙසංයෙව පලිබොධො. ගමනකාලෙ පාකතිකං අකත්වා ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කමන්තානං ආපත්ති. මහාපච්චරියං පුන වුත්තං – ‘‘යාව අඤ්ඤෙ න නිසීදන්ති, තාව යෙහි පඤ්ඤත්තං, තෙසං භාරො. අඤ්ඤෙසු ආගන්ත්වා නිසින්නෙසු නිසින්නකානං භාරො. සචෙ තෙ අනුද්ධරිත්වා වා අනුද්ධරාපෙත්වා වා ගච්ඡන්ති, දුක්කටං. කස්මා? අනාණත්තියා පඤ්ඤපිතත්තා’’ති. ධම්මාසනෙ පඤ්ඤත්තෙ යාව උස්සාරකො වා ධම්මකථිකො වා නාගච්ඡති, තාව පඤ්ඤාපකානං පලිබොධො, තස්මිං ආගන්ත්වා නිසින්නෙ තස්ස පලිබොධො. සකලං අහොරත්තං ධම්මසවනං හොති, අඤ්ඤො උස්සාරකො වා ධම්මකථිකො වා උට්ඨහති, අඤ්ඤො නිසීදති, යො යො ආගන්ත්වා නිසීදති, තස්ස තස්ස භාරො. උට්ඨහන්තෙන පන ‘‘ඉදමාසනං තුම්හාකං භාරො’’ති වත්වා ගන්තබ්බං. සචෙපි ඉතරස්මිං අනාගතෙයෙව පඨමං නිසින්නො උට්ඨාය ගච්ඡති, තස්මිඤ්ච අන්තොඋපචාරට්ඨෙයෙව ඉතරො ආගන්ත්වා නිසීදති, උට්ඨාය ගතො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බො. සචෙ පන ඉතරස්මිං අනාගතෙයෙව පඨමං නිසින්නො උට්ඨායාසනා ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කමති, ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. සබ්බත්ථ ච ‘‘ලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමෙ පඨමපාදෙ දුක්කටං, දුතියෙ පාචිත්තිය’’න්ති අයං නයො මහාපච්චරියං වුත්තො.

112. **චිමිලිකං** වාතිආදීසු **චිමිලිකා** නාම සුධාදිපරිකම්මකතාය භූමියා වණ්ණානුරක්ඛණත්ථං කතා හොති, තං හෙට්ඨා පත්ථරිත්වා උපරි කටසාරකං පත්ථරන්ති. **උත්තරත්ථරණං** නාම මඤ්චපීඨානං උපරි අත්ථරිතබ්බකං පච්චත්ථරණං. **භූමත්ථරණං** නාම භූමියං අත්ථරිතබ්බා කටසාරකාදිවිකති. **තට්ටිකං** නාම තාලපණ්ණෙහි වා වාකෙහි වා කතතට්ටිකා. **චම්මඛණ්ඩො** නාම සීහබ්‍යග්ඝදීපිතරච්ඡචම්මාදීසුපි යංකිඤ්චි චම්මං. අට්ඨකථාසු හි සෙනාසනපරිභොගෙ පටික්ඛිත්තචම්මං නාම න දිස්සති, තස්මා සීහචම්මාදීනං පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො. **පාදපුඤ්ඡනී** නාම රජ්ජුකෙහි වා පිලොතිකාහි වා පාදපුඤ්ඡනත්ථං කතා. **ඵලකපීඨං** නාම ඵලකමයං පීඨං. අථ වා ඵලකඤ්චෙව දාරුමයපීඨඤ්ච; එතෙන සබ්බම්පි දාරුභණ්ඩාදි සඞ්ගහිතං. මහාපච්චරියං පන විත්ථාරෙනෙව වුත්තං – ‘‘ආධාරකං පත්තපිධානං පාදකඨලිකං තාලවණ්ටං බීජනීපත්තකං යංකිඤ්චි දාරුභණ්ඩං අන්තමසො පානීයඋළුඞ්කං පානීයසඞ්ඛං අජ්ඣොකාසෙ නික්ඛිපිත්වා ගච්ඡන්තස්ස දුක්කට’’න්ති. මහාඅට්ඨකථායං පන එස නයො දුතියසික්ඛාපදෙ දස්සිතො. අජ්ඣොකාසෙ රජනං පචිත්වා රජනභාජනං රජනඋළුඞ්කො රජනදොණිකාති සබ්බං අග්ගිසාලාය පටිසාමෙතබ්බං. සචෙ අග්ගිසාලා නත්ථි, අනොවස්සකෙ

පබ්භාරෙ නික්ඛිපිතබ්බං. තස්මිම්පි අසති යත්ථ ඔලොකෙන්තා භික්ඛූ පස්සන්ති, තාදිසෙ ඨානෙ ඨපෙත්වාපි ගන්තුං වට්ටති.

අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙති යස්මිං විස්සාසග්ගාහො න රූහති, තස්ස සන්තකෙ දුක්කටං. යස්මිං පන විස්සාසො රූහති, තස්ස සන්තකං අත්තනො පුග්ගලිකමිව හොතීති මහාපච්චරියාදීසු වුත්තං.

113. **ආපුච්ඡං ගච්ඡතී**ති යො භික්ඛු වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා ලජ්ජී හොති, අත්තනො පලිබොධං විය මඤ්ඤති, යො තථාරූපං ආපුච්ඡිත්වා ගච්ඡති, තස්ස අනාපත්ති. **ඔතාපෙන්තො ගච්ඡතී**ති ආතපෙ ඔතාපෙන්තො ආගන්ත්වා උද්ධරිස්සාමීති ගච්ඡති; එවං ගච්ඡතො අනාපත්ති. **කෙනචි පලිබුද්ධං හොතී**ති සෙනාසනං කෙනචි උපද්දුතං හොතීති අත්ථො. සචෙපි හි වුඩ්ඪතරො භික්ඛු උට්ඨාපෙත්වා ගණ්හාති, සචෙපි යක්ඛො වා පෙතො වා ආගන්ත්වා නිසීදති, කොචි වා ඉස්සරො ආගන්ත්වා ගණ්හාති, සෙනාසනං පලිබුද්ධං හොති, සීහබ්‍යග්ඝාදීසු වා පන තං පදෙසං ආගන්ත්වා ඨිතෙසුපි සෙනාසනං පලිබුද්ධං හොතියෙව. එවං කෙනචි පලිබුද්ධෙ අනුද්ධරිත්වාපි ගච්ඡතො අනාපත්ති. **ආපදාසූ**ති ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙසු. සෙසං උත්තානමෙවාති.

කඨිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසෙනාසනසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. දුතියසෙනාසනසික්ඛාපදවණ්ණනා

116. දුතියසෙනාසනසික්ඛාපදෙ – **භිසී**ති මඤ්චකභිසි වා පීඨකභිසි වා. චිමිලිකාදීනිපි පුරිමසික්ඛාපදෙ වුත්තප්පකාරානියෙව. **නිසීදන**න්ති සදසං වෙදිතබ්බං. **පච්චත්ථරණ**න්ති පාවාරො කොජවොති එත්තකමෙව වුත්තං. **තිණසන්ථාරො**ති යෙසං කෙසඤ්චි තිණානං සන්ථාරො. එස නයො පණ්ණසන්ථාරෙ. **පරික්ඛෙපං අතික්කමන්තස්සා**ති එත්ථ පඨමපාදං අතික්කාමෙන්තස්ස දුක්කටං, දුතියාතික්කමෙ පාචිත්තියං. අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරො නාම සෙනාසනතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා.

අනාපුච්ඡං වා ගච්ඡෙය්‍යාති එත්ථ භික්ඛුම්හි සති භික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො. තස්මිං අසති සාමණෙරො, තස්මිං අසති ආරාමිකො, තස්මිම්පි අසති යෙන විහාරො කාරිතො සො විහාරසාමිකො, තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො. තස්මිම්පි අසති චතූසු පාසාණෙසු මඤ්චං ඨපෙත්වා මඤ්චෙ අවසෙසමඤ්චපීඨානි ආරොපෙත්වා උපරි භිසිආදිකං දසවිධම්පි සෙය්‍යං රාසිං

කරිත්වා දාරුභණ්ඩං මත්තිකාභණ්ඩං පටිසාමෙත්වා ද්වාරවාතපානානි පිදහිත්වා ගමියවත්තං පූරෙත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ පන සෙනාසනං ඔවස්සති, ඡදනත්ථඤ්ච තිණං වා ඉට්ඨකා වා ආනීතා හොන්ති, සචෙ උස්සහති, ඡාදෙතබ්බං. නො චෙ සක්කොති, යො ඔකාසො අනොවස්සකො, තත්ථ මඤ්චපීඨාදීනි නික්ඛිපිත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ සබ්බම්පි ඔවස්සති, උස්සහන්තෙන අන්තොගාමෙ උපාසකානං ඝරෙ ඨපෙතබ්බං. සචෙ තෙපි ‘‘සඞ්ඝිකං නාම භන්තෙ භාරියං, අග්ගිදාහාදීනං භායාමා’’ති න සම්පටිච්ඡන්ති, අජ්ඣොකාසෙපි පාසාණානං උපරි මඤ්චං ඨපෙත්වා සෙසං පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව නික්ඛිපිත්වා තිණෙහි ච පණ්ණෙහි ච පටිච්ඡාදෙත්වා ගන්තුං වට්ටති. යඤ්හි තත්ථ අඞ්ගමත්තම්පි අවසිස්සති, තං අඤ්ඤෙසං තත්ථ ආගතානං භික්ඛූනං උපකාරං භවිස්සතීති.

117. **විහාරස්ස උපචාරෙති**ආදීසු විහාරස්සූපචාරො නාම පරිවෙණං. **උපට්ඨානසාලාති** පරිවෙණභොජනසාලා. **මණ්ඩපොති** පරිවෙණමණ්ඩපො. **රුක්ඛමූලන්ති** පරිවෙණරුක්ඛමූලං. අයං තාව නයො කුරුන්දට්ඨකථායං වුත්තො. කිඤ්චාපි වුත්තො, අථ ඛො විහාරොති අන්තොගබ්භො වා අඤ්ඤං වා සබ්බපරිච්ඡන්නං ගුත්තසෙනාසනං වෙදිතබ්බං. **විහාරස්ස උපචාරෙති** තස්ස බහි ආසන්නෙ ඔකාසෙ. **උපට්ඨානසාලායං වාති** භොජනසාලායං වා. **මණ්ඩපෙ වාති** අපරිච්ඡන්නෙ පරිච්ඡන්නෙ වාපි බහූනං සන්නිපාතමණ්ඩපෙ. රුක්ඛමූලෙ වත්තබ්බං නත්ථි. **ආපත්ති දුක්කටස්සාති** වුත්තප්පකාරඤ්හි දසවිධං සෙය්‍යං අන්තොගබ්භාදිම්හි ගුත්තට්ඨානෙ පඤ්ඤපෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස යස්මා සෙය්‍යාපි සෙනාසනම්පි උපචිකාහි පලුජ්ජති, වම්මිකරාසියෙව හොති, තස්මා පාචිත්තියං වුත්තං. බහි පන උපට්ඨානසාලාදීසු පඤ්ඤපෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස සෙය්‍යාමත්තමෙව නස්සෙය්‍ය, ඨානස්ස අගුත්තතාය න සෙනාසනං, තස්මා එත්ථ දුක්කටං වුත්තං. **මඤ්චං වා පීඨං වාති** එත්ථ යස්මා න සක්කා මඤ්චපීඨං සහසා උපචිකාහි ඛායිතුං, තස්මා තං විහාරෙපි සන්ථරිත්වා ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං වුත්තං. විහාරූපචාරෙ පන තං විහාරචාරිකං ආහිණ්ඩන්තාපි දිස්වා පටිසාමෙස්සන්ති.

118. **උද්ධරිත්වා ගච්ඡතීති** එත්ථ උද්ධරිත්වා ගච්ඡන්තෙන මඤ්චපීඨකවාටං සබ්බං අපනෙත්වා සංහරිත්වා චීවරවංසෙ ලග්ගෙත්වා ගන්තබ්බං. පච්ඡා ආගන්ත්වා වසනකභික්ඛුනාපි පුන මඤ්චපීඨං වා පඤ්ඤපෙත්වා සයිත්වා ගච්ඡන්තෙන තථෙව කාතබ්බං. අන්තොකුට්ටතො සෙය්‍යං බහිකුට්ටෙ පඤ්ඤපෙත්වා වසන්තෙන ගමනකාලෙ ගහිතට්ඨානෙයෙව පටිසාමෙතබ්බං. උපරිපාසාදතො ඔරොපෙත්වා හෙට්ඨාපාසාදෙ වසන්තස්සපි එසෙව නයො. රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙත්වාපි ගමනකාලෙ පුන ගහිතට්ඨානෙයෙව ඨපෙතබ්බං.

ආපුච්ඡං ගච්ඡතීති එත්ථායං ආපුච්ඡිතබ්බානාපුච්ඡිතබ්බවිනිච්ඡයො – යාව භූමියං දීඝසාලා වා පණ්ණසාලා වා හොති, යං වා රුක්ඛත්ථම්භෙසු, කතගෙහං උපචිකානං උට්ඨානට්ඨානං හොති, තතො පක්කමන්තෙන තාව ආපුච්ඡිත්වාව පක්කමිතබ්බං. තස්මිඤ්හි කතිපයානි දිවසානි අජග්ගියමානෙ වම්මිකාව සන්තිට්ඨන්ති. යං පන පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්භෙසු වා කතසෙනාසනං සිලුච්චයලෙණං වා සුධාලිත්තසෙනාසනං වා යත්ථ උපචිකාසඞ්කා නත්ථි, තතො පක්කමන්තස්ස ආපුච්ඡිත්වාපි අනාපුච්ඡිත්වාපි ගන්තුං වට්ටති, ආපුච්ඡනං පන වත්තං. සචෙ තාදිසෙපි සෙනාසනෙ එකෙන පස්සෙන උපචිකා ආරොහන්ති, ආපුච්ඡිත්වාව ගන්තබ්බං. යො පන ආගන්තුකො භික්ඛු සඞ්ඝිකං සෙනාසනං ගහෙත්වා වසන්තං භික්ඛුං අනුවත්තන්තො අත්තනො සෙනාසනං අග්ගහෙත්වා වසති, යාව සො න ගණ්හාති, තාව තං සෙනාසනං පුරිමභික්ඛුස්සෙව පලිබොධො. යදා පන සො සෙනාසනං ගහෙත්වා අත්තනො ඉස්සරියෙන වසති, තතො පට්ඨාය ආගන්තුකස්සෙව පලිබොධො. සචෙ උභොපි විභජිත්වා ගණ්හන්ති, උභින්නම්පි පලිබොධො. මහාපච්චරියං පන වුත්තං – ''සචෙ ද්වෙ තයො එකතො හුත්වා පඤ්ඤපෙන්ති, ගමනකාලෙ සබ්බෙහිපි ආපුච්ඡිතබ්බං. තෙසු චෙ පඨමං ගච්ඡන්තො 'පච්ඡිමො ජග්ගිස්සතී'ති ආභොගං කත්වා ගච්ඡති වට්ටති. පච්ඡිමස්ස ආභොගෙන මුත්ති නත්ථි. බහූ එකං පෙසෙත්වා සන්ථරාපෙන්ති, ගමනකාලෙ සබ්බෙහි වා ආපුච්ඡිතබ්බං, එකං වා පෙසෙත්වා ආපුච්ඡිතබ්බං. අඤ්ඤතො මඤ්චපීඨාදීනි ආනෙත්වා අඤ්ඤත්‍ර වසිත්වාපි ගමනකාලෙ තත්ථෙව නෙතබ්බානි. සචෙ අඤ්ඤාවාසතො ආනෙත්වා වසමානස්ස අඤ්ඤො වුඩ්ඪතරො ආගච්ඡති, න පටිබාහිතබ්බො, 'මයා භන්තෙ අඤ්ඤාවාසතො ආනීතං, පාකතිකං කරෙය්‍යාථා'ති වත්තබ්බං. තෙන 'එවං කරිස්සාමී'ති සම්පටිච්ඡිතෙ ඉතරස්ස ගන්තුං වට්ටති. එවමඤ්ඤත්ථ හරිත්වාපි සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජන්තස්ස නට්ඨං වා ජිණ්ණං වා චොරෙහි වා හටං ගීවා න හොති, පුග්ගලිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජන්තස්ස පන ගීවා හොති. අඤ්ඤස්ස මඤ්චපීඨං පන සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස නට්ඨං ගීවායෙව''.

කෙනචි පලිබුද්ධං හොතීති වුඩ්ඪතරභික්ඛුඉස්සරියයක්ඛසීහවාළමිගකණ්හසප්පාදීසු යෙන කෙනචි සෙනාසනං පලිබුද්ධං හොති. **සාපෙක්ඛො ගන්ත්වා තත්ථ ඨිතො ආපුච්ඡති, කෙනචි පලිබුද්ධො හොතීති** අජ්ජෙව ආගන්ත්වා පටිජග්ගිස්සාමීති එවං සාපෙක්ඛො නදීපාරං වා ගාමන්තරං වා ගන්ත්වා යත්ථස්ස ගමනචිත්තං උප්පන්නං, තත්ථෙව ඨිතො කඤ්චි පෙසෙත්වා ආපුච්ඡති, නදීපූරරාජචොරාදීසු වා කෙනචි පලිබුද්ධො හොති උපද්දුතො, න සක්කොති පච්චාගන්තුං,

එවංභූතස්සපි අනාපත්ති. සෙසං පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයමෙව සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

දුතියසෙනාසනසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා

119. ඡට්ඨසික්ඛාපදෙ – **පලිබුන්ධෙන්තීති** පඨමතරං ගන්ත්වා පත්තචීවරං අතිහරිත්වා ඊැම්භිත්වා තිට්ඨන්ති. **ථෙරා භික්ඛූ වුට්ඨාපෙන්තීති** ‘‘අම්හාකං ආවුසො පාපුණාතී’’ති වස්සග්ගෙන ගහෙත්වා වුට්ඨාපෙන්ති. **අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පෙන්තීති** ‘‘තුම්හාකං භන්තෙ මඤ්චට්ඨානංයෙව පාපුණාති, න සබ්බො විහාරො. අම්හාකං දානි ඉදං ඨානං පාපුණාතී’’ති අනුපවිසිත්වා මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදන්තිපි නිපජ්ජන්තිපි සජ්ඣායම්පි කරොන්ති.

120. **ජානන්ති** ‘‘අනුට්ඨාපනීයො අය’’න්ති ජානන්තො; තෙනෙවස්ස විභඞ්ගෙ ‘‘වුඩ්ඪොති ජානාතී’’තිආදි වුත්තං. වුඩ්ඪො හි අත්තනො වුඩ්ඪතාය අනුට්ඨාපනීයො, ගිලානො ගිලානතාය, සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකආචරියස්ස වා බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්නිත්වා දෙති, තස්මා යස්ස සඞ්ඝෙන දින්නො, සොපි අනුට්ඨාපනීයො. කාමඤ්චෙත්ථ ගිලානස්සාපි සඞ්ඝොයෙව අනුච්ඡවිකං සෙනාසනං දෙති, ගිලානො පන ‘‘අපලොකෙත්වා සඞ්ඝෙන අදින්නසෙනාසනොපි න පීළෙතබ්බො අනුකම්පිතබ්බො’’ති දස්සෙතුං විසුං වුත්තො.

121. **උපචාරෙති** එත්ථ මඤ්චපීඨානං තාව මහල්ලකෙ විහාරෙ සමන්තා දියඩ්ඪො හත්ථො උපචාරො, ඛුද්දකෙ යතො පහොති තතො දියඩ්ඪො හත්ථො, පාදෙ ධොවිත්වා පවිසන්තස්ස පස්සාවත්ථාය නික්ඛමන්තස්ස ච යාව ද්වාරෙ නික්ඛිත්තපාදධොවනපාසාණතො පස්සාවට්ඨානතො ච මඤ්චපීඨං, තාව දියඩ්ඪහත්ථවිත්ථාරො මග්ගො උපචාරො නාම. තස්මිං මඤ්චස්ස වා පීඨස්ස වා උපචාරෙ ඨිතස්ස වා භික්ඛුනො පවිසන්තස්ස වා නික්ඛමන්තස්ස වා උපචාරෙ යො අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පෙතුකාමො සෙය්‍යං සන්ථරති වා සන්ථරාපෙති වා, ආපත්ති දුක්කටස්ස.

අභිනිසීදති වා අභිනිපජ්ජති වාති එත්ථ අභිනිසීදනමත්තෙන අභිනිපජ්ජනමත්තෙනෙව වා පාචිත්තියං. සචෙ පන ද්වෙපි කරොති, ද්වෙ පාචිත්තියානි. උට්ඨායුට්ඨාය නිසීදතො වා නිපජ්ජතො වා පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං.

122. **උපචාරං ඨපෙත්වා සෙය්‍යං සන්ථරති වා සන්ථරාපෙති වාති** ඉමස්මිං ඉතො පරෙ ච ‘‘විහාරස්ස උපචාරෙ’’තිආදිකෙ දුක්කටවාරෙපි යථා ඉධ අභිනිසීදනමත්තෙ අභිනිපජ්ජනමත්තෙ උභයකරණෙ පයොගභෙදෙ ච පාචිත්තියප්පභෙදො වුත්තො, එවං දුක්කටප්පභෙදො වෙදිතබ්බො. එවරූපෙන හි විසභාගපුග්ගලෙන එකවිහාරෙ වා එකපරිවෙණෙ වා වසන්තෙන අත්ථො නත්ථි, තස්මා සබ්බත්ථෙවස්ස නිවාසො වාරිතො. **අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙති** ඉධාපි විස්සාසිකස්ස පුග්ගලිකං අත්තනො පුග්ගලිකසදිසමෙව, තත්ථ අනාපත්ති.

123. **ආපදාසූති** සචෙ බහි වසන්තස්ස ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායො හොති, එවරූපාසු ආපදාසු යො පවිසති, තස්සාපි අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති. පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. නික්කඩ්ඪනසික්ඛාපදවණ්ණනා

126. සත්තමසික්ඛාපදෙ – **එකෙන පයොගෙන බහුකෙපි ද්වාරෙ අතික්කාමෙතීති** යෙ චතුභූමකපඤ්චභූමකා පාසාදා ඡසත්තකොට්ඨකානි වා චතුස්සාලානි, තාදිසෙසු සෙනාසනෙසු හත්ථෙසු වා ගීවාය වා ගහෙත්වා අන්තරා අට්ඨපෙන්තො එකෙන පයොගෙන අතික්කාමෙති, එකමෙව පාචිත්තියං. ඨපෙත්වා ඨපෙත්වා නානාපයොගෙහි අතික්කාමෙන්තස්ස ද්වාරගණනාය පාචිත්තියානි. හත්ථෙන අනාමසිත්වා ‘‘නික්ඛමා’’ති වත්වා වාචාය නික්කඩ්ඪන්තස්සාපි එසෙව නයො.

අඤ්ඤං ආණාපෙතීති එත්ථ ‘‘ඉමං නික්කඩ්ඪා’’ති ආණත්තිමත්තෙ දුක්කටං. සචෙ සො සකිං ආණත්තො බහුකෙපි ද්වාරෙ අතික්කාමෙති, එකං පාචිත්තියං. සචෙ පන ‘‘එත්තකානි ද්වාරානි නික්කඩ්ඪාහී’’ති වා ‘‘යාව මහාද්වාරං තාව නික්කඩ්ඪාහී’’ති වා එවං නියාමෙත්වා ආණත්තො හොති, ද්වාරගණනාය පාචිත්තියානි.

තස්ස පරික්ඛාරන්ති යංකිඤ්චි තස්ස සන්තකං පත්තචීවරපරිස්සාවනධමකරණමඤ්චපීඨභිසිබිම්බොහනාදිභෙදං, අන්තමසො රජනඡල්ලිම්පි; යො නික්කඩ්ඪති වා නික්කඩ්ඪාපෙති වා; තස්ස වත්ථුගණනාය දුක්කටානි. ගාළ්හං බන්ධිත්වා ඨපිතෙසු පන එකාව ආපත්තීති මහාපච්චරියං වුත්තං.

127. **අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙති** ඉධාපි විස්සාසිකපුග්ගලිකං අත්තනො පුග්ගලිකසදිසමෙව. යථා ච ඉධ; එවං සබ්බත්ථ. යත්‍ර පන විසෙසො භවිස්සති, තත්‍ර වක්ඛාම.

128. **අලජ්ජිං නික්කඩ්ඪන්ති** වාතිආදීසු භණ්ඩනකාරකකලහකාරකමෙව සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪිතුං ලභති, සො හි පක්ඛං ලභිත්වා සඞ්ඝම්පි භින්දෙය්‍ය. අලජ්ජීආදයො පන අත්තනො වසනට්ඨානතොයෙව නික්කඩ්ඪිතබ්බා, සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪිතුං න වට්ටති. **උම්මත්තකස්සාති** සයං උම්මත්තකස්ස අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

නික්කඩ්ඪනසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. වෙහාසකුටිසික්ඛාපදවණ්ණනා

129. අට්ඨමසික්ඛාපදෙ – **උපරිවෙහාසකුටියාති** උපරි අච්ඡන්නතලාය ද්විභූමිකකුටියා වා තිභූමිකාදිකුටියා වා. **මඤ්චං සහසා අභිනිසීදීති** මඤ්චං සහසා අභිභවිත්වා අජ්ඣොත්ථරිත්වා නිසීදි. භුම්මත්ථෙ වා එතං උපයොගවචනං; මඤ්චෙ නිසීදීති අත්ථො. **අභීති** ඉදං පන පදසොභනත්ථං උපසග්ගමත්තමෙව. **නිප්පතිත්වාති** නිපතිත්වා නික්ඛමිත්වා වා. තස්ස හි උපරි ආණීපි න දින්නා, තස්මා නික්ඛන්තො. **විස්සරමකාසීති** විරූපං ආතුරස්සරමකාසි.

131. **වෙහාසකුටි නාම මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස අසීසඝට්ටාති** යා පමාණමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සබ්බහෙට්ඨිමාහි තුලාහි සීසං න ඝට්ටෙති, එතෙන ඉධ අධිප්පෙතා වෙහාසකුටි දස්සිතා හොති, න වෙහාසකුටිලක්ඛණං. යා හි කාචි උපරි අච්ඡින්නතලා ද්විභූමිකා කුටි තිභූමිකාදිකුටි වා "වෙහාසකුටී"ති වුච්චති. ඉධ පන අසීසඝට්ටා අධිප්පෙතා. අභිනිසීදනාදීසු පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව පයොගවසෙන ආපත්තිභෙදො වෙදිතබ්බො.

133. **අවෙහාසකුටියාති** භූමියං කතපණ්ණසාලාදීසු අනාපත්ති. න හි සක්කා තත්ථ පරස්ස පීළා කාතුං. **සීසඝට්ටායාති** යායං සීසඝට්ටා හොති, තත්ථාපි අනාපත්ති. න හි සක්කා තත්ථ හෙට්ඨාපාසාදෙ අනොණතෙන විචරිතුං, තස්මා අසඤ්චරණට්ඨානත්තා පරපීළා න භවිස්සති. **හෙට්ඨා අපරිභොගං හොතීති** යස්සා හෙට්ඨා දබ්බසම්භාරාදීනං නික්ඛිත්තත්තා අපරිභොගං හොති, තත්ථාපි අනාපත්ති. **පදරසඤ්චිතං හොතීති** යස්සා උපරිමතලං දාරුඵලකෙහි වා

ඝනසන්ථතං හොති, සුධාදිපරිකම්මකතං වා තත්ථාපි අනාපත්ති. **පටාණි දින්නා හොතීති** මඤ්චපීඨානං පාදසිඛාසු ආණී දින්නා හොති, යත්ථ නිසීදන්තෙපි න නිප්පතන්ති, තාදිසෙ මඤ්චපීඨෙ නිසීදතොපි අනාපත්ති. **තස්මිං ඨිතොති** ආහච්චපාදකෙ මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා ඨිතො උපරි නාගදන්තකාදීසු ලග්ගිතකං චීවරං වා කිඤ්චි වා ගණ්හාති වා, අඤ්ඤං වා ලග්ගෙති, තස්සාපි අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කායතො ච කායචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

වෙහාසකුටිසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. මහල්ලකවිහාරසික්ඛාපදවණ්ණනා

135. නවමසික්ඛාපදෙ – **යාව ද්වාරකොසාති** එත්ථ ද්වාරකොසො නාම පිට්ඨසඞ්ඝාටස්ස සමන්තා කවාටවිත්ථාරප්පමාණො ඔකාසො. මහාපච්චරියං පන ‘‘ද්වාරබාහතො පට්ඨාය දියඩ්ඪො හත්ථො’’ති වුත්තං. කුරුන්දියං පන ‘‘ද්වාරස්ස උභොසු පස්සෙසු කවාටප්පමාණ’’න්ති. මහාඅට්ඨකථායං ‘‘කවාටං නාම දියඩ්ඪහත්ථම්පි හොති ද්විහත්ථම්පි අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථම්පී’’ති වුත්තං, තං සුවුත්තං. තදෙව හි සන්ධාය භගවතාපි ‘‘පිට්ඨසඞ්ඝාටස්ස සමන්තා හත්ථපාසා’’ති අයං උක්කට්ඨනිද්දෙසො කතො. **අග්ගළට්ඨපනායාති** සකවාටකද්වාරබන්ධට්ඨපනාය; සකවාටකස්ස ද්වාරබන්ධස්ස නිච්චලභාවත්ථායාති අත්ථො. ද්වාරට්ඨපනායාති ඉදම්පි හි පදභාජනං ඉමමෙවත්ථං සන්ධාය භාසිතං. අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො – කවාටඤ්හි ලහුපරිවට්ටකං විවරණකාලෙ භිත්තිං ආහනති, පිදහනකාලෙ ද්වාරබන්ධං. තෙන ආහනනෙන භිත්ති කම්පති, තතො මත්තිකා චලති, චලිත්වා සිථිලා වා හොති පතති වා. තෙනාහ භගවා ‘‘යාව ද්වාරකොසා අග්ගළට්ඨපනායා’’ති. තත්ථ කිඤ්චාපි ‘‘ඉදං නාම කත්තබ්බ’’න්ති නෙව මාතිකායං න පදභාජනෙ වුත්තං, අට්ඨුප්පත්තියං පන ‘‘පුනප්පුනං ඡාදාපෙසි පුනප්පුනං ලෙපාපෙසී’’ති අධිකාරතො යාව ද්වාරකොසා අග්ගළට්ඨපනාය පුනප්පුනං ලිම්පිතබ්බො වා ලෙපාපෙතබ්බො වාති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො.

යං පන පදභාජනෙ ‘‘පිට්ඨසඞ්ඝාටස්ස සමන්තා හත්ථපාසා’’ති වුත්තං. තත්ථ යස්ස වෙමජ්ඣෙ ද්වාරං හොති, උපරිභාගෙ උච්චා භිත්ති, තස්ස තීසු දිසාසු සමන්තා හත්ථපාසා උපචාරො හොති, ඛුද්දකස්ස විහාරස්ස ද්වීසු දිසාසු උපචාරො හොති. තත්‍රාපි යං භිත්තිං විවරියමානං කවාටං ආහනති, සා අපරිපූරඋපචාරාපි හොති. උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන පන තීසු දිසාසු සමන්තා හත්ථපාසා ද්වාරස්ස නිච්චලභාවත්ථාය ලෙපො අනුඤ්ඤාතො. සචෙ පනස්ස ද්වාරස්ස අධොභාගෙපි ලෙපොකාසො අත්ථි, තම්පි ලිම්පිතුං වට්ටති. **ආලොකසන්ධිපරිකම්මායාති** එත්ථ **ආලොකසන්ධීති** වාතපානකවාටකා

වුච්චන්ති, තෙපි විවරණකාලෙ විදත්ථිමත්තම්පි අතිරෙකම්පි භිත්තිප්පදෙසං පහරන්ති. උපචාරො පනෙත්ථ සබ්බදිසාසු ලබ්භති, තස්මා සබ්බදිසාසු කවාටවිත්ථාරප්පමාණො ඔකාසො ආලොකසන්ධිපරිකම්මත්ථාය ලිම්පිතබ්බො වා ලෙපාපෙතබ්බො වාති අයමෙත්ථ අධිප්පායො.

සෙතවණ්ණන්තිආදිකං න මාතිකාය පදභාජනං. ඉමිනා හි විහාරස්ස භාරිකත්තං නාම නත්ථීති පදභාජනෙයෙව අනුඤ්ඤාතං, තස්මා සබ්බමෙතං යථාසුඛං කත්තබ්බං.

එවං ලෙපකම්මෙ යං කත්තබ්බං, තං දස්සෙත්වා පුන ඡදනෙ කත්තබ්බං දස්සෙතුං **''ද්වත්තිච්ඡදනස්සා''**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **ද්වත්තිච්ඡදනස්ස පරියායන්**ති ඡදනස්ස ද්වත්තිපරියායං; පරියායො වුච්චති පරික්ඛෙපො, පරික්ඛෙපද්වයං වා පරික්ඛෙපත්තයං වා අධිට්ඨාතබ්බන්ති අත්ථො. **අප්පහරිතෙ ඨිතෙනා**ති අහරිතෙ ඨිතෙන. **හරිත**න්ති චෙත්ථ සත්තධඤ්ඤභෙදං පුබ්බණ්ණං මුග්ගමාසතිලකුලත්ථඅලාබුකුම්භණ්ඩාදිභෙදඤ්ච අපරණ්ණං අධිප්පෙතං. තෙනෙවාහ – ''හරිතං නාම පුබ්බණ්ණං අපරණ්ණ''න්ති.

සචෙ හරිතෙ ඨිතො අධිට්ඨාති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති එත්ථ පන යස්මිම්පි ඛෙත්තෙ වුත්තං බීජං න තාව සම්පජ්ජති, වස්සෙ වා පන පතිතෙ සම්පජ්ජිස්සති, තම්පි හරිතසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. තස්මා එවරූපෙ ඛෙත්තෙපි ඨිතෙන න අධිට්ඨාතබ්බං, අහරිතෙයෙව ඨිතෙන අධිට්ඨාතබ්බං. තත්‍රාපි අයං පරිච්ඡෙදො, පිට්ඨිවංසස්ස වා කූටාගාරකණ්ණිකාය වා උපරි ථුපිකාය වා පස්සෙ නිසින්නො ඡදනමුඛවට්ටිඅන්තෙන ඔලොකෙන්තො යස්මිං භූමිභාගෙ ඨිතං පස්සති, යස්මිඤ්ච භූමිභාගෙ ඨිතො, තං උපරි නිසින්නකං පස්සති, තස්මිං ඨානෙ අධිට්ඨාතබ්බං. තස්ස අන්තො අහරිතෙපි ඨත්වා අධිට්ඨාතුං න ලබ්භති. කස්මා? විහාරස්ස හි පතන්තස්ස අයං පතනොකාසොති.

136. මග්ගෙන ඡාදෙන්තස්සාති එත්ථ මග්ගෙන ඡාදනං නාම අපරික්ඛිපිත්වා උජුකමෙව ඡාදනං; තං ඉට්ඨකසිලාසුධාහි ලබ්භති. **ද්වෙ මග්ගෙ අධිට්ඨහිත්වා**ති ද්වෙ මග්ගා සචෙ දුච්ඡන්නා හොන්ති, අපනෙත්වාපි පුනප්පුනං ඡාදෙතුං ලබ්භති, තස්මා යථා ඉච්ඡති; තථා ද්වෙ මග්ගෙ අධිට්ඨහිත්වා තතියංමග්ගං ''ඉදානි එවං ඡාදෙහී''ති ආණාපෙත්වා පක්කමිතබ්බං. **පරියායෙනා**ති පරික්ඛෙපෙන. එවංඡදනං පන තිණපණ්ණෙහි ලබ්භති. තස්මා ඉධාපි යථා ඉච්ඡති තථා ද්වෙ පරියායෙ අධිට්ඨහිත්වා තතියං පරියායං ''ඉදානි එවං ඡාදෙහී''ති ආණාපෙත්වා පක්කමිතබ්බං. සචෙ න පක්කමති, තුණ්හීභූතෙන ඨාතබ්බං. සබ්බම්පි චෙතං ඡදනං ඡදනූපරි වෙදිතබ්බං. උපරූපරිච්ඡන්නො හි විහාරො චිරං අනොවස්සකො හොතීති මඤ්ඤමානා එවං

ඡාදෙන්ති. **තතො ච උත්තරින්ති** තිණ්ණං මග්ගානං වා පරියායානං වා උපරි චතුත්ථෙ මග්ගෙ වා පරියායෙ වා.

137. **කරළෙ කරළෙති** තිණමුට්ඨියං තිණමුට්ඨියං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති. ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

මහල්ලකවිහාරසික්ඛාපදං නවමං.

10. සප්පාණකසික්ඛාපදවණ්ණනා

140. දසමසික්ඛාපදෙ – **ජානං සප්පාණක**න්ති සප්පාණකං එතන්ති යථා තථා වා ජානන්තො. **සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා**ති තෙන උදකෙන සයං වා සිඤ්චෙය්‍ය, අඤ්ඤං වා ආණාපෙත්වා සිඤ්චාපෙය්‍ය. පාළියං පන ‘‘සිඤ්චෙය්‍යාති සයං සිඤ්චති’’ති ඊදිසානං වචනානං අත්ථො පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

තත්ථ ධාරං අවිච්ඡින්දිත්වා සිඤ්චන්තස්ස එකස්මිං උදකසටෙ එකාව ආපත්ති. එස නයො සබ්බභාජනෙසු. ධාරං විච්ඡින්දන්තස්ස පන පයොගෙ පයොගෙ ආපත්ති. මාතිකං සම්මුඛං කරොති, දිවසම්පි සන්දතු, එකාව ආපත්ති. සචෙ තත්ථ තත්ථ බන්ධිත්වා අඤ්ඤතො අඤ්ඤතො නෙති, පයොගෙ පයොගෙ ආපත්ති. සකටභාරමත්තඤ්චෙපි තිණං එකපයොගෙන උදකෙ පක්ඛිපති, එකාව ආපත්ති. එකෙකං තිණං වා පණ්ණං වා පක්ඛිපන්තස්ස පයොගෙ පයොගෙ ආපත්ති. මත්තිකායපි අඤ්ඤෙසුපි කට්ඨගොමයාදීසු එසෙව නයො. ඉදං පන මහාඋදකං සන්ධාය න වුත්තං, යං තිණෙ වා මත්තිකාය වා පක්ඛිත්තාය පරියාදානං ගච්ඡති, ආවිලං වා හොති, යත්ථ පාණකා මරන්ති, තාදිසං උදකං සන්ධාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං තිවෙදනන්ති.

සප්පාණකසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන සෙනාසනවග්ගො දුතියො.

3. ඔවාදවග්ගො

1. ඔවාදසික්ඛාපදවණ්ණනා

141-144. භික්ඛුනිවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **ලාභිනො හොන්තීති** එත්ථ න තෙසං භික්ඛුනියො දෙන්ති, න දාපෙන්ති, මහාකුලෙහි පබ්බජිතා පන කුලධීතරො අත්තනො සන්තිකං ආගතානං ඤාතිමනුස්සානං ''කුතො අය්‍යො ඔවාදං උද්දෙසං පරිපුච්ඡං ලභථා''ති පුච්ඡන්තානං ''අසුකො ච අසුකො ච ථෙරො ඔවදතී''ති අසීතිමහාසාවකෙ උද්දිසිත්වා කථානුසාරෙන තෙසං සීලසුතාචාරජාතිගොත්තාදිභෙදං විජ්ජමානගුණං කථයන්ති. එවරූපා හි විජ්ජමානගුණා කථෙතුං වට්ටන්ති. තතො පසන්නචිත්තා මනුස්සා ථෙරානං චීවරාදිභෙදං මහන්තං ලාභසක්කාරං අභිහරිංසු. තෙන වුත්තං – ''ලාභිනො හොන්ති චීවර...පෙ.... පරික්ඛාරාන''න්ති.

භික්ඛුනියො උපසඞ්කමිත්වාති තෙසං කිර සන්තිකෙ තාසු එකා භික්ඛුනීපි න ආගච්ඡති, ලාභතණ්හාය පන ආකඞ්ඛියමානහදයා තාසං උපස්සයං අගමංසු. තං සන්ධාය වුත්තං – ''භික්ඛුනියො උපසඞ්කමිත්වා''ති. තාපි භික්ඛුනියො චලචිත්තතාය තෙසං වචනං අකංසුයෙව. තෙන වුත්තං – ''අථ ඛො තා භික්ඛුනියො...පෙ.... නිසීදිංසූ''ති. **තිරච්ඡානකථන්ති** සග්ගමග්ගගමනෙපි තිරච්ඡානභූතං රාජකථාදිමනෙකවිධං නිරත්ථකකථං. **ඉද්ධොති** සමිද්ධො, සහිතත්ථො ගම්භීරො බහුරසො ලක්ඛණපටිවෙධසංයුත්තොති අධිප්පායො.

145-147. **අනුජානාමි භික්ඛවෙති** එත්ථ යස්මා තෙ භික්ඛූ ''මා තුම්හෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුනියො ඔවදිත්ථා''ති වුච්චමානා අදිට්ඨසච්චත්තා තථාගතෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා අපායුපගා භවෙය්‍යුං, තස්මා නෙසං තං අපායුපගතං පරිහරන්තො භගවා අඤ්ඤෙනෙව උපායෙන තෙ භික්ඛුනොවාදතො පරිබාහිරෙ කත්තුකාමො ඉමං භික්ඛුනොවාදකසම්මුතිං අනුජානීති වෙදිතබ්බො. එවං ඉධ පරිබාහිරෙ කත්තුකාමතාය අනුජානිත්වා පරතො කරොන්තොව **''අනුජානාමි භික්ඛවෙ අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගත''**න්තිආදිමාහ. ඉමානි හි අට්ඨඞ්ගානි ඡබ්බග්ගියානං සුපිනන්තෙනපි න භූතපුබ්බානීති.

තත්ථ සීලමස්ස අත්ථීති **සීලවා.** ඉදානි යඤ්ච තං සීලං, යථා ච තං තස්ස අත්ථී නාම හොති, තං දස්සෙන්තො **''පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො''**තිආදිමාහ. තත්ථ පාතිමොක්ඛොව සංවරො පාතිමොක්ඛසංවරො. පාතිමොක්ඛසංවරෙන සංවුතො සමන්නාගතොති **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතා**එ.

විහරතීති වත්තති. වුත්තඤ්හෙතං විභඞ්ගෙ –

> “පාතිමොක්ඛන්ති සීලං පතිට්ඨා ආදි චරණං සංයමො සංවරො මොක්ඛං පමොක්ඛං කුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා; සංවරොති කායිකො අවීතික්කමො වාචසිකො අවීතික්කමො කායිකවාචසිකො අවීතික්කමො. සංවුතොති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උපපන්නො සමුපපන්නො සම්පන්නො සමන්නාගතො, තෙන වුච්චති ‘පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො’ති. විහරතීති ඉරියති වත්තති පාලෙති යපෙති යාපෙති චරති විහරති, තෙන වුච්චති ‘විහරතී’’’ති (විභ. 511-512).

ආචාරගොචරසම්පන්නොති මිච්ඡාජීවපටිසෙධකෙන න වෙළුදානාදිනා ආචාරෙන, වෙසියාදිඅගොචරං පහාය සද්ධාසම්පන්නකුලාදිනා ච ගොචරෙන සම්පන්නො. **අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවීති** අප්පමත්තකෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, තානි වජ්ජානි භයතො දස්සනසීලොති වුත්තං හොති. **සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූති** අධිසීලසික්ඛාදිභාවෙන තිධා ඨිතෙසු සික්ඛාපදෙසු තං තං සික්ඛාපදං සමාදාය සම්මා ආදාය සාධුකං ගහෙත්වා අවිජහන්තො සික්ඛතීති අත්ථො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන යො ඉච්ඡති, තෙන විසුද්ධිමග්ගතො ගහෙතබ්බො.

බහු සුතමස්සාති **බහුස්සුතො**. සුතං ධාරෙතීති **සුතධරො;** යදස්ස තං බහු සුතං නාම, තං න සුතමත්තමෙව; අථ ඛො නං ධාරෙතීති අත්ථො. මඤ්ජූසායං විය රතනං සුතං සන්නිචිතමස්මින්ති **සුතසන්නිචයො**. එතෙන යං සො සුතං ධාරෙති, තස්ස මඤ්ජූසාය ගොපෙත්වා සන්නිචිතරතනස්සෙව චිරකාලෙනාපි අවිනාසනං දස්සෙති. ඉදානි තං සුතං සරූපතො දස්සෙන්තො **“යෙ තෙ ධම්මා”**තිආදිමාහ, තං වෙරඤ්ජකණ්ඩෙ වුත්තනයමෙව. ඉදං පනෙත්ථ නිගමනං – තථාරූපාස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති, තස්මා බහුස්සුතො. ධාතා, තස්මා සුතධරො. වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා; තස්මා සුතසන්නිචයො. තත්ථ **වචසා පරිචිතාති** වාචාය පගුණා කතා. **මනසානුපෙක්ඛිතාති** මනසා අනුපෙක්ඛිතා, ආවජ්ජන්තස්ස දීපසහස්සෙන ඔභාසිතා විය හොන්ති. **දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධාති** අත්ථතො ච කාරණතො ච පඤ්ඤාය සුට්ඨු පටිවිද්ධා සුපච්චක්ඛකතා හොන්ති.

අයං පන බහුස්සුතො නාම තිවිධො හොති – නිස්සයමුච්චනකො, පරිසුපට්ඨාපකො, භික්ඛුනොවාදකොති. තත්ථ **නිස්සයමුච්චනකෙන** උපසම්පදාය පඤ්චවස්සෙන සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන ද්වෙ මාතිකා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බා පක්ඛදිවසෙසු ධම්මසාවනත්ථාය සුත්තන්තතො චත්තාරො භාණවාරා, සම්පත්තානං පරිකථනත්ථාය අන්ධකවින්දමහාරාහුලොවාදඅම්බට්ඨසදිසො එකො කථාමග්ගො, සඞ්ඝභත්තමඞ්ගලාමඞ්ගලෙසු අනුමොදනත්ථාය තිස්සො අනුමොදනා,

උපොසථපවාරණාදිජානනත්ථං කම්මාකම්මවිනිච්ඡයො, සමණධම්මකරණත්ථං සමාධිවසෙන වා විපස්සනාවසෙන වා අරහත්තපරියොසානමෙකං කම්මට්ඨානං, එත්තකං උග්ගහෙතබ්බං. එත්තාවතා හි අයං බහුස්සුතො හොති චාතුද්දිසො, යත්ථ කත්ථචි අත්තනො ඉස්සරියෙන වසිතුං ලභති.

පරිසුපට්ඨාපකෙන උපසම්පදාය දසවස්සෙන සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පරිසං අභිවිනයෙ විනෙතුං ද්වෙ විභඞ්ගා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බා, අසක්කොන්තෙන තීහි ජනෙහි සද්ධිං පරිවත්තනක්ඛමා කාතබ්බා, කම්මාකම්මඤ්ච ඛන්ධකවත්තඤ්ච උග්ගහෙතබ්බං. පරිසාය පන අභිධම්මෙ විනයනත්ථං සචෙ මජ්ඣිමභාණකො හොති මූලපණ්ණාසකො උග්ගහෙතබ්බො, දීඝභාණකෙන මහාවග්ගො, සංයුත්තභාණකෙන හෙට්ඨිමා වා තයො වග්ගා මහාවග්ගො වා, අඞ්ගුත්තරභාණකෙන හෙට්ඨා වා උපරි වා උපඩ්ඪනිකායො උග්ගහෙතබ්බො, අසක්කොන්තෙන තිකනිපාතතො පට්ඨාය හෙට්ඨා උග්ගහෙතුම්පි වට්ටති. මහාපච්චරියං පන ''එකං උග්ගණ්හන්තෙන චතුක්කනිපාතං වා පඤ්චකනිපාතං වා ගහෙතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. ජාතකභාණකෙන සාට්ඨකථං ජාතකං උග්ගහෙතබ්බං, තතො ඔරං න වට්ටති. ධම්මපදම්පි සහ වත්ථුනා උග්ගහෙතුං වට්ටතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. තතො තතො සමුච්චයං කත්වා මූලපණ්ණාසකමත්තං වට්ටති, න වට්ටතීති? ''න වට්ටතී''ති කුරුන්දට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තං, ඉතරාසු විචාරණායෙව නත්ථි. අභිධම්මෙ කිඤ්චි උග්ගහෙතබ්බන්ති න වුත්තං. යස්ස පන සාට්ඨකථම්පි විනයපිටකං අභිධම්මපිටකඤ්ච පගුණං, සුත්තන්තෙ ච වුත්තප්පකාරො ගන්ථො නත්ථි, පරිසං උපට්ඨාපෙතුං න ලභති. යෙන පන සුත්තන්තතො විනයතො ච වුත්තප්පමාණො ගන්ථො උග්ගහිතො, අයං පරිසුපට්ඨාපකො බහුස්සුතො හොති දිසාපාමොක්ඛො යෙනකාමඞ්ගමො, පරිසං උපට්ඨාපෙතුං ලභති.

භික්ඛුනොවාදකෙන පන සාට්ඨකථානි තීණි පිටකානි උග්ගහෙතබ්බානි, අසක්කොන්තෙන චතූසු නිකායෙසු එකස්ස අට්ඨකථා පගුණා කාතබ්බා, එකනිකායෙන හි සෙසනිකායෙසුපි පඤ්හං කථෙතුං සක්ඛිස්සති. සත්තසු පකරණෙසු චතුප්පකරණස්ස අට්ඨකථා පගුණා කාතබ්බා, තත්ථ ලද්ධනයෙන හි සෙසපකරණෙසු පඤ්හං කථෙතුං සක්ඛිස්සති. විනයපිටකං පන නානත්ථං නානාකාරණං, තස්මා තං සද්ධිං අට්ඨකථාය පගුණං කාතබ්බමෙව. එත්තාවතා හි භික්ඛුනොවාදකො බහුස්සුතො නාම හොතීති.

උභයානි ඛො පනස්සාතිආදි පන යස්මා අඤ්ඤස්මිං සකලෙ නවඞ්ගෙපි බාහුසච්චෙ සති සාට්ඨකථං විනයපිටකං විනා න වට්ටතියෙව, තස්මා විසුං වුත්තං. තත්ථ **විත්ථාරෙනා**ති උභතොවිභඞ්ගෙන සද්ධිං. **ස්වාගතානී**ති සුට්ඨු

ආගතානි. යථා ආගතානි පන ස්වාගතානි හොන්ති, තං දස්සෙතුං **‘‘සුවිභත්තානී’’**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **සුවිභත්තානීති** සුට්ඨු විභත්තානි පදපච්චාභට්ඨසඞ්කරදොසවිරහිතානි. **සුප්පවත්තීනීති** පගුණානි වාචුග්ගතානි. **සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසොති** ඛන්ධකපරිවාරතො ආහරිතබ්බසුත්තවසෙන සුට්ඨු විනිච්ඡිතානි. **අනුබ්‍යඤ්ජනසොති** අක්ඛරපදපාරිපූරියා ච සුවිනිච්ඡිතානි අඛණ්ඩානි අවිපරීතක්ඛරානි. එතෙන අට්ඨකථා දීපිතා, අට්ඨකථාතො හි එස විනිච්ඡයො හොතීති.

කල්‍යාණවාචොති සිථිලධනිතාදීනං යථාවිධානවචනෙන පරිමණ්ඩලපදබ්‍යඤ්ජනාය පොරියා වාචාය සමන්නාගතො විස්සට්ඨාය අනෙලගළාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා. **කල්‍යාණවාක්කරණොති** මධුරස්සරො, මාතුගාමො හි සරසම්පත්තිරතො, තස්මා පරිමණ්ඩලපදබ්‍යඤ්ජනම්පි වචනං සරසම්පත්තිරහිතං හීළෙති. **යෙභුය්‍යෙන භික්ඛුනීනං පියො හොති මනාපොති** සබ්බාසං පියො නාම දුල්ලභො, බහුතරානං පන පණ්ඩිතානං භික්ඛුනීනං සීලාචාරසම්පත්තියා පියො හොති මනවඩ්ඪනකො. **පටිබලො හොති භික්ඛුනියො ඔවදිතුන්ති** සුත්තඤ්ච කාරණඤ්ච දස්සෙන්තො වට්ටභයෙන තජ්ජෙත්වා භික්ඛුනියො ඔවදිතුං තාදිසං ධම්මං දෙසෙතුං සමත්ථො හොති. **කාසායවත්ථවසනායාති** කාසායවත්ථනිවත්ථාය. **ගරුධම්මන්ති** ගිහිකාලෙ භික්ඛුනියා කායසංසග්ගං වා සික්ඛමානාසාමණෙරීසු මෙථුනධම්මං වා අනජ්ඣාපන්නපුබ්බො හොති. මාතුගාමො හි පුබ්බෙ කතමනුස්සරන්තො සංවරෙ ඨිතස්සාපි ධම්මදෙසනාය ගාරවං න කරොති. අථ වා තස්මියෙව අසද්ධම්මෙ චිත්තං උප්පාදෙති. **වීසතිවස්සො වාති** උපසම්පදාය වීසතිවස්සො තතො අතිරෙකවස්සො වා. එවරූපො හි විසභාගෙහි වත්ථූහි පුනප්පුනං සමාගච්ඡන්තොපි දහරො විය සහසා සීලවිනාසං න පාපුණාති, අත්තනො වයං පච්චවෙක්ඛිත්වා අයුත්තට්ඨානෙ ඡන්දරාගං විනෙතුං පටිබලො හොති, තෙන වුත්තං – ‘‘වීසතිවස්සො වා හොති අතිරෙකවීසතිවස්සො වා’’ති.

එත්ථ ච ‘‘සීලවා’’තිආදි එකමඞ්ගං, ‘‘බහුස්සුතො හොතී’’තිආදි දුතියං, ‘‘උභයානි ඛො පනස්සා’’තිආදි තතියං, ‘‘කල්‍යාණවාචො හොති කල්‍යාණවාක්කරණො’’ති චතුත්ථං, ‘‘යෙභුය්‍යෙන භික්ඛුනීනං පියො හොති මනාපො’’ති පඤ්චමං, ‘‘පටිබලො හොති භික්ඛුනියො ඔවදිතු’’න්ති ඡට්ඨං, ‘‘න ඛො පනෙත’’න්තිආදි සත්තමං, ‘‘වීසතිවස්සො’’තිආදි අට්ඨමන්ති වෙදිතබ්බං.

148. ඤත්තිචතුත්ථෙනාති පුබ්බෙ වත්ථුස්මිං වුත්තෙනෙව. **ගරුධම්මෙහීති** ගරුකෙහි ධම්මෙහි, තෙ හි ගාරවං කත්වා භික්ඛුනීහි සම්පටිච්ඡිතබ්බත්තා ගරුධම්මාති වුච්චන්ති. **එකතොඋපසම්පන්නායාති** එත්ථ භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ එකතොඋපසම්පන්නාය, යො ගරුධම්මෙන ඔවදති, තස්ස දුක්කටං. භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය පන යථාවත්ථුකමෙව.

149. **පරිවෙණං සම්මජ්ජිත්වාති** සචෙ පාතො අසම්මට්ඨං සම්මට්ඨම්පි වා පුන තිණපණ්ණාදීහි උක්ලාපං පාදප්පහාරෙහි ච විකිණ්ණවාලිකං ජාතං, සම්මජ්ජිතබ්බං. අසම්මට්ඨඤ්හි තං දිස්වා ‘‘අයෙයා අත්තනො නිස්සිතකෙ දහරභික්ඛූපි වත්තපටිපත්තියං න යොජෙති, ධම්මංයෙව කථෙතී’’ති තා භික්ඛුනියො අසොතුකාමා විය භවෙය්‍යුං. තෙන වුත්තං – ‘‘පරිවෙණං සම්මජ්ජිත්වා’’ති. අන්තොගාමතො පන භික්ඛුනියො ආගච්ඡන්තියො පිපාසිතා ච කිලන්තා ච හොන්ති, තා පානීයඤ්ච හත්ථපාදමුඛසීතලකරණඤ්ච පච්චාසීසන්ති, තස්මිඤ්ච අසති පුරිමනයෙනෙව අගාරවං ජනෙත්වා අසොතුකාමාපි හොන්ති. තෙන වුත්තං – **‘‘පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙත්වා’’**ති.

ආසනන්ති නීචපීඨකඵලකතට්ටිකකටසාරකාදිභෙදං අන්තමසො සාඛාභඞ්ගම්පි ‘‘ඉදං තාසං ආසනං භවිස්සතී’’ති එවං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා. ධම්මදෙසනාපත්තිමොචනත්ථං පන දුතියො ඉච්ඡිතබ්බො. තෙන වුත්තං – **‘‘දුතියං ගහෙත්වා නිසීදිතබ්බ**’’න්ති. **නිසීදිතබ්බ**න්ති න විහාරපච්චන්තෙ, අථ ඛො විහාරමජ්ඣෙ උපොසථාගාරස්ස වා භොජනසාලාය වා ද්වාරෙ සබ්බෙසං ඔසරණට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බං. **සමග්ගාත්ථා**ති සබ්බා ආගතත්ථාති අත්ථො. **වත්තන්තී**ති ආගච්ඡන්ති; පගුණා වාචුග්ගතාති අත්ථො. **නියාදෙතබ්බො**ති අප්පෙතබ්බො. **ඔසාරෙතබ්බො**ති පාළි වත්තබ්බා. **වස්සසතූපසම්පන්නාය**ාතිආදි වත්තබ්බපාළිදස්සනං.

තත්ථ **සාමීචිකම්ම**න්ති මග්ගසම්පදානබීජනපානීයාපුච්ඡනාදිකං අනුච්ඡවිකවත්තං. එත්ථ ච භික්ඛුනියා භික්ඛුස්ස අභිවාදනං නාම අන්තොගාමෙ වා බහිගාමෙ වා අන්තොවිහාරෙ වා බහිවිහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා රථිකාය වා අන්තමසො රාජුස්සාරණායපි වත්තමානාය දෙවෙ වස්සමානෙ සකද්දමාය භූමියා ඡත්තපත්තහත්ථායපි හත්ථිඅස්සාදීහි අනුබද්ධායපි කාතබ්බමෙව. එකාබද්ධාය පාළියා භික්ඛාචාරං පවිසන්තෙ දිස්වා එකස්මිං ඨානෙ ‘‘වන්දාමි අය්‍යා’’ති වන්දිතුං වට්ටති. සචෙ අන්තරන්තරා ද්වාදසහත්ථෙ මුඤ්චිත්වා ගච්ඡන්ති, විසුං විසුං වන්දිතබ්බා. මහාසන්නිපාතෙ නිසින්නෙ එකස්මිංයෙව ඨානෙ වන්දිතුං වට්ටති. එස නයො අඤ්ජලිකම්මෙපි. යත්ථ කත්ථචි නිසින්නාය පන පච්චුට්ඨානං කාතබ්බං, තස්ස තස්ස සාමීචිකම්මස්ස අනුරූපෙ පදෙසෙ ච කාලෙ ච තං තං කාතබ්බං.

සක්කත්වාති යථා කතො සුකතො හොති, එවං කත්වා. **ගරුංකත්වා**ති තත්ථ ගාරවං ජනෙත්වා. **මානෙත්වා**ති මනෙන පියං කත්වා. **පූජෙත්වා**ති ඉමෙසංයෙව තිණ්ණං කිච්චානං කරණෙන පූජෙත්වා. **අනතික්කමනීයො**ති න අතික්කමිතබ්බො.

අභික්ඛුකෙ ආවාසෙති එත්ථ සචෙ භික්ඛුනුපස්සයතො අඩ්ඪයොජනබ්භන්තරෙ ඔවාදදායකා භික්ඛූ න වසන්ති, අයං අභික්ඛුකො ආවාසො නාම. එත්ථ වස්සං න වසිතබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං – ''අභික්ඛුකො නාම ආවාසො න සක්කා හොති ඔවාදාය වා සංවාසාය වා ගන්තු''න්ති (පාචි. 1048). න ච සක්කා තතො පරං පච්ඡාභත්තං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ආගන්තුං. සචෙ තත්ථ වස්සං වසිතුං අනිච්ඡමානා භික්ඛුනියො ඤාතකා වා උපට්ඨාකා වා එවංවදන්ති – ''වසථ, අය්‍යෙ, මයං භික්ඛූ ආනෙස්සාමා''ති වට්ටති. සචෙ පන වුත්තප්පමාණෙ පදෙසෙ වස්සං උපගන්තුකාමා භික්ඛූ ආගන්ත්වා සාඛාමණ්ඩපෙපි එකරත්තං වුත්ථා හොන්ති; න නිමන්තිතා හුත්වා ගන්තුකාමා. එත්තාවතාපි සභික්ඛුකො ආවාසො හොති, එත්ථ වස්සං උපගන්තුං වට්ටති. උපගච්ඡන්තීහි ච පක්ඛස්ස තෙරසියංයෙව භික්ඛූ යාචිතබ්බා – ''මයං අය්‍යා තුම්හාකං ඔවාදෙන වසිස්සාමා''ති. යතො පන උජුනා මග්ගෙන අඩ්ඪයොජනෙ භික්ඛූනං වසනට්ඨානං, තෙන පන මග්ගෙන ගච්ඡන්තීනං ජීවිතන්තරායො වා බ්‍රහ්මචරියන්තරායො වා හොති, අඤ්ඤෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තීනං අතිරෙකඩ්ඪයොජනං හොති, අයං අභික්ඛුකාවාසට්ඨානෙයෙව තිට්ඨති. සචෙ පන තතො ගාවුතමත්තෙ අඤ්ඤො භික්ඛුනුපස්සයො ඛෙමට්ඨානෙ හොති, තාහි භික්ඛුනීහි තා භික්ඛුනියො යාචිත්වා පුන ගන්ත්වා භික්ඛූ යාචිතබ්බා ''අය්‍යා අම්හාකං උජුමග්ගෙ අන්තරායො අත්ථි, අඤ්ඤෙන මග්ගෙන අතිරෙකඩ්ඪයොජනං හොති. අන්තරාමග්ගෙ පන අම්හාකං උපස්සයතො ගාවුතමත්තෙ අඤ්ඤො භික්ඛුනුපස්සයො අත්ථි, අය්‍යානං සන්තිකා තත්ථ ආගතඔවාදෙන වසිස්සාමා''ති. තෙහි භික්ඛූහි සම්පටිච්ඡිතබ්බං. තතො තාහි භික්ඛුනීහි තං භික්ඛුනුපස්සයං ආගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බො, තා වා භික්ඛුනියො දිස්වා අත්තනො උපස්සයමෙව ගන්ත්වා කාතුම්පි වට්ටති.

සචෙ පන වස්සං උපගන්තුකාමා භික්ඛූ චාතුද්දසෙ විහාරං ආගච්ඡන්ති, භික්ඛුනීහි ච ''ඉධ අය්‍යා වස්සං වසිස්සථා''ති පුච්ඡිතා ''ආමා''ති වත්වා පුන තාහි ''තෙනහි අය්‍යා මයම්පි තුම්හාකං ඔවාදං අනුජීවන්තියො වසිස්සාමා''ති වුත්තා දුතියදිවසෙ ගාමෙ භික්ඛාචාරසම්පදං අපස්සන්තා ''න සක්කා ඉධ වසිතු''න්ති පක්කමන්ති. අථ තා භික්ඛුනියො උපොසථදිවසෙ විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූ න පස්සන්ති, එත්ථ කිං කාතබ්බන්ති? යත්ථ භික්ඛූ වසන්ති, තත්ථ ගන්ත්වා පච්ඡිමිකාය වස්සං උපගන්තබ්බං. ''පච්ඡිමිකාය වස්සං උපගන්තුං ආගමිස්සන්තී''ති වා ආභොගං කත්වා ආගතානං සන්තිකෙ ඔවාදෙන වසිතබ්බං. සචෙ පන පච්ඡිමිකායපි න කෙචි ආගච්ඡන්ති, අන්තරාමග්ගෙ ච රාජභයං වා චොරභයං වා දුබ්භික්ඛං වා හොති, අභික්ඛුකාවාසෙ වසන්තියා ආපත්ති, වස්සච්ඡෙදං කත්වා ගච්ඡන්තියාපි ආපත්ති, සා රක්ඛිතබ්බා. ආපදාසු හි අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ වසන්තියා අනාපත්ති වුත්තා. සචෙ ආගන්ත්වා වස්සං උපගතා භික්ඛූ පුන කෙනචි කාරණෙන පක්කමන්ති, වසිතබ්බමෙව. වුත්තඤ්හෙතං – ''අනාපත්ති වස්සූපගතා භික්ඛූ පක්කන්තා වා හොන්ති

විබ්භන්තා වා කාලඞ්කතා වා පක්ඛසඞ්කන්තා වා ආපදාසු උම්මත්තිකාය ආදිකම්මිකායා''ති. පවාරෙන්තියා පන යත්ථ භික්ඛූ අත්ථි, තත්ථ ගන්ත්වා පවාරෙතබ්බං.

අන්වද්ධමාසන්ති අද්ධමාසෙ අද්ධමාසෙ. **ද්වෙ ධම්මා පච්චාසීසිතබ්බා**ති ද්වෙ ධම්මා ඉච්ඡිතබ්බා. **උපොසථපුච්ඡකන්**ති උපොසථපුච්ඡනං, තත්ථ පන්නරසිකෙ උපොසථෙ පක්ඛස්ස චාතුද්දසියං චාතුද්දසිකෙ තෙරසියං ගන්ත්වා උපොසථො පුච්ඡිතබ්බො. මහාපච්චරියං පන ''පක්ඛස්ස තෙරසියංයෙව ගන්ත්වා 'අයං උපොසථො චාතුද්දසිකො පන්නරසිකො'ති පුච්ඡිතබ්බ''න්ති වුත්තං. උපොසථදිවසෙ ඔවාදත්ථාය උපසඞ්කමිතබ්බං. පාටිපදදිවසතො පන පට්ඨාය ධම්මසවනත්ථාය ගන්තබ්බං. ඉති භගවා අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස ඔකාසං අදත්වා නිරන්තරං භික්ඛුනීනං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ගමනමෙව පඤ්ඤපෙසි. කස්මා? මන්දපඤ්ඤත්තා මාතුගාමස්ස. මන්දපඤ්ඤො හි මාතුගාමො, තස්මා නිච්චං ධම්මසවනං බහූපකාරං. එවඤ්ච සති ''යං මයං ජානාම, තමෙව අය්‍යා ජානන්තී''ති මානං අකත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං පයිරුපාසමානා සාත්ථිකං පබ්බජ්ජං කරිස්සන්ති, තස්මා භගවා එවමකාසි. භික්ඛුනියොපි ''යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජිස්සාමා''ති සබ්බායෙව නිරන්තරං විහාරං උපසඞ්කමිංසු. වුත්තඤ්හෙතං –

> ''තෙන ඛො පන සමයෙන සබ්බො භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදං ගච්ඡති. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති ඛියන්ති විපාචෙන්ති 'ජායායො ඉමා ඉමෙසං, ජාරියො ඉමා ඉමෙසං, ඉදානිමෙ ඉමාහි සද්ධිං අභිරමිස්සන්තී'ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – 'න, භික්ඛවෙ, සබ්බෙන භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන ඔවාදො ගන්තබ්බො, ගච්ඡෙය්‍ය චෙ, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි භික්ඛවෙ චතූහි පඤ්චහි භික්ඛුනීහි ඔවාදං ගන්තු'න්ති. පුනපි තථෙව උජ්ඣායිංසු. පුන භගවා 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තිස්සො භික්ඛුනියො ඔවාදං ගන්තු'''න්ති ආහ.

තස්මා භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන ද්වෙ තිස්සො භික්ඛුනියො යාචිත්වා පෙසෙතබ්බා – ''එථය්‍යො, භික්ඛුසඞ්ඝං ඔවාදූපසඞ්කමනං යාචථ, භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍යා…පෙ…. ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති (චූළව. 413). තාහි භික්ඛුනීහි ආරාමං ගන්තබ්බං. තතො ඔවාදපටිග්ගාහකං එකං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා සො භික්ඛු එකාය භික්ඛුනියා එවමස්ස වචනීයො ''භික්ඛුනිසඞ්ඝො, අය්‍ය, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර අය්‍යා භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති. තෙන භික්ඛුනා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො ''භික්ඛුනිසඞ්ඝො භන්තෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර භන්තෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති.

පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වත්තබ්බො ''අත්ථි කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො''ති. සචෙ හොති කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වත්තබ්බො ''ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, තං භික්ඛුනිසඞ්ඝො උපසඞ්කමතූ''ති.

සචෙ න හොති කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වත්තබ්බො – ''කො ආයස්මා උස්සහති භික්ඛුනියො ඔවදිතු''න්ති. සචෙ කොචි භික්ඛු උස්සහති භික්ඛුනියො ඔවදිතුං, සො ච හොති අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො, සම්මන්නිත්වා වත්තබ්බො – ''ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, තං භික්ඛුනිසඞ්ඝො උපසඞ්කමතූ''ති.

සචෙ පන කොචි න උස්සහති භික්ඛුනියො ඔවදිතුං, පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වත්තබ්බො – ''නත්ථි කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, පාසාදිකෙන භික්ඛුනිසඞ්ඝො සම්පාදෙතූ''ති. එත්තාවතා හි සකලං සික්ඛත්තයසඞ්ගහං සාසනමාරොචිතං හොති. තෙන භික්ඛුනා ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡිත්වා පාටිපදෙ භික්ඛුනීනං ආරොචෙතබ්බං. භික්ඛුනිසඞ්ඝෙනපි තා භික්ඛුනියො පෙසෙතබ්බා ''ගච්ඡථයො, පුච්ඡථ 'කිං අය්‍යා ලභති භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන'''න්ති. තාහි ''සාධු අයෙ‍්‍යා''ති සම්පටිච්ඡිත්වා ආරාමං ගන්ත්වා තං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා එවං වත්තබ්බං – ''කිං අය්‍යා ලභති භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති. තෙන වත්තබ්බං – ''නත්ථි කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, පාසාදිකෙන භික්ඛුනිසඞ්ඝො සම්පාදෙතූ''ති. තාහි ''සාධු අය්‍යා''ති සම්පටිච්ඡිතබ්බං. එකතො ආගතානං වසෙන චෙතං වුත්තං, තාසු පන එකාය භික්ඛුනියා වත්තබ්බඤ්ච සම්පටිච්ඡිතබ්බඤ්ච, ඉතරා තස්සා සහායිකා.

සචෙ පන භික්ඛුනිසඞ්ඝො වා භික්ඛුසඞ්ඝො වා න පූරති, උභයතොපි වා ගණමත්තමෙව පුග්ගලමත්තං වා හොති, එකා භික්ඛුනී වා බහූහි භික්ඛුනුපස්සයෙහි ඔවාදත්ථාය පෙසිතා හොති, තත්‍රායං වචනක්කමො – ''භික්ඛුනියො අය්‍යා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දන්ති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචන්ති, ලභන්තු කිර අය්‍යා භික්ඛුනියො ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති. ''අහං අය්‍යා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දාමි; ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචාමි, ලභාමහං අය්‍යා ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති.

''භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍යා අය්‍යානං පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර අය්‍යා භික්ඛුනීසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති. ''භික්ඛුනියො අය්‍යා අය්‍යානං පාදෙ වන්දන්ති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචන්ති, ලභන්තු කිර අය්‍යා භික්ඛුනියො ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති. ''අහං අය්‍යා අය්‍යානං පාදෙ වන්දාමි, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචාමි, ලභාමහං අය්‍යා ඔවාදූපසඞ්කමන''න්ති.

“භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍යා අය්‍යස්ස පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර අය්‍යා භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති. “භික්ඛුනියො අය්‍යා අය්‍යස්ස පාදෙ වන්දන්ති; ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචන්ති, ලභන්තු කිර අය්‍යා භික්ඛුනියො ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති. “අහං අය්‍යා අය්‍යස්ස පාදෙ වන්දාමි, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචාමි, ලභාමහං අය්‍යා ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති.

“භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච අය්‍යා භික්ඛුනියො ච භික්ඛුනී ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අය්‍යානං අය්‍යස්ස පාදෙ වන්දති වන්දන්ති වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති යාචන්ති යාචති, ලභතු කිර ලභන්තු කිර ලභතු කිර අය්‍යා භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච භික්ඛුනියො ච භික්ඛුනී ච ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති.

තෙනපි භික්ඛුනා උපොසථකාලෙ එවං වත්තබ්බං – “භික්ඛුනියො භන්තෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දන්ති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචන්ති, ලභන්තු කිර භන්තෙ භික්ඛුනියො ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති. “භික්ඛුනී භන්තෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර භන්තෙ භික්ඛුනී ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති.

“භික්ඛුනිසඞ්ඝො භන්තෙ, භික්ඛුනියො භන්තෙ, භික්ඛුනී භන්තෙ ආයස්මන්තානං පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර භන්තෙ භික්ඛුනී ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති.

“භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච භන්තෙ, භික්ඛුනියො ච භික්ඛුනී ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආයස්මන්තානං පාදෙ වන්දති වන්දන්ති වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති යාචන්ති යාචති, ලභතු කිර ලභන්තු කිර ලභතු කිර භන්තෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච භික්ඛුනියො ච භික්ඛුනී ච ඔවාදූපසඞ්කමන”න්ති.

පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙනාපි සචෙ සම්මතො භික්ඛු අත්ථි, පුරිමනයෙනෙව තං භික්ඛුනියො, තං භික්ඛුනී, තං භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච භික්ඛුනියො ච භික්ඛුනී ච උපසඞ්කමන්තු උපසඞ්කමතු උපසඞ්කමතූති වත්තබ්බං. සචෙ නත්ථි, පාසාදිකෙන භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච භික්ඛුනියො ච භික්ඛුනී ච සම්පාදෙතු සම්පාදෙන්තු සම්පාදෙතූති වත්තබ්බං.

ඔවාදපටිග්ගාහකෙන පාටිපදෙ පච්චාහරිත්වා තථෙව වත්තබ්බං. ඔවාදං පන බාලගිලානගමිකෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤො සචෙපි ආරඤ්ඤකො හොති, අප්පටිග්ගණ්හෙතුං න ලභති. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා –

> “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඨපෙත්වා බාලං ඨපෙත්වා ගිලානං ඨපෙත්වා ගමිකං අවසෙසෙහි ඔවාදං ගහෙතු”න්ති (චූළව. 414).

තත්ථ යො චාතුද්දසිකපන්නරසිකෙසු වා උපොසථෙසු පාටිපදෙ වා ගන්තුකාමො, සො ගමිකො දුතියපක්ඛදිවසෙ ගච්ඡන්තොපි අග්ගහෙතුං න ලභති, ''න, භික්ඛවෙ, ඔවාදො න ගහෙතබ්බො, යො න ගණ්හෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 414) වුත්තං ආපත්තිං ආපජ්ජතියෙව. ඔවාදං ගහෙත්වා ච උපොසථග්ගෙ අනාරොචෙතුං වා පාටිපදෙ භික්ඛුනීනං අපච්චාහරිතුං වා න වට්ටති. වුත්තඤ්හෙතං –

''න, භික්ඛවෙ, ඔවාදො න ආරොචෙතබ්බො. යො න ආරොචෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 415).

අපරම්පි වුත්තං –

''න, භික්ඛවෙ, ඔවාදො න පච්චාහරිතබ්බො. යො න පච්චාහරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 415).

තත්ථ ආරඤ්ඤකෙන පච්චාහරණත්ථං සඞ්කෙතො කාතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං – ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආරඤ්ඤකෙන භික්ඛුනා ඔවාදං ගහෙතුං, සඞ්කෙතඤ්ච කාතුං, අත්‍ර පටිහරිස්සාමී''ති. තස්මා ආරඤ්ඤකො භික්ඛු සචෙ භික්ඛුනීනං වසනගාමෙ භික්ඛං ලභති, තත්ථෙව චරිත්වා භික්ඛුනියො දිස්වා ආරොචෙත්වා ගන්තබ්බං. නො චස්ස තත්ථ භික්ඛා සුලභා හොති, සාමන්තගාමෙ චරිත්වා භික්ඛුනීනං ගාමං ආගම්ම තථෙව කාතබ්බං. සචෙ දූරං ගන්තබ්බං හොති, සඞ්කෙතො කාතබ්බො – ''අහං අමුකං නාම තුම්හාකං ගාමද්වාරෙ සභං වා මණ්ඩපං වා රුක්ඛමූලං වා උපසඞ්කමිස්සාමි, තත්ථ ආගච්ඡෙය්‍යාථා''ති. භික්ඛුනීහි තත්ථ ගන්තබ්බං, අගන්තුං න ලබ්භති. වුත්තඤ්හෙතං – ''න, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනියා සඞ්කෙතං න ගන්තබ්බං. යා න ගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 415).

උභතොසඞ්ඝෙ තීහි ඨානෙහි පවාරෙතබ්බන්ති එත්ථ භික්ඛුනීහි චාතුද්දසෙ අත්තනා පවාරෙත්වා උපොසථෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ පවාරෙතබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං –

''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අජ්ජතනාය පවාරෙත්වා අපරජ්ජු භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙතු''න්ති (චූළව. 427).

භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව චෙත්ථ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං –

''තෙන ඛො පන සමයෙන සබ්බො භික්ඛුනිසඞ්ඝො පවාරෙන්තො කොලාහලමකාසි. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, එකං භික්ඛුනිං බ්‍යත්තං පටිබලං සම්මන්නිතුං

භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අත්ථාය භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙතුං. එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, සම්මන්නිතබ්බා. පඨමං භික්ඛුනී යාචිතබ්බා, යාචිත්වා බ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා පටිබලාය සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

''සුණාතු මෙ, අය්‍යෙ සඞ්ඝො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුනිං සම්මන්නෙය්‍ය භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අත්ථාය භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙතුං. එසා ඤත්ති.

''සුණාතු මෙ, අය්‍යෙ සඞ්ඝො, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුනිං සම්මන්නෙය්‍ය භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අත්ථාය භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙතුං. යස්සා අය්‍යාය ඛමති ඉත්ථන්නාමාය භික්ඛුනියා සම්මුති භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අත්ථාය භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙතුං, සා තුණ්හස්ස; යස්සා නක්ඛමති, සා භාසෙය්‍ය.

''සම්මතා සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමා භික්ඛුනී භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අත්ථාය භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙතුං. ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී''ති (චූළව. 427).

තාය සම්මතාය භික්ඛුනියා භික්ඛුනිසඞ්ඝං ආදාය භික්ඛුසඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො – ''භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍යා, භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙති – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා. වදතය්‍යා භික්ඛුසඞ්ඝො භික්ඛුනිසඞ්ඝං අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සති. දුතියම්පි අය්‍යා, තතියම්පි අය්‍යා, භික්ඛුනිසඞ්ඝො...පෙ.... පටිකරිස්සතී''ති.

සචෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝො න පූරති, ''භික්ඛුනියො අය්‍යා භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙන්ති – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතය්‍ය භික්ඛුසඞ්ඝො භික්ඛුනියො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තියො පටිකරිස්සන්තී''ති ච, ''අහං අය්‍යා භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙමි – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං අය්‍යා භික්ඛුසඞ්ඝො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තී පටිකරිස්සාමී''ති ච එවං තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං.

සචෙ භික්ඛුසඞ්ඝො න පූරති, ''භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍යා අය්‍යෙ පවාරෙති – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තය්‍යා භික්ඛුනිසඞ්ඝං අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සතී''ති ච, ''භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍ය අය්‍යං පවාරෙති – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතය්‍යො භික්ඛුනිසඞ්ඝං අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සතී''ති ච එවං තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං.

උභින්නං අපාරිපූරියා ''භික්ඛුනියො අය්‍යා අය්‍යො පවාරෙන්ති – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තයය්‍යා භික්ඛුනියො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තියො පටිකරිස්සන්තී''ති ච, ''භික්ඛුනියො අය්‍ය අය්‍යං පවාරෙන්ති – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතයය්‍යො භික්ඛුනියො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තියො පටිකරිස්සන්තී''ති ච, ''අහං අය්‍යා අය්‍යො පවාරෙමි – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං අය්‍යා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තී පටිකරිස්සාමී''ති ච, ''අහං අය්‍ය අය්‍යං පවාරෙමි – දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං අය්‍යො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තී පටිකරිස්සාමී''ති ච එවං තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං.

මානත්තචරණඤ්ච උපසම්පදාපරියෙසනා ච යථාඨානෙයෙව ආවි භවිස්සති.

න භික්ඛුනියා කෙනචි පරියායෙනාති දසහි වා අක්කොසවත්ථූහි අඤ්ඤෙන වා කෙනචි පරියායෙන භික්ඛු නෙව අක්කොසිතබ්බො, න පරිභාසිතබ්බො, න භයෙන තජ්ජෙතබ්බො. **ඔවටො**ති පිහිතො වාරිතො පටික්ඛිත්තො. වචනයෙව **වචනපථො. අනොවටො**ති අපිහිතො අවාරිතො අප්පටික්ඛිත්තො. තස්මා භික්ඛුනියා ආධිපච්චට්ඨානෙ ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨත්වා ''එවං අභික්කම, එවං පටික්කම, එවං නිවාසෙහි, එවං පාරුපාහී''ති කෙනචි පරියායෙන නෙව භික්ඛු ඔවදිතබ්බො, න අනුසාසිතබ්බො. දොසං පන දිස්වා ''පුබ්බෙ මහාථෙරා න එවං අභික්කමන්ති, න පටික්කමන්ති, න නිවාසෙන්ති, න පාරුපන්ති, ඊදිසං කාසාවම්පි න ධාරෙන්ති, න එවං අක්ඛීනි අඤ්ජෙන්තී''තිආදිනා නයෙන විජ්ජමානදොසං දස්සෙතුං වට්ටති. භික්ඛූහි පන ''අයං වුඩ්ඪසමණී එවං නිවාසෙති, එවං පාරුපති, මා එවං නිවාසෙහි, මා එවං පාරුපාහි, මා තිලකම්මපණ්ණකම්මාදීනි කරොහී''ති යථාසුඛං භික්ඛුනිං ඔවදිතුං අනුසාසිතුං වට්ටති.

සමග්ගම්හයය්‍යාති භණන්තන්ති ''සමග්ගා අම්හ අය්‍යා'' ඉති භණන්තං භික්ඛුනිසඞ්ඝං. **අඤ්ඤං ධම්මං භණතී**ති අඤ්ඤං සුත්තන්තං වා අභිධම්මං වා. සමග්ගම්හයය්‍යාති වචනෙන හි ඔවාදං පච්චාසීසන්ති, තස්මා ඨපෙත්වා ඔවාදං අඤ්ඤං ධම්මං භණන්තස්ස දුක්කටං. **ඔවාදං අනිය්‍යාදෙත්වා**ති එසො භගිනියො ඔවාදොති අවත්වා.

150. අධම්මකම්මෙතිආදීසු භික්ඛුනොවාදකසම්මුතිකම්මං කම්මන්ති වෙදිතබ්බං. තත්ථ අධම්මකම්මෙ ද්වින්නං නවකානං වසෙන අට්ඨාරස පාචිත්තියානි. ධම්මකම්මෙ දුතියස්ස නවකස්ස අවසානපදෙ අනාපත්ති, සෙසෙසු සත්තරස දුක්කටානි.

152. **උද්දෙසං දෙන්තොති** අට්ඨන්නං ගරුධම්මානං පාළිං උද්දිසන්තො. **පරිපුච්ඡං දෙන්තොති** තස්සායෙව පගුණාය ගරුධම්මපාළියා අට්ඨකථං කථෙන්තොති අත්ථො. **ඔසාරෙහි අය්‍යාති වුච්චමානො ඔසාරෙතීති** එවං වුච්චමානො අට්ඨගරුධම්මපාළිං ඔසාරෙතීති අත්ථො. එවං උද්දෙසං දෙන්තො, පරිපුච්ඡං දෙන්තො, යො ච ඔසාරෙහීති වුච්චමානො අට්ඨ ගරුධම්මෙ භණති, තස්ස පාචිත්තියෙන අනාපත්ති. අඤ්ඤං ධම්මං භණන්තස්ස දුක්කටෙන අනාපත්ති. **පඤ්හං පුච්ඡති, පඤ්හං පුට්ඨො කථෙතීති** භික්ඛුනී ගරුධම්මනිස්සිතං වා ඛන්ධාදිනිස්සිතං වා පඤ්හං පුච්ඡති, තං යො භික්ඛු කථෙති, තස්සාපි අනාපත්ති. **අඤ්ඤස්සත්ථාය භණන්ත**න්ති චතුපරිසතිං ධම්මං දෙසෙන්තං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා භික්ඛුනියො සුණන්ති, තත්‍රාපි භික්ඛුස්ස අනාපත්ති. **සික්ඛමානාය සාමණෙරියා**ති එතාසං දෙසෙන්තස්සාපි අනාපත්ති. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

පදසොධම්මසමුට්ඨානං – වාචතො ච වාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, වචීකම්මං, තිචිත්තං තිවෙදනන්ති.

ඔවාදසික්ඛාපදං පඨමං.

2. අත්ථඞ්ගතසික්ඛාපදවණ්ණනා

153. දුතියසික්ඛාපදෙ – **පරියායෙනාති** වාරෙන, පටිපාටියාති අත්ථො. **අධිචෙතසොති** අධිචිත්තවතො, සබ්බචිත්තානං අධිකෙන අරහත්තඵලචිත්තෙන සමන්නාගතස්සාති අත්ථො. **අප්පමජ්ජතොති** නප්පමජ්ජතො, අප්පමාදෙන කුසලානං ධම්මානං සාතච්චකිරියාය සමන්නාගතස්සාති වුත්තං හොති. **මුනිනොති** “යො මුනාති උභො ලොකෙ, මුනි තෙන පවුච්චතී”ති (ධ. ප. 269) එවං උභයලොකමුනනෙන වා, මොනං වුච්චති ඤාණං, තෙන ඤාණෙන සමන්නාගතත්තා වා ඛීණාසවො මුනි නාම වුච්චති, තස්ස මුනිනො. **මොනපථෙසු සික්ඛතොති** අරහත්තඤාණසඞ්ඛාතස්ස මොනස්ස පථෙසු සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මෙසු තීසු වා සික්ඛාසු සික්ඛතො. ඉදඤ්ච පුබ්බභාගපටිපදං ගහෙත්වා වුත්තං, තස්මා එවං පුබ්බභාගෙ සික්ඛතො ඉමාය සික්ඛාය මුනිභාවං පත්තස්ස මුනිනොති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **සොකා න භවන්ති තාදිනොති** තාදිසස්ස ඛීණාසවමුනිනො අබ්භන්තරෙ ඉට්ඨවියොගාදිවත්ථුකා සොකා න සන්ති. අථ වා **තාදිනොති** තාදිලක්ඛණසමන්නාගතස්ස එවරූපස්ස මුනිනො සොකා න භවන්තීති අයමෙත්ථ අත්ථො. **උපසන්තස්සාති** රාගාදීනං උපසමෙන උපසන්තස්ස. **සදා සතීමතොති** සතිවෙපුල්ලප්පත්තත්තා නිච්චකාලං සතියා අවිරහිතස්ස. **ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙති** අන්තලික්ඛසඞ්ඛාතෙ ආකාසෙ, න කසිණුග්ඝාටිමෙ, න පන

රූපපරිච්ඡෙදෙ. **චඞ්කමතිපි තිට්ඨතිපීති** තාසං භික්ඛුනීනං කථං සුත්වා ‘‘ඉමා භික්ඛුනියො මං ‘එත්තකමෙව අයං ජානාතී’ති අවමඤ්ඤන්ති, හන්ද දානි එතාසං අත්තනො ආනුභාවං දස්සෙමී’’ති ධම්මබහුමානං උප්පාදෙත්වා අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය එවරූපං ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙසි – ‘‘ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ චඞ්කමතිපි...පෙ.... අන්තරධායතිපී’’ති. තත්ථ **අන්තරධායතිපීති** අන්තරධායතිපි අදස්සනම්පි ගච්ඡතීති අත්ථො. **තඤ්චෙව උදානං භණති අඤ්ඤඤ්ච බහුං බුද්ධවචනන්ති** ථෙරො කිර අත්තනො භාතුථෙරස්ස සන්තිකෙ –

> ‘‘පදුමං යථා කොකනුදං සුගන්ධං,
> පාතො සියා ඵුල්ලමවීතගන්ධං;
> අඞ්ගීරසං පස්ස විරොචමානං,
> තපන්තමාදිච්චමිවන්තලික්ඛෙ’’ති. (සං. නි. 1.123);

ඉමං ගාථං උද්දිසාපෙත්වා චත්තාරො මාසෙ සජ්ඣායි. න ච පගුණං කත්තුමසක්ඛි. තතො නං ථෙරො ‘‘අභබ්බො ත්වං ඉමස්මිං සාසනෙ’’ති විහාරා නික්කඩ්ඪාපෙසි, සො රොදමානො ද්වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසි. අථ භගවා බුද්ධචක්ඛුනා වෙනෙය්‍යසත්තෙ ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා විහාරචාරිකං චරමානො විය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ‘‘චූළපන්ථක, කස්මා රොදසී’’ති ආහ. සො තමත්ථං ආරොචෙසි. අථස්ස භගවා සුද්ධං පිලොතිකඛණ්ඩං දත්වා ‘‘ඉදං ‘රජොහරණං රජොහරණ’න්ති පරිමජ්ජාහී’’ති ආහ. සො ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡිත්වා අත්තනො නිවාසට්ඨානෙ නිසීදිත්වා තස්ස එකමන්තං පරිමජ්ජි, පරිමජ්ජිතට්ඨානං කාළකමහොසි. සො ‘‘එවං පරිසුද්ධම්පි නාම වත්ථං ඉමං අත්තභාවං නිස්සාය කාළකං ජාත’’න්ති සංවෙගං පටිලභිත්වා විපස්සනං ආරභි. අථස්ස භගවා ආරද්ධවීරියභාවං ඤත්වා ‘‘අධිචෙතසො’’ති ඉමං ඔභාසගාථං අභාසි. ථෙරො ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි. තස්මා ථෙරො පකතියාව ඉමං ගාථං මමායති, සො තං ඉමිස්සා ගාථාය මමායනභාවං ජානාපෙතුං තංයෙව භණති. අඤ්ඤඤ්ච අන්තරන්තරා ආහරිත්වා බහුං බුද්ධවචනං. තෙන වුත්තං – ‘‘තඤ්චෙව උදානං භණති, අඤ්ඤඤ්ච බහුං බුද්ධවචන’’න්ති.

156. **එකතො උපසම්පන්නායාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාය, භික්ඛුසඞ්ඝෙ පන උපසම්පන්නං ඔවදන්තස්ස පාචිත්තියං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඉදම්පි ච පදසොධම්මසමුට්ඨානමෙව.

අත්ථඞ්ගතසික්ඛාපදං දුතියං.

3. භික්ඛුනුපස්සයසික්ඛාපදවණ්ණනා

162. තතියසික්ඛාපදෙ – **අඤ්ඤත්‍ර සමයා ඔවදති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති**ආදීසු අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි ඔවදන්තස්සෙව පාචිත්තියං, අඤ්ඤෙන ධම්මෙන දුක්කටන්ති වෙදිතබ්බං. **එකතොඋපසම්පන්නායාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාය, භික්ඛුසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාය පන ඔවදතො පාචිත්තියමෙව. ඉතො පරම්පි යත්ථ යත්ථ "එකතොඋපසම්පන්නා"ති වුච්චති, සබ්බත්ථ අයමෙව අත්ථො දට්ඨබ්බො. සෙසං උත්තානමෙව.

කඨිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො, කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

භික්ඛුනුපස්සයසික්ඛාපදං තතියං.

ඉදං පනෙත්ථ මහාපච්චරියං වුත්තං පකිණ්ණකං – අසම්මතො වෙ භික්ඛු අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ භික්ඛුනුපස්සයං උපසඞ්කමිත්වා අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි ඔවදති, තීණි පාචිත්තියානි. අඤ්ඤෙන ධම්මෙන ඔවදතො ද්වෙ දුක්කටානි, එකං පාචිත්තියං. කථං? අසම්මතමූලකං දුක්කටං, උපස්සයං ගන්ත්වා අඤ්ඤෙන ධම්මෙන ඔවදනමූලකං දුක්කටං, අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ ඔවදනමූලකං පාචිත්තියන්ති. සම්මතස්ස අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ තත්ථ ගන්ත්වා අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි ඔවදන්තස්ස එකා අනාපත්ති, ද්වෙ පාචිත්තියානි. කථං? සම්මතත්තා අනාපත්ති, අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ ඔවදනමූලකං එකං, ගන්ත්වා ගරුධම්මෙහි ඔවදනමූලකං එකන්ති ද්වෙ පාචිත්තියානි. තස්සෙව අඤ්ඤෙන ධම්මෙන ඔවදතො එකා අනාපත්ති, එකං දුක්කටං, එකං පාචිත්තියං. කථං? සම්මතත්තා අනාපත්ති, ගන්ත්වා අඤ්ඤෙන ධම්මෙන ඔවදනමූලකං දුක්කටං, අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ ඔවදනමූලකං පාචිත්තියන්ති. දිවා පන ගන්ත්වා ඔවදතො සම්මතස්ස ච අසම්මතස්ස ච රත්තිං ඔවදනමූලකං එකං පාචිත්තියං අපනෙත්වා අවසෙසා ආපත්තානාපත්තියො වෙදිතබ්බාති.

පකිණ්ණකකථා නිට්ඨිතා.

4. ආමිසසික්ඛාපදවණ්ණනා

164. චතුත්ථසික්ඛාපදෙ – **න බහුකතාති** න කතබහුමානා, න ධම්මෙ බහුමානං කත්වා ඔවදන්තීති අධිප්පායො. **"භික්ඛුනොවාදකං අවණ්ණං කත්තුකාමො"**තිආදීනං උජ්ඣාපනකෙ වුත්තනයෙනෙවත්ථො වෙදිතබ්බො.

උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන අසම්මතන්ති එත්ථ අසම්මතො නාම සම්මතෙන වා සඞ්ඝෙන වා භාරං කත්වා ඨපිතො වෙදිතබ්බො. **අනුපසම්පන්නං සම්මතං**

වා අසම්මතං වාති එත්ථ පන භික්ඛුකාලෙ සම්මුතිං ලභිත්වා සාමණෙරභූමියං ඨිතො සම්මතො, සම්මතෙන වා සඞ්ඝෙන වා ඨපිතො බහුස්සුතො සාමණෙරො අසම්මතොති වෙදිතබ්බො. සෙසං වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

ආමිසසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. චීවරදානසික්ඛාපදවණ්ණනා

169. පඤ්චමසික්ඛාපදෙ – **විසිඛායා**ති රථිකාය. **පිණ්ඩාය චරතී**ති නිබද්ධචාරවසෙන අභිණ්හං චරති. **සන්දිට්ඨා**ති සන්දිට්ඨමිත්තා අහෙසුං. සෙසමෙත්ථ පදතො උත්තානත්ථං, විනිච්ඡයතො චීවරපටිග්ගහණසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහි. තත්‍ර හි භික්ඛු පටිග්ගාහකො, ඉධ භික්ඛුනී, අයං විසෙසො. සෙසං තාදිසමෙවාති.

චීවරදානසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. චීවරසිබ්බනසික්ඛාපදවණ්ණනා

175. ඡට්ඨසික්ඛාපදෙ – **උදායී**ති ලාළුදායී. **පට්ඨො**ති පටිබලො, නිපුණො චෙව සමත්ථො චාති වුත්තං හොති. **අඤ්ඤතරා භික්ඛුනී**ති තස්සෙව පුරාණදුතියිකා. **පටිභානචිත්ත**න්ති අත්තනො පටිභානෙන කතචිත්තං, සො කිර චීවරං රජිත්වා තස්ස මජ්ඣෙ නානාවණ්ණෙහි විප්පකතමෙථුනං ඉත්ථීපුරිසරූපමකාසි. තෙන වුත්තං – ‘‘මජ්ඣෙ පටිභානචිත්තං වුට්ඨාපෙත්වා’’ති. **යථාසංහට**න්ති යථාසංහරිතමෙව.

176. **චීවර**න්ති යං නිවාසිතුං වා පාරුපිතුං වා සක්කා හොති, එවඤ්හි මහාපච්චරියාදීසු වුත්තං. **සයං සිබ්බතී**ති එත්ථ සිබ්බිස්සාමීති විචාරෙන්තස්සාපි ඡින්දන්තස්සාපි දුක්කටං, සිබ්බන්තස්ස පන පාචිත්තියං. **ආරාපථෙ ආරාපථෙ**ති සූචිං පවෙසෙත්වා පවෙසෙත්වා නීහරණෙ. සචෙ පන සකලසූචිං අනීහරන්තො දීඝසුත්තප්පවෙසනත්ථං සතක්ඛත්තුම්පි විජ්ඣිත්වා නීහරති, එකමෙව පාචිත්තියං. **සකිං ආණත්තො**ති සකිං ‘‘චීවරං සිබ්බා’’ති වුත්තො. **බහුකම්පි සිබ්බතී**ති සචෙපි සබ්බං සූචිකම්මං පරියොසාපෙත්වා චීවරං නිට්ඨාපෙති, එකමෙව පාචිත්තියං. අථ පන ‘‘ඉමස්මිං චීවරෙ කත්තබ්බකම්මං තව භාරො’’ති වුත්තො කරොති, ආණත්තස්ස ආරාපථෙ ආරාපථෙ එකමෙකං පාචිත්තියං, ආණාපකස්ස එකවාචාය සම්බහුලානිපි. පුනප්පුනං ආණත්තියං පන වත්තබ්බමෙව නත්ථි.

යෙපි සචෙ ආචරියුපජ්ඣායෙසු අත්තනො ඤාතිකානං චීවරං සිබ්බන්තෙසු තෙසං නිස්සිතකා ‘‘ආචරියුපජ්ඣායවත්තං වා කථිනවත්තං වා කරොමා’’ති සිබ්බන්ති, තෙසම්පි ආරාපථගණනාය ආපත්තියො. ආචරියුපජ්ඣායා අත්තනො ඤාතිකානං චීවරං අන්තෙවාසිකෙහි සිබ්බාපෙන්ති, ආචරියුපජ්ඣායානං දුක්කටං, අන්තෙවාසිකානං පාචිත්තියං. අන්තෙවාසිකා අත්තනො ඤාතිකානං ආචරියුපජ්ඣායෙහි සිබ්බාපෙන්ති, තත්‍රාපි එසෙව නයො. අන්තෙවාසිකානම්පි ආචරියුපජ්ඣායානම්පි ඤාතිකාය චීවරං හොති, ආචරියුපජ්ඣායා පන අන්තෙවාසිකෙ වඤ්චෙත්වා සිබ්බාපෙන්ති, උභින්නම්පි දුක්කටං. කස්මා? අන්තෙවාසිකානං අඤ්ඤාතිකසඤ්ඤාය සිබ්බිතත්තා, ඉතරෙසං අකප්පියෙ නියොජිතත්තා. තස්මා ‘‘ඉදං තෙ මාතු චීවරං, ඉදං භගිනියා’’ති ආචික්ඛිත්වා සිබ්බාපෙතබ්බං.

179. **අඤ්ඤං පරික්ඛාර**න්ති යංකිඤ්චි උපාහනත්ථවිකාදිං. සෙසං උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චීවරසිබ්බනසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. සංවිධානසික්ඛාපදවණ්ණනා

181. සත්තමසික්ඛාපදෙ – **පච්ඡා ගච්ඡන්තීනං චොරා අච්ඡින්දිංසූ**ති පච්ඡා ගච්ඡන්තීනං පත්තචීවරං චොරා හරිංසු. **දූසෙසු**න්ති තා භික්ඛුනියො චොරා දූසයිංසු, සීලවිනාසං පාපයිංසූති අත්ථො.

182-3. **සංවිධායා**ති සංවිදහිත්වා, ගමනකාලෙ සඞ්කෙතං කත්වාති අත්ථො. **කුක්කුටසම්පාදෙ**ති එත්ථ යස්මා ගාමා නික්ඛමිත්වා කුක්කුටො පදසාව අඤ්ඤං ගාමං ගච්ඡති, අයං කුක්කුටසම්පාදොති වුච්චති. තත්‍රායං වචනත්ථො – සම්පදන්ති එත්ථාති **සම්පාදො**. කෙ සම්පදන්ති? කුක්කුටා. කුක්කුටානං සම්පාදො **කුක්කුටසම්පාදො**. අථ වා සම්පාදොති ගමනං, කුක්කුටානං සම්පාදො එත්ථ අත්ථීතිපි කුක්කුටසම්පාදො. කුක්කුටසම්පාතෙ ඉතිපි පාඨො, තත්ථ යස්ස ගාමස්ස ගෙහච්ඡදනපිට්ඨිතො කුක්කුටො උප්පතිත්වා අඤ්ඤස්ස ගෙහච්ඡදනපිට්ඨියං පතති, අයං කුක්කුටසම්පාතොති වුච්චති. වචනත්ථො පනෙත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. ද්විධා වුත්තප්පකාරොපි චෙස ගාමො අච්චාසන්නො හොති, උපචාරො න ලබ්භති. යස්මිං පන ගාමෙ පච්චූසෙ වස්සන්තස්ස කුක්කුටස්ස සද්දො අනන්තරෙ ගාමෙ සුය්‍යති, තාදිසෙහි ගාමෙහි සම්පුණ්ණරට්ඨෙ ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ පාචිත්තියන්ති අට්ඨකථායං වුත්තං. කිඤ්චාපි වුත්තං, ‘‘ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති වචනතො පන සචෙපි රතනමත්තන්තරො ගාමො හොති, යො තස්ස මනුස්සෙහි ඨපිතඋපචාරො, තං ඔක්කමන්තස්ස ආපත්තියෙව.

තත්‍රායං ආපත්තිවිනිච්ඡයො – සංවිධානකාලෙ හි සචෙ උභොපි භික්ඛුනුපස්සයෙ වා අන්තරාරාමෙ වා ආසනසාලාය වා තිත්ථියසෙය්‍යාය වා ඨත්වා සංවිදහන්ති, අනාපත්ති කප්පියභූමි කිරායං. තස්මා එත්ථ සංවිදහනපච්චයා දුක්කටාපත්තිං න වදන්ති, ගච්ඡන්තස්ස යථාවත්ථුකමෙව. සචෙ පන අන්තොගාමෙ භික්ඛුනුපස්සයද්වාරෙ රථිකාය අඤ්ඤෙසු වා චතුක්කසිඞ්ඝාටකහත්ථිසාලාදීසු සංවිදහන්ති, භික්ඛුනො ආපත්ති දුක්කටස්ස. එවං සංවිදහිත්වා ගාමතො නික්ඛමන්ති, නික්ඛමනෙ අනාපත්ති, අනන්තරගාමස්ස උපචාරොක්කමනෙ පන භික්ඛුනො පාචිත්තියං. තත්‍රාපි ‘‘පඨමපාදෙ දුක්කටං, දුතියපාදෙ පාචිත්තිය’’න්ති මහාපච්චරියං වුත්තං. ගාමතො නික්ඛමිත්වා පන යාව අනන්තරගාමස්ස උපචාරං න ඔක්කමන්ති, එත්ථන්තරෙ සංවිදහිතෙපි භික්ඛුනො දුක්කටං, අනන්තරගාමස්ස උපචාරොක්කමනෙ පුරිමනයෙනෙව ආපත්ති. සචෙ දූරං ගන්තුකාමා හොන්ති, ගාමූපචාරගණනාය ඔක්කමනෙ ඔක්කමනෙ ආපත්ති, තස්ස තස්ස පන ගාමස්ස අතික්කමනෙ අනාපත්ති. සචෙ පන භික්ඛුනී ‘‘අසුකං නාම ගාමං ගමිස්සාමී’’ති උපස්සයතො නික්ඛමති, භික්ඛුපි තමෙව ගාමං සන්ධාය ‘‘අසුකං නාම ගාමං ගමිස්සාමී’’ති විහාරතො නික්ඛමති. අථ ද්වෙපි ගාමද්වාරෙ සමාගන්ත්වා ‘‘තුම්හෙ කුහිං ගච්ඡථ, අසුකං නාම ගාමං තුම්හෙ කුහින්ති, මයම්පි තත්ථෙවා’’ති වත්වා ‘‘එහි දානි, ගච්ඡාමා’’ති සංවිධාය ගච්ඡන්ති, අනාපත්ති. කස්මා? පුබ්බමෙව ගමිස්සාමාති නික්ඛන්තත්තාති මහාපච්චරියං වුත්තං. තං නෙව පාළියා න සෙසඅට්ඨකථාය සමෙති.

අද්ධයොජනෙ අද්ධයොජනෙති එකමෙකං අද්ධයොජනං අතික්කමන්තස්ස ඉදානි අතික්කමිස්සතීති පඨමපාදෙ දුක්කටං, දුතියපාදෙ පාචිත්තියං. ඉමස්මිඤ්හි නයෙ අතික්කමනෙ ආපත්ති, ඔක්කමනෙ අනාපත්ති.

184. **භික්ඛු සංවිදහතීති** නගරද්වාරෙ වා රථිකාය වා භික්ඛුනිං දිස්වා ‘‘අසුකං ගාමං නාම ගතපුබ්බත්ථා’’ති වදති, ‘‘නාම්හි අය්‍ය ගතපුබ්බා’’ති ‘‘එහි ගච්ඡාමා’’ති වා ‘‘ස්වෙ අහං ගමිස්සාමි, ත්වම්පි ආගච්ඡෙය්‍යාසී’’ති වා වදති. **භික්ඛුනී සංවිදහතීති** ගාමන්තරෙ චෙතියවන්දනත්ථං ගාමතො නික්ඛමන්තං භික්ඛුං දිස්වා ‘‘අය්‍ය කුහිං ගච්ඡථා’’ති වදති. ‘‘අසුකං නාම ගාමං චෙතියවන්දනත්ථ’’න්ති. ‘‘අහම්පි අය්‍ය ආගච්ඡාමී’’ති එවං භික්ඛුනීයෙව සංවිදහති, න භික්ඛු.

185. **විසඞ්කෙතෙනාති** එත්ථ ‘‘පුරෙභත්තං ගච්ඡිස්සාමා’’ති වත්වා පච්ඡාභත්තං ගච්ඡන්ති, ‘‘අජ්ජ වා ගමිස්සාමා’’ති වත්වා ස්වෙ ගච්ඡන්ති. එවං කාලවිසඞ්කෙතෙයෙව අනාපත්ති, ද්වාරවිසඞ්කෙතෙ පන මග්ගවිසඞ්කෙතෙ වා සතිපි ආපත්තියෙව. **ආපදාසූති** රට්ඨභෙදෙ චක්කසමාරුළ්හා ජනපදා පරියායන්ති එවරූපාසු ආපදාසු අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

චතුසමුට්ඨානං – කායතො කායවාචතො කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සංවිධානසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. නාවාභිරුහනසික්ඛාපදවණ්ණනා

188. අට්ඨමසික්ඛාපදෙ – **සංවිධායාති** ලොකස්සාදමිත්තසන්ථවවසෙන කීළාපුරෙක්ඛාරා සංවිදහිත්වා. **උද්ධංගාමිනින්ති** උද්ධං නදියා පටිසොතං ගච්ඡන්තිං. යස්මා පන යො උද්ධං ජවනතො උජ්ජවනිකාය නාවාය කීළති, සො ‘‘උද්ධංගාමිනිං අභිරුහතී’’ති වුච්චති. තෙනස්ස පදභාජනෙ අත්ථමෙව දස්සෙතුං ‘‘උජ්ජවනිකායා’’ති වුත්තං. **අධොගාමිනින්ති** අධො අනුසොතං ගච්ඡන්තිං. යස්මා පන යො අධො ජවනතො ඔජවනිකාය නාවාය කීළති, සො ‘‘අධොගාමිනිං අභිරුහතී’’ති වුච්චති. තෙනස්සාපි පදභාජනෙ අත්ථමෙව දස්සෙතුං ‘‘ඔජවනිකායා’’ති වුත්තං. තත්ථ යං තිත්ථසම්පටිපාදනත්ථං උද්ධං වා අධො වා හරන්ති, එත්ථ අනාපත්ති. **තිරියං තරණායාති** උපයොගත්ථෙ නිස්සක්කවචනං.

189. **ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙති** එත්ථ යස්සා නදියා එකං තීරං කුක්කුටසම්පාදගාමෙහි නිරන්තරං, එකං අගාමකං අරඤ්ඤං, තස්සා සගාමකතීරපස්සෙන ගමනකාලෙ ගාමන්තරගණනාය පාචිත්තියානි, අගාමකතීරපස්සෙන ගමනකාලෙ අද්ධයොජනගණනාය. යා පන යොජනවිත්ථතා හොති, තස්සා මජ්ඣෙන ගමනෙපි අද්ධයොජනගණනාය පාචිත්තියානි වෙදිතබ්බානි. **අනාපත්ති තිරියං තරණායාති** එත්ථ න කෙවලං නදියා, යොපි මහාතිත්ථපට්ටනතො තාමලිත්තිං වා සුවණ්ණභූමිං වා ගච්ඡති, තස්සාපි අනාපත්ති. සබ්බඅට්ඨකථාසු හි නදියංයෙව ආපත්ති විචාරිතා, න සමුද්දෙ.

191. **විසඞ්කෙතෙනාති** ඉධාපි කාලවිසඞ්කෙතෙනෙව අනාපත්ති, තිත්ථවිසඞ්කෙතෙන පන නාවාවිසඞ්කෙතෙන වා ගච්ඡන්තස්ස ආපත්තියෙව. සෙසං පඨමසික්ඛාපදසදිසමෙව සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

නාවාභිරුහනසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. පරිපාචිතසික්ඛාපදවණ්ණනා

192. නවමසික්ඛාපදෙ – **මහානාගෙ තිට්ඨමානෙති** භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං, මහානාගෙසු තිට්ඨමානෙසූති අත්ථො. අථ වා මහානාගෙ තිට්ඨමානෙ ‘‘අදිස්වා’’ති අයමෙත්ථ පාඨසෙසො දට්ඨබ්බො. ඉතරථා හි

අත්ථො න යුජ්ජති. **අන්තරාකථා**ති අවසානං අප්පත්වා ආරම්භස්ස ච අවසානස්ස ච වෙමජ්ඣට්ඨානං පත්තකථා. **විප්පකතා**ති කයිරමානා හොති. **සච්චං මහානාගා ඛො තයා ගහපතී**ති අද්ධච්ඡිකෙන ඔලොකයමානා ථෙරෙ පවිසන්තෙ දිස්වා තෙහි සුතභාවං ඤත්වා එවමාහ.

194. **භික්ඛුනිපරිපාචිත**න්ති භික්ඛුනියා පරිපාචිතං, ගුණප්පකාසනෙන නිප්ඵාදිතං; ලද්ධබ්බං කතන්ති අත්ථො. පදභාජනෙ පනස්ස භික්ඛුනිඤ්ච තස්සා පරිපාචනාකාරඤ්ච දස්සෙතුං ''භික්ඛුනී නාම උභතොසඞ්ඝෙ උපසම්පන්නා, පරිපාචෙති නාම පුබ්බෙ අදාතුකාමාන''න්තිආදි වුත්තං. **පුබ්බෙ ගිහිසමාරම්භා**ති එත්ථ **පුබ්බෙ**ති පඨමං. **සමාරම්භො**ති සමාරද්ධං වුච්චති, පටියාදිතස්සෙතං අධිවචනං. ගිහීනං සමාරම්භො ගිහිසමාරම්භො. භික්ඛුනියා පරිපාචනතො පඨමමෙව යං ගිහීනං පටියාදිතං භත්තං, තතො අඤ්ඤත්‍ර තං පිණ්ඩපාතං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති, තං පන භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තීති වුත්තං හොති. පදභාජනෙ පන යස්මා ඤාතකපවාරිතෙහි භික්ඛුස්සත්ථාය අසමාරද්ධොපි පිණ්ඩපාතො අත්ථතො සමාරද්ධොව හොති, යථාසුඛං ආහරාපෙතබ්බතො, තස්මා බ්‍යඤ්ජනං අනාදියිත්වා අත්ථමෙව දස්සෙතුං ''ගිහිසමාරම්භො නාම ඤාතකා වා හොන්ති පවාරිතා වා''ති වුත්තං.

195. **පකතිපටියත්ත**න්ති පකතියා තස්සෙව භික්ඛුනො අත්ථාය පටියාදිතං හොති ''ථෙරස්ස දස්සාමා''ති. මහාපච්චරියං පන ''තස්ස අඤ්ඤස්සා''ති අවත්වා ''භික්ඛූනං දස්සාමාති පටියත්තං හොතී''ති අවිසෙසෙන වුත්තං.

197. **පඤ්ච භොජනානි ඨපෙත්වා සබ්බත්ථ අනාපත්තීති** යාගුඛජ්ජකඵලාඵලෙ සබ්බත්ථ භික්ඛුනිපරිපාචිතෙපි අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පරිපාචිතසික්ඛාපදං නවමං.

10. රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා

198. දසමසික්ඛාපදෙ – සබ්බො පාළිඅත්ථො ච විනිච්ඡයො ච දුතියඅනියතෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. ඉදඤ්හි සික්ඛාපදං දුතියානියතෙන ච උපරි උපනන්දස්ස චතුත්ථසික්ඛාපදෙන ච සද්ධිං එකපරිච්ඡෙදං, අට්ඨුප්පත්තිවසෙන පන විසුං පඤ්ඤත්තන්ති.

රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන භික්ඛුනිවග්ගො තතියො.

4. භොජනවග්ගො

1. ආවසථපිණ්ඩසික්ඛාපදවණ්ණනා

203. භොජනවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **ආවසථපිණ්ඩොති** ආවසථෙ පිණ්ඩො. සමන්තා පරික්ඛිත්තං අද්ධිකගිලානගබ්භිනිපබ්බජිතානං යථානුරූපං පඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨං අනෙකගබ්භපමුඛපරිච්ඡෙදං ආවසථං කත්වා තත්ථ පුඤ්ඤකාමතාය පිණ්ඩො පඤ්ඤත්තො හොති, යාගුභත්තභෙසජ්ජාදි සබ්බං තෙසං තෙසං දානත්ථාය ඨපිතං හොතීති අත්ථො. **හියොපීති** ස්වෙපි. **අපසක්කන්තීති** අපගච්ඡන්ති. **මනුස්සා උජ්ඣායන්තීති** තිත්ථියෙ අපස්සන්තා ''තිත්ථියා කුහිං ගතා''''ඉමෙ පස්සිත්වා පක්කන්තා''ති සුත්වා උජ්ඣායන්ති. **කුක්කුච්චායන්තොති** කුක්කුච්චං කරොන්තො, අකප්පියසඤ්ඤං උප්පාදෙන්තොති අත්ථො.

206. **සක්කොති තම්හා ආවසථා පක්කමිතුන්ති** අද්ධයොජනං වා යොජනං වා ගන්තුං සක්කොති. **න සක්කොතීති** එත්තකමෙව න සක්කොති. **අනොදිස්සාති** ඉමෙසංයෙව වා එත්තකානංයෙව වාති එකං පාසණ්ඩං අනුද්දිසිත්වා සබ්බෙසං පඤ්ඤත්තො හොති. **යාවදත්ථොති** භොජනම්පි එත්තකන්ති අපරිච්ඡින්දිත්වා යාවදත්ථො පඤ්ඤත්තො හොති. **සකිං භුඤ්ජිතබ්බන්ති** එකදිවසං භුඤ්ජිතබ්බං, දුතියදිවසතො පට්ඨාය පටිග්ගහණෙ දුක්කටං, අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ පාචිත්තියං.

අයං පනෙත්ථ විනිච්ඡයො – එකකුලෙන වා නානාකුලෙහි වා එකතො හුත්වා එකස්මිං ඨානෙ වා නානාඨානෙසු වා ''අජ්ජ එකස්මිං; ස්වෙ එකස්මි''න්ති එවං අනියමිතට්ඨානෙ වා පඤ්ඤත්තං එකස්මිං ඨානෙ එකදිවසං භුඤ්ජිත්වා දුතියදිවසෙ තස්මිං ඨානෙ අඤ්ඤස්මිං වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටති. නානාකුලෙහි පන නානාඨානෙසු පඤ්ඤත්තං එකස්මිං ඨානෙ එකදිවසං භුඤ්ජිත්වා දුතියදිවසෙ අඤ්ඤත්ථ භුඤ්ජිතුං වට්ටති. පටිපාටිං පන ඛෙපෙත්වා පුන ආදිතො පට්ඨාය භුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. එකපූගනානාපූගඑකගාමනානාගාමෙසුපි එසෙව නයො. යොපි එකකුලස්ස වා නානාකුලානං වා එකතො පඤ්ඤත්තො තණ්ඩුලාදීනං අභාවෙන අන්තරන්තරා ඡිජ්ජති, සොපි න භුඤ්ජිතබ්බො. සචෙ පන ''න සක්කොම දාතු''න්ති උපච්ඡින්දිත්වා පුන කල්‍යාණචිත්තෙ උප්පන්නෙ දාතුං ආරභන්ති, එතං පුන එකදිවසං භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති මහාපච්චරියං වුත්තං.

208. **අනාපත්ති ගිලානස්සාති** ගිලානස්ස අනුවසිත්වා භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති. **ගච්ඡන්තො වාති** යො ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකදිවසං

ගතට්ඨානෙ ච එකදිවසං භුඤ්ජති, තස්සාපි අනාපත්ති. ආගච්ඡන්තෙපි එසෙව නයො. ගන්ත්වා පච්චාගච්ඡන්තොපි අන්තරාමග්ගෙ එකදිවසං ආගතට්ඨානෙ ච එකදිවසං භුඤ්ජිතුං ලභති. ගච්ඡිස්සාමීති භුඤ්ජිත්වා නික්ඛන්තස්ස නදී වා පූරති චොරාදිභයං වා හොති, සො නිවත්තිත්වා ඛෙමභාවං ඤත්වා ගච්ඡන්තො පුන එකදිවසං භුඤ්ජිතුං ලභතීති සබ්බමිදං මහාපච්චරියාදීසු වුත්තං. **ඔදිස්ස පඤ්ඤත්තො හොතීති** භික්ඛූනංයෙව අත්ථාය උද්දිසිත්වා පඤ්ඤත්තො හොති. **න යාවදත්ථොති** යාවදත්ථං පඤ්ඤත්තො න හොති, ථොකං ථොකං ලබ්භති, තාදිසං නිච්චම්පි භුඤ්ජිතුං වට්ටති. **පඤ්ච භොජනානි ඨපෙත්වා සබ්බත්ථාති** යාගුඛජ්ජකඵලාඵලාදිභෙදෙ සබ්බත්ථ අනාපත්ති. යාගුආදීනි හි නිච්චම්පි භුඤ්ජිතුං වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කායතො ච කායචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ආවසථපිණ්ඩසික්ඛාපදං පඨමං.

2. ගණභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා

209. දුතියසික්ඛාපදෙ – **පරිහීනලාභසක්කාරොති** සො කිර අජාතසත්තුනා රාජානං මාරාපෙත්වාපි අභිමාරෙ යොජෙත්වාපි රුහිරුප්පාදං කත්වාපි ගූළ්හපටිච්ඡන්නො අහොසි. යදා පන දිවායෙව ධනපාලකං පයොජෙසි, තදා පාකටො ජාතො. ‘‘කථං දෙවදත්තො හත්ථිං පයොජෙසී’’ති පරිකථාය උප්පන්නාය ‘‘න කෙවලං හත්ථිං පයොජෙසි, රාජානම්පි මාරාපෙසි, අභිමාරෙපි පෙසෙසි, සිලම්පි පවිජ්ඣි, පාපො දෙවදත්තො’’ති පාකටො අහොසි. ‘‘කෙන සද්ධිං ඉදං කම්මමකාසී’’ති ච වුත්තෙ ‘‘රඤ්ඤා අජාතසත්තුනා’’ති ආහංසු. තතො නාගරා ‘‘කථඤ්හි නාම රාජා එවරූපං චොරං සාසනකණ්ටකං ගහෙත්වා විචරිස්සතී’’ති උට්ඨහිංසු. රාජා නගරසඞ්ඛොභං ඤත්වා දෙවදත්තං නීහරි. තතො පට්ඨාය චස්ස පඤ්චථාලිපාකසතානි උපච්ඡින්දි, උපට්ඨානම්පිස්ස න අගමාසි, අඤ්ඤෙපිස්ස මනුස්සා න කිඤ්චි දාතබ්බං වා කාතබ්බං වා මඤ්ඤිංසු. තෙන වුත්තං – ‘‘පරිහීනලාභසක්කාරො’’ති. **කුලෙසු විඤ්ඤාපෙත්වා විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජතීති** ‘‘මා මෙ ගණො භිජ්ජී’’ති පරිසං පොසෙන්තො ‘‘ත්වං එකස්ස භික්ඛුනො භත්තං දෙහි, ත්වං ද්වින්න’’න්ති එවං විඤ්ඤාපෙත්වා සපරිසො කුලෙසු භුඤ්ජති.

211. **චීවරං පරිත්තං උප්පජ්ජතීති** භත්තං අගණ්හන්තානං චීවරං න දෙන්ති, තස්මා පරිත්තං උප්පජ්ජති.

212. **චීවරකාරකෙ භික්ඛූ භත්තෙන නිමන්තෙන්තීති** ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා චිරෙන චීවරං නිට්ඨාපෙන්තෙ දිස්වා ‘‘එවං ලහුං නිට්ඨාපෙත්වා චීවරං පරිභුඤ්ජිස්සන්තී’’ති පුඤ්ඤකාමතාය නිමන්තෙන්ති.

215. **නානාවෙරජ්ජකෙති** නානාවිධෙහි අඤ්ඤරජ්ජෙහි ආගතෙ. ''නානාවිරජ්ජකෙ''තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො.

217-8. **ගණභොජනෙති** ගණස්ස භොජනෙ. ඉධ ච ගණො නාම චත්තාරො භික්ඛූ ආදිං කත්වා තතුත්තරිං භික්ඛූ අධිප්පෙතා, තෙනෙව සබ්බන්තිමං පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තො ආහ ''යත්ථ චත්තාරො භික්ඛූ...පෙ.... එතං ගණභොජනං නාමා''ති. තං පනෙතං ගණභොජනං ද්වීහාකාරෙහි පසවති නිමන්තනතො වා විඤ්ඤත්තිතො වා. කථං නිමන්තනතො පසවති? චත්තාරො භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා ''තුම්හෙ, භන්තෙ, ඔදනෙන නිමන්තෙමි, ඔදනං මෙ ගණ්හථ ආකඞ්ඛථ ඔලොකෙථ අධිවාසෙථ පටිමානෙථා''ති එවං යෙන කෙනචි වෙවචනෙන වා භාසන්තරෙන වා පඤ්චන්නං භොජනානං නාමං ගහෙත්වා නිමන්තෙති. එවං එකතො නිමන්තිතා පරිච්ඡින්නකාලවසෙන අජ්ජතනාය වා ස්වාතනාය වා එකතො ගච්ඡන්ති, එකතො ගණ්හන්ති, එකතො භුඤ්ජන්ති, ගණභොජනං හොති, සබ්බෙසං ආපත්ති. එකතො නිමන්තිතා එකතො වා නානතො වා ගච්ඡන්ති, එකතො ගණ්හන්ති, නානතො භුඤ්ජන්ති, ආපත්තියෙව. පටිග්ගහණමෙව හි එත්ථ පමාණං. එකතො නිමන්තිතා එකතො වා නානතො වා ගච්ඡන්ති, නානතො ගණ්හන්ති, එකතො වා නානතො වා භුඤ්ජන්ති, අනාපත්ති. චත්තාරි පරිවෙණානි වා විහාරෙ වා ගන්ත්වා නානතො නිමන්තිතා එකට්ඨානෙ ඨිතෙසුයෙව වා එකො පුත්තෙන එකො පිතරාති එවම්පි නානතො නිමන්තිතා එකතො වා නානතො වා ගච්ඡන්තු, එකතො වා නානතො වා භුඤ්ජන්තු, සචෙ එකතො ගණ්හන්ති, ගණභොජනං හොති, සබ්බෙසං ආපත්ති. එවං තාව නිමන්තනතො පසවති.

කථං විඤ්ඤත්තිතො? චත්තාරො භික්ඛූ එකතො ඨිතා වා නිසින්නා වා උපාසකං දිස්වා ''අම්හාකං චතුන්නම්පි භත්තං දෙහී''ති වා විඤ්ඤාපෙය්‍යුං, පාටෙක්කං වා පස්සිත්වා ''මය්හං දෙහි, මය්හං දෙහී''ති එවං එකතො වා නානතො වා විඤ්ඤාපෙත්වා එකතො වා ගච්ඡන්තු නානතො වා, භත්තං ගහෙත්වාපි එකතො වා භුඤ්ජන්තු නානතො වා, සචෙ එකතො ගණ්හන්ති, ගණභොජනං හොති, සබ්බෙසං ආපත්ති. එවං විඤ්ඤත්තිතො පසවති.

පාදාපි ඵලිතාති යථා මහාචම්මස්ස පරතො මංසං දිස්සති; එවං ඵාලිතා, වාලිකාය වා සක්ඛරාය වා පහටමත්තෙ දුක්ඛං උප්පාදෙන්ති, න සක්කා හොති අන්තොගාමෙ පිණ්ඩාය චරිතුං. ඊදිසෙ ගෙලඤ්ඤෙ ගිලානසමයොති භුඤ්ජිතබ්බං, න ලෙසකප්පියං කාතබ්බං.

චීවරෙ කයිරමානෙති යදා සාටකඤ්ච සුත්තඤ්ච ලභිත්වා චීවරං කරොන්ති තදා; විසුඤ්හි චීවරකාරසමයො නාම නත්ථි. තස්මා යො තත්ථ චීවරෙ කත්තබ්බං යංකිඤ්චි කම්මං කරොති, මහාපච්චරියඤ්හි ''අන්තමසො

සූචිවෙධනකො''තිපි වුත්තං, තෙන චීවරකාරසමයොති භුඤ්ජිතබ්බං. කුරුන්දියං පන විත්ථාරෙනෙව වුත්තං. යො චීවරං විචාරෙති, ඡින්දති, මොඝසුත්තං ඨපෙති, ආගන්තුකපට්ටං ඨපෙති, පච්චාගතං සිබ්බති, ආගන්තුකපට්ටං බන්ධති, අනුවාතං ඡින්දති ඝට්ටෙති ආරොපෙති, තත්ථ පච්චාගතං සිබ්බති, සුත්තං කරොති වලෙති, පිප්ඵලිකං නිසෙති, පරිවත්තනං කරොති, සබ්බොපි චීවරං කරොතියෙවාති වුච්චති. යො පන සමීපෙ නිසින්නො ජාතකං වා ධම්මපදං වා කථෙති, අයං න චීවරකාරකො. එතං ඨපෙත්වා සෙසානං ගණභොජනෙ අනාපත්තීති.

අද්ධයොජනන්ති එත්තකම්පි අද්ධානං ගන්තුකාමෙන. යො පන දූරං ගන්තුකාමො, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි. **ගච්ඡන්තෙනාති** අද්ධානං ගච්ඡන්තෙන, අද්ධයොජනබ්භන්තරෙ ගාවුතෙපි භුඤ්ජිතුං වට්ටති. **ගතෙන භුඤ්ජිතබ්බන්ති** ගතෙන එකදිවසං භුඤ්ජිතබ්බං. නාවාභිරුහනෙපි එසෙව නයො. අයං පන විසෙසො – අභිරුළ්හෙන ඉච්ඡිතට්ඨානං ගන්ත්වාපි යාව න ඔරොහති තාව භුඤ්ජිතබ්බන්ති මහාපච්චරියං වුත්තං. **චතුත්ථෙ ආගතෙති** අයං අන්තිමපරිච්ඡෙදො, චතුත්ථෙපි ආගතෙ යත්ථ න යාපෙන්ති; සො මහාසමයො. යත්ථ පන සතං වා සහස්සං වා සන්නිපතන්ති, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි. තස්මා තාදිසෙ කාලෙ ''මහාසමයො''ති අධිට්ඨහිත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. **යො කොචි පරිබ්බාජකසමාපන්නොති** සහධම්මිකෙසු වා තිත්ථියෙසු වා අඤ්ඤතරො, එතෙසඤ්හි යෙන කෙනචි කතෙ භත්තෙ ''සමණභත්තසමයො''ති භුඤ්ජිතබ්බං.

220. **අනාපත්ති සමයෙති** සත්තසු සමයෙසු අඤ්ඤතරස්මිං අනාපත්ති. **ද්වෙ තයො එකතොති** යෙපි අකප්පියනිමන්තනං සාදියිත්වා ද්වෙ වා තයො වා එකතො ගහෙත්වා භුඤ්ජන්ති, තෙසම්පි අනාපත්ති.

තත්ථ අනිමන්තිතචතුත්ථං, පිණ්ඩපාතිකචතුත්ථං, අනුපසම්පන්නචතුත්ථං, පත්තචතුත්ථං, ගිලානචතුත්ථන්ති පඤ්චන්නං චතුක්කානං වසෙන විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. කථං? ඉධෙකච්චො චත්තාරො භික්ඛූ ''භත්තං ගණ්හථා''ති නිමන්තෙති. තෙසු තයො ගතා, එකො න ගතො. උපාසකො ''එකො භන්තෙ ථෙරො කුහි''න්ති පුච්ඡති. නාගතො උපාසකාති. සො අඤ්ඤං තඞ්ඛණප්පත්තං කඤ්චි ''එහි භන්තෙ''ති පවෙසෙත්වා චතුන්නම්පි භත්තං දෙති, සබ්බෙසං අනාපත්ති. කස්මා? ගණපූරකස්ස අනිමන්තිතත්තා. තයො එව හි තත්ථ නිමන්තිතා ගණ්හිංසු, තෙහි ගණො න පූරති, ගණපූරකො ච අනිමන්තිතො, තෙන ගණො භිජ්ජතීති ඉදං අනිමන්තිතචතුත්ථං.

පිණ්ඩපාතිකචතුත්ථෙ – නිමන්තනකාලෙ එකො පිණ්ඩපාතිකො හොති, සො නාධිවාසෙති. ගමනවෙලාය පන ''එහි භන්තෙ''ති වුත්තෙ

අනධිවාසිතත්තා අනාගච්ඡන්තම්පි ‘‘එථ භික්ඛං ලච්ඡථා’’ති ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති, සො තං ගණං භින්දති. තස්මා සබ්බෙසං අනාපත්ති.

අනුපසම්පන්නචතුත්ථෙ – සාමණෙරෙන සද්ධිං නිමන්තිතා හොන්ති, සොපි ගණං භින්දති.

පත්තචතුත්ථෙ – එකො සයං අගන්ත්වා පත්තං පෙසෙති; එවම්පි ගණො භිජ්ජති. තස්මා සබ්බෙසං අනාපත්ති.

ගිලානචතුත්ථෙ – ගිලානෙන සද්ධිං නිමන්තිතා හොන්ති, තත්ථ ගිලානස්සෙව අනාපත්ති, ඉතරෙසං පන ගණපූරකො හොති. න හි ගිලානෙන ගණො භිජ්ජති. තස්මා තෙසං ආපත්තියෙව. මහාපච්චරියං පන අවිසෙසෙන වුත්තං.

සමයලද්ධකො සයමෙව මුච්චති, සෙසානං ගණපූරකත්තා ආපත්තිකරො හොති. තස්මා චීවරදානසමයලද්ධකාදීනම්පි වසෙන චතුක්කානි වෙදිතබ්බානි. සචෙ පන අධිවාසෙත්වා ගතෙසුපි චතූසු ජනෙසු එකො පණ්ඩිතො භික්ඛු ‘‘අහං තුම්හාකං ගණං භින්දිස්සාමි, නිමන්තනං සාදියථා’’ති වත්වා යාගුඛජ්ජකාවසානෙ භත්තත්ථාය පත්තං ගණ්හන්තානං අදත්වා ‘‘ඉමෙ තාව භික්ඛූ භොජෙත්වා විස්සජ්ජෙථ, අහං පච්ඡා අනුමොදනං කත්වා ගමිස්සාමී’’ති නිසින්නො. තෙසු භුත්වා ගතෙසු ‘‘දෙථ භන්තෙ පත්ත’’න්ති උපාසකෙන පත්තං ගහෙත්වා භත්තෙ දින්නෙ භුඤ්ජිත්වා අනුමොදනං කත්වා ගච්ඡති, සබ්බෙසං අනාපත්ති. පඤ්චන්නඤ්හි භොජනානංයෙව වසෙන ගණභොජනෙ විසඞ්කෙතං නත්ථි. ඔදනෙන නිමන්තිතා කුම්මාසං ගණ්හන්තාපි ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති. තානි ච තෙහි එකතො න ගහිතානි. යාගුආදීසු පන විසඞ්කෙතං හොති, තානි තෙහි එකතො ගහිතානීති. එවං එකො පණ්ඩිතො අඤ්ඤෙසම්පි අනාපත්තිං කරොති.

තස්මා සචෙ කොචි සඞ්ඝභත්තං කත්තුකාමෙන නිමන්තනත්ථාය පෙසිතො විහාරං ආගම්ම ‘‘භන්තෙ, ස්වෙ අම්හාකං ඝරෙ භික්ඛං ගණ්හථා’’ති අවත්වා ‘‘භත්තං ගණ්හථා’’ති වා ‘‘සඞ්ඝභත්තං ගණ්හථා’’ති වා ‘‘සඞ්ඝො භත්තං ගණ්හාතූ’’ති වා වදති, භත්තුද්දෙසකෙන පණ්ඩිතෙන භවිතබ්බං, නෙමන්තනිකා ගණභොජනතො පිණ්ඩපාතිකා ච ධුතඞ්ගභෙදතො මොචෙතබ්බා. කථං? එවං තාව වත්තබ්බං – ‘‘ස්වෙ න සක්කා උපාසකා’’ති. ‘‘පුනදිවසෙ, භන්තෙ’’ති. ‘‘පුනදිවසෙපි න සක්කා’’ති. එවං යාව අද්ධමාසම්පි හරිත්වා පුන වත්තබ්බො – ‘‘ත්වං කිං අවචා’’ති? සචෙ පුනපි ‘‘සඞ්ඝභත්තං ගණ්හථා’’ති වදති, තතො ‘‘ඉමං තාව උපාසක පුප්ඵං කප්පියං කරොහි, ඉමං තිණ’’න්ති එවං වික්ඛෙපං කත්වා පුන ‘‘කිං කථයිත්ථා’’ති පුච්ඡිතබ්බො. සචෙ

පුනපි තථෙව වදති, "ආවුසො, ත්වං පිණ්ඩපාතිකෙ වා මහාථෙරෙ වා න ලච්ඡසි, සාමණෙරෙ ලච්ඡසී''ති වත්තබ්බො. ''නනු, භන්තෙ අසුකස්මිඤ්ච අසුකස්මිඤ්ච ගාමෙ භදන්තෙ භොජෙසුං, අහං කස්මා න ලභාමී''ති ච වුත්තෙ ''තෙ නිමන්තෙතුං ජානන්ති, ත්වං න ජානාසී''ති. තෙ කථං නිමන්තෙසුං භන්තෙති? තෙ එවමාහංසු – ''අම්හාකං, භන්තෙ, භික්ඛං ගණ්හථා''ති. සචෙ සොපි තථෙව වදති, වට්ටති. අථ පුනපි ''භත්තං ගණ්හථා''ති වදති, "න දානි ත්වං, ආවුසො, බහූ භික්ඛූ ලච්ඡසි, තයො එව ලච්ඡසී''ති වත්තබ්බො. ''නනු, භන්තෙ, අසුකස්මිඤ්ච අසුකස්මිඤ්ච ගාමෙ සකලං භික්ඛුසඞ්ඝං භොජෙසුං, අහං කස්මා න ලභාමී''ති? "ත්වං නිමන්තෙතුං න ජානාසී''ති. ''තෙ කථං නිමන්තෙසු''න්ති? තෙ ''භික්ඛං ගණ්හථා''ති ආහංසූති. සචෙ සොපි ''භික්ඛං ගණ්හථා''ති වදති, වට්ටති. අථ පුනපි ''භත්තමෙවා''ති වදති, තතො වත්තබ්බො – ''ගච්ඡ ත්වං, නත්ථම්හාකං තව භත්තෙනත්ථො, නිබද්ධගොචරො එස අම්හාකං, මයමෙත්ථ පිණ්ඩාය චරිස්සාමා''ති. තං ''චරථ, භන්තෙ''ති වත්වා ආගතං පුච්ඡන්ති – ''කිං භො ලද්ධා භික්ඛූ''ති. "කිං එතෙන බහු එත්ථ වත්තබ්බං, 'ථෙරා ස්වෙ පිණ්ඩාය චරිස්සාමා'ති ආහංසු. මා දානි තුම්හෙ පමජ්ජිත්ථා''ති. දුතියදිවසෙ චෙතියවත්තං කත්වා ඨිතා භික්ඛූ සඞ්ඝත්ථෙරෙන වත්තබ්බා – ''ආවුසො, ධුරගාමෙ සඞ්ඝභත්තං අපණ්ඩිතමනුස්සො පන අගමාසි, ගච්ඡාම ධුරගාමෙ පිණ්ඩාය චරිස්සාමා''ති. භික්ඛූහි ථෙරස්ස වචනං කාතබ්බං, න දුබ්බචෙහි භවිතබ්බං, ගාමද්වාරෙ අට්ඨත්වාව පිණ්ඩාය චරිතබ්බං. තෙසු පත්තානි ගහෙත්වා නිසීදාපෙත්වා භොජෙන්තෙසු භුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ ආසනසාලාය භත්තං ඨපෙත්වා රථිකාසු ආහිණ්ඩන්තා ආරොචෙන්ති – ''ආසනසාලාය, භන්තෙ, භත්තං ගණ්හථා''ති න වට්ටති.

අථ පන භත්තං ආදාය තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා ''භත්තං ගණ්හථා''ති වදන්ති, පටිකච්චෙව වා විහාරං අභිහරිත්වා පතිරූපෙ ඨානෙ ඨපෙත්වා ආගතාගතානං දෙන්ති, අයං අභිහටභික්ඛා නාම වට්ටති. සචෙ පන භත්තසාලාය දානං සජ්ජෙත්වා තං තං පරිවෙණං පහිණන්ති ''භත්තසාලාය භත්තං ගණ්හථා''ති, න වට්ටති. යෙ පන මනුස්සා පිණ්ඩචාරිකෙ භික්ඛූ දිස්වා ආසනසාලං සම්මජ්ජිත්වා තත්ථ නිසීදාපෙත්වා භොජෙන්ති, න තෙ පටික්ඛිපිතබ්බා. යෙ පන ගාමෙ භික්ඛං අලභිත්වා ගාමතො නික්ඛමන්තෙ භික්ඛූ දිස්වා ''භන්තෙ භත්තං ගණ්හථා''ති වදන්ති, තෙ පටික්ඛිපිතබ්බා, න වා නිවත්තිතබ්බං. සචෙ ''නිවත්තථ, භන්තෙ, භත්තං ගණ්හථා''ති වදන්ති, "නිවත්තථා''ති වුත්තපදෙ නිවත්තිතුං වට්ටති. ''නිවත්තථ භන්තෙ, ඝරෙ භත්තං කතං, ගාමෙ භත්තං කත''න්ති වදන්ති, ගෙහෙ ච ගාමෙ ච භත්තං නාම යස්ස කස්සචි හොතීති නිවත්තිතුං වට්ටති. ''නිවත්තථ, භත්තං ගණ්හථා''ති සම්බන්ධං කත්වා වදන්ති, නිවත්තිතුං න වට්ටති. ආසනසාලතො පිණ්ඩාය චරිතුං නික්ඛමන්තෙ දිස්වා ''නිසීදථ භන්තෙ භත්තං ගණ්හථා''ති වුත්තෙපි එසෙව නයො. නිච්චභත්තන්ති

ධුවභත්තං වුච්චති. ‘‘නිච්චභත්තං ගණ්හථා’’ති වදන්ති, බහූනම්පි එකතො ගහෙතුං වට්ටති. සලාකභත්තාදීසුපි එසෙව නයො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ගණභොජනසික්ඛාපදං දුතියං.

3. පරම්පරභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා

221. තතියසික්ඛාපදෙ – **න ඛො ඉදං ඔරකං භවිස්සති, යථයිමෙ මනුස්සා සක්කච්චං භත්තං කරොන්තීති**, යෙන නියාමෙන ඉමෙ මනුස්සා සක්කච්චං භත්තං කරොන්ති, තෙන ඤායති – ‘‘ඉදං සාසනං ඉදං වා බුද්ධප්පමුඛෙ සඞ්ඝෙ දානං න ඛො ඔරකං භවිස්සති, පරිත්තං ලාමකං නෙව භවිස්සතී’’ති. **කිරපතිකොති** එත්ථ **‘‘කිරො’’**ති තස්ස කුලපුත්තස්ස නාමං; අධිපච්චට්ඨෙන පන ‘‘කිරපතිකො’’ති වුච්චති. සො කිර ඉස්සරො අධිපති මාසඋතුසංවච්ඡරනියාමෙන වෙතනං දත්වා කම්මකාරකෙ කම්මං කාරෙති. **බදරා පටියත්තාති** උපචාරවසෙන වදති. **බදරමිස්සෙනාති** බදරසාළවෙන.

222. **උස්සූරෙ ආහරියිත්ථාති** අතිදිවා ආහරියිත්ථ.

226. **මය්හං භත්තපච්චාසං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මීති** අයං භත්තවිකප්පනා නාම සම්මුඛාපි පරම්මුඛාපි වට්ටති. සම්මුඛා දිස්වා ‘‘තුය්හං විකප්පෙමී’’ති වත්වා භුඤ්ජිතබ්බං, අදිස්වා පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස විකප්පෙමී’’ති වත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. මහාපච්චරියාදීසු පන පරම්මුඛාවිකප්පනාව වුත්තා. සා චායං යස්මා විනයකම්මෙන සඞ්ගහිතා, තස්මා භගවතො විකප්පෙතුං න වට්ටති. භගවති හි ගන්ධකුටියං නිසින්නෙපි සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නෙපි සඞ්ඝෙන ගණප්පහොනකෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා තං තං කම්මං කතං සුකතමෙව හොති, භගවා නෙව කම්මං කොපෙති; න සම්පාදෙති. න කොපෙති ධම්මිස්සරත්තා, න සම්පාදෙති අගණපූරකත්තා.

229. **ද්වෙ තයො නිමන්තනෙ එකතො භුඤ්ජතීති** ද්වෙ තීණි නිමන්තනානි එකපත්තෙ පක්ඛිපිත්වා මිස්සෙත්වා එකං කත්වා භුඤ්ජතීති අත්ථො. ද්වෙ තීණි කුලානි නිමන්තෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ නිසීදාපෙත්වා ඉතො චිතො ච ආහරිත්වා භත්තං ආකිරන්ති, සූපබ්‍යඤ්ජනං ආකිරන්ති, එකමිස්සකං හොති, එත්ථ අනාපත්තීති මහාපච්චරියං වුත්තං. සචෙ පන මූලනිමන්තනං හෙට්ඨා හොති, පච්ඡිමං පච්ඡිමං උපරි, තං උපරිතො පට්ඨාය භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති. හත්ථං පන අන්තො පවෙසෙත්වා පඨමනිමන්තනතො එකම්පි කබළං උද්ධරිත්වා භුත්තකාලතො පට්ඨාය යථා තථා වා භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති.

සචෙපි තත්ථ ඛීරං වා රසං වා ආකිරන්ති, යෙන අජ්ඣොත්ථතං භත්තං එකරසං හොති, කොටිතො පට්ඨාය භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තීති මහාපච්චරියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන වුත්තං – ''ඛීරභත්තං වා රසභත්තං වා ලභිත්වා නිසින්නස්ස තත්ථෙව අඤ්ඤෙපි ඛීරභත්තං වා රසභත්තං වා ආකිරන්ති, ඛීරං වා රසං වා පිවතො අනාපත්ති. භුඤ්ජන්තෙන පන පඨමං ලද්ධමංසඛණ්ඩං වා භත්තපිණ්ඩං වා මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා කොටිතො පට්ඨාය භුඤ්ජිතුං වට්ටති. සප්පිපායාසෙපි එසෙව නයො''ති.

මහාඋපාසකො භික්ඛුං නිමන්තෙති, තස්ස කුලං උපගතස්ස උපාසකොපි තස්ස පුත්තදාරභාතිකභගිනිආදයොපි අත්තනො අත්තනො කොට්ඨාසං ආහරිත්වා පත්තෙ පක්ඛිපන්ති, උපාසකෙන පඨමං දින්නං අභුඤ්ජිත්වා පච්ඡා ලද්ධං භුඤ්ජන්තස්ස ''අනාපත්තී''ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. කුරුන්දට්ඨකථායං පන වට්ටතීති වුත්තං. මහාපච්චරියං ''සචෙ පාටෙක්කං පචන්ති, අත්තනො අත්තනො පක්කභත්තතො ආහරිත්වා දෙන්ති, තත්ථ පච්ඡා ආහටං පඨමං භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්තියං. යදි පන සබ්බෙසං එකොව පාකො හොති, පරම්පරභොජනං න හොතී''ති වුත්තං. මහාඋපාසකො නිමන්තෙත්වා නිසීදාපෙති, අඤ්ඤො මනුස්සො පත්තං ගණ්හාති, න දාතබ්බං. කිං භන්තෙ න දෙථාති? නනු උපාසක තයා නිමන්තිතම්හාති! හොතු භන්තෙ, ලද්ධං ලද්ධං භුඤ්ජථාති වදති, භුඤ්ජිතුං වට්ටති. අඤ්ඤෙන ආහරිත්වා භත්තෙ දින්නෙ ආපුච්ඡිත්වාපි භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං.

අනුමොදනං කත්වා ගච්ඡන්තං ධම්මං සොතුකාමා ''ස්වෙපි භන්තෙ ආගච්ඡෙය්‍යාථා''ති සබ්බෙ නිමන්තෙන්ති, පුනදිවසෙ ආගන්ත්වා ලද්ධං ලද්ධං භුඤ්ජිතුං වට්ටති. කස්මා? සබ්බෙහි නිමන්තිතත්තා. එකො භික්ඛු පිණ්ඩාය චරන්තො භත්තං ලභති, තමඤ්ඤො උපාසකො නිමන්තෙත්වා ඝරෙ නිසීදාපෙති, න ච තාව භත්තං සම්පජ්ජති. සචෙ සො භික්ඛු පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධභත්තං භුඤ්ජති, ආපත්ති. අභුත්වා නිසින්නෙ ''කිං භන්තෙ න භුඤ්ජසී''ති වුත්තෙ ''තයා නිමන්තිතත්තා''ති වත්වා ලද්ධං ලද්ධං භුඤ්ජථ භන්තෙ''ති වුත්තො භුඤ්ජති, වට්ටති.

සකලෙන ගාමෙනාති සකලෙන ගාමෙන එකතො හුත්වා නිමන්තිතස්සෙව යත්ථ කත්ථචි භුඤ්ජතො අනාපත්ති. පූගෙපි එසෙව නයො. **නිමන්තියමානො භික්ඛං ගහෙස්සාමීති භණතීති** ''භත්තං ගණ්හා''ති නිමන්තියමානො "න මය්හං තව භත්තෙනත්ථො, භික්ඛං ගණ්හිස්සාමී''ති වදති. එත්ථ පන මහාපදුමත්ථෙරො ආහ – ''එවං වදන්තො ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ අනිමන්තනං කාතුං සක්කොති, භුඤ්ජනත්ථාය පන ඔකාසො කතො හොතීති නෙව ගණභොජනතො න චාරිත්තතො මුච්චතී''ති. මහාසුමත්ථෙරො ආහ –

‘‘යදග්ගෙන අනිමන්තනං කාතුං සක්කොති, තදග්ගෙන නෙව ගණභොජනං න චාරිත්තං හොතී’’ති. සෙසං උත්තානමෙව.

කඨිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං එත්ථ හි භොජනං කිරියා, අවිකප්පනං අකිරියා, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පරම්පරභොජනසික්ඛාපදං තතියං.

4. කාණමාතාසික්ඛාපදවණ්ණනා

230. චතුත්ථසික්ඛාපදෙ – **කාණමාතාති** කාණාය මාතා. සා කිරස්සා ධීතා අභිරූපා අහොසි, යෙ යෙ තං පස්සන්ති, තෙ තෙ රාගෙන කාණා හොන්ති, රාගන්ධා හොන්තීති අත්ථො. තස්මා පරෙසං කාණභාවකරණතො ‘‘කාණා’’ති විස්සුතා අහොසි. තස්සා වසෙන මාතාපිස්සා ‘‘කාණමාතා’’ති පාකටා ජාතා. **ආගතන්ති** ආගමනං. **කිස්මිං වියාති** කීදිසං විය; ලජ්ජනකං විය හොතීති අධිප්පායො. **රිත්තහත්ථං ගන්තුන්ති** රිත්තා හත්ථා අස්මිං ගමනෙ තයිදං රිත්තහත්ථං, තං රිත්තහත්ථං ගමනං ගන්තුං ලජ්ජනකං විය හොතීති වුත්තං හොති. **පරික්ඛයං අගමාසීති** උපාසිකා අරියසාවිකා භික්ඛූ දිස්වා සන්තං අදාතුං න සක්කොති, තස්මා තාව දාපෙසි, යාව සබ්බං පරික්ඛයං අගමාසි. **ධම්මියා කථායාති** එත්ථ කාණාපි මාතු අත්ථාය දෙසියමානං ධම්මං සුණන්තී දෙසනාපරියොසානෙ සොතාපන්නා අහොසි. **උට්ඨායාසනා පක්කාමීති** ආසනතො උට්ඨහිත්වා ගතො. සොපි පුරිසො ‘‘සත්ථා කිර කාණමාතාය නිවෙසනං අගමාසී’’ති සුත්වා කාණං ආනෙත්වා පකතිට්ඨානෙයෙව ඨපෙසි.

231. ඉමස්මිං පන වත්ථුස්මිං උප්පන්නමත්තෙ අප්පඤ්ඤත්තෙයෙව සික්ඛාපදෙ පාථෙය්‍යවත්ථු උදපාදි, තස්මා අනන්තරමෙව වෙතං දස්සෙතුං **‘‘තෙන ඛො පන සමයෙනා’’**තිආදි වුත්තං. සොපි ච උපාසකො අරියසාවකත්තා සබ්බමෙව දාපෙසි. තෙන වුත්තං – ‘‘පරික්ඛයං අගමාසී’’ති.

233. **යංකිඤ්චි පහෙණකත්ථායාති** පණ්ණාකාරත්ථාය පටියත්තං යංකිඤ්චි අතිරසකමොදකසක්ඛලිකාදි සබ්බං ඉධ පූවොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. **යංකිඤ්චි පාථෙය්‍යත්ථායාති** මග්ගං ගච්ඡන්තානං අන්තරාමග්ගත්ථාය පටියත්තං යංකිඤ්චි බද්ධසත්තුඅබද්ධසත්තුතිලතණ්ඩුලාදි සබ්බං ඉධ මන්ථොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. **තතො චෙ උත්තරින්ති** සචෙපි තතියං පත්තං පූපිකතං ගණ්හාති, පූවගණනාය පාචිත්තියං.

ද්වත්තිපත්තපූරෙ පටිග්ගහෙත්වාති මුඛවට්ටියා හෙට්ඨිමලෙඛාය සමපූරෙ පත්තෙ ගහෙත්වා. **අමුත්‍ර මයා ද්වත්තිපත්තපූරාති** එත්ථ සචෙ ද්වෙ ගහිතා, ''අත්‍ර මයා ද්වෙ පත්තපූරා පටිග්ගහිතා, ත්වං එකං ගණ්හෙය්‍යාසී''ති වත්තබ්බං. තෙනාපි අඤ්ඤං පස්සිත්වා ''පඨමං ආගතෙන ද්වෙ පත්තපූරා ගහිතා, මයා එකො, මා ත්වං ගණ්හී''ති වත්තබ්බං. යෙන පඨමං එකො ගහිතො, තස්සාපි පරම්පරාරොචනෙ එසෙව නයො. යෙන පන සයමෙව තයො ගහිතා, තෙන අඤ්ඤං දිස්වා ''මා ඛො එත්ථ පටිග්ගණ්හි'' ච්චෙව වත්තබ්බං. **පටික්කමනං නීහරිත්වාති** ආසනසාලං හරිත්වා, ආසනසාලං ගච්ඡන්තෙන ච ඡඩ්ඩිතසාලා න ගන්තබ්බා. යත්ථ මහා භික්ඛුසඞ්ඝො නිසීදති, තත්ථ ගන්තබ්බං. මහාපච්චරියං පන වුත්තං ''යා ලද්ධට්ඨානතො ආසන්නා ආසනසාලා, තත්ථ ගන්තබ්බං. අත්තනො 'සන්දිට්ඨානං වා සම්භත්තානං වා එකනිකායිකානං වා දස්සාමී'ති අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං න ලබ්භති. සචෙ පනස්ස නිබද්ධනිසීදනට්ඨානං හොති, දූරම්පි ගන්තුං වට්ටතී''ති.

සංවිභජිතබ්බන්ති සචෙ තයො පත්තපූරා ගහිතා, එකං අත්තනො ඨපෙත්වා ද්වෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දාතබ්බා. සචෙ ද්වෙ ගහිතා, එකං අත්තනො ඨපෙත්වා එකො සඞ්ඝස්ස දාතබ්බො, යථාමිත්තං පන දාතුං න ලබ්භති. යෙන එකො ගහිතො, න තෙන කිඤ්චි අකාමා දාතබ්බං, යථාරුචි කාතබ්බං.

235. **ගමනෙ පටිප්පස්සද්ධෙති** අන්තරාමග්ගෙ උපද්දවං වා දිස්වා අනත්ථිකතාය වා ''මයං ඉදානි න පෙසිස්සාම, න ගමිස්සාමා''ති එවං ගමනෙ පටිප්පස්සද්ධෙ උපච්ඡින්නෙ. **ඤාතකානං පවාරිතානන්ති** එතෙසං බහුම්පි දෙන්තානං පටිග්ගණ්හන්තස්ස අනාපත්ති. අට්ඨකථාසු පන ''තෙසම්පි පාථෙය්‍යපහෙණකත්ථාය පටියත්තතො පමාණමෙව වට්ටතී''ති වුත්තං. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

කාණමාතාසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. පඨමපවාරණසික්ඛාපදවණ්ණනා

236. පඤ්චමසික්ඛාපදෙ – **භික්ඛූ භුත්තාවී පවාරිතාති** බ්‍රාහ්මණෙන ''ගණ්හථ, භන්තෙ, යාව ඉච්ඡථා''ති එවං යාවදත්ථපවාරණාය, සයඤ්ච ''අලං, ආවුසො, ථොකං ථොකං දෙහී''ති එවං පටික්ඛෙපපවාරණාය පවාරිතා. **පටිවිස්සකෙති** සාමන්තඝරවාසිකෙ.

237. **කාකොරවසද්දන්ති** කාකානං ඔරවසද්දං; සන්නිපතිත්වා විරවන්තානං සද්දං. **අලමෙතං සබ්බන්ති** එත්ථ තිකාරං අවත්වාව ''අලමෙතං සබ්බං'' එත්තකං වත්තුං වට්ටති.

238-9. **භුත්තාවීති** භුත්තවා. තත්ථ ච යස්මා යෙන එකම්පි සිත්ථං සඞ්ඛාදිත්වා වා අසඞ්ඛාදිත්වා වා අජ්ඣොහරිතං හොති, සො ''භුත්තාවී''ති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, තෙනස්ස පදභාජනෙ ''භුත්තාවී නාම පඤ්චන්නං භොජනාන''න්තිආදි වුත්තං. **පවාරිතොති** කතපවාරණො, කතපටික්ඛෙපො. සොපි ච යස්මා න පටික්ඛෙපමත්තෙන, අථ ඛො පඤ්චඞ්ගවසෙන, තෙනස්ස පදභාජනෙ ''පවාරිතො නාම අසනං පඤ්ඤායතී''තිආදි වුත්තං. තත්ථ යස්මා ''අසනං පඤ්ඤායතී''ති ඉමිනා විප්පකතභොජනො, ''පවාරිතො''ති වුත්තො. යො ච විප්පකතභොජනො, තෙන කිඤ්චි භුත්තං, කිඤ්චි අභුත්තං, යඤ්ච භුත්තං; තං සන්ධාය ''භුත්තාවී''තිපි සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, තස්මා භුත්තාවීවචනෙන විසුං කඤ්චි අත්ථසිද්ධිං න පස්සාම. ''දිරත්තතිරත්තං, ඡප්පඤ්චවාචාහී''තිආදීසු (පාචි. 61-62) පන දිරත්තාදිවචනං විය පවාරිතපදස්ස පරිවාරකභාවෙන බ්‍යඤ්ජනසිලිට්ඨතාය චෙතං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

අසනං පඤ්ඤායතීතිආදීසු විප්පකතභොජනං දිස්සති, භුඤ්ජමානො චෙසො පුග්ගලො හොතීති අත්ථො. **භොජනං පඤ්ඤායතීති** පවාරණප්පහොනකභොජනං දිස්සති. ඔදනාදීනං චෙ අඤ්ඤතරං පටික්ඛිපිතබ්බං භොජනං හොතීති අත්ථො. **හත්ථපාසෙ ඨිතොති** පවාරණප්පහොනකං භොජනං ගණ්හිත්වා දායකො අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණෙ ඔකාසෙ හොතීති අත්ථො. **අභිහරතීති** සො චෙ දායකො තස්ස තං භත්තං කායෙන අභිහරතීති අත්ථො. **පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායතීති** පටික්ඛෙපො දිස්සති; තඤ්චෙ අභිහටං සො භික්ඛු කායෙන වා වාචාය වා පටික්ඛිපතීති අත්ථො. එවං පඤ්චන්නං අඞ්ගානං වසෙන පවාරිතො නාම හොතීති. වුත්තම්පි චෙතං –

> ''පඤ්චහි උපාලි ආකාරෙහි පවාරණා පඤ්ඤායති – අසනං පඤ්ඤායති, භොජනං පඤ්ඤායති, හත්ථපාසෙ ඨිතො, අභිහරති, පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායතී''ති (පරි. 428).

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – ''අසන''න්තිආදීසු තාව යඤ්ච අස්නාති යඤ්ච භොජනං හත්ථපාසෙ ඨිතෙන අභිහටං පටික්ඛිපති, තං ''ඔදනො, කුම්මාසො, සත්තු, මච්ඡො, මංස''න්ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරමෙව වෙදිතබ්බං. තත්ථ ඔදනො නාම – සාලි, වීහි, යවො, ගොධුමො, කඞ්ගු, වරකො, කුද්‍රූසකොති සත්තන්නං ධඤ්ඤානං තණ්ඩුලෙහි නිබ්බත්තො. තත්ථ **''සාලී''**ති අන්තමසො නීවාරං උපාදාය සබ්බාපි සාලිජාති. **''වීහී''**ති සබ්බාපි වීහිජාති. **''යවගොධුමෙසු''** භෙදො

නත්ථි. **‘‘කඞ්ගූ’’**ති සෙතරත්තකාළභෙදා සබ්බාපි කඞ්ගුජාති. **‘‘වරකො’’**ති අන්තමසො වරකචොරකං උපාදාය සබ්බා සෙතවණ්ණා වරකජාති. **‘‘කුද්‍රූසකො’’**ති කාළකොද්‍රවො චෙව සාමාකාදිභෙදා ච සබ්බාපි තිණධඤ්ඤජාති.

නීවාරවරකචොරකා චෙත්ථ ‘‘ධඤ්ඤානුලොමා’’ති වදන්ති. ධඤ්ඤානි වා හොන්තු ධඤ්ඤානුලොමානි වා, එතෙසං වුත්තප්පභෙදානං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං තණ්ඩුලෙ ගහෙත්වා ‘‘භත්තං පචිස්සාමා’’ති වා ‘‘යාගුං පචිස්සාමා’’ති වා ‘‘අම්බිලපායාසාදීසු අඤ්ඤතරං පචිස්සාමා’’ති වා යංකිඤ්චි සන්ධාය පචන්තු, සචෙ උණ්හං සීතලං වා භුඤ්ජන්තානං භොජනකාලෙ ගහිතගහිතට්ඨානෙ ඔධි පඤ්ඤායති, ඔදනසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති, පවාරණං ජනෙති. සචෙ ඔධි න පඤ්ඤායති, යාගුසඞ්ගහං ගච්ඡති, පවාරණං න ජනෙති.

යොපි පායාසො වා පණ්ණඵලකළීරමිස්සකා අම්බිලයාගු වා උද්ධනතො ඔතාරිතමත්තා අබ්භුණ්හා හොති, ආවජ්ජිත්වා පිවිතුං සක්කා, හත්ථෙන ගහිතොකාසෙපි ඔධිං න දස්සෙති, පවාරණං න ජනෙති. සචෙ පන උසුමාය විගතාය සීතලීභූතා ඝනභාවං ගච්ඡති, ඔධිං දස්සෙති, පුන පවාරණං ජනෙති. පුබ්බෙ තනුභාවො න රක්ඛති. සචෙපි දධිතක්කාදීනි ආරොපෙත්වා බහුපණ්ණඵලකළීරෙ පක්ඛිපිත්වා මුට්ඨිමත්තාපි තණ්ඩුලා පක්ඛිත්තා හොන්ති, භොජනකාලෙ චෙ ඔධි පඤ්ඤායති, පවාරණං ජනෙති. අයාගුකෙ නිමන්තනෙ ‘‘යාගුං දස්සාමා’’ති භත්තෙ උදකකඤ්ජිකඛීරාදීනි ආකිරිත්වා ‘‘යාගුං ගණ්හථා’’ති දෙන්ති. කිඤ්චාපි තනුකා හොන්ති, පවාරණං ජනෙතියෙව. සචෙ පන පක්කුථිතෙසු උදකාදීසු පක්ඛිපිත්වා පචිත්වා දෙන්ති, යාගුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති. යාගුසඞ්ගහං ගතෙපි තස්මිං වා අඤ්ඤස්මිං වා යත්ථ මච්ඡමංසං පක්ඛිපන්ති, සචෙ සාසපමත්තම්පි මච්ඡමංසඛණ්ඩං වා න්හාරු වා පඤ්ඤායති, පවාරණං ජනෙති.

සුද්ධරසකො පන රසකයාගු වා න ජනෙති. ඨපෙත්වා වුත්තධඤ්ඤානං තණ්ඩුලෙ අඤ්ඤෙහි වෙණුතණ්ඩුලාදීහි වා කන්දමූලඵලෙහි වා යෙහි කෙහිචි කතං භත්තම්පි පවාරණං න ජනෙති, පගෙව ඝනයාගු. සචෙ පනෙත්ථ මච්ඡමංසං පක්ඛිපන්ති, ජනෙති. මහාපච්චරියං ‘‘පුප්ඵඅත්ථාය භත්තම්පි පවාරණං ජනෙතී’’ති වුත්තං. පුප්ඵිඅත්ථාය භත්තං නාම පුප්ඵිඛජ්ජකත්ථාය කුථිතතූදකෙ පක්ඛිපිත්වා සෙදිතතණ්ඩුලා වුච්චන්ති. සචෙ පන තෙ තණ්ඩුලෙ සුක්ඛාපෙත්වා ඛාදන්ති, වට්ටති; නෙව සත්තුසඞ්ඛ්‍යං න භත්තසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡන්ති. පුන තෙහි කතභත්තං පවාරෙතියෙව. තෙ තණ්ඩුලෙ සප්පිතෙලාදීසු වා පචන්ති, පූවං වා කරොන්ති, න පවාරෙන්ති. පුථුකා වා තාහි කතසත්තුභත්තාදීනි වා න පවාරෙන්ති.

කුම්මාසො නාම යවෙහි කතකුම්මාසො. අඤ්ඤෙහි පන මුග්ගාදීහි කතකුම්මාසො පවාරණං න ජනෙති. සත්තු නාම සාලිවීහියවෙහි කතසත්තු. කඞ්ගුවරකකුදූසකසීසානිපි භජ්ජිත්වා ඊසකං කොට්ටෙත්වා ථුසෙ පලාපෙත්වා පුන දළ්හං කොට්ටෙත්වා චුණ්ණං කරොන්ති. සචෙපි තං අල්ලත්තා එකාබද්ධං හොති, සත්තුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති. ඛරපාකභජ්ජිතානං වීහීනං තණ්ඩුලෙ කොට්ටෙත්වා දෙන්ති, තම්පි චුණ්ණං සත්තුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති. සමපාකභජ්ජිතානං පන වීහීනං වා වීහිපලාපානං වා තණ්ඩුලා භජ්ජිතතණ්ඩුලා එව වා න පවාරෙන්ති. තෙසං පන තණ්ඩුලාදීනං චුණ්ණං පවාරෙති. ඛරපාකභජ්ජිතානං වීහීනං කුණ්ඩකම්පි පවාරෙති. සමපාකභජ්ජිතානං පන ආතපසුක්ඛානං වා කුණ්ඩකං න පවාරෙති. ලාජා වා තෙහි කතභත්තසත්තුආදීනි වා න පවාරෙන්ති. භජ්ජිතපිට්ඨං වා යංකිඤ්චි සුද්ධඛජ්ජකං වා න පවාරෙති. මච්ඡමංසපූරිතඛජ්ජකං පන සත්තුමොදකො වා පවාරෙති. මච්ඡො මංසඤ්ච පාකටමෙව. අයං පන විසෙසො – සචෙපි යාගුං පිවන්තස්ස යාගුසිත්ථමත්තානෙව ද්වෙ මච්ඡඛණ්ඩානි වා මංසඛණ්ඩානි වා එකභාජනෙ වා නානාභාජනෙ වා දෙන්ති, තානි චෙ අඛාදන්තො අඤ්ඤං යංකිඤ්චි පවාරණප්පහොනකං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. තතො එකං ඛාදිතං, එකං හත්ථෙ වා පත්තෙ වා හොති, සො චෙ අඤ්ඤං පටික්ඛිපති, පවාරෙති. ද්වෙපි ඛාදිතානි හොන්ති, මුඛෙ සාසපමත්තම්පි අවසිට්ඨං නත්ථි, සචෙපි අඤ්ඤං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති.

කප්පියමංසං ඛාදන්තො කප්පියමංසං පටික්ඛිපති, පවාරෙති. කප්පියමංසං ඛාදන්තො අකප්පියමංසං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. කස්මා? අවත්ථුතාය. යඤ්හි භික්ඛුනො ඛාදිතුං වට්ටති, තංයෙව පටික්ඛිපතො පවාරණා හොති. ඉදං පන ජානන්තො අකප්පියත්තා පටික්ඛිපති, අජානන්තොපි පටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙ ඨිතමෙව පටික්ඛිපති නාම, තස්මා න පවාරෙති. සචෙ පන අකප්පියමංසං ඛාදන්තො කප්පියමංසං පටික්ඛිපති, පවාරෙති. කස්මා? වත්ථුතාය. යඤ්හි තෙන පටික්ඛිත්තං, තං පවාරණාය වත්ථු. යං පන ඛාදති, තං කිඤ්චාපි පටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙ ඨිතං, ඛාදියමානං පන මංසභාවං න ජහති, තස්මා පවාරෙති. අකප්පියමංසං ඛාදන්තො අකප්පියමංසං පටික්ඛිපති, පුරිමනයෙනෙව න පවාරෙති. කප්පියමංසං වා අකප්පියමංසං වා ඛාදන්තො පඤ්චන්නං භොජනානං යංකිඤ්චි කප්පියභොජනං පටික්ඛිපති, පවාරෙති. කුලදූසකවෙජ්ජකම්මඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනසාදිතරූපියාදීහි නිබ්බත්තං බුද්ධපටිකුට්ඨං අනෙසනාය උප්පන්නං අකප්පියභොජනං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. කප්පියභොජනං වා අකප්පියභොජනං වා භුඤ්ජන්තොපි කප්පියභොජනං පටික්ඛිපති, පවාරෙති. අකප්පියභොජනං පටික්ඛිපති, න පවාරෙතීති සබ්බත්ථ වුත්තනයෙනෙව කාරණං වෙදිතබ්බං.

එවං “අසන”න්තිආදීසු යඤ්ච අස්නාති, යඤ්ච භොජනං හත්ථපාසෙ ඨිතෙන අභිහටං පටික්ඛිපන්තො පවාරණං ආපජ්ජති, තං ඤත්වා ඉදානි යථා ආපජ්ජති, තස්ස ජානනත්ථං අයං විනිච්ඡයො – “‘අසනං භොජන’න්ති එත්ථ තාව යෙන එකසිත්ථම්පි අජ්ඣොහටං හොති, සො සචෙ පත්තමුඛහත්ථානං යත්ථ කත්ථචි පඤ්චසු භොජනෙසු එකස්මිම්පි සති අඤ්ඤං පඤ්චසු භොජනෙසු එකම්පි පටික්ඛිපති, පවාරෙති. කත්ථචි භොජනං නත්ථි, ආමිසගන්ධමත්තං පඤ්ඤායති, න පවාරෙති. මුඛෙ ච හත්ථෙ ච භොජනං නත්ථි, පත්තෙ අත්ථි, තස්මිං පන ආසනෙ න භුඤ්ජිතුකාමො, විහාරං පවිසිත්වා භුඤ්ජිතුකාමො, අඤ්ඤස්ස වා දාතුකාමො, තස්මිං චෙ අන්තරෙ භොජනං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. කස්මා? විප්පකතභොජනභාවස්ස උපච්ඡින්නත්තා. යොපි අඤ්ඤත්‍ර ගන්ත්වා භුඤ්ජිතුකාමො මුඛෙ හත්තං ගිලිත්වා සෙසං ආදාය ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ අඤ්ඤං භොජනං පටික්ඛිපති, තස්සාපි පවාරණා න හොතී”ති මහාපච්චරියං වුත්තං. යථා ච පත්තෙ; එවං හත්ථෙපි. මුඛෙපි වා විජ්ජමානභොජනං සචෙ අනජ්ඣොහරිතුකාමො හොති, තස්මිඤ්ච ඛණෙ අඤ්ඤං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. එකස්මිඤ්හි පදෙ වුත්තලක්ඛණං සබ්බත්ථ වෙදිතබ්බං හොති. අපිච කුරුන්දියං එස නයො දස්සිතොයෙව. වුත්තඤ්හි තත්ථ “මුඛෙ හත්තං ගිලිතං, හත්ථෙ හත්තං විසාඛාදස්ස දාතුකාමො, පත්තෙ හත්තං භික්ඛුස්ස දාතුකාමො, සචෙ තස්මිං ඛණෙ පටික්ඛිපති, න පවාරෙතී”ති. **හත්ථපාසෙ ඨිතොති** එත්ථ පන සචෙ භික්ඛු නිසින්නො හොති, ආසනස්ස පච්ඡිමන්තතො පට්ඨාය, සචෙ ඨිතො, පණ්හිඅන්තතො පට්ඨාය, සචෙ නිපන්නො, යෙන පස්සෙන නිපන්නො, තස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය, දායකස්ස නිසින්නස්ස වා ඨිතස්ස වා නිපන්නස්ස වා ඨපෙත්වා පසාරිතහත්ථං යං ආසන්නතරං අඞ්ගං, තස්ස ඔරිමන්තෙන පරිච්ඡින්දිත්වා අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථො “හත්ථපාසො”ති වෙදිතබ්බො. තස්මිං ඨත්වා අභිහටං පටික්ඛිපන්තස්සෙව පවාරණා හොති, න තතො පරං.

අභිහරතීති හත්ථපාසබ්භන්තරෙ ඨිතො ගහණත්ථං උපනාමෙති. සචෙ පන අනන්තරනිසින්නොපි භික්ඛු හත්ථෙ වා ඌරුසු වා ආධාරකෙ වා ඨිතපත්තං අනභිහරිත්වාව “හත්තං ගණ්හා”ති වදති, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා නත්ථි. හත්තපච්ඡිං ආනෙත්වා පුරතො භූමියං ඨපෙත්වා “ගණ්හාහී”ති වුත්තෙපි එසෙව නයො. ඊසකං පන උද්ධරිත්වා වා අපනාමෙත්වා වා “ගණ්හථා”ති වුත්තෙ පටික්ඛිපතො පවාරණා හොති. ථෙරාසනෙ නිසින්නො ථෙරො දූරෙ නිසින්නස්ස දහරභික්ඛුස්ස පත්තං පෙසෙත්වා “ඉතො ඔදනං ගණ්හාහී”ති වදති, ගණ්හිත්වා පන ගතො තුණ්හී තිට්ඨති, දහරො “අලං මය්හ”න්ති පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. කස්මා? ථෙරස්ස දූරභාවතො දූතස්ස ච අනභිහරණතොති. සචෙ පන ගහෙත්වා ආගතො භික්ඛු “ඉදං හත්තං ගණ්හා”ති වදති, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොති.

පරිවෙසනාය එකො එකෙන හත්ථෙන ඔදනපච්ඡිං එකෙන කටච්ඡුං ගහෙත්වා භික්ඛූ පරිවිසති, තත්‍ර චෙ අඤ්ඤො ආගන්ත්වා ‘‘අහං පච්ඡිං ධාරෙස්සාමි, ත්වං ඔදනං දෙහී’’ති වත්වා ගහිතමත්තකමෙව කරොති, පරිවෙසකො එව පන තං ධාරෙති, තස්මා සා අභිහටාව හොති. තතො දාතුකාමතාය ගණ්හන්තං පටික්ඛිපන්තස්ස පවාරණා හොති. සචෙ පන පරිවිසකෙන ඵුට්ඨමත්තාව හොති, ඉතරොව නං ධාරෙති, තතො දාතුකාමතාය ගණ්හන්තං පටික්ඛිපන්තස්ස පවාරණා න හොති. කටච්ඡුනා උද්ධටභත්තෙ පන හොති. කටච්ඡුඅභිහාරොයෙව හි තස්ස අභිහාරො. ද්වින්නං සමභාරෙපි පටික්ඛිපන්තො පවාරෙතියෙවාති මහාපච්චරියං වුත්තං. අනන්තරස්ස භික්ඛුනො භත්තෙ දියයමානෙ ඉතරො පත්තං හත්ථෙහි පිදහති, පවාරණා නත්ථි. කස්මා? අඤ්ඤස්ස අභිහටෙ පටික්ඛිත්තත්තා.

පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායතීති එත්ථ වාචාය අභිහටං පටික්ඛිපතො පවාරණා නත්ථි. කායෙන අභිහටං පන කායෙන වා වාචාය වා පටික්ඛිපන්තස්ස පවාරණා හොතීති වෙදිතබ්බො.

තත්ථ කායෙන පටික්ඛෙපො නාම අඞ්ගුලිං වා හත්ථං වා මක්ඛිකබීජනිං වා චීවරකණ්ණං වා චාලෙති, භමුකාය වා ආකාරං කරොති, කුද්ධො වා ඔලොකෙති, වාචාය පටික්ඛෙපො නාම ‘‘අල’’න්ති වා, ‘‘න ගණ්හාමී’’ති වා, ‘‘මා ආකිරා’’ති වා, ‘‘අපගච්ඡා’’ති වා වදති; එවං යෙන කෙනචි ආකාරෙන කායෙන වා වාචාය වා පටික්ඛිත්තෙ පවාරණා හොති.

එකො අභිහටෙ භත්තෙ පවාරණාය භීතො හත්ථෙ අපනෙත්වා පුනප්පුනං පත්තෙ ඔදනං ආකිරන්තං ‘‘ආකිර ආකිර කොට්ටෙත්වා පූරෙහී’’ති වදති, එත්ථ කථන්ති? මහාසුමත්ථෙරො තාව ‘‘අනාකිරණත්ථාය වුත්තත්තා පවාරණා හොතී’’ති ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පන ‘‘‘ආකිර පූරෙහී’ති වදන්තස්ස නාම ‘කස්සචි පවාරණා අත්ථී’ති වත්වා ‘න පවාරෙතී’’’ති ආහ. අපරො භත්තං අභිහරන්තං භික්ඛුං සල්ලක්ඛෙත්වා ‘‘කිං ආවුසො ඉතොපි කිඤ්චි ගණ්හිස්සසි, දම්මි තෙ කිඤ්චී’’ති ආහ. තත්‍රාපි ‘‘‘එවං නාගමිස්සතී’ති වුත්තත්තා ‘පවාරණා හොතී’’’ති මහාසුමත්ථෙරො ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පන ‘‘‘ගණ්හිස්සසී’ති වදන්තස්ස නාම ‘කස්සචි පවාරණා අත්ථී’ති වත්වා ‘න පවාරෙතී’’’ති ආහ.

එකො සමංසකං රසං අභිහරිත්වා ‘‘රසං ගණ්හථා’’ති වදති, තං සුත්වා පටික්ඛිපතො පවාරණා නත්ථි. ‘‘මච්ඡරසං මංසරස’’න්ති වුත්තෙ පටික්ඛිපතො හොති, ‘‘ඉදං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙපි හොතියෙව. මංසං විසුං කත්වා ‘‘මංසරසං ගණ්හථා’’ති වදති, තත්ථ චෙ සාසපමත්තම්පි මංසඛණ්ඩං අත්ථි, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොති. සචෙ පන පරිස්සාවිතො හොති, ‘‘වට්ටතී’’ති අභයත්ථෙරො ආහ.

මංසරසෙන ආපුච්ඡන්තං මහාථෙරො ‘‘මුහුත්තං ආගමෙහී’’ති වත්වා ‘‘ථාලකං ආවුසො ආහරා’’ති ආහ. එත්ථ කථන්ති? මහාසුමත්ථෙරො තාව ‘‘අභිහාරකස්ස ගමනං පඨමං උපච්ඡින්නං, තස්මා පවාරෙතී’’ති ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පන ‘‘අයං කුහිං ගච්ඡති, කීදිසං එතස්ස ගමනං, ගණ්හන්තස්සාපි නාම පවාරණා අත්ථී’’ති වත්වා ‘‘න පවාරෙතී’’ති ආහ. කළීරපනසාදීහි මිස්සෙත්වා මංසං පචන්ති, තං ගහෙත්වා ‘‘කළීරසූපං ගණ්හථ, පනසබ්‍යඤ්ජනං ගණ්හථා’’ති වදන්ති, එවම්පි න පවාරෙති. කස්මා? අපවාරණාරහස්ස නාමෙන වුත්තත්තා. සචෙ පන ‘‘මච්ඡසූපං මංසසූප’’න්ති වා ‘‘ඉමං ගණ්හථා’’ති වා වදන්ති, පවාරෙති. මංසකරම්බකො නාම හොති, තං දාතුකාමොපි ‘‘කරම්බකං ගණ්හථා’’ති වදති, වට්ටති; න පවාරෙති. ‘‘මංසකරම්බක’’න්ති වා ‘‘ඉද’’න්ති වා වුත්තෙ පන පවාරෙති. එසෙව නයො සබ්බෙසු මච්ඡමංසමිස්සකෙසු.

යො පන නිමන්තනෙ භුඤ්ජමානො මංසං අභිහටං ‘‘උද්දිස්ස කත’’න්ති මඤ්ඤමානො පටික්ඛිපති, පවාරිතොව හොතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. මිස්සකකථා පන කුරුන්දියං සුට්ඨු වුත්තා. එවඤ්හි තත්ථ වුත්තං – පිණ්ඩපාතචාරිකො භික්ඛු භත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා ‘‘යාගුං ගණ්හථා’’ති වදති, න පවාරෙති. ‘‘භත්තං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙ පවාරෙති. කස්මා? යෙනාපුච්ඡිතො, තස්ස අත්ථිතාය. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – ‘‘යාගුමිස්සකං ගණ්හථා’’ති වදති, තත්‍ර චෙ යාගු බහුතරා වා හොති සමසමා වා, න පවාරෙති. යාගු මන්දා, භත්තං බහුතරං, පවාරෙති. ඉදඤ්ච සබ්බඅට්ඨකථාසු වුත්තත්තා න සක්කා පටික්ඛිපිතුං, කාරණං පනෙත්ථ දුද්දසං. ‘‘භත්තමිස්සකං ගණ්හථා’’ති වදති, භත්තං බහුකං වා සමං වා අප්පතරං වා හොති, පවාරෙතියෙව. භත්තං වා යාගුං වා අනාමසිත්වා ‘‘මිස්සකං ගණ්හථා’’ති වදති, තත්‍ර චෙ භත්තං බහුතරං වා සමකං වා හොති, පවාරෙති. අප්පතරං න පවාරෙති. ඉදඤ්ච කරම්බකෙන න සමානෙතබ්බං. කරම්බකො හි මංසමිස්සකොපි හොති අමංසමිස්සකොපි, තස්මා ‘‘කරම්බක’’න්ති වුත්තෙ පවාරණා නත්ථි. ඉදං පන භත්තමිස්සකමෙව. එත්ථ වුත්තනයෙනෙව පවාරණා හොති. බහුරසෙ භත්තෙ රසං, බහුඛීරෙ ඛීරං බහුසප්පිම්හි ච පායාසෙ සප්පිං ගණ්හථාති විසුං කත්වා දෙති, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා නත්ථි.

යො පන ගච්ඡන්තො පවාරෙති, සො ගච්ඡන්තොව භුඤ්ජිතුං ලභති. කද්දමං වා උදකං වා පත්වා ඨිතෙන අතිරිත්තං කාරෙතබ්බං. සචෙ අන්තරා නදී පූරා හොති, නදීතීරෙ ගුම්බං අනුපරියායන්තෙන භුඤ්ජිතබ්බං. අථ නාවා වා සෙතු වා අත්ථි, තං අභිරුහිත්වාපි චඞ්කමන්තෙනව භුඤ්ජිතබ්බං, ගමනං න උපච්ඡින්දිතබ්බං. යානෙ වා හත්ථිඅස්සපිට්ඨෙ වා චන්දමණ්ඩලෙ වා සූරියමණ්ඩලෙ වා නිසීදිත්වා පවාරිතෙන යාව මජ්ඣන්හිකං, තාව තෙසු ගච්ඡන්තෙසුපි නිසින්නෙනෙව භුඤ්ජිතබ්බං. යො ඨිතො පවාරෙති, ඨිතෙනෙව,

යො නිසින්නො පවාරෙති, නිසින්නෙනෙව භුඤ්ජිතබ්බං. තං තං ඉරියාපථං කොපෙන්තෙන අතිරිත්තං කාරෙතබ්බං. යො උක්කුටිකො නිසීදිත්වා පවාරෙති, තෙන උක්කුටිකෙනෙව භුඤ්ජිතබ්බං. තස්ස පන හෙට්ඨා පලාලපීඨං වා කිඤ්චි වා නිසීදනකං දාතබ්බං. පීඨකෙ නිසීදිත්වා පවාරිතෙන ආසනං අචාලෙත්වාව චතස්සො දිසා පරිවත්තන්තෙන භුඤ්ජිතුං ලබ්භති. මඤ්චෙ නිසීදිත්වා පවාරිතෙන ඉතො වා එත්තො වා සංසරිතුං න ලබ්භති. සචෙ පන නං සහ මඤ්චෙන උක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤත්‍ර නෙන්ති, වට්ටති. නිපජ්ජිත්වා පවාරිතෙන නිපන්නෙනෙව භුඤ්ජිතබ්බං. පරිවත්තන්තෙන යෙන පස්සෙන නිපන්නො, තස්ස ඨානං නාතික්කමෙතබ්බං.

අනතිරිත්තන්ති න අතිරිත්තං; න අධිකන්ති අත්ථො. තං පන යස්මා කප්පියකතාදීහි සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි අකතං වා ගිලානස්ස අනධිකං වා හොති, තස්මා පදභාජනෙ ‘‘අකප්පියකත’’න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ **අකප්පියකත**න්ති යං තත්ථ ඵලං වා කන්දමූලාදි වා පඤ්චහි සමණකප්පෙහි කප්පියං අකතං; යඤ්ච අකප්පියමංසං වා අකප්පියභොජනං වා, එතං අකප්පියං නාම. තං අකප්පියං ‘‘අලමෙතං සබ්බ’’න්ති එවං අතිරිත්තං කතම්පි අකප්පියකතන්ති වෙදිතබ්බං. **අප්පටිග්ගහිතකත**න්ති භික්ඛුනා අප්පටිග්ගහිතංයෙව පුරිමනයෙනෙව අතිරිත්තං කතං. **අනුච්චාරිතකත**න්ති කප්පියං කාරාපෙතුං ආගතෙන භික්ඛුනා ඊසකම්පි අනුක්ඛිත්තං වා අනපනාමිතං වා කතං. **අහත්ථපාසෙ කත**න්ති කප්පියං කාරාපෙතුං ආගතස්ස හත්ථපාසතො බහි ඨිතෙන කතං. **අභුත්තාවිනා කත**න්ති යො ‘‘අලමෙතං සබ්බ’’න්ති අතිරිත්තං කරොති, තෙන පවාරණප්පහොනකං භොජනං අභුත්තෙන කතං. **භුත්තාවිනා පවාරිතෙන ආසනා වුට්ඨිතෙන කත**න්ති ඉදං උත්තානමෙව. **අලමෙතං සබ්බන්ති අවුත්ත**න්ති වචීභෙදං කත්වා එවං අවුත්තං හොති. ඉති ඉමෙහි සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි යං අතිරිත්තං කප්පියං අකතං, යඤ්ච න ගිලානාතිරිත්තං, තදුභයම්පි අනතිරිත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

අතිරිත්තං පන තස්සෙව පටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බං. අපිචෙත්ථ **භුත්තාවිනා කතං හොතී**ති අනන්තරෙ නිසින්නස්ස සභාගස්ස භික්ඛුනො පත්තතො එකම්පි සිත්ථං වා මංසහීරං වා ඛාදිත්වා කතම්පි භුත්තාවිනාව කතං හොතීති වෙදිතබ්බං. **ආසනා අවුට්ඨිතෙනා**ති එත්ථ පන අසම්මොහත්ථං අයං විනිච්ඡයො – ද්වෙ භික්ඛූ පාතොව භුඤ්ජමානා පවාරිතා හොන්ති – එකෙන තත්ථෙව නිසීදිතබ්බං, ඉතරෙන නිච්චභත්තං වා සලාකභත්තං වා ආනෙත්වා උපඩ්ඪං තස්ස භික්ඛුනො පත්තෙ ආකිරිත්වා හත්ථං ධොවිත්වා සෙසං තෙන භික්ඛුනා කප්පියං කාරාපෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. කස්මා? යඤ්හි තස්ස හත්ථෙ ලග්ගං, තං අකප්පියං හොති. සචෙ පන පඨමං නිසින්නො භික්ඛු සයමෙව තස්ස පත්තතො හත්ථෙන ගණ්හාති, හත්ථධොවනකිච්චං නත්ථි. සචෙ පන එවං

කප්පියං කාරාපෙත්වා භුඤ්ජන්තස්ස පුන කිඤ්චි බ්‍යඤ්ජනං වා ඛාදනීයං වා පත්තෙ ආකිරන්ති, යෙන පඨමං කප්පියං කතං, සො පුන කාතුං න ලභති. යෙන අකතං, තෙන කාතබ්බං. යඤ්ච අකතං, තං කාතබ්බං. **‘‘යෙන අකත’’**න්ති අඤ්ඤෙන භික්ඛුනා යෙන පඨමං න කතං, තෙන කාතබ්බං. **‘‘යඤ්ච අකත’’**න්ති යෙන පඨමං කප්පියං කතං, තෙනාපි යං අකතං තං කාතබ්බං. පඨමභාජනෙ පන කාතුං න ලබ්භති. තත්ථ හි කරියමානං පඨමං කතෙන සද්ධිං කතං හොති, තස්මා අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ කාතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. එවං කතං පන තෙන භික්ඛුනා පඨමං කතෙන සද්ධිං භුඤ්ජිතුං වට්ටති.

කප්පියං කරොන්තෙන ච න කෙවලං පත්තෙයෙව, කුණ්ඩෙපි පච්ඡියම්පි යත්ථ කත්ථචි පුරතො ඨපෙත්වා ඔනාමිතභාජනෙ කාතබ්බං. තං සචෙපි භික්ඛුසතං පවාරිතං හොති, සබ්බෙසං භුඤ්ජිතුං වට්ටති, අප්පවාරිතානම්පි වට්ටති. යෙන පන කප්පියං කතං, තස්ස න වට්ටති. සචෙපි පවාරෙත්වා පිණ්ඩාය පවිට්ඨං භික්ඛුං පත්තං ගහෙත්වා අවස්සං භුඤ්ජනකෙ මඞ්ගලනිමන්තනෙ නිසීදාපෙන්ති, අතිරිත්තං කාරෙත්වාව භුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ තත්ථ අඤ්ඤො භික්ඛු නත්ථි, ආසනසාලං වා විහාරං වා පත්තං පෙසෙත්වා කාරෙතබ්බං. කප්පියං කරොන්තෙන පන අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ ඨිතං න කාතබ්බං. සචෙ ආසනසාලායං අබ්‍යත්තො භික්ඛු හොති, සයං ගන්ත්වා කප්පියං කාරාපෙත්වා ආනෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං.

ගිලානාතිරිත්තන්ති එත්ථ න කෙවලං යං ගිලානස්ස භුත්තාවසෙසං හොති, තං ගිලානාතිරිත්තං; අථ ඛො යංකිඤ්චි ගිලානං උද්දිස්ස අජ්ජ වා ස්වෙ වා යදා වා ඉච්ඡති, තදා ඛාදිස්සතීති ආහටං, තං සබ්බං ‘‘ගිලානාතිරිත්ත’’න්ති වෙදිතබ්බං. යං යාමකාලිකාදීසු අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ දුක්කටං, තං අසංසට්ඨවසෙන වුත්තං. සචෙ පන ආමිසසංසට්ඨානි හොන්ති, ආහාරත්ථායපි අනාහාරත්ථායපි පටිග්ගහෙත්වා අජ්ඣොහරන්තස්ස පාචිත්තියමෙව.

241. **සති පච්චයෙති** යාමකාලිකං පිපාසාය සති පිපාසච්ඡෙදනත්ථං, සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච තෙන තෙන උපසමෙතබ්බකෙ ආබාධෙ සති තස්ස උපසමනත්ථං පරිභුඤ්ජතො අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කඨිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමපවාරණසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. දුතියපවාරණසික්ඛාපදවණ්ණනා

242. ඡට්ඨසික්ඛාපදෙ – **අනාචාරං ආචරතීති** පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොති. **උපනන්ධීති** උපනාහං ජනෙන්තො තස්මිං පුග්ගලෙ අත්තනො කොධං බන්ධි; පුනප්පුනං ආඝාතං ජනෙසීති අත්ථො. **උපනද්ධො භික්ඛූති** සො ජනිතඋපනාහො භික්ඛු.

243. **අභිහට්ඨුං පවාරෙය්‍යාති** අභිහරිත්වා ‘‘හන්ද භික්ඛු ඛාද වා භුඤ්ජ වා’’ති එවං පවාරෙය්‍ය. පදභාජනෙ පන ‘‘හන්ද භික්ඛූ’’තිආදිං අනුද්ධරිත්වා සාධාරණමෙව අභිහට්ඨුං පවාරණාය අත්ථං දස්සෙතුං ‘‘යාවතකං ඉච්ඡසි තාවතකං ගණ්හාහී’’ති වුත්තං. **ජානන්ති** පවාරිතභාවං ජානන්තො. තං පනස්ස ජානනං යස්මා තීහාකාරෙහි හොති, තස්මා ‘‘ජානාති නාම සාමං වා ජානාතී’’තිආදිනා නයෙන පදභාජනං වුත්තං. **ආසාදනාපෙක්ඛොති** ආසාදනං චොදනං මඞ්කුකරණභාවං අපෙක්ඛමානො.

පටිග්ගණ්හාති ආපත්ති දුක්කටස්සාති යස්ස අභිහටං තස්මිං පටිග්ගණ්හන්තෙ අභිහාරකස්ස භික්ඛුනො දුක්කටං. ඉතරස්ස පන සබ්බො ආපත්තිභෙදො පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තො, ඉමස්මිං පන සික්ඛාපදෙ සබ්බා ආපත්තියො අභිහාරකස්සෙව වෙදිතබ්බා. සෙසං පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයත්තා පාකටමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දුතියපවාරණසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. විකාලභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා

247. සත්තමසික්ඛාපදෙ – **ගිරග්ගසමජ්ජොති** ගිරිම්හි අග්ගසමජ්ජො, ගිරිස්ස වා අග්ගදෙසෙ සමජ්ජො. සො කිර සත්තමෙ දිවසෙ භවිස්සතීති නගරෙ සොසනා කරියති, නගරස්ස බහිද්ධා සමෙ භූමිභාගෙ පබ්බතච්ඡායාය මහාජනකායො සන්නිපතති, අනෙකප්පකාරානි නටනාටකානි පවත්තන්ති, තෙසං දස්සනත්ථං මඤ්චාතිමඤ්චෙ බන්ධන්ති. සත්තරසවග්ගියා අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ දහරාව උපසම්පන්නා, තෙ ‘‘නාටකානි ආවුසො පස්සිස්සාමා’’ති තත්ථ අගමංසු. අථ නෙසං ඤාතකා ‘‘අම්හාකං අය්‍යා ආගතා’’ති තුට්ඨචිත්තා න්හාපෙත්වා විලිම්පෙත්වා භොජෙත්වා අඤ්ඤම්පි පූවඛාදනීයාදිං හත්ථෙ අදංසු. තෙ සන්ධාය වුත්තං – **‘‘මනුස්සා සත්තරසවග්ගියෙ භික්ඛූ පස්සිත්වා’’**තිආදි.

248-9. **විකාලෙති** විගතෙ කාලෙ. කාලොති භික්ඛූනං භොජනකාලො අධිප්පෙතො, සො ච සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන මජ්ඣන්හිකො, තස්මිං වීතිවත්තෙති අධිප්පායො. තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ ''විකාලො නාම මජ්ඣන්හිකෙ වීතිවත්තෙ යාව අරුණුග්ගමනා''ති වුත්තං, ඨිතමජ්ඣන්හිකොපි කාලසඞ්ගහං ගච්ඡති. තතො පට්ඨාය පන ඛාදිතුං වා භුඤ්ජිතුං වා න සක්කා, සහසා පිවිතුං සක්කා භවෙය්‍ය, කුක්කුච්චකෙන පන න කත්තබ්බං. කාලපරිච්ඡෙදජානනත්ථඤ්ච කාලත්ථම්භො යොජෙතබ්බො, කාලන්තරෙව භත්තකිච්චං කාතබ්බං.

අවසෙසං ඛාදනීයං නාමාති එත්ථ යං තාව සක්ඛලිමොදකාදිපුබ්බණ්ණාපරණ්ණමයං, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි. යම්පි වනමූලාදිප්පභෙදං ආමිසගතිකං හොති, සෙය්‍යථිදං – මූලඛාදනීයං කන්දඛාදනීයං මුළාලඛාදනීයං මත්ථකඛාදනීයං ඛන්ධඛාදනීයං තචඛාදනීයං පත්තඛාදනීයං පුප්ඵඛාදනීයං ඵලඛාදනීයං අට්ඨිඛාදනීයං පිට්ඨඛාදනීයං නිය්‍යාසඛාදනීයන්ති, ඉදම්පි ඛාදනීයසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති.

තත්ථ පන ආමිසගතිකසල්ලක්ඛණත්ථං ඉදං මුඛමත්තනිදස්සනං – මූලඛාදනීයෙ තාව මූලකමූලං ඛාරකමූලං චච්චුමූලං තම්බකමූලං තණ්ඩුලෙය්‍යකමූලං වත්ථුලෙය්‍යකමූලං වජකලිමූලං ජජ්ඣරීමූලන්ති එවමාදීනි සූපෙය්‍යපණ්ණමූලානි ආමිසගතිකානි. එත්ථ ච වජකලිමූලෙ ජරට්ඨං ඡින්දිත්වා ඡඩ්ඩෙන්ති, තං යාවජීවිකං හොති. අඤ්ඤම්පි එවරූපං එතෙනෙව නයෙන වෙදිතබ්බං. මූලකඛාරකජජ්ඣරීමූලානං පන ජරට්ඨානිපි ආමිසගතිකානෙවාති වුත්තං. යානි පන පාළියං –

> ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මූලානි භෙසජ්ජානි හලිද්දිං සිඞ්ගිවෙරං වචං වචත්තං අතිවිසං කටුකරොහිණිං උසීරං භද්දමුත්තකං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්තී''ති (මහාව. 263) –

වුත්තානි, තානි යාවජීවිකානි. තෙසං චූළපඤ්චමූලං මහාපඤ්චමූලන්තිආදිනා නයෙන ගණියමානානං ගණනාය අන්තො නත්ථි. ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණාභාවොයෙව පන තෙසං ලක්ඛණං. තස්මා යංකිඤ්චි මූලං තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරති, තං යාවකාලිකං; ඉතරං යාවජීවිකන්ති වෙදිතබ්බං. තෙසු බහුං වත්වාපි හි ඉමස්මිංයෙව ලක්ඛණෙ ඨාතබ්බං. නාමසඤ්ඤාසු පන වුච්චමානාසු තං තං නාමං අජානන්තානං සම්මොහොයෙව හොති, තස්මා නාමසඤ්ඤාය ආදරං අකත්වා ලක්ඛණමෙව දස්සිතං.

යථා ච මූලෙ; එවං කන්දාදීසුපි යං ලක්ඛණං දස්සිතං, තස්සෙව වසෙන විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. යඤ්ච තං පාළියං හලිද්දාදි අට්ඨවිධං වුත්තං, තස්ස ඛන්ධතචපුප්ඵඵලම්පි සබ්බං යාවජීවිකන්ති වුත්තං.

කන්දඛාදනීයෙ දුවිධො කන්දො – දීඝො ච රස්සො ච භිසකිංසුකකන්දාදි වට්ටො උප්පලකසෙරුකකන්දාදි, යං ''ගණ්ඨී''තිපි වදන්ති. තත්ථ සබ්බෙසං කන්දානං ජිණ්ණජරට්ඨානඤ්ච ජල්ලි ච සුඛුමමූලානි ච යාවජීවිකානි. තරුණො පන සුඛඛාදනීයො, සාලකල්‍යාණිපොතකකන්දො කිංසුකපොතකකන්දො අම්බාටකකන්දො කෙතකකන්දො මාලුවකන්දො භිසසඞ්ඛාතො පදුමපුණ්ඩරීකකන්දො පිණ්ඩාලුමසාලුආදයො ච ඛීරවල්ලිකන්දො ආලුවකන්දො සිග්ගුකන්දො තාලකන්දො නීලුප්පලරත්තුප්පලකුමුදසොගන්ධිකානං කන්දා කදලිකන්දො වෙළුකන්දො කසෙරුකකන්දොති එවමාදයො තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථඤ්ච භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකකන්දා යාවකාලිකා.

ඛීරවල්ලිකන්දො අධොතො යාවජීවිකො, ධොතො යාවකාලිකො. ඛීරකාකොලිජීවිකඋසභකලසුණාදිකන්දා පන යාවජීවිකා. තෙ පාළියං – ''යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලානි භෙසජ්ජානී''ති එවං මූලභෙසජ්ජසඞ්ගහෙනෙව සඞ්ගහිතා.

මූළාලඛාදනීයෙ පන පදුමමූළාලං පුණ්ඩරීකමූළාලසදිසමෙව. ඵරකමූලං කන්දුලමූලන්ති එවමාදි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථඤ්ච භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකමූළාලං යාවකාලිකං. හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරමකචිචතුරස්සවල්ලිකෙතකතාලහින්තාලකුන්තාලනාළිකෙරපූගරුක්ඛාදිමූළාලං පන යාවජීවිකං, තං සබ්බම්පි පාළියං – ''යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලානි භෙසජ්ජානී''ති (මහාව. 263) එවං මූලභෙසජ්ජසඞ්ගහෙනෙව සඞ්ගහිතං.

මත්ථකඛාදනීයෙ තාලහින්තාලකුන්තාලකෙතකනාළිකෙරපූගරුක්ඛඛජ්ජූරිවෙත්තඵරකකදලීනං කළීරසඞ්ඛාතා මත්ථකා වෙණුකළීරො නළකළීරො උච්ඡුකළීරො මූලකකළීරො සාසපකළීරො සතාවරිකළීරො සත්තන්නං ධඤ්ඤානං කළීරාති එවමාදි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකො රුක්ඛවල්ලිආදීනං මත්ථකො යාවකාලිකො. හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරවචමකචිලසුණානංකළීරා තාලහින්තාලකුන්තාලනාළිකෙරකළීරානඤ්ච ජින්දිත්වා පාතිතො ජරට්ඨබුන්දො යාවජීවිකො.

ඛන්ධඛාදනීයෙ අන්තොපථවීගතො සාලකලායාණිඛන්ධො උච්ඡුඛන්ධො නීලුප්පලරත්තුප්පලකුමුදසොගන්ධිකානං ඛන්ධකාති එවමාදි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකො ඛන්ධො යාවකාලිකො. උප්පලජාතීනං පණ්ණදණ්ඩකො පදුමජාතීනං සබ්බොපි දණ්ඩකො කාරවින්දකදණ්ඩාදයො ච අවසෙසසබ්බඛන්ධා යාවජීවිකා.

තචඛාදනීයෙ උච්ඡුතචොව එකො යාවකාලිකො, සොපි සරසො. සෙසො සබ්බො යාවජීවිකො. තෙසං පන මත්ථකඛන්ධතචානං තිණ්ණං පාළියං කසාවභෙසජ්ජෙන සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං –

"අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කසාවානි භෙසජ්ජානි නිම්බකසාවං, කුටජකසාවං, පටොලකසාවං, ඵග්ගවකසාවං නත්තමාලකසාවං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි කසාවානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්තී''ති (මහාව. 263).

එත්ථ හි එතෙසම්පි සඞ්ගහො සිජ්ඣති. වුත්තකසාවානි ච සබ්බානි කප්පියානීති වෙදිතබ්බානි.

පත්තඛාදනීයෙ මූලකං ඛාරකො චච්චු තම්බකො තණ්ඩුලෙය්‍යකො පපුන්නාගො වත්ථුලෙය්‍යකො වජකලි ජජ්ඣරී සෙල්ලු සිග්ගු කාසමද්දකො උම්මා චීනමුග්ගො මාසො රාජමාසො ඨපෙත්වා මහානිප්ඵාවං අවසෙසනිප්ඵාවො අග්ගිමන්ථො සුනිසන්නකො සෙතවරණො නාළිකා භූමියං ජාතලොණීති එතෙසං පත්තානි අඤ්ඤානි ච එවරූපානි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකානි පත්තානි එකංසෙන යාවකාලිකානි. යා පනඤ්ඤා මහානඛපිට්ඨිමත්තා පණ්ණලොණි රුක්ඛෙ ච ගච්ඡෙ ච ආරොහති, තස්සා පත්තං යාවජීවිකං. බ්‍රහ්මීපත්තඤ්ච යාවකාලිකන්ති දීපවාසිනො වදන්ති. අම්බපල්ලවං යාවකාලිකං, අසොකපල්ලවං පන යාවජීවිකං.

යානි වා පනඤ්ඤානි පාළියං –

"අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පණ්ණානි භෙසජ්ජානි නිම්බපණ්ණං කුටජපණ්ණං පටොලපණ්ණං සුලසිපණ්ණං කප්පාසකපණ්ණං යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි පණ්ණානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්තී''ති (මහාව. 263) –

වුත්තානි, තානි යාවජීවිකානි. න කෙවලඤ්ච පණ්ණානියෙව තෙසං පුප්ඵඵලාදීනිපි යාවජීවිකානි. පණ්ණානං ඵග්ගවපණ්ණං අජ්ජුකපණ්ණං

එණිජ්ජකපණ්ණං පටොලපණ්ණං තම්බූලපණ්ණං පදුමිනිපණ්ණන්ති එවං ගණනවසෙන අන්තො නත්ථි.

පුප්ඵඛාදනීයෙ මූලකපුප්ඵං ඛාරකපුප්ඵං චච්චුපුප්ඵං තම්බකපුප්ඵං වජකලිපුප්ඵං ජජ්ඣරීපුප්ඵං චූළනිප්ඵාවපුප්ඵං මහානිප්ඵාවපුප්ඵං කසෙරුකපුප්ඵං නාළිකෙරතාලකෙතකානං තරුණපුප්ඵානි සෙතවරණපුප්ඵං සිග්ගුපුප්ඵං උප්පලපදුමජාතිකානං පුප්ඵානි කණ්ණිකමත්තං අගන්ධිකපුප්ඵං කළීරපුප්ඵං ජීවන්තීපුප්ඵන්ති එවමාදි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකපුප්ඵං යාවකාලිකං.
අසොකබකුලකුය්‍යකපුන්නාගචම්පකජාතිකණවීරකණිකාරකුන්දනවමාලිකමල්ලිකාදීනං පන පුප්ඵං යාවජීවිකං තස්ස ගණනාය අන්තො නත්ථි. පාළියං පනස්ස කසාවභෙසජ්ජෙනෙව සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

ඵලඛාදනීයෙ පනසලබුජතාලනාළිකෙරඅම්බජම්බූඅම්බාටකතින්තිණිකමාතුලුඞ්ගකපිත්ථලාබුකුම්භණ්ඩපුස්සඵලතිම්බරූසකතිපුසවාතිඞ්ගණචොචමොචමධුකාදීනං ඵලානි යානි ලොකෙ තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරන්ති, සබ්බානි තානි යාවකාලිකානි. නාමගණනවසෙන නෙසං න සක්කා පරියන්තං දස්සෙතුං. යානි පන පාළියං –

> ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඵලානි භෙසජ්ජානි – බිලඞ්ගං, පිප්ඵලිං, මරිචං, හරීතකං, විභීතකං, ආමලකං, ගොට්ඨඵලං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ඵලානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්තී’’ති (මහාව. 263) –

වුත්තානි, තානි යාවජීවිකානි. තෙසම්පි අපරිපක්කානි අච්ඡිවබිම්බවරණකෙතකකාස්මරීආදීනං ඵලානි ජාතිඵලං කටුකඵලං ඵළා තක්කොලන්ති එවං නාමවසෙන න සක්කා පරියන්තං දස්සෙතුං.

අට්ඨිඛාදනීයෙ ලබුජට්ඨි පනසට්ඨි අම්බාටකට්ඨි සාලට්ඨි ඛජ්ජූරිකෙතකතිම්බරූසකානං තරුණඵලට්ඨි තින්තිණිකට්ඨි බිම්බඵලට්ඨි උප්පල පදුමජාතීනං පොක්ඛරට්ඨීති එවමාදීනි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු මනුස්සානං පකතිආහාරවසෙන ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකානි අට්ඨීනි යාවකාලිකානි. මධුකට්ඨි පුන්නාගට්ඨි හරීතකාදීනං අට්ඨීනි සිද්ධත්ථකට්ඨි රාජිකට්ඨීති එවමාදීනි අට්ඨීනි යාවජීවිකානි. තෙසං පාළියං ඵලභෙසජ්ජෙනෙව සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

පිට්ඨඛාදනීයෙ සත්තන්නං තාව ධඤ්ඤානං ධඤ්ඤානුලොමානං අපරණ්ණානඤ්ච පිට්ඨං පනසපිට්ඨං ලබුජපිට්ඨං අම්බාටකපිට්ඨං සාලපිට්ඨං ධොතකතාලපිට්ඨඤ්ච ඛීරවල්ලිපිට්ඨඤ්චාති එවමාදීනි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථං භොජනීයත්ථඤ්ච එරණකානි පිට්ඨානි යාවකාලිකානි. අධොතකං තාලපිට්ඨං ඛීරවල්ලිපිට්ඨං අස්සගන්ධාදිපිට්ඨානි ච යාවජීවිකානි. තෙසං පාළියං කසාවෙහි ච මූලඵලෙහි ච සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

නියාසඛාදනීයෙ එකො උච්ඡුනියාසොව සත්තාහකාලිකො. සෙසා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ජතූනි භෙසජ්ජානි – හිඞ්ගුං හිඞ්ගුජතුං හිඞ්ගුසිපාටිකං තකං තකපත්තිං තකපණ්ණිං සජ්ජුලසං යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ජතූනි භෙසජ්ජානී''ති (මහාව. 263) එවං පාළියං වුත්තනියාසා යාවජීවිකා. තත්ථ යෙවාපනකවසෙන සඞ්ගහිතානං අම්බනියාසො කණිකාරනියාසොති එවං නාමවසෙන න සක්කා පරියන්තං දස්සෙතුං. එවං ඉමෙසු මූලඛාදනීයාදීසු යංකිඤ්චි යාවකාලිකං, සබ්බම්පි ඉමස්මිං අත්ථෙ ''අවසෙසං ඛාදනීයං නාමා''ති සඞ්ගහිතං.

භොජනීයං නාම පඤ්ච භොජනානීතිආදිම්හි යං වත්තබ්බං තං වුත්තමෙව. **ඛාදිස්සාමි භුඤ්ජිස්සාමීති, පටිග්ගණ්හාතී**ති යො භික්ඛු විකාලෙ එතං ඛාදනීයං භොජනීයඤ්ච පටිග්ගණ්හාති, තස්ස පටිග්ගහණෙ තාව ආපත්ති දුක්කටස්ස. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කායතො ච කායචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

විකාලභොජනසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා

252. අට්ඨමසික්ඛාපදෙ – **බෙලට්ඨසීසො** නාම ජටිලසහස්සබ්භන්තරො මහාථෙරො. **අරඤ්ඤෙ විහරතී**ති ජෙතවනස්ස අවිදූරෙ පධානඝරෙ එකස්මිං ආවාසෙ වසති. **සුක්ඛකුර**න්ති අසූපබ්‍යඤ්ජනං ඔදනං. සො කිර අන්තොගාමෙ භුඤ්ජිත්වා පච්ඡා පිණ්ඩාය චරිත්වා තාදිසං ඔදනං ආහරති, තඤ්ච ඛො අප්පිච්ඡතාය, න පච්චයගිද්ධතාය. ථෙරො කිර සත්තාහං නිරොධසමාපත්තියා වීතිනාමෙත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය තං පිණ්ඩපාතං උදකෙන තෙමෙත්වා භුඤ්ජති, තතො පුන සත්තාහං සමාපත්තියා නිසීදති. එවං ද්වෙපි තීණිපි චත්තාරිපි සත්තාහානි වීතිනාමෙත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති. තෙන වුත්තං – **''චිරෙන ගාමං පිණ්ඩාය පවිසතී''**ති.

253. කාරො කරණං කිරියාති අත්ථතො එකං, සන්නිධිකාරො අස්සාති සන්නිධිකාරං; සන්නිධිකාරමෙව **සන්නිධිකාරකං**. පටිග්ගහෙත්වා එකරත්තං වීතිනාමිතස්සෙතං අධිවචනං. තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ වුත්තං – ‘‘සන්නිධිකාරකං නාම අජ්ජ පටිග්ගහිතං අපරජ්ජු’’ති.

පටිග්ගණ්හාති ආපත්ති දුක්කටස්සාති එවං සන්නිධිකතං යංකිඤ්චි යාවකාලිකං වා යාමකාලිකං වා අජ්ඣොහරිතුකාමතාය ගණ්හන්තස්ස පටිග්ගහණෙ තාව ආපත්ති දුක්කටස්ස. අජ්ඣොහරතො පන එකමෙකස්මිං අජ්ඣොහාරෙ පාචිත්තියං. සචෙපි පත්තො දුද්ධොතො හොති, යං අඞ්ගුලියා සංසන්තස්ස ලෙඛා පඤ්ඤායති, ගණ්ඨිකපත්තස්ස වා ගණ්ඨිකන්තරෙ ස්නෙහො පවිට්ඨො හොති, සො උණ්හෙ ඔතාපෙන්තස්ස පග්ඝරති, උණ්හයාගුයා වා ගහිතාය සන්දිස්සති, තාදිසෙ පත්තෙපි පුනදිවසෙ භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්තියං. තස්මා පත්තං ධොවිත්වා පුන තත්ථ අච්ඡොදකං වා ආසිඤ්චිත්වා අඞ්ගුලියා වා සංසිත්වා නිස්නෙහභාවො ජානිතබ්බො. සචෙ හි උදකෙ වා ස්නෙහභාවො පත්තෙ වා අඞ්ගුලිලෙඛා පඤ්ඤායති, දුද්ධොතො හොති. තෙලවණ්ණපත්තෙ පන අඞ්ගුලිලෙඛා පඤ්ඤායති, සා අබ්බොහාරිකා. යං භික්ඛූ නිරපෙක්ඛා සාමණෙරානං පරිච්චජන්ති, තඤ්චෙ සාමණෙරා නිදහිත්වා දෙන්ති, සබ්බං වට්ටති. සයං පටිග්ගහෙත්වා අපරිච්චත්තමෙව හි දුතියදිවසෙ න වට්ටති. තතො හි එකසිත්ථම්පි අජ්ඣොහරතො පාචිත්තියමෙව.

අකප්පියමංසෙසු මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයෙන සද්ධිං පාචිත්තියං, අවසෙසෙසු දුක්කටෙන සද්ධිං. යාමකාලිකං සති පච්චයෙ අජ්ඣොහරතො පාචිත්තියං. ආහාරත්ථාය අජ්ඣොහරතො දුක්කටෙන සද්ධිං පාචිත්තියං. සචෙ පවාරිතො හුත්වා අනතිරිත්තකතං අජ්ඣොහරති, පකතිආමිසෙ ද්වෙ පාචිත්තියානි, මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයෙන සද්ධිං ද්වෙ, සෙසඅකප්පියමංසෙ දුක්කටෙන සද්ධිං, යාමකාලිකං සති පච්චයෙ සාමිසෙන මුඛෙන අජ්ඣොහරතො ද්වෙ, නිරාමිසෙන එකමෙව. ආහාරත්ථාය අජ්ඣොහරතො විකප්පද්වයෙපි දුක්කටං වඩ්ඪති. සචෙ විකාලෙ අජ්ඣොහරති, පකතිභොජනෙ සන්නිධිපච්චයා ච විකාලභොජනපච්චයා ච ද්වෙ පාචිත්තියානි, අකප්පියමංසෙසු ථුල්ලච්චයඤ්ච දුක්කටඤ්ච වඩ්ඪති. යාමකාලිකෙසු විකාලපච්චයා අනාපත්ති, අනතිරිත්තපච්චයා පන විකාලෙ සබ්බවිකප්පෙසු අනාපත්ති.

255. **සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ආහාරත්ථායාති** ආහාරත්ථාය පටිග්ගණ්හතො පටිග්ගහණපච්චයා තාව දුක්කටං, අජ්ඣොහරතො පන සචෙ නිරාමිසං හොති, අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ දුක්කටං. අථ ආමිසසංසට්ඨං පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතං හොති, යථාවත්ථුකං පාචිත්තියමෙව.

256. **අනාපත්ති යාවකාලිකන්**තිආදිම්හි විකාලභොජනසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨං ඛාදනීයභොජනීයං යාව මජ්ඣන්තිකසඞ්ඛාතො කාලො, තාව භුඤ්ජිතබ්බතො **යාවකාලිකං**. සද්ධිං අනුලොමපානෙහි අට්ඨවිධං පානං යාව රත්තියා පච්ඡිමයාමසඞ්ඛාතො යාමො, තාව පරිභුඤ්ජිතබ්බතො යාමො කාලො අස්සාති **යාමකාලිකං**. සප්පිආදි පඤ්චවිධං භෙසජ්ජං සත්තාහං නිධෙතබ්බතො සත්තාහො කාලො අස්සාති **සත්තාහකාලිකං**. ඨපෙත්වා උදකං අවසෙසං සබ්බම්පි යාවජීවං පරිහරිත්වා සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතබ්බතො **යාවජීවකන්**ති වුච්චති.

තත්ථ අරුණොදයෙව පටිග්ගහිතං යාවකාලිකං සතක්ඛත්තුම්පි නිදහිත්වා යාවකාලො නාතික්කමති තාව, යාමකාලිකං එකං අහොරත්තං, සත්තාහකාලිකං සත්තරත්තං, ඉතරං සති පච්චයෙ, යාවජීවම්පි පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. අට්ඨකථාසු පන ඉමස්මිං ඨානෙ පානකථා කප්පියානුලොමකථා ''කප්පති නු ඛො යාවකාලිකෙන යාමකාලික''න්තිආදිකථා ච කප්පියභූමිකථා ච විත්ථාරිතා, තං මයං ආගතට්ඨානෙයෙව කථයිස්සාම.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කායතො ච කායචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. පණීතභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා

257. නවමසික්ඛාපදෙ – **පණීතභොජනානී**ති උත්තමභොජනානි. **කස්ස සම්පන්නං න මනාපන්**ති සම්පත්තියුත්තං කස්ස න පියං. **සාදූන්**ති සුරසං.

259. **යො පන භික්ඛු එවරූපානි පණීතභොජනානි අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍යා**ති එත්ථ සුද්ධානි සප්පිආදීනි විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තො පාචිත්තියං නාපජ්ජති, සෙඛියෙසු සූපොදනවිඤ්ඤත්තිදුක්කටං ආපජ්ජති, ඔදනසංසට්ඨානි පන විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තො පාචිත්තියං ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බො, අයං කිරෙත්ථ අධිප්පායො. තෙනෙව ච ''පණීතානී''ති අවත්වා ''පණීතභොජනානී''ති සුත්තෙ වුත්තං. ''පණීතානී''ති හි වුත්තෙ සප්පිආදීනංයෙව ගහණං හොති, ''පණීතභොජනානී''ති වුත්තෙ පන පණීතසංසට්ඨානි සත්තධඤ්ඤනිබ්බත්තානි භොජනානි පණීතභොජනානීති අයමත්ථො පඤ්ඤායති.

ඉදානි **විඤ්ඤාපෙති පයොගෙ දුක්කටන්ති**ආදීසු අයං විනිච්ඡයො – ‘‘සප්පිනා භත්තං දෙහි, සප්පිං ආකිරිත්වා දෙහි, සප්පිමිස්සකං කත්වා දෙහි, සහසප්පිනා දෙහි, සප්පිඤ්ච භත්තඤ්ච දෙහී’’ති විඤ්ඤාපෙන්තස්ස විඤ්ඤත්තියා දුක්කටං, පටිග්ගහණෙ දුක්කටං, අජ්ඣොහාරෙ පාචිත්තියං. ‘‘සප්පිභත්තං දෙහී’’ති වුත්තෙ පන යස්මා සාලිභත්තං විය සප්පිභත්තං නාම නත්ථි; තස්මා සූපොදනවිඤ්ඤත්තිදුක්කටමෙව වෙදිතබ්බං.

සචෙ පන ‘‘සප්පිනා භත්තං දෙහී’’ති වුත්තෙ භත්තං දත්වා ‘‘සප්පිං කත්වා භුඤ්ජා’’ති නවනීතං වා ඛීරං වා දධිං වා දෙති, මූලං වා පන දෙති, ‘‘ඉමිනා සප්පිං ගහෙත්වා භුඤ්ජා’’ති යථාවත්ථුකමෙව. ‘‘ගොසප්පිනා භත්තං දෙහී’’ති වුත්තෙ පන ගොසප්පිනා වා දෙතු, ගොසප්පිම්හි අසති, පුරිමනයෙනෙව ගොනවනීතාදීනි වා ගාවිංයෙව වා දෙතු ‘‘ඉතො සප්පිනා භුඤ්ජා’’ති යථාවත්ථුකමෙව. සචෙ පන ගොසප්පිනා යාචිතො අජියා සප්පිආදීහි දෙති, විසඞ්කෙතං. එවඤ්හි සති අඤ්ඤං යාචිතෙන අඤ්ඤං දින්නං නාම හොති, තස්මා අනාපත්ති. එස නයො අජියා සප්පිනා දෙහීති ආදීසුපි.

‘‘කප්පියසප්පිනා දෙහී’’ති වුත්තෙ අකප්පියසප්පිනා දෙති, විසඞ්කෙතමෙව. ‘‘අකප්පියසප්පිනාති වුත්තෙ අකප්පියසප්පිනා දෙති, පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි දුක්කටමෙව. අකප්පියසප්පිම්හි අසති පුරිමනයෙනෙව අකප්පියනවනීතාදීනි දෙති ‘‘සප්පිං කත්වා භුඤ්ජා’’ති අකප්පියසප්පිනාව දින්නං හොති. ‘‘අකප්පියසප්පිනා’’ති වුත්තෙ කප්පියෙන දෙති, විසඞ්කෙතං. ‘‘සප්පිනා’’ති වුත්තෙ සෙසෙසු නවනීතාදීසු අඤ්ඤතරෙන දෙති, විසඞ්කෙතමෙව. එස නයො නවනීතෙන දෙහීතිආදීසුපි. යෙන යෙන හි විඤ්ඤත්ති හොති, තස්මිං වා තස්ස මූලෙ වා ලද්ධෙ, තං තං ලද්ධමෙව හොති.

සචෙ පන අඤ්ඤං පාළියා ආගතං වා අනාගතං වා දෙන්ති, විසඞ්කෙතං. පාළියං ආගතනවනීතාදීනි ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙහි නවනීතාදීහි විඤ්ඤාපෙන්තස්ස දුක්කටං. යථා ච ‘‘සප්පිභත්තං දෙහී’’ති වුත්තෙ සාලිභත්තස්ස විය සප්පිභත්තස්ස අභාවා සූපොදනවිඤ්ඤත්තිදුක්කටමෙව හොතීති වුත්තං. එවං නවනීතභත්තං දෙහීතිආදීසුපි. පටිපාටියා එකමෙකං විත්ථාරෙත්වා වුච්චමානෙපි හි අයමෙවත්ථො වත්තබ්බො සියා, සො ච සඞ්ඛෙපෙනපි සක්කා ඤාතුං, කිං තත්ථ විත්ථාරෙන? තෙන වුත්තං – ‘‘එස නයො නවනීතෙන දෙහීතිආදීසුපී’’ති.

සචෙ පන සබ්බෙහිපි සප්පිආදීහි එකට්ඨානෙ වා නානාට්ඨානෙ වා විඤ්ඤාපෙත්වා පටිලද්ධං එකභාජනෙ ආකිරිත්වා එකරසං කත්වා තතො කුසග්ගෙනාපි ජිව්හග්ගෙ බින්දුං ඨපෙත්වා අජ්ඣොහරති, නව පාචිත්තියානි ආපජ්ජති. වුත්තම්පි චෙතං පරිවාරෙ –

“කායිකානි න වාචසිකානි,
සබ්බානි නානාවත්ථුකානි;
අපුබ්බං අචරිමං ආපජ්ජෙය්‍ය එකතො,
පඤ්හාමෙසා කුසලෙහි චින්තිතා”ති. (පරි. 481);

261. **අගිලානො ගිලානසඤ්ඤීති** එත්ථ සචෙ ගිලානසඤ්ඤීපි හුත්වා භෙසජ්ජත්ථාය පඤ්ච භෙසජ්ජානි විඤ්ඤාපෙති, මහානාමසික්ඛාපදෙන කාරෙතබ්බො. නව පණීතභොජනානි විඤ්ඤාපෙන්තො පන ඉමිනා සික්ඛාපදෙන කාරෙතබ්බො. භික්ඛුනීනං පන එතානි පාටිදෙසනීයවත්ථූනි හොන්ති, සූපොදනවිඤ්ඤත්තියං උභයෙසම්පි සෙඛපණ්ණත්තිදුක්කටමෙව. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

චතුසමුට්ඨානං – කායතො කායවාචතො කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති,

කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පණීතභොජනසික්ඛාපදං නවමං.

10. දන්තපොනසික්ඛාපදවණ්ණනා

263. දසමසික්ඛාපදෙ – චතූසු පච්චයෙසු අන්තමසො දන්තකට්ඨම්පි සබ්බං පංසුකූලමෙව අස්සාති **සබ්බපංසුකූලිකො**. සො කිර සුසානෙ ඡඩ්ඩිතභාජනමෙව පත්තං කත්වා තත්ථ ඡඩ්ඩිතචොළකෙහෙව චීවරං කත්වා තත්ථ ඡඩ්ඩිතමඤ්චපීඨකානියෙව ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජති. **අය්‍යවොසාටිතකානී**ති එත්ථ **අය්‍යා** වුච්චන්ති කාලඞ්කතා පිතිපිතාමහා. **වොසාටිතකානි** වුච්චන්ති තෙසං අත්ථාය සුසානාදීසු ඡඩ්ඩිතකානි ඛාදනීයභොජනීයානි; මනුස්සා කිර කාලඞ්කතෙ ඤාතකෙ උද්දිස්ස යං තෙසං සජීවකාලෙ පියං හොති, තං එතෙසු සුසානාදීසු පිණ්ඩං පිණ්ඩං කත්වා ‘‘ඤාතකා නො පරිභුඤ්ජන්තූ’’ති ඨපෙන්ති. සො භික්ඛු තං ගහෙත්වා භුඤ්ජති, අඤ්ඤං පණීතම්පි දිය්‍යමානං න ඉච්ඡති. තෙන වුත්තං – ‘‘සුසානෙපි රුක්ඛමූලෙපි උම්මාරෙපි අය්‍යවොසාටිතකානි සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජතී’’ති. **ථෙරොති** ථිරො ඝනබද්ධො. **වණ්ණවාති** ථූලො; ථූලො ච ඝනසරීරො චායං භික්ඛූති වුත්තං හොති. **මනුස්සමංසං මඤ්ඤෙ ඛාදතීති** මනුස්සමංසං ඛාදතීති නං සල්ලක්ඛෙම; මනුස්සමංසං ඛාදන්තා හි ථිරා භවන්තීති අයං තෙසං අධිප්පායො.

264. **උදකදන්තපොනෙ කුක්කුච්චායන්තීති** එත්ථ තෙ භික්ඛූ ‘‘අදින්නං මුඛද්වාරං ආහාරං ආහරෙය්‍යා’’ති පදස්ස සම්මා අත්ථං අසල්ලක්ඛෙත්වා

කුක්කුච්චායිසුං, භගවා පන යථාඋප්පන්නස්ස වත්ථුස්ස වසෙන පිතා විය දාරකෙ තෙ භික්ඛූ සඤ්ඤාපෙන්තො අනුපඤ්ඤත්තිං ඨපෙසි.

265. **අදින්නන්ති** කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා ගණ්හන්තස්ස කායකායපටිබද්ධනිස්සග්ගියානං අඤ්ඤතරවසෙන න දින්නං. එතදෙව හි සන්ධාය පදභාජනෙ ‘‘අදින්නං නාම අප්පටිග්ගහිතකං වුච්චතී’’ති වුත්තං. දුතියපාරාජිකෙ පන ‘‘අදින්නං නාම පරපරිග්ගහිතකං වුච්චතී’’ති වුත්තං. **දින්නන්ති** ඉදං පන තස්සෙව අදින්නස්ස පටිපක්ඛවසෙන ලක්ඛණදස්සනත්ථං උද්ධටං. නිද්දෙසෙ චස්ස **‘‘කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා නිස්සග්ගියෙන වා දෙන්තෙ’’**ති එවං අඤ්ඤස්මිං දදමානෙ **‘‘හත්ථපාසෙ ඨිතො කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා පටිග්ගණ්හාතී**ති තං එවං දියයමානං අන්තමසො රථරෙණුම්පි සචෙ පුබ්බෙ වුත්තලක්ඛණෙ හත්ථපාසෙ ඨිතො කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා පටිග්ගණ්හාති, එතං එවං පටිග්ගහිතං දින්නං නාම වුච්චති. න ‘‘ඉදං ගණ්හ, ඉදං තව හොතූ’’තිආදිවචනෙන නිස්සට්ඨං.

තත්ථ **කායෙනාති** හත්ථාදීසු යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන; අන්තමසො පාදඞ්ගුලියාපි දියයමානං කායෙන දින්නං නාම හොති, පටිග්ගහණෙපි එසෙව නයො. යෙන කෙනචි හි සරීරාවයවෙන ගහිතං කායෙන ගහිතමෙව හොති. සචෙපි නත්ථුකරණියා දියයමානං නාසාපුටෙන අකල්ලකො වා මුඛෙන පටිග්ගණ්හාති. ආභොගමත්තමෙව හි එත්ථ පමාණන්ති අයං නයො මහාපච්චරියං වුත්තො. **කායපටිබද්ධෙනාති** කටච්ඡුආදීසු යෙන කෙනචි උපකරණෙන දින්නං කායපටිබද්ධෙන දින්නං නාම හොති. පටිග්ගහණෙපි එසෙව නයො. යෙන කෙනචි සරීරපටිබද්ධෙන පත්තථාලකාදිනා ගහිතං කායපටිබද්ධෙන ගහිතමෙව හොති. **නිස්සග්ගියෙනාති** කායතො ච කායපටිබද්ධතො ච මොචෙත්වා හත්ථපාසෙ ඨිතස්ස කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා පාතියමානම්පි නිස්සග්ගියෙන පයොගෙන දින්නං නාම හොති. අයං තාව පාළිවණ්ණනා.

අයං පනෙත්ථ **පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො** – පඤ්චඞ්ගෙහි පටිග්ගහණං රුහති – ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උච්චාරණමත්තං හොති, හත්ථපාසො පඤ්ඤායති, අභිහාරො පඤ්ඤායති, දෙවො වා මනුස්සො වා තිරච්ඡානගතො වා කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා නිස්සග්ගියෙන වා දෙති, තං චෙ භික්ඛු කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා පටිග්ගණ්හාති. එවං පඤ්චහඞ්ගෙහි පටිග්ගහණං රුහති.

තත්ථ ඨිතනිසින්නනිපන්නානං පවාරණසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව හත්ථපාසො වෙදිතබ්බො. සචෙ පන දායකපටිග්ගාහකෙසු එකො ආකාසෙ හොති, එකො භූමියං, භූමට්ඨස්ස ච සීසෙන ආකාසට්ඨස්ස ච ඨපෙත්වා දාතුං වා ගහෙතුං වා පසාරිතහත්ථං, යං ආසන්නතරං අඞ්ගං, තස්ස ඔරිමන්තෙන

හත්ථපාසප්පමාණං පරිච්ඡින්දිතබ්බං. සචෙපි එකො කූපෙ හොති, එකො කූපතටෙ, එකො වා පන රුක්ඛෙ, එකො පථවියං, වුත්තනයෙනෙව හත්ථපාසප්පමාණං පරිච්ඡින්දිතබ්බං. එවරූපෙ හත්ථපාසෙ ඨත්වා සචෙපි පක්ඛී මුඛතුණ්ඩකෙන වා හත්ථී වා සොණ්ඩාය ගහෙත්වා පුප්ඵං වා ඵලං වා දෙති, පටිග්ගහණං රුහති. සචෙ පන අද්ධට්ඨමරතනස්සාපි හත්ථිනො ඛන්ධෙ නිසින්නො, තෙන සොණ්ඩාය දියයමානං ගණ්හාති, වට්ටතියෙව.

එකො බහූනි භත්තබ්‍යඤ්ජනභාජනානි සීසෙ කත්වා භික්ඛුස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා ඨිතකොව ගණ්හථාති වදති, න තාව අභිහාරො පඤ්ඤායති, තස්මා න ගහෙතබ්බං. සචෙ පන ඊසකම්පි ඔනමති, භික්ඛුනා හත්ථං පසාරෙත්වා හෙට්ඨිමභාජනං එකදෙසෙනාපි සම්පටිච්ඡිතබ්බං. එත්තාවතා සබ්බභාජනානි පටිග්ගහිතානි හොන්ති, තතො පට්ඨාය ඔරොපෙත්වා වා උග්ඝාටෙත්වා වා යං ඉච්ඡති, තං ගහෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. සභත්තපච්ඡිආදිම්හි පන එකභාජනෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, කාජෙන භත්තං හරන්තොපි සචෙ කාජං ඔනාමෙත්වා දෙති, වට්ටති. තිංසහත්ථො වෙණු හොති, එකස්මිං අන්තෙ ගුළකුම්භො බද්ධො, එකස්මිං සප්පිකුම්භො, තඤ්චෙ පටිග්ගණ්හාති, සබ්බං පටිග්ගහිතමෙව. උච්ඡුයන්තදොණිතො පග්ඝරන්තමෙව රසං ගණ්හථාති වදති, අභිහාරො න පඤ්ඤායතීති න ගහෙතබ්බො. සචෙ පන කසටං ඡඩ්ඩෙත්වා හත්ථෙන උස්සිඤ්චිත්වා උස්සිඤ්චිත්වා දෙති, වට්ටති.

බහූ පත්තා මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා කටසාරකෙ වා දොණියං වා ඵලකෙ වා ඨපිතා හොන්ති, යත්ථ ඨිතස්ස දායකො හත්ථපාසෙ හොති, තත්ථ ඨත්වා පටිග්ගහණසඤ්ඤාය මඤ්චාදීනි අඞ්ගුලියාපි ඵුසිත්වා ඨිතෙන වා නිසින්නෙන වා නිපන්නෙන වා යං තෙසු පත්තෙසු දියයති, තං සබ්බං පටිග්ගහිතං හොති. සචෙපි පටිග්ගහෙස්සාමීති මඤ්චාදීනි ආරුහිත්වා නිසීදති, වට්ටතියෙව. සචෙ පන මඤ්චාදීනි හත්ථෙන ගහෙත්වා මඤ්චෙ නිසීදති, වත්තබ්බමෙව නත්ථි.

පථවියං පන සචෙපි කුච්ඡියා කුච්ඡිං ආහච්ච ඨිතා හොන්ති, යං යං අඞ්ගුලියා වා සූචියා වා ඵුසිත්වා නිසින්නො හොති, තත්ථ තත්ථ දියයමානමෙව පටිග්ගහිතං හොති. ''යත්ථ කත්ථචි මහාකටසාරහත්ථත්ථරණාදීසු ඨපිතපත්තෙ පටිග්ගහණං න රුහතී''ති වුත්තං, තං හත්ථපාසාතික්කමං සන්ධාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. හත්ථපාසෙ පන සති යත්ථ කත්ථචි වට්ටති අඤ්ඤත්‍ර තත්ථජාතකා.

තත්ථජාතකෙ පන පදුමිනිපණ්ණෙ වා කිංසුකපණ්ණාදිම්හි වා න වට්ටති. න හි තං කායපටිබද්ධසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. යථා ච තත්ථජාතකෙ; එවං ඛාණුකෙ බන්ධිත්වා ඨපිතමඤ්චාදිම්හි අසංහාරිමෙ ඵලකෙ වා පාසාණෙ වා න රුහතියෙව, තෙපි හි තත්ථජාතකසඞ්ඛෙපූපගා හොන්ති. භූමියං අත්ථතෙසු

සුඛුමෙසු තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසුපි පටිග්ගහණං න රුහති, න හි තානි සන්ධාරෙතුං සමත්ථානීති. මහන්තෙසු පන පදුමිනිපණ්ණාදීසු රුහති. සචෙ හත්ථපාසං අතික්කම්ම ඨිතො දීඝදණ්ඩකෙන උළුඞ්කෙන දෙති, ආගන්ත්වා දෙහීති වත්තබ්බො. වචනං අසුත්වා වා අනාදියිත්වා වා පත්තෙ ආකිරතියෙව, පුන පටිග්ගහෙතබ්බං. දූරෙ ඨත්වා භත්තපිණ්ඩං ඛිපන්තෙපි එසෙව නයො.

සචෙ පත්තත්ථවිකතො නීහරියමානෙ පත්තෙ රජනචුණ්ණානි හොන්ති, සති උදකෙ ධොවිතබ්බො, අසති රජනචුණ්ණං පුඤ්ඡිත්වා පටිග්ගහෙත්වා වා පිණ්ඩාය චරිතබ්බං. සචෙ පිණ්ඩාය චරන්තස්ස රජං පතති, පටිග්ගහෙත්වා භික්ඛා ගණ්හිතබ්බා. අප්පටිග්ගහෙත්වා ගණ්හතො විනයදුක්කටං. තං පන පුන පටිග්ගහෙත්වා භුඤ්ජතො අනාපත්ති. සචෙ පන ''පටිග්ගහෙත්වා දෙථා''ති වුත්තෙ වචනං අසුත්වා වා අනාදියිත්වා වා භික්ඛං දෙන්තියෙව, විනයදුක්කටං නත්ථි, පුන පටිග්ගහෙත්වා අඤ්ඤා භික්ඛා ගහෙතබ්බා.

සචෙ මහාවාතො තතො තතො රජං පාතෙති, න සක්කා හොති භික්ඛං ගහෙතුං, ''අනුපසම්පන්නස්ස දස්සාමී''ති සුද්ධචිත්තෙන ආභොගං කත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. එවං පිණ්ඩාය චරිත්වා විහාරං වා ආසනසාලං වා ගන්ත්වා තං අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා පුන තෙන දින්නං වා තස්ස විස්සාසෙන වා පටිග්ගහෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති.

සචෙ භික්ඛාචාරෙ සරජං පත්තං භික්ඛුස්ස දෙති, සො වත්තබ්බො – ''ඉමං පටිග්ගහෙත්වා භික්ඛං වා ගණ්හෙය්‍යාසි, පරිභුඤ්ජෙය්‍යාසි වා''ති තෙන තථා කාතබ්බං. සචෙ රජං උපරි උප්පිලවති, කඤ්ජිකං පවාහෙත්වා සෙසං භුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ අන්තො පවිට්ඨං හොති, පටිග්ගහෙතබ්බං. අනුපසම්පන්නෙ අසති හත්ථතො අමොචෙන්තෙන, යත්ථ අනුපසම්පන්නො අත්ථි තත්ථ නෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බං. සුක්ඛභත්තෙ පතිතරජං අපනෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. සචෙ අතිසුඛුමං හොති, උපරිභත්තෙන සද්ධිං අපනෙතබ්බං, පටිග්ගහෙත්වා වා භුඤ්ජිතබ්බං. යාගුං වා සූපං වා පුරතො ඨපෙත්වා ආලුලෙන්තානං භාජනතො ඵුසිතානි උග්ගන්ත්වා පත්තෙ පතන්ති, පත්තො පටිග්ගහෙතබ්බො.

උළුඞ්කෙන ආහරිත්වා දෙන්තානං පඨමතරං උළුඞ්කතො ථෙවා පත්තෙ පතන්ති, සුපතිතා, අභිහටත්තා දොසො නත්ථි. සචෙපි චරුකෙන භත්තෙ ආකිරියමානෙ චරුකතො මසි වා ඡාරිකා වා පතති, අභිහටත්තා නෙවත්ථි දොසො. අනන්තරස්ස භික්ඛුනො දියමානං පත්තතො උප්පතිත්වා ඉතරස්ස පත්තෙ පතති, සුපතිතං. පටිග්ගහිතමෙව හි තං හොති.

සචෙ ජජ්ඣරිසාඛාදිං ඵාලෙත්වා එකස්ස භික්ඛුනො දෙන්තානං සාඛතො ඵුසිතානි අඤ්ඤස්ස පත්තෙ පතන්ති, පත්තො පටිග්ගහෙතබ්බො. යස්ස පත්තස්ස උපරි ඵාලෙන්ති, තස්ස පත්තෙ පතිතෙසු දාතුකාමතාය අභිහටත්තා දොසො නත්ථි. පායාසස්ස පූරෙත්වා පත්තං දෙන්ති, උණ්හත්තා හෙට්ඨා ගහෙතුං න සක්කොති, මුඛවට්ටියාපි ගහෙතුං වට්ටති. සචෙ තථාපි න සක්කොති, ආධාරකෙන ගණ්හිතබ්බො.

ආසනසාලාය පත්තං ගහෙත්වා නිසින්නො භික්ඛු නිද්දං ඔක්කන්තො හොති, නෙව ආහරියමානං න දියයමානං ජානාති, අප්පටිග්ගහිතං හොති. සචෙ පන ආභොගං කත්වා නිසින්නො හොති, වට්ටති. සචෙපි සො හත්ථෙන ආධාරකං මුඤ්චිත්වා පාදෙන පෙල්ලෙත්වා නිද්දායති, වට්ටතියෙව. පාදෙන ආධාරකං අක්කමිත්වා පටිග්ගණ්හන්තස්ස පන ජාගරන්තස්සපි අනාදරපටිග්ගහණං හොති, තස්මා න කාතබ්බං. කෙචි එවං ආධාරකෙන පටිග්ගහණං කායපටිබද්ධපටිබද්ධෙන පටිග්ගහණං නාම හොති, තස්මා න වට්ටතීති වදන්ති. තං තෙසං වචනමත්තමෙව. අත්ථතො පන සබ්බම්පෙතං කායපටිබද්ධමෙව හොති. කායසංසග්ගෙපි චෙස නයො දස්සිතොව. යම්පි භික්ඛුස්ස දියයමානං පතති, තම්පි සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්‍රිදං සුත්තං –

> ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං දියයමානං පතති, තං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහී''ති (චූළව. 273).

ඉදඤ්ච පන සුත්තං නෙයයත්ථං. තස්මා එවමෙත්ථ අධිප්පායො වෙදිතබ්බො – යං දියයමානං දායකස්ස හත්ථතො පරිගළිත්වා සුද්ධාය වා භූමියා පදුමිනිපණ්ණවත්ථකටසාරකාදීසු වා පතති, තං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. යං පන සරජාය භූමියා පතති, තං රජං පුඤ්ඡිත්වා වා ධොවිත්වා වා පටිග්ගහෙත්වා වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ පන පවට්ටන්තං අඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො සන්තිකං ගච්ඡති, තෙන ආහරාපෙතුම්පි වට්ටති. සචෙ තං භික්ඛුං වදති ''ත්වංයෙව ඛාදා''ති තස්සාපි ඛාදිතුං වට්ටති. අනාණත්තෙන පන තෙන න ගහෙතබ්බං. අනාණත්තෙනාපි ''ඉතරස්ස දස්සාමී''ති ගහෙතුං වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං. කස්මා පනෙතං ඉතරස්ස භික්ඛුනො ගහෙතුං න වට්ටතීති? භගවතා අනනුඤ්ඤාතත්තා. භගවතා හි ''සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතු''න්ති වදන්තෙන යස්සෙව තං දියයමානං පතති, තස්ස අප්පටිග්ගහිතකම්පි තං ගහෙත්වා පරිභොගො අනුඤ්ඤාතො. ''පරිච්චත්තං තං භික්ඛවෙ දායකෙහී''ති වචනෙන පනෙත්ථ පරසන්තකාභාවො දීපිතො. තස්මා අඤ්ඤස්ස සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති, තස්ස පන ආණත්තියා වට්ටතීති අයං කිරෙත්ථ අධිප්පායො.

යස්මා ච තං අප්පටිග්ගහිතකත්තා අනුඤ්ඤාතං, තස්මා යථාඨිතංයෙව අනාමසිත්වා කෙනචි පිදහිත්වා ඨපිතං දුතියදිවසෙපි පරිභුඤ්චිතුං වට්ටති, සන්නිධිපච්චයා අනාපත්ති. පටිග්ගහෙත්වා පන පරිභුඤ්ජිතබ්බං. තංදිවසංයෙව හි තස්ස සාමං ගහෙත්වා පරිභොගො අනුඤ්ඤාතො, න තතො පරන්ති අයම්පි කිරෙත්ථ අධිප්පායො.

ඉදානි අබ්බොහාරිකනයො වුච්චති – භුඤ්ජන්තානඤ්හි දන්තා ඛියන්ති, නඛා ඛියන්ති, පත්තස්ස වණ්ණො ඛියති, සබ්බං අබ්බොහාරිකං. යම්පි සත්ථකෙන උච්ඡුආදීසු ඵාලිතෙසු මලං පඤ්ඤායති, එතං නවසමුට්ඨිතං නාම පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. සත්ථකං ධොවිත්වා ඵාලිතෙසු මලං න පඤ්ඤායති, ලොහගන්ධමත්තං හොති, තං අබ්බොහාරිකං. යම්පි සත්ථකං ගහෙත්වා පරිහරන්ති, තෙන ඵාලිතෙපි එසෙව නයො. න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්තීති. මූලභෙසජ්ජාදීනි පිසන්තානං වා කොට්ටෙන්තානං වා නිසදනිසදපොතකඋදුක්ඛලමුසලාදීනි ඛියන්ති, පරිහරණකවාසිං තාපෙත්වා භෙසජ්ජත්ථාය තක්කෙ වා ඛීරෙ වා පක්ඛිපන්ති, තත්ථ නීලිකා පඤ්ඤායති. සත්ථකෙ වුත්තසදිසොව විනිච්ඡයො. ආමකතක්කාදීසු පන සයං න පක්ඛිපිතබ්බා. පක්ඛිපති චෙ, සාමපාකතො න මුච්චති.

දෙවෙ වස්සන්තෙ පිණ්ඩාය චරන්තස්ස සරීරතො වා චීවරතො වා කිලිට්ඨඋදකං පත්තෙ පතති, තං පටිග්ගහෙතබ්බං. රුක්ඛමූලාදීසු භුඤ්ජන්තස්ස පතිතෙපි එසෙව නයො. සචෙ පන සත්තාහං වස්සන්තෙ දෙවෙ සුද්ධං උදකං හොති, අබ්භොකාසතො වා පතති, වට්ටති. සාමණෙරස්ස ඔදනං දෙන්තෙන තස්ස පත්තගතං අච්ඡුපන්තෙනෙව දාතබ්බො. පත්තො වාස්ස පටිග්ගහෙතබ්බො. අප්පටිග්ගහිතෙ ඔදනං ඡුපිත්වා පුන අත්තනො පත්තෙ ඔදනං ගණ්හන්තස්ස උග්ගහිතකො හොති.

සචෙ පන දාතුකාමො හුත්වා ‘‘ආහර සාමණෙර පත්තං, ඔදනං ගණ්හා’’ති වදති, ඉතරො ච ‘‘අලං මය්හ’’න්ති පටික්ඛිපති, පුන තවෙවෙතං මයා පරිච්චත්ත’’න්ති ච වුත්තෙපි ‘‘න මය්හං එතෙනත්ථො’’ති වදති. සතක්ඛත්තුම්පි පරිච්චජතු, යාව අත්තනො හත්ථගතං පටිග්ගහිතමෙව හොති.

සචෙ පන ආධාරකෙ ඨිතං නිරපෙක්ඛො ‘‘ගණ්හා’’ති වදති, පුන පටිග්ගහෙතබ්බං. සාපෙක්ඛො ආධාරකෙ පත්තං ඨපෙත්වා ‘‘එත්තො පූවං වා භත්තං වා ගණ්හා’’ති සාමණෙරං වදති, සාමණෙරො හත්ථං ධොවිත්වා සචෙපි සතක්ඛත්තුං ගහෙත්වා අත්තනො පත්තගතං අඵුසන්තොව අත්තනො පත්තෙ පක්ඛිපති, පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. යදි පන අත්තනො පත්තගතං ඵුසිත්වා තතො ගණ්හාති, සාමණෙරසන්තකෙන සංසට්ඨං හොති, පුන පටිග්ගහෙතබ්බං. කෙචි පන ‘‘සචෙපි ගය්හමානං ඡිජ්ජිත්වා තත්ථ පතති, පුන

පටුන

පටිග්ගහෙතබ්බ''න්ති වදන්ති. තං ''එකං හත්තපිණ්ඩං ගණ්හ, එකං පූවං ගණ්හ, ඉමස්ස ගුළපිණ්ඩස්ස එත්තකං පදෙසං ගණ්හා''ති එවං පරිච්ඡින්දිත්වා වුත්තෙ වෙදිතබ්බං. ඉධ පන පරිච්ඡෙදො නත්ථි. තස්මා යං සාමණෙරස්ස පත්තෙ පතති, තදෙව පටිග්ගහණං විජහති. හත්ථගතං පන යාව සාමණෙරො වා ''අල''න්ති න ඔරමති, භික්ඛු වා න වාරෙති, තාව භික්ඛුස්සෙව සන්තකං, තස්මා පටිග්ගහණං න විජහති.

සචෙ අත්තනො වා භික්ඛූනං වා යාගුපචනකභාජනෙ කෙසඤ්චි අත්ථාය ඔදනං පක්ඛිපති, ''සාමණෙර, භාජනස්ස උපරි හත්ථං කරොහී''ති වත්වා තස්ස හත්ථෙ පක්ඛිපිතබ්බං, තස්ස හත්ථතො භාජනෙ පතිතඤ්හි දුතියදිවසෙ භාජනස්ස අකප්පියභාවං න කරොති, පරිච්චත්තත්තා. සචෙ එවං අකත්වා පක්ඛිපති, පත්තමිව භාජනං නිරාමිසං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. දායකා යාගුකුටං ඨපෙත්වා ගතා, තං දහරසාමණෙරො පටිග්ගණ්හාපෙතුං න සක්කොති, භික්ඛු පත්තං උපනාමෙති, සාමණෙරො කුටස්ස ගීවං පත්තස්ස මුඛවට්ටියං ඨපෙත්වා ආවජ්ජෙති, පත්තගතා යාගු පටිග්ගහිතාව හොති. අථ වා භික්ඛු භූමියං හත්ථං ඨපෙති, සාමණෙරො පවට්ටෙත්වා තත්ථ ආරොපෙති, වට්ටති. පූවපච්ඡිභත්තපච්ඡිඋච්ඡුභාරාදීසුපි එසෙව නයො.

සචෙ පටිග්ගහණූපගං භාරං ද්වෙ තයො සාමණෙරා දෙන්ති, එකෙන වා බලවතා උක්ඛිත්තං ද්වෙ තයො භික්ඛූ ගණ්හන්ති, වට්ටති. මඤ්චස්ස වා පීඨස්ස වා පාදෙ තෙලඝටං වා ඵාණිතඝටං වා නවනීතඝටං වා ලග්ගෙන්ති, භික්ඛුස්ස මඤ්චෙපි පීඨෙපි නිසීදිතුං වට්ටති. උග්ගහිතකං නාම න හොති.

නාගදන්තකෙ වා අඞ්කුසකෙ වා ද්වෙ තෙලඝටා ලග්ගිතා හොන්ති, උපරි පටිග්ගහිතකො හෙට්ඨා අප්පටිග්ගහිතකො, උපරිමං ගහෙතුං වට්ටති. හෙට්ඨා පටිග්ගහිතකො උපරි අප්පටිග්ගහිතකො, උපරිමං ගහෙත්වා ඉතරං ගණ්හතො උපරිමො උග්ගහිතකො හොති. හෙට්ඨාමඤ්චෙ අප්පටිග්ගහිතකං තෙලථාලකං හොති, තං චෙ සම්මජ්ජන්තො සම්මුඤ්ජනියා ඝට්ටෙති, උග්ගහිතකං න හොති. පටිග්ගහිතකං ගණ්හිස්සාමීති අප්පටිග්ගහිතකං ගහෙත්වා ඤත්වා පුන ඨපෙති, උග්ගහිතකං න හොති. බහි නීහරිත්වා සඤ්ජානාති, බහි අට්ඨපෙත්වා හරිත්වා තත්ථෙව ඨපෙතබ්බං, නත්ථි දොසො. සචෙ පන පුබ්බෙ විවරිත්වා ඨපිතං න පිදහිතබ්බං; යථා පුබ්බෙ ඨිතං තථෙව ඨපෙතබ්බං. සචෙ බහි ඨපෙති, පුන න ඡුපිතබ්බං.

හෙට්ඨාපාසාදං ඔරොහන්තො නිස්සෙණිමජ්ඣෙ සඤ්ජානාති, අනොකාසත්තා උද්ධං වා අධො වා හරිත්වා ඨපෙතබ්බං. පටිග්ගහිතකෙ තෙලාදිම්හි කණ්ණකං උට්ඨෙති, සිඞ්ගිවෙරාදිම්හි ඝනචුණ්ණං, තංසමුට්ඨානමෙව නාමෙතං, පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි.

තාලං වා නාළිකෙරං වා ආරුළ්හො යොත්තෙන ඵලපිණ්ඩිං ඔතාරෙත්වා උපරි ඨිතොව ගණ්හථාති වදති, න ගහෙතබ්බං. සචෙ අඤ්ඤො භූමියං ඨිතො යොත්තපාසකෙ ගහෙත්වා උක්ඛිපිත්වා දෙති, වට්ටති. සඵලං මහාසාඛං කප්පියං කාරෙත්වා පටිග්ගණ්හාති, ඵලානි පටිග්ගහිතානෙව හොන්ති, යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

අන්තොවතියං ඨත්වා වතිං ඡින්දිත්වා උච්ඡුං වා තිම්බරූසකං වා දෙන්ති, හත්ථපාසෙ සති වට්ටති. වතිදණ්ඩකෙසු අප්පහරිත්වා නිග්ගතං ගණ්හන්තස්ස වට්ටති. පහරිත්වා නිග්ගතෙ අට්ඨකථාසු දොසො න දස්සිතො. මයං පන යං ඨානං පහටං, තතො සයංපතිතමෙව හොතීති තක්කයාම. තස්මිම්පි අට්ඨත්වා ගච්ඡන්තෙ යුජ්ජති, සුඩ්ඩකසාතතො පවට්ටෙත්වා බහිපතිතභණ්ඩං විය. වතිං වා පාකාරං වා ලඞ්ඝාපෙත්වා දෙන්ති, සචෙ පන න පුථුලො පාකාරො, අන්තොපාකාරෙ ච බහිපාකාරෙ ච ඨිතස්ස හත්ථපාසො පහොති, හත්ථසතම්පි උද්ධං ගන්ත්වා සම්පත්තං ගහෙතුං වට්ටති.

භික්ඛු ගිලානං සාමණෙරං ඛන්ධෙන වහති, සො ඵලාඵලං දිස්වා ගහෙත්වා ඛන්ධෙ නිසින්නොව දෙති, වට්ටති. අපරො භික්ඛුං වහන්තො ඛන්ධෙ නිසින්නස්ස භික්ඛුනො දෙති, වට්ටතියෙව.

භික්ඛු ඵලිනිං සාඛං ඡායත්ථාය ගහෙත්වා ගච්ඡති, ඵලානි ඛාදිතුං චිත්තෙ උප්පන්නෙ පටිග්ගහාපෙත්වා ඛාදිතුං වට්ටති. මච්ඡිකවාරණත්ථං කප්පියං කාරෙත්වා පටිග්ගණ්හාති, ඛාදිතුකාමො චෙ හොති, මූලපටිග්ගහණමෙව වට්ටති, ඛාදන්තස්ස නත්ථි දොසො.

භික්ඛු පටිග්ගහණාරහං භණ්ඩං මනුස්සානං යානෙ ඨපෙත්වා මග්ගං ගච්ඡති, යානං කද්දමෙ ලග්ගති, දහරො චක්කං ගහෙත්වා උක්ඛිපති, වට්ටති, උග්ගහිතකං නාම න හොති. නාවාය ඨපෙත්වා නාවං අරිත්තෙන වා පාජෙති, හත්ථෙන වා කඩ්ඪති, වට්ටති. උළුම්පෙපි එසෙව නයො. චාටියං කුණ්ඩකෙ වා ඨපෙත්වාපි තං අනුපසම්පන්නෙන ගාහාපෙත්වා අනුපසම්පන්නං බාහායං ගහෙත්වා තරිතුං වට්ටති. තස්මිම්පි අසති අනුපසම්පන්නං ගාහාපෙත්වා තං බාහායං ගහෙත්වා තරිතුං වට්ටති.

උපාසකා ගමිකභික්ඛූනං පාථෙය්‍යතණ්ඩුලෙ දෙන්ති. සාමණෙරා භික්ඛූනං තණ්ඩුලෙ ගහෙත්වා අත්තනො තණ්ඩුලෙ ගහෙතුං න සක්කොන්ති, භික්ඛූ තෙසං තණ්ඩුලෙ ගණ්හන්ති. සාමණෙරා අත්තනා ගහිතතණ්ඩුලෙසු ඛීණෙසු ඉතරෙහි තණ්ඩුලෙහි යාගුං පචිත්වා සබ්බෙසං පත්තානි පටිපාටියා ඨපෙත්වා යාගුං ආකිරන්ති. පණ්ඩිතො සාමණෙරො අත්තනො පත්තං ගහෙත්වා ථෙරස්ස

දෙති, ථෙරස්ස පත්තං අනුථෙරස්සාති එවං සබ්බානි පරිවත්තෙති, සබ්බෙහි සාමණෙරස්ස සන්තකං භුත්තං හොති, වට්ටති.

සචෙපි සාමණෙරො අපණ්ඩිතො හොති, අත්තනො පත්තෙ යාගුං සයමෙව පාතුං ආරභති, ''ආවුසො තුය්හං යාගුං මය්හං දෙහී''ති එවං ථෙරෙහි පටිපාටියා යාචිත්වාපි පිවිතුං වට්ටති, සබ්බෙහි සාමණෙරස්ස සන්තකමෙව භුත්තං හොති, නෙව උග්ගහිතපච්චයා න සන්නිධිපච්චයා වජ්ජං ඵුසන්ති. එත්ථ පන මාතාපිතූනං තෙලාදීනි ඡායාදීනං අත්ථාය සාඛාදීනි ච හරන්තානං ඉමෙසඤ්ච විසෙසො න දිස්සති. තස්මා කාරණං උපපරික්ඛිතබ්බං.

සාමණෙරො භත්තං පචිතුකාමො තණ්ඩුලෙ ධොවිත්වා නිච්චාලෙතුං න සක්කොති. භික්ඛුනා තණ්ඩුලෙ ච භාජනඤ්ච පටිග්ගහෙත්වා තණ්ඩුලෙ ධොවිත්වා නිච්චාලෙත්වා භාජනං උද්ධනං ආරොපෙතබ්බං, අග්ගි න කාතබ්බො, පක්කකාලෙ විවරිත්වා පක්කභාවො ජානිතබ්බො. සචෙ දුප්පක්කං හොති, පාකත්ථාය පිදහිතුං න වට්ටති. රජස්ස වා ඡාරිකාය වා අපතනත්ථාය වට්ටති, පක්කකාලෙ ආරොපෙතුම්පි භුඤ්ජිතුම්පි වට්ටති, පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි.

සාමණෙරො පටිබලො පචිතුං, ඛණො පනස්ස නත්ථි, කත්ථචි ගන්තුකාමො. භික්ඛුනා සතණ්ඩුලොදකභාජනං පටිග්ගහෙත්වා උද්ධනං ආරොපෙත්වා අග්ගිං ජාලෙත්වා ගච්ඡාහීති වත්තබ්බො. තතො පරං පුරිමනයෙනෙව සබ්බං කාතුං වට්ටති.

භික්ඛු යාගුඅත්ථාය සුද්ධං භාජනං ආරොපෙත්වා උදකං තාපෙති, වට්ටති. තත්තෙ උදකෙ සාමණෙරො තණ්ඩුලෙ පක්ඛිපති, තතො පට්ඨාය භික්ඛුනා අග්ගි න කාතබ්බො. පක්කයාගුං පටිග්ගහෙත්වා පාතුං වට්ටති.

සාමණෙරො යාගුං පචති, හත්ථකුක්කුච්චකො භික්ඛු කීළන්තො භාජනං ආමසති, පිධානං ආමසති, උග්ගතං ඵෙණං ඡින්දිත්වා හරති, තස්සෙව පාතුං න වට්ටති, දුරුපචිණ්ණං නාම හොති. සචෙ පන දබ්බිං වා උළුඞ්කං වා ගහෙත්වා අනුක්ඛිපන්තො ආලුළෙති, සබ්බෙසං න වට්ටති, සාමපාකඤ්චෙව හොති දුරුපචිණ්ණඤ්ච. සචෙ උක්ඛිපති, උග්ගහිතකම්පි හොති.

භික්ඛුනා පිණ්ඩාය චරිත්වා ආධාරකෙ පත්තො ඨපිතො හොති, තත්‍ර චෙ අඤ්ඤො ලොලභික්ඛු කීළන්තො පත්තං ආමසති, පත්තපිධානං ආමසති, තස්සෙව තතො ලද්ධං භත්තං න වට්ටති. සචෙ පන පත්තං උක්ඛිපිත්වා ඨපෙති, සබ්බෙසං න වට්ටති. තත්ථජාතකඵලානි සාඛාය වා වල්ලියා වා ගහෙත්වා චාලෙති, තස්සෙව තතො ලද්ධං ඵලං න වට්ටති,

දුරුපචිණ්ණදුක්කටඤ්ච ආපජ්ජති. ඵලරුක්ඛං පන අපස්සයිතුං වා තත්ථ කණ්ඩකෙ වා බන්ධිතුං වට්ටති, දුරුපචිණ්ණං න හොතීති මහාපච්චරියං වුත්තං.

අරඤ්ඤෙ පතිතං පන අම්බඵලාදිං දිස්වා සාමණෙරස්ස දස්සාමීති ආහරිත්වා දාතුං වට්ටති. සීහවිඝාසාදිං දිස්වාපි සාමණෙරස්ස දස්සාමීති පටිග්ගහෙත්වා වා අප්පටිග්ගහෙත්වා වා ආහරිත්වා දාතුං වට්ටති. සචෙ පන සක්කොති විතක්කං සොධෙතුං, තතො ලද්ධං ඛාදිතුම්පි වට්ටති, නෙව ආමකමංසපටිග්ගහණපච්චයා න උග්ගහිතකපච්චයා වජ්ජං ඵුසති.

මාතාපිතූනං අත්ථාය තෙලාදීනි ගහෙත්වා ගච්ඡතො අන්තරාමග්ගෙ බ්‍යාධි උප්පජ්ජති, තතො යං ඉච්ඡති, තං පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. සචෙ පන මූලෙපි පටිග්ගහිතං හොති, පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. මාතාපිතූනං තණ්ඩුලෙ ආහරිත්වා දෙති, තෙ තතොයෙව යාගුආදීනි සම්පාදෙත්වා තස්ස දෙන්ති, වට්ටති සන්නිධිපච්චයා වා උග්ගහිතකපච්චයා වා දොසො නත්ථි.

භික්ඛු පිදහිත්වා උදකං තාපෙති, යාව පරික්ඛයා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ ඡාරිකා පතති, පටිග්ගහෙතබ්බං. දීඝසණ්ඩාසෙන ථාලකං ගහෙත්වා තෙලං පචන්තස්ස ඡාරිකා පතති, හත්ථෙන අමුඤ්චන්තෙනෙව පචිත්වා ඔතාරෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බං. සචෙ අඞ්ගාරාපි දාරූනි වා පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතානි, මූලපටිග්ගහණමෙව වට්ටති.

භික්ඛු උච්ඡුං ඛාදති, සාමණෙරො ''මය්හම්පි දෙථා''ති වදති. ''ඉතො ඡින්දිත්වා ගණ්හා''ති වුත්තො ගණ්හාති, අවසෙසෙ පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. ගුළපිණ්ඩකං ඛාදන්තස්සාපි එසෙව නයො. වුත්තොකාසතො ඡින්දිත්වා ගහිතාවසෙසඤ්හි අජහිතපටිග්ගහණමෙව හොති.

භික්ඛු ගුළං භාජෙන්තො පටිග්ගහෙත්වා කොට්ඨාසෙ කරොති, භික්ඛූපි සාමණෙරාපි ආගන්ත්වා එකගහණෙනෙව එකමෙකං කොට්ඨාසං ගණ්හන්ති, ගහිතාවසෙසං පටිග්ගහිතමෙව හොති. සචෙ ලොලසාමණෙරො ගණ්හිත්වා ගණ්හිත්වා පුන ඨපෙති, තස්ස ගහිතාවසෙසං අප්පටිග්ගහිතකං හොති.

භික්ඛු ධූමවට්ටිං පටිග්ගහෙත්වා ධූමං පිවති, මුඛඤ්ච කණ්ඨො ච මනොසිලාය ලිත්තො විය හොති, යාවකාලිකං භුඤ්ජිතුං වට්ටති, යාවකාලිකෙන යාවජීවිකසංසග්ගෙ දොසො නත්ථි.

පත්තං වා රජනං වා පචන්තස්ස කණ්ණනාසමුඛච්ඡිද්දෙහි ධූමො පවිසති, බ්‍යාධිපච්චයා පුප්ඵං වා ඵලං වා උපසිඞ්ඝති, අබ්බොහාරිකත්තා වට්ටති. භත්තුග්ගාරො තාලුං ආහච්ච අන්තොයෙව පවිසති, අවිසයත්තා වට්ටති. මුඛං පවිට්ඨං පන අජ්ඣොහරතො විකාලෙ ආපත්ති. දන්තන්තරෙ ලග්ගස්ස

ආමිසස්ස රසො පවිසති, ආපත්තියෙව. සචෙ සුඛුමං ආමිසං හොති, රසො න පඤ්ඤායති, අබ්බොහාරිකපක්ඛං භජති.

උපකට්ඨෙ කාලෙ නිරුදකට්ඨානෙ භත්තං භුඤ්ජිත්වා කක්ඛාරෙත්වා ද්වෙ තයො ඛෙළපිණ්ඩෙ පාතෙත්වා උදකට්ඨානං ගන්ත්වා මුඛං වික්ඛාලෙතබ්බං. පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතසිඞ්ගිවෙරාදීනං අඞ්කුරා නික්ඛමන්ති, පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. ලොණෙ අසති සමුද්දොදකෙන ලොණකිච්චං කාතුං වට්ටති. පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතං ලොණොදකං ලොණං හොති, ලොණං වා උදකං හොති, රසො වා ඵාණිතං හොති, ඵාණිතං වා රසො හොති, මූලපටිග්ගහණමෙව වට්ටති. හිමකරකා උදකගතිකා එව. පරිහාරිකෙන කතකට්ඨිනා උදකං පසාදෙන්ති, තං අබ්බොහාරිකං, ආමිසෙන සද්ධිං වට්ටති. ආමිසගතිකෙහි කපිත්ථඵලාදීහි පසාදිතං පුරෙභත්තමෙව වට්ටති.

පොක්ඛරණීආදීසු උදකං බහලං හොති, වට්ටති. සචෙ පන මුඛෙ ච හත්ථෙ ච ලග්ගති, න වට්ටති, පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. ඛෙත්තෙසු කසිතට්ඨානෙ බහලං උදකං හොති, පටිග්ගහෙතබ්බං. සචෙ සන්දිත්වා කන්දරාදීනි පවිසිත්වා නදිං පූරෙති, වට්ටති. කකුධසොබ්භාදයො හොන්ති, රුක්ඛතො පතිතෙහි පුප්ඵෙහි සඤ්ඡන්නොදකා, සචෙ පුප්ඵරසො න පඤ්ඤායති, පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. පරිත්තං උදකං හොති, රසො පඤ්ඤායති, පටිග්ගහෙතබ්බං. පබ්බතකන්දරාදීසු කාළවණ්ණපණ්ණසඤ්ඡන්නඋදකෙපි එසෙව නයො.

පානීයඝටෙ සරෙණුකානි වා සවණ්ටඛීරානි වා පුප්ඵානි පක්ඛිත්තානි හොන්ති, පටිග්ගහෙතබ්බං. පුප්ඵානි වා පටිග්ගහෙත්වා පක්ඛිපිතබ්බානි. පාටලිචම්පකමල්ලිකා පක්ඛිත්තා හොන්ති, වාසමත්තං තිට්ඨති තං අබ්බොහාරිකං, දුතියදිවසෙපි ආමිසෙන සද්ධිං වට්ටති. භික්ඛුනා ඨපිතපුප්ඵවාසිතකපානීයතො සාමණෙරො පානීයං ගහෙත්වා පීතාවසෙසං තත්ථෙව ආකිරති, පටිග්ගහෙතබ්බං. පදුමසරාදීසු උදකං සන්ථරිත්වා ඨිතං පුප්ඵරෙණුං ඝටෙන වික්ඛම්භෙත්වා උදකං ගහෙතුං වට්ටති. කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතං දන්තකට්ඨං හොති, සචෙ තස්ස රසං පිවිතුකාමො, මූලපටිග්ගහණමෙව වට්ටති. අප්පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතං පටිග්ගහෙතබ්බං. අජානන්තස්ස රසෙ පවිට්ඨෙපි ආපත්තියෙව. අචිත්තකඤ්හි ඉදං සික්ඛාපදං.

මහාභූතෙසු කිං වට්ටති, කිං න වට්ටතීති? ඛීරං තාව වට්ටති, කප්පියමංසඛීරං වා අකප්පියමංසඛීරං වා හොතු, පිවන්තස්ස අනාපත්ති. අස්සු ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා මුත්තං කරීසං සෙම්හං දන්තමලං අක්ඛිගූථකො කණ්ණගූථකො සරීරෙ උට්ඨිතලොණන්ති ඉදං සබ්බං වට්ටති. යං පනෙත්ථ

ඨානතො චවිත්වා පත්තෙ වා හත්ථෙ වා පතති, තං පටිග්ගහෙතබ්බං. අඞ්ගලග්ගං පටිග්ගහිතකමෙව. උණ්හංපායාසං භුඤ්ජන්තස්ස සෙදො අඞ්ගුලිඅනුසාරෙන එකාබද්ධොව හුත්වා පායාසෙ සන්තිට්ඨති, පිණ්ඩාය වා චරන්තස්ස හත්ථතො පත්තස්ස මුඛවට්ටිංතො වා පත්තතලං ඔරොහති, එත්ථ පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. ඛාමමහාභූතෙසු ඉදං නාම න වට්ටතීති නත්ථි, දුප්ඛාපිතං පන න වට්ටති. සුප්ඛාපිතං මනුස්සට්ඨිම්පි චුණ්ණං කත්වා ලෙහෙ උපනෙතුං වට්ටති.

චත්තාරි මහාවිකටානි අසති කප්පියකාරකෙ සාමම්පි ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. එත්ථ ච දුබ්බචොපි අසමත්ථොපි කප්පියකාරකො අසන්තපක්ඛෙයෙව තිට්ඨති. ඡාරිකාය අසති සුක්ඛදාරුං ඛාපෙත්වා ඡාරිකා ගහෙතබ්බා. සුක්ඛදාරුම්හි අසති අල්ලදාරුං රුක්ඛතො ඡින්දිත්වාපි කාතුං වට්ටති. ඉදං පන චතුබ්බිධම්පි මහාවිකටං කාලොදිස්සං නාම සප්පදට්ඨක්ඛණෙයෙව වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කායතො ච කායචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දන්තපොනසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන භොජනවග්ගො චතුත්ථො.

5. අචෙලකවග්ගො

1. අචෙලකසික්ඛාපදවණ්ණනා

269. අචෙලකවග්ගස්ස 9 පඨමසික්ඛාපදෙ – **පරිවෙසනන්ති** පරිවිසනට්ඨානං. **පරිබ්බාජකසමාපන්නොති** පබ්බජ්ජං සමාපන්නො. **දෙති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** සමතිත්තිකං යාගුපත්තං එකපයොගෙන දෙති, එකං පාචිත්තියං. අවච්ඡින්දිත්වා අවච්ඡින්දිත්වා දෙති, පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං. එසෙව නයො පූවභත්තාදීසු. **තිත්ථියෙ අතිත්ථියසඤ්ඤීති** මාතා වා පිතා වා තිත්ථියෙසු පබ්බජති, තෙසං මාතාපිතුසඤ්ඤාය දෙන්තස්සාපි පාචිත්තියමෙව හොති. **දාපෙතීති** අනුපසම්පන්නෙන දාපෙති.

273. **උපනික්ඛිපිත්වා දෙතීති** තථාරූපෙ භාජනෙ ඨපෙත්වා තං භාජනං තෙසං සන්තිකෙ භූමියං නික්ඛිපිත්වා දෙති, තෙසං වා භාජනං නික්ඛිපාපෙත්වා තත්ථ දෙති, පත්තං ආධාරකෙ වා භූමියං වා ඨපෙත්වාපි ‘‘ඉතො ගණ්හථා’’ති වත්තුං වට්ටති. සචෙ තිත්ථියො වදති ‘‘මය්හං නාම ඉදං සන්තකං, ඉධ න

ආකිරථා''ති ආකිරිතබ්බං. තස්ස සන්තකත්තා සහත්ථා දානං නාම න හොති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

අචෙලකසික්ඛාපදං පඨමං.

2. උය්‍යොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා

274. දුතියසික්ඛාපදෙ – **පටික්කමනෙපීති** ආසනසාලායම්පි. **භත්තවිස්සග්ගන්ති** භත්තකිච්චං. **න සම්භාවෙසීති** න පාපුණි.

276. **අනාචාරන්ති** වුත්තාවසෙසං කායවචීද්වාරවීතික්කමං. **දස්සනූපචාරං වා සවනූපචාරං වා විජහන්තස්සාති** එත්ථ යදි ඨිතො වා නිසින්නො වා උය්‍යොජෙති; යො උය්‍යොජිතො, සො විජහති, තස්ස ච ආපත්ති නාම නත්ථි. තස්මිං පන විජහන්තෙපි අත්ථතො ඉතරෙන විජහිතමෙව හොති. තස්මා යො උය්‍යොජෙති, තස්සෙවායං ආපත්ති. තත්ථ සචෙ උපචාරබ්භන්තරෙ එකො පාදො හොති, දුක්කටං. සීමාතික්කමෙ පාචිත්තියං. එත්ථ ච දස්සනූපචාරස්ස අබ්භොකාසෙ ද්වාදසහත්ථප්පමාණං, තථා සවනූපචාරස්ස. සචෙ පන අන්තරා කුට්ටද්වාරපාකාරාදයො හොන්ති, තෙහි අන්තරිතභාවො දස්සනූපචාරාතික්කමො, තස්ස වසෙන ආපත්ති වෙදිතබ්බා. **න අඤ්ඤො කොචි පච්චයො හොතීති** ඨපෙත්වා වුත්තප්පකාරමනාචාරං අඤ්ඤං කිඤ්චි කාරණං න හොති.

277. **කලිසාසනං ආරොපෙතීති "කලී"**ති කොධො; තස්ස සාසනං ආරොපෙති; කොධස්ස ආණං ආරොපෙති; කොධවසෙන ඨානනිසජ්ජාදීසු දොසං දස්සෙත්වා "පස්සථ භො ඉමස්ස ඨානං, නිසජ්ජං ආලොකිතං විලොකිතං ඛාණුකො විය තිට්ඨති, සුනඛො විය නිසීදති, මක්කටො විය ඉතො චිතො ච විලොකෙතී''ති එවං අමනාපවචනං වදති ''අප්පෙව නාම ඉමිනාපි උබ්බාළ්හො පක්කමෙය්‍යා''ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

උය්‍යොජනසික්ඛාපදං දුතියං.

3. සභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා

279. තතියසික්ඛාපදෙ – **සයනිඝරෙ**ති සයනියඝරෙ. **යතො අයාසස්ස භික්ඛා දින්නා**ති යස්මා භික්ඛා දින්නා, යං ආගතෙන ලද්ධබ්බං තං වො ලද්ධං; ගච්ඡථාති අධිප්පායො. **පරියුට්ඨිතො**ති රාගපරියුට්ඨිතො; මෙථුනාධිප්පායොති අත්ථො.

280. සහ උභොහි ජනෙහීති සභොජනං; තස්මිං **සභොජනෙ**. අථ වා **සභොජනෙ**ති සභොගෙ. රාගපරියුට්ඨිතස්ස හි පුරිසස්ස ඉත්ථී භොගො ඉත්ථියා ච පුරිසො. තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ – ''ඉත්ථී චෙව හොති පුරිසො චා''තිආදි වුත්තං. **මහල්ලකෙ ඝරෙ**ති මහල්ලකෙ සයනිඝරෙ. **පිට්ඨසඞ්ඝාටස්ස හත්ථපාසං විජහිත්වා**ති තස්ස සයනිඝරෙ ගබ්භස්ස යො පිට්ඨසඞ්ඝාටො, තස්ස හත්ථපාසං විජහිත්වා; අන්තොසයනස්ස ආසන්නෙ ඨානෙ නිසීදතීති අත්ථො. ඊදිසඤ්ච සයනිඝරං මහාචතුස්සාලාදීසු හොති. **පිට්ඨිවංසං අතික්කමිත්වා**ති ඉමිනා මජ්ඣාතික්කමං දස්සෙති. තස්මා යථා වා තථා වා කතස්ස ඛුද්දකස්ස සයනිඝරස්ස මජ්ඣාතික්කමෙ ආපත්ති වෙදිතබ්බා. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනන්ති.

සභොජනසික්ඛාපදං තතියං.

284. චතුත්ථපඤ්චමසික්ඛාපදෙසු යං වත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං අනියතද්වයෙ වුත්තනයමෙව. යථා ච සභොජනසික්ඛාපදං, එවමෙතානිපි පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානානෙවාති.

රහොපටිච්ඡන්නසික්ඛාපදං චතුත්ථං, රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. චාරිත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා

294. ඡට්ඨසික්ඛාපදෙ – **දෙථාවුසො භත්ත**න්ති එත්ථ තං කිර භත්තං අභිහටං අහොසි, තස්මා එවමාහංසු. අනභිහටෙ පන එවං වත්තුං න ලබ්භති, පයුත්තවාචා හොති.

295. **තෙන හි භික්ඛවෙ පටිග්ගහෙත්වා නික්ඛිපථා**ති ඉදං පන භගවා කුලස්ස සද්ධානුරක්ඛණත්ථාය ආහ. යදි ''භාජෙත්වා ඛාදථා''ති වදෙය්‍ය, මනුස්සානං පසාදඤ්ඤථත්තං සියා. **උස්සාරියිත්ථා**ති පටිහරියිත්ථ; ඝරංයෙව නං ගහෙත්වා අගමංසූති වුත්තං හොති.

298. **සන්තං භික්ඛුන්ති** එත්ථ කිත්තාවතා සන්තො හොති, කිත්තාවතා අසන්තොති? අන්තොවිහාරෙ යත්ථ ඨිතස්ස කුලානි පයිරුපාසනචිත්තං උප්පන්නං, තතො පට්ඨාය යං පස්සෙ වා අභිමුඛෙ වා පස්සති, යස්ස සක්කා හොති පකතිවචනෙන ආරොචෙතුං, අයං සන්තො නාම. ඉතො චිතො ච පරියෙසිත්වා ආරොචනකිච්චං නාම නත්ථි. යො හි එවං පරියෙසිතබ්බො, සො අසන්තොයෙව. අපිච අන්තොඋපචාරසීමාය භික්ඛුං දිස්වා ආපුච්ඡිස්සාමීති ගන්ත්වා තත්ථ යං පස්සති, සො ආපුච්ඡිතබ්බො. නො චෙ පස්සති, අසන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා පවිට්ඨො නාම හොති.

302. **අන්තරාරාමන්ති** අන්තොගාමෙ විහාරො හොති, තං ගච්ඡති. **භත්තියඝරන්ති** නිමන්තිතඝරං වා සලාකභත්තාදිදායකානං වා ඝරං. **ආපදාසූති** ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙසු සති ගන්තුං වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කථිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චාරිත්තසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. මහානාමසික්ඛාපදවණ්ණනා

303. සත්තමසික්ඛාපදෙ – **මහානාමො** නාම භගවතො චූළපිතුපුත්තො මාසමත්තෙන මහල්ලකතරො ද්වීසු ඵලෙසු පතිට්ඨිතො අරියසාවකො. **භෙසජ්ජං උස්සන්නං හොතීති** වජතො ආහරිත්වා ඨපිතසප්පි බහු හොති.

306. **සාදිතබ්බාති** තස්මිං සමයෙ රොගො නත්ථීති න පටික්ඛිපිතබ්බා; රොගෙ සති විඤ්ඤාපෙස්සාමීති අධිවාසෙතබ්බා. **එත්තකෙහි භෙසජ්ජෙහි පවාරෙමීති** නාමවසෙන සප්පිතෙලාදීසු ද්වීහි තීහි වා පරිමාණවසෙන පත්ථෙන නාළියා ආළ්හකෙනාති වා.**අඤ්ඤං භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙතීති** සප්පිනා පවාරිතො තෙලං විඤ්ඤාපෙති, ආළ්හකෙන පවාරිතො දොණං. **න භෙසජ්ජෙන කරණීයෙනාති** මිස්සකභත්තෙනපි චෙ යාපෙතුං සක්කොති, න භෙසජ්ජකරණීයං නාම හොති.

310. **පවාරිතානන්ති** යෙ අත්තනො පුග්ගලිකාය පවාරණාය පවාරිතා; තෙසං පවාරිතානුරූපෙන විඤ්ඤත්තියා අනාපත්ති. සඞ්ඝවසෙන පවාරිතෙසු පන පමාණං සල්ලක්ඛෙතබ්බමෙවාති. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

මහානාමසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. උය්‍යුත්තසෙනාසික්ඛාපදවණ්ණනා

311. අට්ඨමෙ – **අබ්භුය්‍යාතොති** අභිඋය්‍යාතො; පරසෙනං අභිමුඛො ගමිස්සාමීති නගරතො නිග්ගතොති අත්ථො. **උය්‍යුත්තන්ති** කතඋය්‍යොගං; ගාමතො නික්ඛන්තන්ති අත්ථො.

314. **ද්වාදසපුරිසො හත්ථීති** චත්තාරො ආරොහකා එකෙකපාදරක්ඛකා ද්වෙ ද්වෙති එවං ද්වාදසපුරිසො හොති. **තිපුරිසො අස්සොති** එකො ආරොහකො ද්වෙ පාදරක්ඛකාති එවං තිපුරිසො හොති. **චතුපුරිසො රථොති** එකො සාරථි එකො යොධො ද්වෙ ආණිරක්ඛකාති එවං චතුපුරිසො හොති. **චත්තාරො පුරිසා සරහත්ථාති** ආවුධහත්ථා චත්තාරො පුරිසාති අයං පච්ඡිමකොටියා චතුරඞ්ගසමන්නාගතා සෙනා නාම. ඊදිසං සෙනං දස්සනාය ගච්ඡතො පදෙ පදෙ දුක්කටං. **දස්සනූපචාරං විජහිත්වාති** කෙනචි අන්තරිතා වා නින්නං ඔරුළ්හා වා න දිස්සති; ඉධ ඨත්වා න සක්කා දට්ඨුන්ති අඤ්ඤං ඨානං ගන්ත්වා පස්සතො පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියන්ති අත්ථො.

315. **එකමෙකන්ති** හත්ථිආදීසු චතූසු අඞ්ගෙසු එකමෙකං; අන්තමසො එකපුරිසාරුළ්හකහත්ථිම්පි එකම්පි සරහත්ථං පුරිසං. **අනුය්‍යුත්තා** නාම රාජා උය්‍යානං වා නදිං වා ගච්ඡති; එවං අනුය්‍යුත්තා හොති.

316. **ආපදාසූති** ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙසු සති එත්ථ ගතො මුඤ්චිස්සාමීති ගච්ඡතො අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

උය්‍යුත්තසෙනාසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. සෙනාවාසසික්ඛාපදවණ්ණනා

319. නවමෙ – **අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ සෙනාය වසතීති** තිට්ඨතු වා නිසීදතු වා සයතු වා සචෙපි ආකාසෙ ඉද්ධියා කඤ්චි ඉරියාපථං කප්පෙති, පාචිත්තියමෙව. **සෙනා වා පටිසෙනාය රුද්ධා හොතීති** යථා සඤ්චාරො ඡිජ්ජති; එවං රුද්ධා හොති. **පලිබුද්ධොති** වෙරිකෙන වා ඉස්සරෙන වා රුද්ධො. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සෙනාවාසසික්ඛාපදං නවමං.

10. උය්‍යොධිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

322. දසමෙ – උග්ගන්ත්වා උග්ගන්ත්වා එත්ථ යුජ්ඣන්තීති **උය්‍යොධිකං;** සම්පහාරට්ඨානස්සෙතං අධිවචනං. බලස්ස අග්ගං ජානන්ති එත්ථාති **බලග්ගං;** බලගණනට්ඨානන්ති අත්ථො. සෙනාය වියූහං **සෙනාබ්‍යූහං;** සෙනානිවෙසස්සෙතං අධිවචනං. **තයො හත්ථී පච්ඡිමං හත්ථානීකන්ති** යො පුබ්බෙ වුත්තො ද්වාදසපුරිසො හත්ථීති තෙන හත්ථිනා තයො හත්ථී. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. සෙසං උය්‍යුත්තසෙනාසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

උය්‍යොධිකසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන අචෙලකවග්ගො පඤ්චමො.

6. සුරාපානවග්ගො

1. සුරාපානසික්ඛාපදවණ්ණනා

326. සුරාපානවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **භද්දවතිකාති** එකො ගාමො, සො භද්දිකාය වතියා සමන්නාගතත්තා එතං නාම ලභි. **පථාවිනොති** අද්ධිකා. **තෙජසා තෙජන්ති** අත්තනො තෙජසා ආනුභාවෙන නාගස්ස තෙජං. **කාපොතිකාති** කපොතපාදසමවණ්ණරත්තොභාසා. **පසන්නාති** සුරාමණ්ඩස්සෙතං අධිවචනං. **අනනුච්ඡවියං භික්ඛවෙ සාගතස්සාති** පඤ්චාභිඤ්ඤස්ස සතො මජ්ජපානං නාම න අනුච්ඡවියන්ති වුත්තං හොති.

328. **පුප්ඵාසවො** නාම මධුකපුප්ඵාදීනං රසෙන කතො. **ඵලාසවො** නාම මුද්දිකඵලාදීනි මද්දිත්වා තෙසං රසෙන කතො. **මධ්වාසවො** නාම මුද්දිකානං ජාතිරසෙන කතො; මක්ඛිකමධුනාපි කරියතීති වදන්ති. **ගුළාසවො** නාම උච්ඡුරසාදීහි කරියති. **සුරා** නාම පිට්ඨකිණ්ණපක්ඛිත්තා; නාළිකෙරාදීනම්පි රසෙන කතා සුරාත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, තස්සායෙව කිණ්ණපක්ඛිත්තාය මණ්ඩෙ ගහිතෙ මෙරයොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතීති වදන්ති. **අන්තමසො කුසග්ගෙනපි පිවතීති** එතං සුරං වා මෙරයං වා බීජතො පට්ඨාය කුසග්ගෙන පිවතොපි පාචිත්තියන්ති අත්ථො. එකෙන පන පයොගෙන බහුම්පි පිවන්තස්ස එකා ආපත්ති. විච්ඡින්දිත්වා විච්ඡින්දිත්වා පිවතො පයොගගණනාය ආපත්තියො.

329. **අමජ්ජඤ්ච හොති මජ්ජවණ්ණං මජ්ජගන්ධං මජ්ජරසන්ති** ලොණසොවීරකං වා සුත්තං වා හොති. **සූපසම්පාකෙති** වාසගාහාපනත්ථං ඊසකං මජ්ජං පක්ඛිපිත්වා සූපං පචන්ති, තස්මිං අනාපත්ති. **මංසසම්පාකෙපි** එසෙව නයො. තෙලං පන වාතභෙසජ්ජත්ථං මජ්ජෙන සද්ධිං පචන්ති, තස්මිම්පි

අනතික්ඛිත්තමජ්ජෙයෙව අනාපත්ති, යං පන අතික්ඛිත්තමජ්ජං හොති, එත්ථ මජ්ජස්ස වණ්ණගන්ධරසා පඤ්ඤායන්ති, තස්මිං ආපත්තියෙව. **අමජ්ජං අරිට්ඨන්ති** යො අරිට්ඨො මජ්ජං න හොති, තස්මිං අනාපත්ති. ආමලකාදීනංයෙව කිර රසෙන අරිට්ඨං කරොන්ති, සො මජ්ජවණ්ණගන්ධරසොයෙව හොති, න ච මජ්ජං; තං සන්ධායෙතං වුත්තං. යො පන සම්භාරපක්ඛිත්තො, සො මජ්ජං හොති, බීජතො පට්ඨාය න වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති. වත්ථුඅජානනතාය චෙත්ථ අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා, අකුසලෙනෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතාති.

සුරාපානසික්ඛාපදං පඨමං.

2. අඞ්ගුලිපතොදකසික්ඛාපදවණ්ණනා

330. දුතියෙ – **අඞ්ගුලිපතොදකෙනාති** අඞ්ගුලීහි උපකච්ඡකාදිඝට්ටනං වුච්චති. **උත්තසන්තොති** අතිහාසෙන කිලමන්තො. **අනස්සාසකොති** උපච්ඡින්නඅස්සාසපස්සාසසඤ්චාරො හුත්වා. **අනුපසම්පන්නං කායෙන කායන්ති** එත්ථ භික්ඛුනීපි අනුපසම්පන්නට්ඨානෙ ඨිතා, තම්පි ඛිඩ්ඩාධිප්පායෙන ඵුසන්තස්ස දුක්කටං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනන්ති.

අඞ්ගුලිපතොදකසික්ඛාපදං දුතියං.

3. හසධම්මසික්ඛාපදවණ්ණනා

335. තතියෙ – **අප්පකතඤ්ඤුනොති** යං භගවතා පකතං පඤ්ඤත්තං, තං න ජානන්තීති අත්ථො.

336. **උදකෙ හසධම්මෙති** උදකකීළිකා වුච්චති. **උපරිගොප්ඵකෙති** ගොප්ඵකානං උපරිභාගප්පමාණෙ. **හසාධිප්පායොති** කීළාධිප්පායො. **නිමුජ්ජති වාතිආදීසු** නිමුජ්ජනත්ථාය ඔරොහන්තස්ස පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. නිමුජ්ජනුම්මුජ්ජනෙසු පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං. නිමුජ්ජිත්වා අන්තොඋදකෙයෙව ගච්ඡන්තස්ස හත්ථවාරපදවාරෙසු සබ්බත්ථ පාචිත්තියං. **පලවතීති** තරති. හත්ථෙහි තරන්තස්ස හත්ථවාරෙ හත්ථවාරෙ පාචිත්තියං. පාදෙසුපි එසෙව නයො. යෙන යෙන අඞ්ගෙන තරති, තස්ස තස්ස පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං. තීරතො වා රුක්ඛතො වා උදකෙ පතති, පාචිත්තියමෙව.

නාවාය කීළතීති ඵියාරිත්තාදීහි නාවං පාජෙන්තො වා තීරෙ උස්සාරෙන්තො වා නාවාය කීළති, දුක්කටං.

හත්ථෙන වාතිආදීසුපි පයොගෙ පයොගෙ දුක්කටං. කෙචි හත්ථෙන උදකෙ ඛිත්තාය කථලාය පතනුප්පතනවාරෙසු දුක්කටං වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. තත්ථ හි එකපයොගත්තා එකමෙව දුක්කටං, අපිච උපරිගොප්ඵකෙ වුත්තානි උම්මුජ්ජනාදීනි ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙන යෙන කෙනචි ආකාරෙන උදකං ඔතරිත්වා වා අනොතරිත්වා වා යත්ථ කත්ථචි ඨිතං උදකං අන්තමසො බින්දුං ගහෙත්වා ඛිපනකීළායපි කීළන්තස්ස දුක්කටමෙව, අත්ථජොතකං පන අක්ඛරං ලිඛිතුං වට්ටති, අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

හසධම්මසික්ඛාපදං තතියං.

4. අනාදරියසික්ඛාපදවණ්ණනා

342. චතුත්ථෙ – **කථායං නස්සෙය්‍යාති** කථං අයං ධම්මො තන්ති පවෙණී නස්සෙය්‍ය. **තං වා න සික්ඛිතුකාමොති** යෙන පඤ්ඤත්තෙන වුච්චති, තං පඤ්ඤත්තං න සික්ඛිතුකාමො. **අපඤ්ඤත්තෙනාති** සුත්තෙ වා අභිධම්මෙ වා ආගතෙන.

344. **එවං අම්හාකං ආචරියානං උග්ගහොති** එත්ථ ගාරය්හො ආචරියුග්ගහො න ගහෙතබ්බො; පවෙණියා ආගතො ආචරියුග්ගහොව ගහෙතබ්බො. කුරුන්දියං පන ‘‘ලොකවජ්ජෙ ආචරියුග්ගහො න වට්ටති, පණ්ණත්තිවජ්ජෙ පන වට්ටතී’’ති වුත්තං. මහාපච්චරියං ‘‘සුත්තං සුත්තානුලොමඤ්ච උග්ගහිතකානංයෙව ආචරියානං උග්ගහො පමාණං, අජානන්තානං කථා අප්පමාණන්ති වුත්තං. තං සබ්බං පවෙණියා ආගතෙසමොධානං ගච්ඡති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

තිසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අනාදරියසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. භිංසාපනසික්ඛාපදවණ්ණනා

345. පඤ්චමෙ – රූපූපහාරාදයො මනුස්සවිග්ගහෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි අනාදරියසදිසානෙවාති.

භිංසාපනසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. ජොතිසික්ඛාපදවණ්ණනා

350. ඡට්ඨෙ – **භග්ගාති** ජනපදස්ස නාමං. **සංසුමාරගිරන්ති** නගරස්ස. **භෙසකළාවනන්ති** තන්නිස්සිතවනස්ස. තං පන මිගානං ඵාසුවිහාරත්ථාය දින්නත්තා **මිගදායොති** වුච්චති. **සමාදහිත්වාති** ජාලෙත්වා. **පරිපාතෙසීති** අනුබන්ධි.

352. **පදීපෙපීති** පදීපුජ්ජලනෙපි. **ජොතිකෙපීති** පත්තපචනසෙදකම්මාදීසු ජොතිකරණෙ. **තථාරූපපච්චයාති** පදීපාදිපච්චයා.

354-5. **සයං සමාදහතීති** එත්ථ ජොතිං සමාදහිතුකාමතාය අරණිසණ්ඨපනතො පට්ඨාය යාව ජාලා න උට්ඨහති, තාව සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං. **පටිලාතං උක්ඛිපතීති** දය්හමානං අලාතං පතිතං උක්ඛිපති, පුන යථාඨානෙ ඨපෙතීති අත්ථො. එවං අවිජ්ඣාතං උක්ඛිපිත්වා පක්ඛිපන්තස්සෙව දුක්කටං, විජ්ඣාතං පුන ජාලාපෙන්තස්ස පාචිත්තියමෙව.

356. **තථාරූපපච්චයාති** ඨපෙත්වා පදීපාදීනි අඤ්ඤෙනපි තථාරූපෙන පච්චයෙන සමාදහන්තස්ස අනාපත්ති. **ආපදාසූති** දුට්ඨවාළමිගඅමනුස්සෙහි උපද්දවො හොති, තත්ථ සමාදහන්තස්සාපි අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති. ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ජොතිසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. නහානසික්ඛාපදවණ්ණනා

364. සත්තමෙ – **චුණ්ණෙන වා මත්තිකාය වාති** එත්ථ චුණ්ණමත්තිකානං අභිසඞ්ඛරණකාලතො පට්ඨාය සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං.

366. **පාරං ගච්ඡන්තො න්හායතීති** එත්ථ සුක්ඛාය නදියා වාලිකං උක්කිරිත්වා කතආවාටකෙසුපි න්හායිතුං වට්ටති. **ආපදාසූති** භමරාදීහි අනුබද්ධස්ස උදකෙ නිමුජ්ජිතුං වට්ටතීති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

නහානසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. දුබ්බණ්ණකරණසික්ඛාපදවණ්ණනා

368-9. අට්ඨමෙ – **නවං පන භික්ඛුනා චීවරලාභෙනාති** එත්ථ අලභීති ලභො; ලභොයෙව ලාභො. කිං අලභි? චීවරං. කීදිසං? නවං. ඉති ‘‘නවචීවරලාභෙනා’’ති වත්තබ්බෙ අනුනාසිකලොපං අකත්වා ‘‘නවචීවරලාභෙනා’’ති වුත්තං; පටිලද්ධනවචීවරෙනාති අත්ථො. මජ්ඣෙ ඨිතපදද්වයෙ **පනාති** නිපාතො. **භික්ඛුනාති** යෙන ලද්ධං තස්ස නිදස්සනං. පදභාජනෙ පන බ්‍යඤ්ජනං අනාදියිත්වා යං ලද්ධං තං දස්සෙතුං ‘‘චීවරං නාම ඡන්නං චීවරාන’’න්තිආදි වුත්තං. **චීවරන්ති** එත්ථ යං නිවාසෙතුං වා පාරුපිතුං වා සක්කා හොති, තදෙව වෙදිතබ්බං. තෙනෙව ‘‘විකප්පනුපගපච්ඡිම’’න්ති න වුත්තං. **කංසනීලන්ති** චම්මකාරනීලං. මහාපච්චරියං පන ‘‘අයොමලං ලොහමලං එතං කංසනීලං නාමා’’ති වුත්තං. **පලාසනීලන්ති** යො කොචි නීලවණ්ණො පණ්ණරසො. **දුබ්බණ්ණකරණං ආදාතබ්බන්ති** එතං කප්පබින්දුං සන්ධාය වුත්තං; න නීලාදීහි සකලචීවරස්ස දුබ්බණ්ණකරණං. තඤ්ච පන කප්පං ආදියන්තෙන චීවරං රජිත්වා චතූසු වා කොණෙසු තීසු වා ද්වීසු වා එකස්මිං වා කොණෙ මොරස්ස අක්ඛිමණ්ඩලමත්තං වා මඞ්කුලපිට්ඨිමත්තං වා ආදාතබ්බං. මහාපච්චරියං ‘‘පත්තෙ වා ගණ්ඨියං වා න වට්ටතී’’ති වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන ‘‘වට්ටතියෙවා’’ති වුත්තං. පාළිකප්පකණ්ණිකකප්පාදයො පන සබ්බත්ථ පටිසිද්ධා, තස්මා ඨපෙත්වා එකං වට්ටබින්දුං අඤ්ඤෙන කෙනචිපි විකාරෙන කප්පො න කාතබ්බො.

371. **අග්ගළෙතිආදීසු** එතානි අග්ගළාදීනි කප්පකතචීවරෙ පච්ඡා ආරොපෙත්වා කප්පකරණකිච්චං නත්ථි. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං; කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුබ්බණ්ණකරණසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. විකප්පනසික්ඛාපදවණ්ණනා

374. නවමෙ – **තස්ස වා අදින්නන්ති** චීවරසාමිකස්ස ‘‘පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී’’ති එවං වත්වා අදින්නං. **තස්ස වා අවිස්සසන්තොති** යෙන විනයකම්මං කතං, තස්ස අවිස්සාසෙන වා. තෙන පන දින්නං වා තස්ස විස්සාසෙන වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ තිංසකවණ්ණනායං වුත්තනයත්තා උත්තානමෙවාති. කථිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

විකප්පනසික්ඛාපදං නවමං.

10. චීවරාපනිධානසික්ඛාපදවණ්ණනා

377-81. දසමෙ – **අපනිධෙන්තීති** අපනෙත්වා නිධෙන්ති. **හසාපෙක්ඛොති** හසාධිප්පායො. **අඤ්ඤං පරික්ඛාරන්ති** පාළියා අනාගතං පත්තත්ථවිකාදිං. **ධම්මිං කථං කත්වාති** ''සමණෙන නාම අනිහිතපරික්ඛාරෙන භවිතුං න වට්ටතී''ති එවං ධම්මකථං කථෙත්වා දස්සාමීති නික්ඛිපතො අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චීවරාපනිධානසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන සුරාපානවග්ගො ඡට්ඨො.

7. සප්පාණකවග්ගො

1. සඤ්චිච්චපාණසික්ඛාපදවණ්ණනා

382. සප්පාණකවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **ඉස්සාසො හොතීති** ගිහිකාලෙ ධනුග්ගහාචරියො හොති. **ජීවිතා වොරොපිතාති** ජීවිතා වියොජිතා.

සික්ඛාපදෙපි **වොරොපෙය්‍යාති** වියොජෙය්‍ය. යස්මා පන වොහාරමත්තමෙවෙතං; න හෙත්ථ කිඤ්චි වියොජිතෙ සීසාලඞ්කාරෙ සීසං විය ජීවිතා වොරොපිතෙ පාණෙපි ජීවිතං නාම විසුං තිට්ඨති, අඤ්ඤදත්ථු අන්තරධානමෙව ගච්ඡති, තස්මා තමත්ථං දස්සෙතුං පදභාජනෙ ''ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡින්දතී''තිආදි වුත්තං. ඉමස්මිඤ්ච සික්ඛාපදෙ තිරච්ඡානගතොයෙව ''පාණො''ති වෙදිතබ්බො. තං බුද්දකම්පි මහන්තම්පි මාරෙන්තස්ස ආපත්තිනානාකරණං නත්ථි. මහන්තෙ පන උපක්කමමහන්තත්තා අකුසලමහත්තං හොති. **පාණෙ පාණසඤ්ඤීති** අන්තමසො මඤ්චපීඨං සොධෙන්තො මඞ්ගුලබීජකෙපි පාණසඤ්ඤී නික්කාරුණිකතාය තං භින්දන්තො අපනෙති, පාචිත්තියං. තස්මා එවරූපෙසු ඨානෙසු කාරුඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වා අප්පමත්තෙන වත්තං කාතබ්බං. සෙසං මනුස්සවිග්ගහෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

සඤ්චිච්චපාණසික්ඛාපදං පඨමං.

2. සප්පාණකසික්ඛාපදවණ්ණනා

387. දුතියෙ – **සප්පාණකන්ති** යෙ පාණකා පරිභොගෙන මරන්ති, තෙහි පාණකෙහි සප්පාණකං, තාදිසඤ්හි ජානං පරිභුඤ්ජතො පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං. පත්තපූරම්පි අවිච්ඡින්දිත්වා එකපයොගෙන පිවතො එකා ආපත්ති. තාදිසෙන උදකෙන සාමිසං පත්තං ආවිඤ්ඡිත්වා ධොවතොපි තාදිසෙ උදකෙ උණ්හයාගුපත්තං නිබ්බාපයතොපි තං උදකං හත්ථෙන වා උළුඞ්කෙන වා

ගහෙත්වා න්හායතොපි පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං. උදකසොණ්ඩිං වා පොක්ඛරණිං වා පවිසිත්වා බහිනික්ඛමනත්ථාය වීචිං උට්ඨාපයතොපි. සොණ්ඩිං වා පොක්ඛරණිං වා සොධෙන්තෙහි තතො ගහිතඋදකං උදකෙයෙව ආසිඤ්චිතබ්බං. සමීපම්හි උදකෙ අසති කප්පියඋදකස්ස අට්ඨ වා දස වා ඝටෙ උදකසණ්ඨානකප්පදෙසෙ ආසිඤ්චිත්වා තත්ථ ආසිඤ්චිතබ්බං. ''පවට්ටිත්වා උදකෙ පතිස්සතී''ති උණ්හපාසාණෙ උදකං නාසිඤ්චිතබ්බං. කප්පියඋදකෙන පන පාසාණං නිබ්බාපෙත්වා ආසිඤ්චිතුං වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං,

වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති. එත්ථ ච පටඞ්ගපාණකානං පතනං ඤත්වාපි සුද්ධචිත්තතාය දීපජාලනෙ විය සප්පාණකභාවං ඤත්වාපි උදකසඤ්ඤාය පරිභුඤ්ජිතබ්බතො පණ්ණත්තිවජ්ජතා වෙදිතබ්බාති.

සප්පාණකසික්ඛාපදං දුතියං.

3. උක්කොටනසික්ඛාපදවණ්ණනා

392. තතියසික්ඛාපදෙ – **උක්කොටෙන්තීති** තස්ස තස්ස භික්ඛුනො සන්තිකං ගන්ත්වා ''අකතං කම්ම''න්තිආදීනි වදන්තා උච්චාලෙන්ති; යථාපතිට්ඨිතභාවෙන පතිට්ඨාතුං න දෙන්ති.

393. **යථාධම්මන්ති** යො යස්ස අධිකරණස්ස වූපසමනාය ධම්මො වුත්තො, තෙනෙව ධම්මෙනාති අත්ථො. **නිහතාධිකරණන්ති** නිහතං අධිකරණං; සත්ථාරා වුත්තධම්මෙනෙව වූපසමිතං අධිකරණන්ති අත්ථො.

395. **ධම්මකම්මෙ ධම්මකම්මසඤ්ඤීති** යෙන කම්මෙන තං අධිකරණං වූපසමිතං, තඤ්චෙ ධම්මකම්මං හොති, තස්මිං ධම්මකම්මෙ අයම්පි ධම්මකම්මසඤ්ඤී හුත්වා යදි උක්කොටෙති, පාචිත්තියං ආපජ්ජතීති අත්ථො. එතෙන නයෙන සෙසපදානිපි වෙදිතබ්බානි. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන ''ඉමෙසං චතුන්නං අධිකරණානං කති උක්කොටනා''තිආදිනා නයෙන පරිවාරෙ වුත්තො. අට්ඨකථාසු තං සබ්බං ආහරිත්වා තස්සෙවත්ථො වණ්ණිතො. මයං පන තං තත්ථෙව වණ්ණයිස්සාම. ඉධ ආහරිත්වා වණ්ණියමානෙ හි සුට්ඨුතරං සම්මොහො භවෙය්‍යාති න වණ්ණයිම්හ. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

උක්කොටනසික්ඛාපදං තතියං.

4. දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදවණ්ණනා

399. චතුත්ථෙ – **දුට්ඨුල්ලා නාම ආපත්තීති** එත්ථ චත්තාරි පාරාජිකානි අත්ථුද්ධාරවසෙන දස්සිතානි, සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති පන අධිප්පෙතා, තං ඡාදෙන්තස්ස පාචිත්තියං. **ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙති** ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තෙ. සචෙපි ධුරං නික්ඛිපිත්වා පච්ඡා ආරොචෙති, න රක්ඛති; ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙයෙව පාචිත්තියන්ති වුත්තං හොති. සචෙ පන එවං ධුරං නික්ඛිපිත්වා පටිච්ඡාදනත්ථමෙව අඤ්ඤස්ස ආරොචෙති, සොපි අඤ්ඤස්සාති එතෙනුපායෙන සමණසතම්පි සමණසහස්සම්පි ආපත්තිං ආපජ්ජතියෙව තාව, යාව කොටි න ඡිජ්ජති. කදා පන කොටි ඡිජ්ජතීති? මහාසුමත්ථෙරො තාව වදති – ''ආපත්තිං ආපන්නො එකස්ස ආරොචෙති, සො පටිනිවත්තිත්වා තස්සෙව ආරොචෙති; එවං කොටි ඡිජ්ජතී''ති. මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – ''අයඤ්හි වත්ථුපුග්ගලොයෙව. ආපත්තිං ආපන්නො පන එකස්ස භික්ඛුනො ආරොචෙති, අයං අඤ්ඤස්ස ආරොචෙති, සො පටිනිවත්තිත්වා යෙනස්ස ආරොචිතං, තස්සෙව ආරොචෙති; එවං තතියෙන පුග්ගලෙන දුතියස්ස ආරොචිතෙ කොටි ඡින්නා හොතී''ති.

400. **අදුට්ඨුල්ලං ආපත්තින්ති** අවසෙසෙ පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධෙ. **අනුපසම්පන්නස්ස දුට්ඨුල්ලං වා අදුට්ඨුල්ලං වා අජ්ඣාචාරන්ති** එත්ථ අනුපසම්පන්නස්ස සුක්කවිස්සට්ඨි ච කායසංසග්ගො චාති අයං දුට්ඨුල්ලඅජ්ඣාචාරො නාම. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති. ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදවණ්ණනා

402. පඤ්චමසික්ඛාපදෙ – **අඞ්ගුලියො දුක්ඛා භවිස්සන්තීති** අක්ඛරානි ලිඛන්තස්ස අඞ්ගුලියො දුක්ඛා භවිස්සන්තීති චින්තෙසුං. **උරස්ස දුක්ඛොති** ගණනං සික්ඛන්තෙන බහුං චින්තෙතබ්බං හොති, තෙනස්ස උරො දුක්ඛො භවිස්සතීති මඤ්ඤිංසු. **අක්ඛීනි දුක්ඛා භවිස්සන්තීති** රූපසුත්තං සික්ඛන්තෙන කහාපණා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා පස්සිතබ්බා හොන්ති, තෙනස්ස අක්ඛීනි දුක්ඛානි භවිස්සන්තීති මඤ්ඤිංසු. ඩංසාදීසු **ඩංසාති** පිඞ්ගලමක්ඛිකායො. **දුක්ඛානන්ති** දුක්ඛමානං. **තිබ්බානන්ති** බහලානං. **ඛරානන්ති** තිඛිණානං. **කටුකානන්ති** ඵරුසානං; අමනාපතාය වා කටුකරසසදිසානං. **අසාතානන්ති** අමධුරානං. **පාණහරානන්ති** ජීවිතහරානං.

404. **සීමං සම්මන්නතීති** නවං සීමං බන්ධති. කුරුන්දියං පන උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡින්දනෙපි දුක්කටං වුත්තං. **පරිපුණ්ණවීසතිවස්සොති** පටිසන්ධිග්ගහණතො පට්ඨාය පරිපුණ්ණවීසතිවස්සො; ගබ්භවීසොපි හි පරිපුණ්ණවීසතිවස්සොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. යථාහ –

> ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා කුමාරකස්සපො ගබ්භවීසො උපසම්පන්නො හොති. අථ ඛො ආයස්මතො කුමාරකස්සපස්ස එතදහොසි – ‘භගවතා පඤ්ඤත්තං, න ඌනවීසතිවස්සො පුග්ගලො උපසම්පාදෙතබ්බොති. අහඤ්චම්හි ගබ්භවීසො උපසම්පන්නො. උපසම්පන්නො නුඛොම්හි, නනු ඛො උපසම්පන්නො’ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. යං භික්ඛවෙ මාතුකුච්ඡිම්හි පඨමං චිත්තං උප්පන්නං, පඨමං විඤ්ඤාණං පාතුභූතං තදුපාදාය සාවස්ස ජාති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගබ්භවීසං උපසම්පාදෙතු’’න්ති (මහාව. 124).

තත්ථ යො ද්වාදසමාසෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා මහාපවාරණාය ජාතො, සො තතො පට්ඨාය යාව එකූනවීසතිමෙ වස්සෙ මහාපවාරණා, තං අතික්කමිත්වා පාටිපදෙ උපසම්පාදෙතබ්බො. එතෙනුපායෙන හායනවඩ්ඪනං වෙදිතබ්බං.

පොරාණකත්ථෙරා පන එකූනවීසතිවස්සං සාමණෙරං නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදදිවසෙ උපසම්පාදෙන්ති, තං කස්මාති? වුච්චතෙ – එකස්මිං වස්සෙ ඡ චාතුද්දසිකඋපොසථා හොන්ති. ඉති වීසතියා වස්සෙසු චත්තාරො මාසා පරිහායන්ති. රාජානො තතියෙ තතියෙ වස්සෙ වස්සං උක්කඩ්ඪන්ති. ඉති අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඩ්ඪන්ති, තතො උපොසථවසෙන පරිහීනෙ චත්තාරො මාසෙ අපනෙත්වා ද්වෙ මාසා අවසෙසා හොන්ති, තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා වීසතිවස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්තීති නික්කඩ්ඛා හුත්වා නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදෙ උපසම්පාදෙන්ති. එත්ථ පන යො පවාරෙත්වා වීසතිවස්සො භවිස්සති, තං සන්ධාය ‘‘එකූනවීසතිවස්ස’’න්ති වුත්තං. තස්මා යො මාතුකුච්ඡිස්මිං ද්වාදසමාසෙ වසි, සො එකවීසතිවස්සො හොති. යො සත්තමාසෙ වසි, සො සත්තමාසාධිකවීසතිවස්සො. ඡමාසජාතො පන න ජීවති.

406. **අනාපත්ති ඌනවීසතිවස්සං පරිපුණ්ණවීසතිවස්සසඤ්ඤීති** එත්ථ කිඤ්චාපි උපසම්පාදෙන්තස්ස අනාපත්ති, පුග්ගලො පන අනුපසම්පන්නොව හොති. සචෙ පන සො දසවස්සච්චයෙන අඤ්ඤං උපසම්පාදෙති, තඤ්චෙ මුඤ්චිත්වා ගණො පූරති, සූපසම්පන්නො. සොපි ච යාව න ජානාති, තාවස්ස නෙව සග්ගන්තරායො න මොක්ඛන්තරායො, ඤත්වා පන පුන උපසම්පජ්ජිතබ්බං. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං,

වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. ථෙය්‍යසත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

407. ඡට්ඨෙ – **පටියාලොකන්ති** සූරියාලොකස්ස පටිමුඛං; පච්ඡිමදිසන්ති අත්ථො. **කම්මියාති** සුඞ්කට්ඨානෙ කම්මිකා.

409. **රාජානං වා ථෙය්‍යං ගච්ඡන්තීති** රාජානං වා ථෙනෙත්වා වඤ්චෙත්වා රඤ්ඤො සන්තකං කිඤ්චි ගහෙත්වා ඉදානි න තස්ස දස්සාමාති ගච්ඡන්ති.

411. **විසඞ්කෙතෙනාති** කාලවිසඞ්කෙතෙන දිවසවිසඞ්කෙතෙන ච ගච්ඡතො අනාපත්ති. මග්ගවිසඞ්කෙතෙන පන අටවිවිසඞ්කෙතෙන වා ආපත්තියෙව. සෙසමෙත්ථ භික්ඛුනිවග්ගෙ වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව. ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ථෙය්‍යසත්ථසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. සංවිධානසික්ඛාපදවණ්ණනා

412. සත්තමෙ – **පධූපෙන්තො නිසීදීති** පජ්ඣායන්තො අත්තානංයෙව පරිභාසන්තො නිසීදි. **නායෙය්‍යා සො භික්ඛු මං නිප්පාතෙසීති** අයෙය්‍යා අයං භික්ඛු මං න නික්ඛාමෙසි; න මං ගහෙත්වා අගමාසීති අත්ථො. සෙසමෙත්ථ භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධානසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

සංවිධානසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. අරිට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

417. අට්ඨමෙ – ගද්ධෙ බාධයිංසූති ගද්ධබාධිනො; ගද්ධබාධිනො පුබ්බපුරිසා අස්සාති **ගද්ධබාධිපුබ්බො,** තස්ස ගද්ධබාධිපුබ්බස්ස ගිජ්ඣඝාතකකුලප්පසුතස්සාති අත්ථො.

සග්ගමොක්ඛානං අන්තරායං කරොන්තීති **අන්තරායිකා.** තෙ කම්මකිලෙසවිපාකඋපවාදආණාවීතික්කමවසෙන පඤ්චවිධා. තත්ථ

පඤ්චානන්තරියකම්මා කම්මන්තරායිකා නාම. තථා භික්ඛුනීදූසකකම්මං, තං පන මොක්ඛස්සෙව අන්තරායං කරොති, න සග්ගස්ස. නියතමිච්ඡාදිට්ඨිධම්මා කිලෙසන්තරායිකා නාම. පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොබ්‍යඤ්ජනකානං පටිසන්ධිධම්මා විපාකන්තරායිකා නාම. අරියූපවාදා උපවාදන්තරායිකා නාම, තෙ පන යාව අරියෙ න ඛමාපෙන්ති තාවදෙව, න තතො පරං. සඤ්චිච්ච ආපන්නා ආපත්තියො ආණාවීතික්කමන්තරායිකා නාම, තාපි යාව භික්ඛුභාවං වා පටිජානාති, න වුට්ඨාති වා න දෙසෙති වා තාවදෙව, න තතො පරං.

තත්‍රායං භික්ඛු බහුස්සුතො ධම්මකථිකො සෙසන්තරායිකෙ ජානාති, විනයෙ පන අකොවිදත්තා පණ්ණත්තිවීතික්කමන්තරායිකෙ න ජානාති, තස්මා රහොගතො එවං චින්තෙසි – ‘‘ඉමෙ ආගාරිකා පඤ්ච කාමගුණෙ පරිභුඤ්ජන්තා සොතාපන්නාපි සකදාගාමිනොපි අනාගාමිනොපි හොන්ති, භික්ඛූපි මනාපිකානි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යානි රූපානි පස්සන්ති…පෙ…. කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙ ඵොට්ඨබ්බෙ ඵුසන්ති, මුදුකානි අත්ථරණපාවුරණාදීනි පරිභුඤ්ජන්ති, එතං සබ්බං වට්ටති. කස්මා ඉත්ථිරූපා…පෙ…. ඉත්ථිඵොට්ඨබ්බා එව න වට්ටන්ති, එතෙපි වට්ටන්තී’’ති. එවං රසෙන රසං සංසන්දිත්වා සච්ඡන්දරාගපරිභොගඤ්ච නිච්ඡන්දරාගපරිභොගඤ්ච එකං කත්වා ථූලවාකෙහි සද්ධිං අතිසුඛුමසුත්තං ඝටෙන්තො විය සාසපෙන සද්ධිං සිනෙරුං උපසංහරන්තො විය පාපකං දිට්ඨිගතං උප්පාදෙත්වා ‘‘කිං භගවතා මහාසමුද්දං බන්ධන්තෙන විය මහතා උස්සාහෙන පඨමපාරාජිකං පඤ්ඤත්තං, නත්ථි එත්ථ දොසො’’ති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං පටිවිරුජ්ඣන්තො භබ්බපුග්ගලානං ආසං ඡින්දන්තො ජිනස්ස ආණාචක්කෙ පහාරමදාසි. තෙනාහ – ‘‘තථාහං භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී’’තිආදි.

අට්ඨිකඞ්කලූපමාතිආදිම්හි **අට්ඨිකඞ්කලූපමා** අප්පස්සාදට්ඨෙන. **මංසපෙසූපමා** බහුසාධාරණට්ඨෙන. **තිණුක්කූපමා** අනුදහනට්ඨෙන. **අඞ්ගාරකාසූපමා** මහාභිතාපනට්ඨෙන. **සුපිනකූපමා** ඉත්තරපච්චුපට්ඨානට්ඨෙන. **යාචිතකූපමා** තාවකාලිකට්ඨෙන. **රුක්ඛඵලූපමා** සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගපලිභඤ්ජනට්ඨෙන. **අසිසූනූපමා** අධිකුට්ටනට්ඨෙන. **සත්තිසූලූපමා** විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන. **සප්පසිරූපමා** සාසඞ්කසප්පටිභයට්ඨෙනාති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන පපඤ්චසූදනියං මජ්ඣිමට්ඨකථායං (ම. නි. 1.234 ආදයො; 2.42 ආදයො) ගහෙතබ්බො. **එවං බ්‍යාඛො**ති එවං විය ඛො. සෙසමෙත්ථ පුබ්බෙ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

සමනුභාසනසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අරිට්ඨසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. උක්ඛිත්තසම්භොගසික්ඛාපදවණ්ණනා

424-5. නවමෙ – **අකටානුධම්මෙනාති** අනුධම්මො වුච්චති ආපත්තියා අදස්සනෙ වා අප්පටිකම්මෙ වා පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ වා ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන උක්ඛිත්තකස්ස අනුලොමවත්තං දිස්වා කතා ඔසාරණා; සො ඔසාරණසඞ්ඛාතො අනුධම්මො යස්ස න කතො, අයං අකටානුධම්මො නාම, තාදිසෙන සද්ධින්ති අත්ථො. තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ ‘‘අකටානුධම්මො නාම උක්ඛිත්තො අනොසාරිතො’’ති වුත්තං.

දෙති වා පටිග්ගණ්හාති වාති එකපයොගෙන බහුම්පි දදතො වා ගණ්හතො වා එකං පාචිත්තියං. විච්ඡින්දිත්වා විච්ඡින්දිත්වා දෙන්තස්ස ච ගණ්හන්තස්ස ච පයොගගණනාය පාචිත්තියානි. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

උක්ඛිත්තසම්භොගසික්ඛාපදං නවමං.

10. කණ්ටකසික්ඛාපදවණ්ණනා

428. දසමෙ – **දිට්ඨිගතං උප්පන්නන්ති** අරිට්ඨස්ස විය එතස්සාපි අයොනිසො උම්මුජ්ජන්තස්ස උප්පන්නං. **නාසෙතූති** එත්ථ තිවිධා නාසනා – සංවාසනාසනා, ලිඞ්ගනාසනා, දණ්ඩකම්මනාසනාති. තත්ථ ආපත්තියා අදස්සනාදීසු උක්ඛෙපනා සංවාසනාසනා නාම. ‘‘දූසකො නාසෙතබ්බො (පාරා. 66) මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථා’’ති (පාරා. 384) අයං ලිඞ්ගනාසනා නාම. ‘‘අජ්ජතග්ගෙ තෙ ආවුසො සමණුද්දෙස න චෙව සො භගවා සත්ථා අපදිසිතබ්බො’’ති අයං දණ්ඩකම්මනාසනා නාම. අයං ඉධ අධිප්පෙතා. තෙනාහ – ‘‘එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ නාසෙතබ්බො...පෙ.... විනස්සා’’ති. තත්ථ **චරාති** ගච්ඡ. **පිරෙති** පර අමාමක. **විනස්සාති** නස්ස; යත්ථ තෙ න පස්සාම, තත්ථ ගච්ඡාති.

429. **උපලාපෙය්‍යාති** සඞ්ගණ්හෙය්‍ය. **උපට්ඨාපෙය්‍යාති** තෙන අත්තනො උපට්ඨානං කාරාපෙය්‍ය. සෙසං අරිට්ඨසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

කණ්ටකසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන සප්පාණකවග්ගො සත්තමො.

8. සහධම්මිකවග්ගො

1. සහධම්මිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

434. සහධම්මිකවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **එතස්මිං සික්ඛාපදෙති** එතස්මිං සික්ඛාපදෙ යං වුත්තං, තං න තාව සික්ඛිස්සාමි. **ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ පන වාචාය වාචාය ආපත්ති වෙදිතබ්බා. **සික්ඛමානෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනාති** ඔවාදං සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා සික්ඛිතුකාමෙනෙව හුත්වා ආජානිතබ්බඤ්චෙව පුච්ඡිතබ්බඤ්ච උපපරික්ඛිතබ්බඤ්ච. සෙසමෙත්ථ දුබ්බචසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව පදත්ථතො වෙදිතබ්බං. විනිච්ඡයතො උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

සහධම්මිකසික්ඛාපදං පඨමං.

2. විලෙඛනසික්ඛාපදවණ්ණනා

438. දුතියෙ – **විනයකථං කථෙතීති** විනයකථා නාම කප්පියාකප්පියආපත්තානාපත්තිසංවරපහානපටිසංයුත්තකථා, තං කථෙති. **විනයස්ස වණ්ණං භාසතීති** විනයස්ස වණ්ණො නාම පඤ්චන්නම්පි සත්තන්නම්පි ආපත්තික්ඛන්ධානං වසෙන මාතිකං නික්ඛිපිත්වා පදභාජනෙන වණ්ණනා, තං භාසති. **විනයපරියත්තියා වණ්ණං භාසතීති** විනයං පරියාපුණන්තානං විනයපරියත්තිමූලකං වණ්ණං ගුණං ආනිසංසං භාසති. විනයධරො හි විනයපරියත්තිමූලකෙ පඤ්චානිසංසෙ ඡානිසංසෙ සත්තානිසංසෙ අට්ඨානිසංසෙ නවානිසංසෙ දසානිසංසෙ එකාදසානිසංසෙ ච ලභති තෙ සබ්බෙ භාසතීති අත්ථො. කතමෙ පඤ්චානිසංසෙ ලභතීති? අත්තනො සීලක්ඛන්ධසුගුත්තිආදිකෙ. වුත්තඤ්හෙතං –

> ‘‘පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, ආනිසංසා විනයධරෙ පුග්ගලෙ – අත්තනො සීලක්ඛන්ධො සුගුත්තො හොති සුරක්ඛිතො, කුක්කුච්චපකතානං පටිසරණං හොති, විසාරදො සඞ්ඝමජ්ඣෙ වොහරති, පච්චත්ථිකෙ සහධම්මෙන සුනිග්ගහිතං නිග්ගණ්හාති, සද්ධම්මට්ඨිතියා පටිපන්නො හොතී’’ති (පරි. 325).

කථමස්ස **අත්තනො සීලක්ඛන්ධො සුගුත්තො හොති සුරක්ඛිතො?** ඉධෙකච්චො භික්ඛු ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො **ඡහාකාරෙහි ආපජ්ජති** – අලජ්ජිතා, අඤ්ඤාණතා, කුක්කුච්චපකතතා, අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතා, කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතා, සතිසම්මොසාති.

කථං **අලජ්ජිතාය** ආපත්තිං ආපජ්ජති? අකප්පියභාවං ජානන්තොයෙව මද්දිත්වා වීතික්කමං කරොති. වුත්තම්පි චෙතං –

> ‘‘සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති, ආපත්තිං පරිගූහති;
> අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති, එදිසො වුච්චති අලජ්ජිපුග්ගලො’’ති. (පරි. 359);

කථං **අඤ්ඤාණතාය** ආපජ්ජති? අඤ්ඤාණපුග්ගලො හි මන්දො මොමූහො කත්තබ්බාකත්තබ්බං අජානන්තො අකත්තබ්බං කරොති, කත්තබ්බං විරාධෙති; එවං අඤ්ඤාණතාය ආපජ්ජති.

කථං **කුක්කුච්චපකතතාය** ආපජ්ජති? කප්පියාකප්පියං නිස්සාය කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ විනයධරං පුච්ඡිත්වා කප්පියඤ්චෙ කත්තබ්බං සියා, අකප්පියඤ්චෙ න කත්තබ්බං, අයං පන ‘‘වට්ටතී’’ති මද්දිත්වා වීතික්කමතියෙව; එවං කුක්කුච්චපකතතාය ආපජ්ජති.

කථං **අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතාය** ආපජ්ජති? අච්ඡමංසං සූකරමංසන්ති ඛාදති, දීපිමංසං මිගමංසන්ති ඛාදති, අකප්පියභොජනං කප්පියභොජනන්ති භුඤ්ජති, විකාලෙ කාලසඤ්ඤාය භුඤ්ජති, අකප්පියපානකං කප්පියපානකන්ති පිවති; එවං අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතාය ආපජ්ජති.

කථං **කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාය** ආපජ්ජති? සූකරමංසං අච්ඡමංසන්ති ඛාදති, මිගමංසං දීපිමංසන්ති ඛාදති, කප්පියභොජනං අකප්පියභොජනන්ති භුඤ්ජති, කාලෙ විකාලසඤ්ඤාය භුඤ්ජති, කප්පියපානකං අකප්පියපානකන්ති පිවති; එවං කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාය ආපජ්ජති.

කථං **සතිසම්මොසාය** ආපජ්ජති? සහසෙය්‍යාචීවරවිප්පවාසභෙසජ්ජචීවරකාලාතික්කමනපච්චයා ආපත්තිඤ්ච සතිසම්මොසාය ආපජ්ජති; එවමිධෙකච්චො භික්ඛු ඉමෙහි **ඡහාකාරෙහි ආපත්තිං** ආපජ්ජති.

විනයධරො පන ඉමෙහි **ඡහාකාරෙහි ආපත්තිං නාපජ්ජති.** කථං **ලජ්ජිතාය** නාපජ්ජති? සො හි ‘‘පස්සථ භො, අයං කප්පියාකප්පියං ජානන්තොයෙව පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොතී’’ති ඉමං පරූපවාදං රක්ඛන්තොපි නාපජ්ජති; එවං ලජ්ජිතාය නාපජ්ජති. සහසා ආපන්නම්පි දෙසනාගාමිනිං දෙසෙත්වා වුට්ඨානගාමිනියා වුට්ඨහිත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාති. තතො –

> ‘‘සඤ්චිච්ච ආපත්තිං න ආපජ්ජති, ආපත්තිං න පරිගූහති;

අගතිගමනඤ්ච න ගච්ඡති, එදිසො වුච්චති ලජ්ජිපුග්ගලො''ති. (පරි. 359)

ඉමස්මිං ලජ්ජිභාවෙ පතිට්ඨිතොව හොති.

කථං **ඤාණතාය** නාපජ්ජති? සො හි කප්පියාකප්පියං ජානාති, තස්මා කප්පියමෙව කරොති, අකප්පියං න කරොති; එවං ඤාණතාය නාපජ්ජති.

කථං **අකුක්කුච්චපකතතාය** නාපජ්ජති? සො හි කප්පියාකප්පියං නිස්සාය කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ වත්ථුං ඔලොකෙත්වා මාතිකං පදභාජනං අන්තරාපත්තිං ආපත්තිං අනාපත්තිඤ්ච ඔලොකෙත්වා කප්පියඤ්චෙ හොති කරොති, අකප්පියඤ්චෙ න කරොති; එවං අකුක්කුච්චපකතතාය නාපජ්ජති.

කථං **අකප්පියාදිසඤ්ඤිතාය** නාපජ්ජති? සො හි කප්පියාකප්පියං ජානාති, තස්මා අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤී න හොති, කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤී න හොති; සුප්පතිට්ඨිතා චස්ස සති හොති, අධිට්ඨාතබ්බං අධිට්ඨෙති, විකප්පෙතබ්බං විකප්පෙති. ඉති ඉමෙහි ඡහාකාරෙහි ආපත්තිං නාපජ්ජති. ආපත්තිං අනාපජ්ජන්තො අඛණ්ඩසීලො හොති පරිසුද්ධසීලො; එවමස්ස අත්තනො සීලක්ඛන්ධො සුගුත්තො හොති සුරක්ඛිතො.

කථං **කුක්කුච්චපකතානං පටිසරණං හොති?** තිරොරට්ඨෙසු තිරොජනපදෙසු ච උප්පන්නකුක්කුච්චා භික්ඛූ ''අසුකස්මිං කිර විහාරෙ විනයධරො වසතී''ති දූරතොපි තස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා කුක්කුච්චං පුච්ඡන්ති, සො තෙහි කතස්ස කම්මස්ස වත්ථුං ඔලොකෙත්වා ආපත්තානාපත්තිගරුකලහුකාදිභෙදං සල්ලක්ඛෙත්වා දෙසනාගාමිනිං දෙසාපෙත්වා වුට්ඨානගාමිනියා වුට්ඨාපෙත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාපෙති; එවං කුක්කුච්චපකතානං පටිසරණං හොති.

විසාරදො සඞ්ඝමජ්ඣෙ වොහරතීති අවිනයධරස්ස හි සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථෙන්තස්ස භයං සාරජ්ජං ඔක්කමති, විනයධරස්ස තං න හොති. කස්මා? ''එවං කථෙන්තස්ස දොසො හොති; එවං න දොසො''ති ඤත්වා කථනතො.

පච්චත්ථිකෙ සහධම්මෙන සුනිග්ගහිතං නිග්ගණ්හාතීති එත්ථ ද්විධා පච්චත්ථිකා නාම – අත්තපච්චත්ථිකා ච සාසනපච්චත්ථිකා ච. තත්ථ මෙත්තියභුම්මජකා ච භික්ඛූ වඩ්ඪො ච ලිච්ඡවී අමූලකෙන අන්තිමවත්ථුනා චොදෙසුං, ඉමෙ අත්තපච්චත්ථිකා නාම. යෙ වා පනඤ්ඤෙපි දුස්සීලා පාපධම්මා, සබ්බෙ තෙ අත්තපච්චත්ථිකා. විපරීතදස්සනා පන අරිට්ඨභික්ඛුකණ්ටකසාමණෙරවෙසාලිකවජ්ජිපුත්තකා පරූපහාරඅඤ්ඤාණකඞ්ඛාපරවිතරණාදිවාදා මහාසඞ්ඝිකාදයො ච

අබුද්ධසාසනං ‘‘බුද්ධසාසන’’න්ති වත්වා කතපග්ගහා සාසනපච්චත්ථිකා නාම. තෙ සබ්බෙපි සහධම්මෙන සකාරණෙන වචනෙන යථා තං අසද්ධම්මං පතිට්ඨාපෙතුං න සක්කොන්ති, එවං සුනිග්ගහිතං කත්වා නිග්ගණ්හාති.

සද්ධම්මට්ඨිතියා පටිපන්නො හොතීති එත්ථ පන තිවිධො සද්ධම්මො පරියත්තිපටිපත්තිඅධිගමවසෙන. තත්ථ තෙපිටකං බුද්ධවචනං **පරියත්තිසද්ධම්මො** නාම. තෙරස ධුතඞ්ගගුණා චුද්දස ඛන්ධකවත්තානි ද්වෙඅසීති මහාවත්තානීති අයං **පටිපත්තිසද්ධම්මො** නාම. චත්තාරො මග්ගා ච ඵලානි චාති අයං **අධිගමසද්ධම්මො** නාම.

තත්ථ කෙචි ථෙරා ‘‘යො වො, ආනන්ද, මයා ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤත්තො, සො වො මමච්චයෙන සත්ථා’’ති (දී. නි. 2.216) ඉමිනා සුත්තෙන **‘‘සාසනස්ස පරියත්ති මූල’’**න්ති වදන්ති. කෙචි ථෙරා ‘‘ඉමෙ ච සුභද්ද භික්ඛූ සම්මා විහරෙය්‍යුං, අසුඤ්ඤො ලොකො අරහන්තෙහි අස්සා’’ති (දී. නි. 2.214) ඉමිනා සුත්තෙන **‘‘සාසනස්ස පටිපත්තිමූල’’**න්ති වත්වා ‘‘යාව පඤ්ච භික්ඛූ සම්මා පටිපන්නා සංවිජ්ජන්ති, තාව සාසනං ඨිතං හොතී’’ති ආහංසු. ඉතරෙ පන ථෙරා පරියත්තියා අන්තරහිතාය සුප්පටිපන්නස්සපි ධම්මාභිසමයො නත්ථී’’ති ආහංසු. සචෙ පඤ්ච භික්ඛූ චත්තාරි පාරාජිකානි රක්ඛණකා හොන්ති, තෙ සද්ධෙ කුලපුත්තෙ පබ්බාජෙත්වා පච්චන්තිමෙ ජනපදෙ උපසම්පාදෙත්වා දසවග්ගං ගණං පූරෙත්වා මජ්ඣිමෙ ජනපදෙපි උපසම්පදං කරිස්සන්ති, එතෙනුපායෙන වීසතිවග්ගගණං සඞ්ඝං පූරෙත්වා අත්තනොපි අබ්භානකම්මං කත්වා සාසනං වුඩ්ඪිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ගමයිස්සන්ති. එවමයං විනයධරො තිවිධස්සාපි සද්ධම්මස්ස චිරට්ඨිතියා පටිපන්නො හොතීති එවමයං විනයධරො ඉමෙ තාව පඤ්චානිසංසෙ පටිලභතීති වෙදිතබ්බො.

කතමෙ ඡ ආනිසංසෙ ලභතීති? තස්සාධෙය්‍යො උපොසථො, පවාරණා, සඞ්ඝකම්මං, පබ්බජ්ජා, උපසම්පදා, නිස්සයං දෙති සාමණෙරං උපට්ඨාපෙති.

යෙ ඉමෙ චාතුද්දසිකො, පන්නරසිකො, සාමග්ගිඋපොසථො, සඞ්ඝෙ උපොසථො, ගණෙ පුග්ගලෙ උපොසථො, සුත්තුද්දෙසො, පාරිසුද්ධි, අධිට්ඨානඋපොසථොති නව උපොසථා, සබ්බෙ තෙ විනයධරායත්තා.

යාපි ච ඉමා චාතුද්දසිකා පන්නරසිකා, සාමග්ගිපවාරණා, සඞ්ඝෙ පවාරණා ගණෙ පුග්ගලෙ පවාරණා, තෙවාචිකා, ද්වෙවාචිකා, සමානවස්සිකා පවාරණාති නව පවාරණායො, තාපි විනයධරායත්තා එව, තස්ස සන්තකා, සො තාසං සාමී.

යානිපි ඉමානි අපලොකනකම්මං ඤත්තිකම්මං ඤත්තිදුතියකම්මං ඤත්තිචතුත්ථකම්මන්ති චත්තාරි සඞ්ඝකම්මානි, තානි විනයධරායත්තානි.

යාපි චායං උපජ්ඣායෙන හුත්වා කුලපුත්තානං පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච කාතබ්බා, අයම්පි විනයධරායත්තාව. න හි අඤ්ඤො ද්විපිටකධරොපි එතං කාතුං ලභති. සො එව නිස්සයං දෙති, සාමණෙරං උපට්ඨාපෙති. අඤ්ඤො නෙව නිස්සයං දාතුං ලභති, න සාමණෙරං උපට්ඨාපෙතුං. සාමණෙරුපට්ඨානං පච්චාසීසන්තො පන විනයධරස්ස සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගාහාපෙත්වා වත්තපටිපත්තිං සාදිතුං ලභති. එත්ථ ච නිස්සයදානඤ්චෙව සාමණෙරුපට්ඨානඤ්ච එකමඞ්ගං.

ඉති ඉමෙසු ඡසු ආනිසංසෙසු එකෙන සද්ධිං පුරිමා පඤ්ච ඡ හොන්ති, ද්වීහි සද්ධිං සත්ත, තීහි සද්ධිං අට්ඨ, චතූහි සද්ධිං නව, පඤ්චහි සද්ධිං දස, සබ්බෙහි පෙතෙහි සද්ධිං එකාදසාති එවං විනයධරො පුග්ගලො පඤ්ච ඡ සත්ත අට්ඨ නව දස එකාදස ච ආනිසංසෙ ලභතීති වෙදිතබ්බො. එවං භගවා ඉමෙ ආනිසංසෙ දස්සෙන්තො විනයපරියත්තියා වණ්ණං භාසතීති වෙදිතබ්බො.

ආදිස්ස ආදිස්සාති පුනප්පුනං වවත්ථපෙත්වා විසුං විසුං කත්වා. **ආයස්මතො උපාලිස්ස වණ්ණං භාසතී**ති විනයපරියත්තිං නිස්සාය උපාලිත්ථෙරස්ස ගුණං භාසති ථොමෙති පසංසති. කස්මා? අප්පෙව නාම මම වණ්ණනං සුත්වාපි භික්ඛූ උපාලිස්ස සන්තිකෙ විනයං උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යුං, එවමිදං සාසනං අද්ධනියං භවිස්සති, පඤ්චවස්සසහස්සානි පවත්තිස්සතීති.

තෙධ බහූ භික්ඛූති තෙ ඉමං භගවතො වණ්ණනං සුත්වා ''ඉමෙ කිරානිසංසෙ නෙව සුත්තන්තිකා න ආභිධම්මිකා ලභන්තී''ති යථාපරිකිත්තිතානිසංසාධිගමෙ උස්සාහජාතා බහූ භික්ඛූ ථෙරා ච නවා ච මජ්ඣිමා ච ආයස්මතො උපාලිස්ස සන්තිකෙ විනයං පරියාපුණන්තීති අයමෙත්ථ අත්ථො. **ඉධා**ති නිපාතමත්තමෙව.

439-40. **උද්දිස්සමානෙ**ති ආචරියෙන අන්තෙවාසිකස්ස උද්දිස්සමානෙ, සො පන යස්මා ආචරියෙ අත්තනො රුචියා උද්දිසන්තෙ වා ආචරියං යාචිත්වා අන්තෙවාසිකෙන උද්දිසාපෙන්තෙ වා යො නං ධාරෙති, තස්මිං සජ්ඣායං කරොන්තෙ වා උද්දිස්සමානො නාම හොති, තස්මා ''උද්දිසන්තෙ වා උද්දිසාපෙන්තෙ වා සජ්ඣායං වා කරොන්තෙ''ති පදභාජනං වුත්තං. **ඛුද්දානුඛුද්දකෙහී**ති ඛුද්දකෙහි ච අනුඛුද්දකෙහි ච. **යාවදෙවා**ති තෙසං සංවත්තනමරියාදපරිච්ඡෙදවචනං. ඉදං වුත්තං හොති – එතානි හි යෙ උද්දිසන්ති, උද්දිසාපෙන්ති සජ්ඣායන්ති වා, තෙසං තාව සංවත්තන්ති යාව ''කප්පති නු ඛො, න කප්පති නු ඛො''ති කුක්කුච්චසඞ්ඛාතො විප්පටිසාරො

විහෙසා විචිකිච්ඡාසඞ්ඛාතො මනොවිලෙඛො ච උප්පජ්ජතියෙව. අථ වා **යාවදෙවාති** අතිසයවචත්ථාපනං; තස්ස සංවත්තන්තීති ඉමිනා සම්බන්ධො, කුක්කුච්චාය විහෙසාය විලෙඛාය අතිවිය සංවත්තන්තියෙවාති වුත්තං හොති. **උපසම්පන්නස්ස විනයං විවණ්ණෙතීති** උපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ තස්ස තස්මිං විමතිං උප්පාදෙතුකාමො විනයං විවණ්ණෙති නින්දති ගරහති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

විලෙඛනසික්ඛාපදං දුතියං.

3. මොහනසික්ඛාපදවණ්ණනා

444. තතියෙ – **අන්වද්ධමාසන්ති** අනුපටිපාටියා අද්ධමාසෙ අද්ධමාසෙ; යස්මා පන සො උපොසථදිවසෙ උද්දිසියති, තස්මා ''අනුපොසථික''න්ති පදභාජනෙ වුත්තං. **උද්දිස්සමානෙති** උද්දිසියමානෙ. යස්මා පන සො පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙ උද්දිසන්තෙ උද්දිසියමානො නාම හොති, තස්මා ''උද්දිසන්තෙ''ති පදභාජනෙ වුත්තං. **යඤ්ච තත්ථ ආපත්තිං ආපන්නොති** තස්මිං අනාචාරෙ චිණ්ණෙ යං ආපත්තිං ආපන්නො. **යථාධම්මො කාරෙතබ්බොති** අඤ්ඤාණෙන ආපන්නත්තා තස්සා ආපත්තියා මොක්ඛො නත්ථි, යථා පන ධම්මො ච විනයො ච ඨිතො, තථා කාරෙතබ්බො. දෙසනාගාමිනිඤ්චෙ ආපන්නො හොති, දෙසාපෙතබ්බො, වුට්ඨානගාමිනිඤ්චෙ, වුට්ඨාපෙතබ්බොති අත්ථො. **සාධුකන්ති** සුට්ඨු. **අට්ඨිංකත්වාති** අත්ථිකභාවං කත්වා; අත්ථිකො හුත්වාති වුත්තං හොති.

447. **ධම්මකම්මෙති**ආදීසු මොහාරොපනකම්මං අධිප්පෙතං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

මොහනසික්ඛාපදං තතියං.

4. පහාරසික්ඛාපදවණ්ණනා

449. චතුත්ථෙ – **පහාරං දෙන්තීති** ''ආවුසො පීඨකං පඤ්ඤපෙථ, පාදධොවනං ආහරථා''තිආදීනි වත්වා තථා අකරොන්තානං පහාරං දෙන්ති.

451. **පහාරං දෙති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ පහරිතුකාමතාය පහාරෙ දින්නෙ සචෙපි මරති පාචිත්තියමෙව. පහාරෙන හත්ථො වා පාදො වා භිජ්ජති, සීසං වා භින්නං හොති, පාචිත්තියමෙව. ''යථායං සඞ්ඝමජ්ඣෙ න විරොචති,

තථා නං කරොමී''ති එවං විරූපකරණාධිප්පායෙන කණ්ණං වා නාසං වා ඡින්දති, දුක්කටං.

452. **අනුපසම්පන්නස්සාති** ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා අන්තමසො තිරච්ඡානගතස්සාපි පහාරං දෙති, දුක්කටං. සචෙ පන රත්තචිත්තො ඉත්ථිං පහරති, සඞ්ඝාදිසෙසො.

453. **කෙනචි විහෙඨියමානොති** මනුස්සෙන වා තිරච්ඡානගතෙන වා විහෙඨියමානො. **මොක්ඛාධිප්පායොති** තතො අත්තනො මොක්ඛං පත්ථයමානො. **පහාරං දෙතීති** කායකායපටිබද්ධනිස්සග්ගියානං අඤ්ඤතරෙන පහාරං දෙති, අනාපත්ති. සචෙපි අන්තරාමග්ගෙ චොරං වා පච්චත්ථිකං වා විහෙඨෙතුකාමං දිස්වා ''උපාසක, එත්ථෙව තිට්ඨ, මා ආගමී''ති වත්වා වචනං අනාදියිත්වා ආගච්ඡන්තං ''ගච්ඡ රෙ''ති මුග්ගරෙන වා සත්ථකෙන වා පහරිත්වා යාති, සො චෙ තෙන පහාරෙන මරති, අනාපත්තියෙව. වාළමිගෙසුපි එසෙව නයො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි පනස්ස පඨමපාරාජිකසදිසානි, ඉදං පන දුක්ඛවෙදනන්ති.

පහාරසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. තලසත්තිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

454. පඤ්චමෙ – **තලසත්තිකං උග්ගිරන්තීති** පහාරදානාකාරං දස්සෙත්වා කායම්පි කායපටිබද්ධම්පි උච්චාරෙන්ති. **තෙ පහාරසමුච්චිතා රොදන්තීති** තෙ පහාරපරිචිතා පුබ්බෙපි ලද්ධපහාරත්තා ඉදානි ච පහාරං දස්සන්තීති මඤ්ඤමානා රොදන්තීති අත්ථො. ''පහාරස්ස මුච්චිතා''තිපි සජ්ඣායන්ති, තත්ථ ''පහාරස්ස භීතා''ති අත්ථො.

457. **උග්ගිරති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ සචෙ උග්ගිරිත්වා විරද්ධො පහාරං දෙති, අවස්සං ධාරෙතුං අසක්කොන්තස්ස පහාරො සහසා පතති, න පහරිතුකාමතාය දින්නත්තා දුක්කටං. තෙන පහාරෙන හත්ථාදීසු යංකිඤ්චි භිජ්ජති, දුක්කටමෙව.

458. **මොක්ඛාධිප්පායො තලසත්තිකං උග්ගිරතීති** එත්ථ පුබ්බෙ වුත්තෙසු වත්ථූසු පුරිමනයෙනෙව තලසත්තිකං උග්ගිරන්තස්ස අනාපත්ති. සචෙපි විරජ්ඣිත්වා පහාරං දෙති, අනාපත්තියෙව. සෙසං පුරිමසදිසමෙව සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

තලසත්තිකසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. අමූලකසික්ඛාපදවණ්ණනා

459. ඡට්ඨෙ – **අනුද්ධංසෙන්තීති** තෙ කිර සයං ආකිණ්ණදොසත්තා ''එවං භික්ඛූ අම්හෙ නෙව චොදෙස්සන්ති, න සාරෙස්සන්තී''ති අත්තපරිත්තාණං කරොන්තා පටිකච්චෙව භික්ඛූ අමූලකෙන සඞ්ඝාදිසෙසෙන චොදෙන්ති. සෙසමෙත්ථ තෙරසකම්හි අමූලකසික්ඛාපදෙ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අමූලකසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. සඤ්චිච්චසික්ඛාපදවණ්ණනා

464. සත්තමෙ – **උපදහන්තීති** උප්පාදෙන්ති. **කුක්කුච්චං උපදහති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** වාචාය වාචාය ආපත්ති. **අනුපසම්පන්නස්සාති** සාමණෙරස්ස. මාතුගාමෙන සද්ධිං රහො මඤ්චෙ තයා නිසින්නං නිපන්නං භුත්තං පීතං, සඞ්ඝමජ්ඣෙ ඉදඤ්චිදඤ්ච කතන්තිආදිනා නයෙන කුක්කුච්චං උපදහති, වාචාය වාචාය දුක්කටං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනිපි අමූලකසදිසානෙවාති.

සඤ්චිච්චසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. උපස්සුතිසික්ඛාපදවණ්ණනා

471. අට්ඨමෙ – **අධිකරණජාතානන්ති** එතෙහි භණ්ඩනාදීහි උප්පන්නවිවාදාධිකරණානං. **උපස්සුතින්ති** සුතිසමීපං; යත්ථ ඨත්වා සක්කා හොති තෙසං වචනං සොතුං, තත්ථාති අත්ථො. **ගච්ඡති ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. **මන්තෙන්තන්ති** අඤ්ඤෙන සද්ධිං අඤ්ඤස්මිං මන්තයමානෙ; ''මන්තෙන්තෙ''ති වා පාඨො, අයමෙවත්ථො.

473. **වූපසමිස්සාමීති** උපසමං ගමිස්සාමි, කලහං න කරිස්සාමි. **අත්තානං පරිමොචෙස්සාමීති** මම අකාරකභාවං කථෙත්වා අත්තානං මොචෙස්සාමි. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, සියා කිරියං සොතුකාමතාය ගමනවසෙන, සියා අකිරියං ඨිතට්ඨානං ආගන්ත්වා මන්තයමානානං අජානාපනවසෙන, රූපියං අඤ්ඤවාදකං උපස්සුතීති ඉමානි හි තීණි සික්ඛාපදානි එකපරිච්ඡෙදානි, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

උපස්සුතිසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. කම්මපටිබාහනසික්ඛාපදවණ්ණනා

474. නවමෙ – **සචෙ ච මයං ජානෙය්‍යාමාති** සචෙ මයං ජානෙය්‍යාම; චකාරො පන නිපාතමත්තමෙව. **ධම්මිකානන්ති** ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන කතත්තා ධම්මා එතෙසු අත්ථීති ධම්මිකානි; තෙසං ධම්මිකානං චතුන්නං සඞ්ඝකම්මානං. **ඛියති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ වාචාය වාචාය පාචිත්තියං. සෙසං උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

කම්මපටිබාහනසික්ඛාපදං නවමං.

10. ඡන්දංඅදත්වාගමනසික්ඛාපදවණ්ණනා

481. දසමෙ – **වත්ථු වා ආරොචිතන්ති** චොදකෙන ච චුදිතකෙන ච අත්තනො කථා කථිතා, අනුවිජ්ජකො සම්මතො, එත්තාවතාපි වත්ථුමෙව ආරොචිතං හොති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

ඡන්දං අදත්වා ගමනසික්ඛාපදං දසමං.

11. දුබ්බලසික්ඛාපදවණ්ණනා

484. එකාදසමෙ – **යථාමිත්තතාති** යථාමිත්තතාය; යො යො මිත්තො, තස්ස තස්ස දෙතීති වුත්තං හොති. එස නයො සබ්බපදෙසු. සෙසං උජ්ඣාපනකාදීසු වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දුබ්බලසික්ඛාපදං එකාදසමං.

12. පරිණාමනසික්ඛාපදවණ්ණනා

489. ද්වාදසමෙ – යං වත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං තිංසකෙ පරිණාමනසික්ඛාපදෙ වුත්තනයමෙව. අයමෙව හි විසෙසො – තත්ථ අත්තනො පරිණාමිතත්තා නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, ඉධ පුග්ගලස්ස පරිණාමිතත්තා සුද්ධිකපාචිත්තියන්ති.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පරිණාමනසික්ඛාපදං ද්වාදසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන සහධම්මිකවග්ගො අට්ඨමො.

9. රතනවග්ගො

1. අන්තෙපුරසික්ඛාපදවණ්ණනා

494. රාජවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **ඔරකොති** පරිත්තකො. **උපරිපාසාදවරගතොති** පාසාදවරස්ස උපරිගතො. **අයාානං වාහසාති** අයාානං කාරණා; තෙහි ජානාපිතත්තා ජානාමීති වුත්තං හොති.

497. **පිතරං පත්ථෙතීති** අන්තරං පස්සිත්වා සාතෙතුං ඉච්ඡති. **රාජන්තෙපුරං හත්ථිසම්මද්දන්ති**ආදීසු හත්ථීහි සම්මද්දො එත්ථාති **හත්ථිසම්මද්දං;** හත්ථිසම්බාධන්ති අත්ථො. **අස්සරථසම්මද්දපදෙපි** එසෙව නයො. ‘‘සම්මත්ත’’න්ති කෙචි පඨන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. ‘‘රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ හත්ථිසම්මද්ද’’න්තිපි පාඨො, තත්ථ හත්ථීනං සම්මද්දං හත්ථිසම්මද්දන්ති අත්ථො, රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ හත්ථිසම්මද්දො අත්ථීති වුත්තං හොති. එස නයො සෙසපදෙසුපි. **රජනීයානීති** තස්මිං අන්තෙපුරෙ එදිසානි රූපාදීනි.

498. **මුද්ධාවසිත්තස්සාති** මුද්ධනි අවසිත්තස්ස. අනික්ඛන්තො රාජා ඉතොති අනික්ඛන්තරාජකං, තස්මිං **අනික්ඛන්තරාජකෙ;** සයනිඝරෙති අත්ථො. රතනං වුච්චති මහෙසී, නිග්ගතන්ති නික්ඛන්තං, අනිග්ගතං රතනං ඉතොති අනිග්ගතරතනකං, තස්මිං **අනිග්ගතරතනකෙ;** සයනිඝරෙති අත්ථො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කථිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

අන්තෙපුරසික්ඛාපදං පඨමං.

2. රතනසික්ඛාපදවණ්ණනා

502-3. දුතියෙ – **විස්සරිත්වාති** පමුස්සිත්වා. **පුණ්ණපත්තං** නාම සතතො පඤ්ච කහාපණා. **කාාහං කරිස්සාමීති** කිං අහං කරිස්සාමි. **ආභරණං ඔමුඤ්චිත්වාති** මහාලතං නාම නවකොටිඅග්ඝනකං අලඞ්කාරං අපනෙත්වා.

504. **අන්තෙවාසී**ති පරිචාරකො.

506. **අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරො**ති එත්ථ උපචාරො නාම ආරාමස්ස ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා – ''ආවසථස්ස පන සුප්පපාතො වා මුසලපාතො වා''ති මහාපච්චරියං වුත්තං. **උග්ගණ්හාති ආපත්ති පාචිත්තියස්සා**ති එත්ථ ජාතරූපරජතං අත්තනො අත්ථාය උග්ගණ්හන්තස්ස වා උග්ගණ්හාපෙන්තස්ස වා නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, සඞ්ඝගණපුග්ගලචෙතියනවකම්මානං අත්ථාය දුක්කටං, අවසෙසං මුත්තාදිරතනං අත්තනො වා සඞ්ඝාදීනං වා අත්ථාය උග්ගණ්හන්තස්ස වා උග්ගණ්හාපෙන්තස්ස වා දුක්කටං. කප්පියවත්ථු වා අකප්පියවත්ථු වා හොතු, අන්තමසො මාතු කණ්ණපිළන්ධනතාළපණ්ණම්පි ගිහිසන්තකං භණ්ඩාගාරිකසීසෙන පටිසාමෙන්තස්ස පාචිත්තියමෙව.

සචෙ පන මාතාපිතූනං සන්තකං අවස්සං පටිසාමෙතබ්බං කප්පියභණ්ඩං හොති, අත්තනො අත්ථාය ගහෙත්වා පටිසාමෙතබ්බං. ''ඉදං පටිසාමෙත්වා දෙහී''ති වුත්තෙ පන ''න වට්ටතී''ති පටික්ඛිපිතබ්බං. සචෙ ''පටිසාමෙහී''ති පාතෙත්වා ගච්ඡන්ති, පලිබොධො නාම හොති, පටිසාමෙතුං වට්ටති. විහාරෙ කම්මං කරොන්තා වඩ්ඪකීආදයො වා රාජවල්ලභා වා අත්තනො උපකරණභණ්ඩං වා සයනභණ්ඩං වා ''පටිසාමෙත්වා දෙථා''ති වදන්ති, ඡන්දෙනපි භයෙනපි න කාතබ්බමෙව, ගුත්තට්ඨානං පන දස්සෙතුං වට්ටති. බලක්කාරෙන පාතෙත්වා ගතෙසු ච පටිසාමෙතුං වට්ටති.

අජ්ඣාරාමෙ වා අජ්ඣාවසථෙ වාති එත්ථ සචෙ මහාවිහාරසදිසො මහාරාමො හොති, තත්ථ පාකාරපරික්ඛිත්තෙ පරිවෙණෙ යත්ථ භික්ඛූහි වා සාමණෙරෙහි වා ගහිතං භවිස්සතීති සඞ්කා උප්පජ්ජති, තාදිසෙ එව ඨානෙ උග්ගණ්හිත්වා වා උග්ගණ්හාපෙත්වා වා ඨපෙතබ්බං. මහාබොධිද්වාරකොට්ඨකඅම්බඞ්ගණසදිසෙසු පන මහාජනසඤ්චරණට්ඨානෙසු න ගහෙතබ්බං, පලිබොධො න හොති. කුරුන්දියං පන වුත්තං ''එකො මග්ගං ගච්ඡන්තො නිමනුස්සට්ඨානෙ කිඤ්චි භණ්ඩං පස්සති, ආකිණ්ණමනුස්සෙපි ජාතෙ මනුස්සා තමෙව භික්ඛුං ආසඞ්කන්ති, තස්මා මග්ගා ඔක්කම්ම නිසීදිතබ්බං. සාමිකෙසු ආගතෙසු තං ආචික්ඛිතබ්බං. සචෙ සාමිකෙ න පස්සති පතිරූපං කරිස්සතී''ති.

රූපෙන වා නිමිත්තෙන වා සඤ්ඤාණං කත්වාති එත්ථ රූපං නාම අන්තොභණ්ඩිකාය භණ්ඩං; තස්මා භණ්ඩිකං මුඤ්චිත්වා ගණෙත්වා එත්තකා කහාපණා වා ජාතරූපරජතං වාති සල්ලක්ඛෙතබ්බං. **නිමිත්ත**න්ති ලඤ්ඡනාදි; තස්මා ලඤ්ඡිතාය භණ්ඩිකාය මත්තිකාලඤ්ඡනන්ති වා ලාබාලඤ්ඡනන්ති වා නීලපිලොතිකාය භණ්ඩිකා කතාති වා සෙතපිලොතිකාය කතාති වා එවමාදි සබ්බං සල්ලක්ඛෙතබ්බං.

භික්ඛූ පතිරූපාති ලජ්ජිනො කුක්කුච්චකා. ලොලජාතිකානඤ්හි හත්ථෙ ඨපෙතුං න ලභති. යො පන නෙව තම්හා ආවාසා පක්කමති, න සාමිකෙ පස්සති, තෙනාපි අත්තනො චීවරාදිමූලං න කාතබ්බං; ථාවරං පන සෙනාසනං වා චෙතියං වා පොක්ඛරණී වා කාරෙතබ්බා. සචෙ දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන සාමිකො ආගච්ඡති, ''උපාසක තව සන්තකෙන ඉදං නාම කතං, අනුමොදාහී''ති වත්තබ්බො. සචෙ අනුමොදති, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ අනුමොදති, ''මම ධනං දෙථා''ති චොදෙතියෙව, අඤ්ඤං සමාදපෙත්වා දාතබ්බං.

507. **රතනසම්මතං විස්සාසං ගණ්හාතී**තිආදීසු ආමාසමෙව සන්ධාය වුත්තං. අනාමාසං න වට්ටතියෙව. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

රතනසික්ඛාපදං දුතියං.

3. විකාලගාමප්පවිසනසික්ඛාපදවණ්ණනා

508. තතියෙ – **තිරච්ඡානකථ**න්ති අරියමග්ගස්ස තිරච්ඡානභූතං කථං. **රාජකථ**න්ති රාජපටිසංයුත්ත කථං. **චොරකථා**දීසුපි එසෙව නයො.

512. **සන්තං භික්ඛු**න්ති එත්ථ යං වත්තබ්බං, තං චාරිත්තසික්ඛාපදෙ වුත්තමෙව. සචෙ සම්බහුලා කෙනචි කම්මෙන ගාමං පවිසන්ති, ''විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමී''ති සබ්බෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං ආපුච්ඡිතබ්බං. තස්මිං ගාමෙ තං කම්මං න සම්පජ්ජතීති අඤ්ඤං ගාමං ගච්ඡන්ති, ගාමසතම්පි හොතු, පුන ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි. සචෙ පන උස්සාහං පටිප්පස්සම්භෙත්වා විහාරං ගච්ඡන්තා අන්තරා අඤ්ඤං ගාමං පවිසිතුකාමා හොන්ති, පුන ආපුච්ඡිතබ්බමෙව.

කුලඝරෙ වා ආසනසාලාය වා භත්තකිච්චං කත්වා තෙලභික්ඛාය වා සප්පිභික්ඛාය වා චරිතුකාමො හොති, සචෙ පස්සෙ භික්ඛු අත්ථි, ආපුච්ඡිත්වා ගන්තබ්බං. අසන්තෙ නත්ථීති ගන්තබ්බං. වීථිං ඔතරිත්වා භික්ඛුං පස්සති, ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි, අනාපුච්ඡිත්වාපි චරිතබ්බමෙව. ගාමමජ්ඣෙන මග්ගො හොති, තෙන ගච්ඡන්තස්ස තෙලාදිභික්ඛාය චරිස්සාමීති චිත්තෙ උප්පන්නෙ සචෙ පස්සෙ භික්ඛු අත්ථි, ආපුච්ඡිත්වා චරිතබ්බං. මග්ගා අනොක්කම්ම භික්ඛාය චරන්තස්ස පන ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි, අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරො අදින්නාදානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

515. **අන්තරාරාම**න්තිආදීසු න කෙවලං අනාපුච්ඡා කායබන්ධනං අබන්ධිත්වා සඞ්ඝාටිං අපාරුපිත්වා ගච්ඡන්තස්සපි අනාපත්ති. **ආපදාසූ**ති සීහො

වා බ්‍යග්ඝො වා ආගච්ඡති, මෙඝො වා උට්ඨෙති, අඤ්ඤො වා කොචි උපද්දවො උප්පජ්ජති, අනාපත්ති. එවරූපාසු ආපදාසු බහිගාමතො අන්තොගාමං පවිසිතුං වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කඨිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

විකාලගාමප්පවිසනසික්ඛාපදං තතියං.

4. සූචිඝරසික්ඛාපදවණ්ණනා

517-20. චතුත්ථෙ – භෙදනමෙව භෙදනකං; තං අස්ස අත්ථීති භෙදනකමෙව. **අරණිකෙති** අරණිධනුකෙ. **විධෙති** වෙධකෙ. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සූචිඝරසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

5. මඤ්චසික්ඛාපදවණ්ණනා

522. පඤ්චමෙ – **ඡෙදනකං** වුත්තනයමෙව.

525. **ඡින්දිත්වා පරිභුඤ්ජතීති** එත්ථ සචෙ න ඡින්දිතුකාමො හොති, භූමියං නිඛණිත්වා පමාණං උපරි දස්සෙති, උත්තානං වා කත්වා පරිභුඤ්ජති, උක්ඛිපිත්වා වා තුලාසඞ්ඝාටෙ ඨපෙත්වා අට්ටං කත්වා පරිභුඤ්ජති, සබ්බං වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං.

මඤ්චසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

6. තූලොනද්ධසික්ඛාපදවණ්ණනා

526. ඡට්ඨෙ – තූලං ඔනද්ධමෙත්ථාති **තූලොනද්ධං;** තූලං පක්ඛිපිත්වා උපරි චිමිලිකාය ඔනද්ධන්ති වුත්තං හොති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං.

තූලොනද්ධසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

7. නිසීදනසික්ඛාපදවණ්ණනා

531-4. සත්තමෙ – **නිසීදනං අනුඤ්ඤාතං හොතීති** කත්ථ අනුඤ්ඤාතං? චීවරක්ඛන්ධකෙ පණීතභොජනවත්ථුස්මිං. වුත්තඤ්හි තත්ථ – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කායගුත්තියා චීවරගුත්තියා සෙනාසනගුත්තියා නිසීදන’’න්ති (මහාව.

353). **සෙය්‍යථාපි පුරාණාසිකොට්ඨොති** යථා නාම පුරාණචම්මකාරොති අත්ථො. යථා හි චම්මකාරො චම්මං විත්ථතං කරිස්සාමීති ඉතො චිතො ච සමඤ්ඡති, කඩ්ඪති; එවං සොපි තං නිසීදනං. තෙන තං භගවා එවමාහ – **‘‘නිසීදනං නාම සදසං වුච්චතී’’**ති සන්ථතසදිසං සන්ථරිත්වා එකස්මිං අන්තෙ සුගතවිදත්ථියා විදත්ථිමත්තෙ පදෙසෙ ද්වීසු ඨානෙසු ඵාලෙත්වා තිස්සො දසා කරියන්ති, තාහි දසාහි සදසං නාම වුච්චති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං.

නිසීදනසික්ඛාපදං සත්තමං.

8. කණ්ඩුපටිච්ඡාදිසික්ඛාපදවණ්ණනා

537. අට්ඨමෙ – **කණ්ඩුපටිච්ඡාදි අනුඤ්ඤාතා හොතී**ති කත්ථ අනුඤ්ඤාතා? චීවරක්ඛන්ධකෙ බෙලට්ඨසීසවත්ථුස්මිං. වුත්තඤ්හි තත්ථ – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්ස කණ්ඩු වා පිළකා වා අස්සාවො වා ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො තස්ස කණ්ඩුපටිච්ඡාදි’’න්ති (මහාව. 354).

539. **යස්ස අධොනාභි උබ්භජාණුමණ්ඩල**න්ති යස්ස භික්ඛුනො නාභියා හෙට්ඨා ජාණුමණ්ඩලානං උපරි. **කණ්ඩූ**ති කච්ඡු. **පිළකා**ති ලොහිතතුණ්ඩිකා සුඛුමපිළකා. **අස්සාවොති** අරිසභගන්දරමධුමෙහාදීනං වසෙන අසුචිපග්ඝරණකං. **ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධොති** මහාපිළකාබාධො වුච්චති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං.

කණ්ඩුපටිච්ඡාදිසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

9. වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

542. නවමෙ – **වස්සිකසාටිකා අනුඤ්ඤාතා හොතී**ති කත්ථ අනුඤ්ඤාතා? චීවරක්ඛන්ධකෙ විසාඛාවත්ථුස්මිං. වුත්තඤ්හි තත්ථ – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වස්සිකසාටික’’න්ති (මහාව. 352). සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං.

වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදං නවමං.

10. නන්දත්ථෙරසික්ඛාපදවණ්ණනා

547. දසමෙ – **චතුරඞ්ගුලොමකො**ති චතූහි අඞ්ගුලෙහි ඌනකප්පමාණො. සෙසං උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං.

නන්දත්ථෙරසික්ඛාපදං දසමං.

සමත්තො වණ්ණනාක්කමෙන රතනවග්ගො නවමො.

උද්දිට්ඨා ඛොතිආදි වුත්තනයමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

ඛුද්දකවණ්ණනා සමත්තා.

පාචිත්තියකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

6. පාටිදෙසනීයකණ්ඩං

1. පඨමපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදවණ්ණනා

පාටිදෙසනීයා ධම්මා, ඛුද්දකානං අනන්තරා;
ඨපිතා යෙ අයං දානි, තෙසං භවති වණ්ණනා.

552. පඨමපාටිදෙසනීයෙ තාව **පටික්කමනකාලෙති** පිණ්ඩාය චරිත්වා පටිආගමනකාලෙ. **සබ්බෙව අග්ගහෙසීති** සබ්බමෙව අග්ගහෙසි. **පවෙධෙන්තීති** කම්පමානා. **අපෙහීති** අපගච්ඡ.

553-5. **ගාරය්හං ආවුසොතිආදි** පටිදෙසෙතබ්බාකාරදස්සනං. **රථිකාති** රච්ඡා. **බ්‍යූහන්ති** අනිබ්බිජ්ඣිත්වා ඨිතා ගතපච්චාගතරච්ඡා. **සිඞ්ඝාටකන්ති** චතුක්කොණං වා තිකොණං වා මග්ගසමොධානට්ඨානං. **ඝරන්ති** කුලඝරං. එතෙසු යත්ථ කත්ථචි ඨත්වා ගණ්හන්තස්ස ගහණෙ දුක්කටං, අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරගණනාය පාටිදෙසනීයං. හත්ථිසාලාදීසු ගණ්හන්තස්සාපි එසෙව නයො. භික්ඛුනී රථිකාය ඨත්වා දෙති, භික්ඛු සචෙපි අන්තරාරාමාදීසු ඨත්වා ගණ්හාති, ආපත්තියෙව. “අන්තරඝරං පවිට්ඨායා”ති හි වචනතො භික්ඛුනියා අන්තරඝරෙ ඨත්වා දදමානාය වසෙනෙත්ථ ආපත්ති වෙදිතබ්බා, භික්ඛුස්ස ඨිතට්ඨානං පන අප්පමාණං. තස්මා සචෙපි වීථිආදීසු ඨිතො භික්ඛු අන්තරාරාමාදීසු ඨත්වා දදමානාය භික්ඛුනියා ගණ්හාති, අනාපත්තියෙව.

යාමකාලිකං සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ආහාරත්ථාය පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ ආපත්ති දුක්කටස්සාති ඉදං ආමිසෙන අසම්භින්නං සන්ධාය වුත්තං, සම්භින්නෙ පන එකරසෙ පාටිදෙසනීයමෙව. **එකතො උපසම්පන්නායාති** භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය. භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය පන යථාවත්ථුකමෙව.

556. **දාපෙති න දෙතීති** අඤ්ඤාතිකා අඤ්ඤෙන කෙනචි දාපෙති තං ගණ්හන්තස්ස අනාපත්ති. **උපනික්ඛිපිත්වා දෙතීති** භූමියං ඨපෙත්වා ‘‘ඉදං අය්‍යා තුම්හාකං දම්මී’’ති දෙති, එවං දින්නං ‘‘සාධු භගිනී’’ති සම්පටිච්ඡිත්වා තාය එව වා භික්ඛුනියා අඤ්ඤෙන වා කෙනචි පටිග්ගහාපෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. **සික්ඛමානාය සාමණෙරියාති** එතාසං දදමානානං ගණ්හන්තස්ස අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමපාටිදෙසනීයං.

2. දුතියපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදවණ්ණනා

558. දුතියෙ – **අපසක්ක තාව භගිනී**තිආදි අපසාදෙතබ්බාකාරදස්සනං.

561. **අත්තනො භත්තං දාපෙති න දෙතී**ති එත්ථ සචෙපි අත්තනො භත්තං දෙති, ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අනාපත්තියෙව, පුරිමසික්ඛාපදෙන ආපත්ති. **අඤ්ඤෙසං භත්තං දෙති න දාපෙතී**ති එත්ථ සචෙපි දාපෙය්‍ය, ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ආපත්ති භවෙය්‍ය. දෙන්තියා පන නෙව ඉමිනා න පුරිමෙන ආපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. කථිනසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියපාටිදෙසනීයං.

3. තතියපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදවණ්ණනා

562. තතියෙ – **උභතොපසන්න**න්ති ද්වීහි පසන්නං උපාසකෙනපි උපාසිකායපි. තස්මිං කිර කුලෙ උභොපි තෙ සොතාපන්නායෙව. **භොගෙන හායතී**ති එදිසඤ්හි කුලං සචෙපි අසීතිකොටිධනං හොති, භොගෙහි හායතියෙව. කස්මා? යස්මා තත්ථ නෙව උපාසිකා න උපාසකො භොගෙ රක්ඛති.

569. **ඝරතො නීහරිත්වා දෙන්තී**ති ආසනසාලං වා විහාරං වා ආනෙත්වා දෙන්ති. සචෙපි අනාගතෙ භික්ඛුම්හි පඨමංයෙව නීහරිත්වා ද්වාරෙ ඨපෙත්වා පච්ඡා සම්පත්තස්ස දෙන්ති, වට්ටති. භික්ඛුං පන දිස්වා අන්තොගෙහතො නීහරිත්වා දිය්‍යමානං න වට්ටතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

තතියපාටිදෙසනීයං.

4. චතුත්ථපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදවණ්ණනා

570. චතුත්ථෙ – **අවරුද්ධා හොන්තී**ති පටිවිරුද්ධා හොන්ති.

573. **පඤ්චන්නං පටිසංවිදිත**න්ති පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යංකිඤ්චි පෙසෙත්වා ඛාදනීයං භොජනීයං ආහරිස්සාමාති පටිසංවිදිතං කතම්පි අප්පටිසංවිදිතමෙවාති අත්ථො. **ආරාමං ආරාමූපචාරං ඨපෙත්වා**ති ආරඤ්ඤකසෙනාසනාරාමඤ්ච තස්ස උපචාරඤ්ච ඨපෙත්වා; උපචාරතො

නික්ඛන්තං අන්තරාමග්ගෙ භික්ඛුං දිස්වා වා ගාමං ආගතස්ස වා පටිසංවිදිතං කතම්පි අප්පටිසංවිදිතමෙව හොතීති වෙදිතබ්බං. **සචෙ සාසඞ්කං හොති සාසඞ්කන්ති ආචික්ඛිතබ්බ**න්ති කස්මා ආචික්ඛිතබ්බං? ආරාමෙ චොරෙ වසන්තෙ අම්හාකං නාරොචෙන්තීති වචනපටිමොචනත්ථං. **චොරා වත්තබ්බා මනුස්සා ඉධූපචරන්තීති** කස්මා වත්තබ්බං? අත්තනො උපට්ඨාකෙහි අම්හෙ ගණ්හාපෙන්තීති වචනපටිමොචනත්ථං.

යාගුයා පටිසංවිදිතෙ තස්සා පරිවාරො ආහරියතීති යාගුයා පටිසංවිදිතං කත්වා ''කිං සුද්ධයාගුයා දින්නාය පූවභත්තාදීනිපි එතිස්සා යාගුයා පරිවාරං කත්වා දස්සාමා''ති එවං යං කිඤ්චි ආහරන්ති, සබ්බං පටිසංවිදිතමෙව හොති. **භත්තෙන පටිසංවිදිතෙති**ආදීසුපි එසෙව නයො. අසුකං නාම කුලං පටිසංවිදිතං කත්වා ඛාදනීයාදීනි ගහෙත්වා ගච්ඡතීති සුත්වා අඤ්ඤානිපි තෙන සද්ධිං අත්තනො දෙය්‍යධම්මං ආහරන්ති, වට්ටති. යාගුයා පටිසංවිදිතං කත්වා පූවං වා භත්තං වා ආහරන්ති, එතම්පි වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං.

575. **ගිලානස්සාති** අප්පටිසංවිදිතෙපි ගිලානස්ස අනාපත්ති. **පටිසංවිදිතෙ වා ගිලානස්ස වා සෙසක**න්ති එකස්සත්ථාය පටිසංවිදිතං කත්වා ආහටං, තස්ස සෙසකං අඤ්ඤස්සාපි භුඤ්ජිතුං වට්ටති. චතුන්නං පඤ්චන්නං වා පටිසංවිදිතං කත්වා බහුං ආහටං හොති, අඤ්ඤෙසම්පි දාතුං ඉච්ඡන්ති, එතම්පි පටිසංවිදිතසෙසකමෙව, සබ්බෙසම්පි වට්ටති. අථ අධිකමෙව හොති, සන්නිධිං මොචෙත්වා ඨපිතං දුතියදිවසෙපි වට්ටති. ගිලානස්ස ආහටාවසෙසෙපි එසෙව නයො. යං පන අප්පටිසංවිදිතමෙව කත්වා ආහතං, තං බහිආරාමං පෙසෙත්වා පටිසංවිදිතං කාරෙත්වා ආහරාපෙතබ්බං, භික්ඛූහි වා ගන්ත්වා අන්තරාමග්ගෙ ගහෙතබ්බං. යම්පි විහාරමජ්ඣෙන ගච්ඡන්තා වා වනචරකාදයො වා වනතො ආහරිත්වා දෙන්ති, පුරිමනයෙනෙව පටිසංවිදිතං කාරෙතබ්බං. **තත්ථජාතක**න්ති ආරාමෙ ජාතකමෙව; මූලඛාදනීයාදිං අඤ්ඤෙන කප්පියං කත්වා දින්නං පරිභුඤ්ජතො අනාපත්ති. සචෙ පන තං ගාමං හරිත්වා පචිත්වා ආහරන්ති, න වට්ටති. පටිසංවිදිතං කාරෙතබ්බං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කථිනසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චතුත්ථපාටිදෙසනීයං.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

පාටිදෙසනීයවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාටිදෙසනීයකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

7. සෙඛියකණ්ඩං

1. පරිමණ්ඩලවග්ගවණ්ණනා

යානි සික්ඛිතසික්ඛෙන, **සෙඛියානීති** තාදිනා;
භාසිතානි අයං දානි, තෙසම්පි වණ්ණනාක්කමො.

576. තත්ථ **පරිමණ්ඩලන්ති** සමන්තතො මණ්ඩලං. **නාභිමණ්ඩලං ජාණුමණ්ඩලන්ති** උද්ධං නාභිමණ්ඩලං අධො ජාණුමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන ජාණුමණ්ඩලස්ස හෙට්ඨා ජඞ්ඝට්ඨිකතො පට්ඨාය අට්ඨඞ්ගුලමත්තං නිවාසනං ඔතාරෙත්වා නිවාසෙතබ්බං, තතො පරං ඔතාරෙන්තස්ස දුක්කටන්ති වුත්තං. යථා නිසින්නස්ස ජාණුමණ්ඩලතො හෙට්ඨා චතුරඞ්ගුලමත්තං පටිච්ඡන්නං හොතීති මහාපච්චරියං වුත්තං; එවං නිවාසෙන්තස්ස පන නිවාසනං පමාණිකං වට්ටති. තත්‍රිදං පමාණං – දීඝතො මුට්ඨිපඤ්චකං, තිරියං අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථං. තාදිසස්ස පන අලාභෙ තිරියං ද්විහත්ථපමාණම්පි වට්ටති ජාණුමණ්ඩලපටිච්ඡාදනත්ථං, නාභිමණ්ඩලං පන චීවරෙනාපි සක්කා පටිච්ඡාදෙතුන්ති. තත්ථ එකපට්ටචීවරං එවං නිවත්ථම්පි නිවත්ථට්ඨානෙ න තිට්ඨති, දුපට්ටං පන තිට්ඨති.

ඔලම්බෙන්තො නිවාසෙති ආපත්ති දුක්කටස්සාති එත්ථ න කෙවලං පුරතො ච පච්ඡතො ච ඔලම්බෙත්වා නිවාසෙන්තස්සෙව දුක්කටං, යෙ පනඤ්ඤෙ ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ ගිහිනිවත්ථං නිවාසෙන්ති හත්ථිසොණ්ඩකං මච්ඡවාලකං චතුක්කණ්ණකං තාලවණ්ටකං සතවලිකං නිවාසෙන්තී’’තිආදිනා (චූළව. 280) නයෙන ඛන්ධකෙ නිවාසනදොසා වුත්තා, තථා නිවාසෙන්තස්සාපි දුක්කටමෙව. තෙ සබ්බෙ වුත්තනයෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙන්තස්ස න හොන්ති. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරතො පන තත්ථෙව ආවි භවිස්සති.

අසඤ්චිච්චාති පුරතො වා පච්ඡතො වා ඔලම්බෙත්වා නිවාසෙස්සාමීති එවං අසඤ්චිච්ච; අථ ඛො පරිමණ්ඩලංයෙව නිවාසෙස්සාමීති විරජ්ඣිත්වා අපරිමණ්ඩලං නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්ති. **අස්සතියාති** අඤ්ඤවිහිතස්සාපි තථා නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්ති. **අජානන්තස්සාති** එත්ථ නිවාසනවත්තං අජානන්තස්ස මොක්ඛො නත්ථි. නිවාසනවත්තඤ්හි සාධුකං උග්ගහෙතබ්බං, තස්ස අනුග්ගහණමෙවස්ස අනාදරියං. තං පන සඤ්චිච්ච අනුග්ගණ්හන්තස්ස යුජ්ජති, තස්මා උග්ගහිතවත්තොපි යො ආරුළ්හභාවං වා ඔරුළ්හභාවං වා න ජානාති, තස්ස අනාපත්ති. කුරුන්දියං පන ‘‘පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතුං අජානන්තස්ස අනාපත්තී’’ති වුත්තං. යො පන සුක්ඛජඞ්ඝො වා

මහාපිණ්ඩිකමංසො වා හොති, තස්ස සාරුප්පත්ථාය ජාණුමණ්ඩලතො අට්ඨඞ්ගුලාධිකම්පි ඔතාරෙත්වා නිවාසෙතුං වට්ටති.

ගිලානස්සාති ජඞ්ඝාය වා පාදෙ වා වණො හොති, උක්ඛිපිත්වා වා ඔතාරෙත්වා වා නිවාසෙතුං වට්ටති. **ආපදාසූති** වාළමිගා වා චොරා වා අනුබන්ධන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති. ඵුස්සදෙවත්ථෙරො ''අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, තිවෙදන''න්ති ආහ. උපතිස්සත්ථෙරො පන ''අනාදරියං පටිච්චා''ති වුත්තත්තා ''ලොකවජ්ජං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදන''න්ති ආහ.

577. **පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බන්ති** ''තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ ගිහිපාරුතං පාරුපන්තී''ති (චූළව. 280) එවං වුත්තං අනෙකප්පකාරං ගිහිපාරුපනං අපාරුපිත්වා ඉධ වුත්තනයෙනෙව උභො කණ්ණෙ සමං කත්වා පාරුපනවත්තං පූරෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බං. ඉමානි ච ද්වෙ සික්ඛාපදානි අවිසෙසෙන වුත්තානි. තස්මා විහාරෙපි අන්තරඝරෙපි පරිමණ්ඩලමෙව නිවාසෙතබ්බඤ්ච පාරුපිතබ්බඤ්චාති. සමුට්ඨානාදීනි පඨමසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි සද්ධිං ථෙරවාදෙන.

578. **කායං විවරිත්වාති** ජත්තුම්පි උරම්පි විවරිත්වා. **සුප්පටිච්ඡන්නෙනාති** න සසීසං පාරුතෙන; අථ ඛො ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වා අනුවාතන්තෙන ගීවං පටිච්ඡාදෙත්වා උභො කණ්ණෙ සමං කත්වා පටිසංහරිත්වා යාව මණිබන්ධං පටිච්ඡාදෙත්වා අන්තරඝරෙ ගන්තබ්බං. දුතියසික්ඛාපදෙ – ගලවාටකතො පට්ඨාය සීසං මණිබන්ධතො පට්ඨාය හත්ථෙ පිණ්ඩිකමංසතො ච පට්ඨාය පාදෙ විවරිත්වා නිසීදිතබ්බං.

579. **වාසූපගතස්සාති** වාසත්ථාය උපගතස්ස රත්තිභාගෙ වා දිවසභාගෙ වා කායං විවරිත්වාපි නිසීදතො අනාපත්ති.

580. **සුසංවුතොති** හත්ථං වා පාදං වා අකීළාපෙන්තො; සුවිනීතොති අත්ථො.

582. **ඔක්ඛිත්තචක්ඛූති** හෙට්ඨා ඛිත්තචක්ඛු හුත්වා. **යුගමත්තං පෙක්ඛමානොති** යුගයුත්තකො හි දන්තො ආජානෙය්‍යො යුගමත්තං පෙක්ඛති, පුරතො චතුහත්ථප්පමාණං භූමිභාගං; ඉමිනාපි එත්තකං පෙක්ඛන්තෙන

ගන්තබ්බං. **යො අනාදරියං පටිච්ච තහං තහං ඔලොකෙන්තොති** යො තංතංදිසාභාගං පාසාදං කූටාගාරං වීථිං ඔලොකෙන්තො ගච්ඡති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. එකස්මිං පන ඨානෙ ඨත්වා හත්ථිඅස්සාදිපරිස්සයාභාවං ඔලොකෙතුං වට්ටති. නිසීදන්තෙනාපි ඔක්ඛිත්තචක්ඛුනාව නිසීදිතබ්බං.

584. **උක්ඛිත්තකායාති** උක්ඛෙපෙන; ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරණවචනං එකතො වා උභතො වා උක්ඛිත්තචීවරො හුත්වාති අත්ථො. අන්තොඉන්දඛීලතො පට්ඨාය න එවං ගන්තබ්බං. නිසින්නකාලෙ පන ධමකරණං නීහරන්තෙනාපි චීවරං අනුක්ඛිපිත්වාව නීහරිතබ්බන්ති.

පඨමො වග්ගො.

2. උජ්ජග්ඝිකවග්ගවණ්ණනා

586. **උජ්ජග්ඝිකායාති** මහාහසිතං හසන්තො. වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ කරණවචනං.

588. **අප්පසද්දො අන්තරඝරෙති** එත්ථ කිත්තාවතා අප්පසද්දො හොති? ද්වාදසහත්ථෙ ගෙහෙ ආදිම්හි සඞ්ඝත්ථෙරො, මජ්ඣෙ දුතියත්ථෙරො, අන්තෙ තතියත්ථෙරොති එවං නිසින්නෙසු සඞ්ඝත්ථෙරො දුතියෙන සද්ධිං මන්තෙති, දුතියත්ථෙරො තස්ස සද්දඤ්චෙව සුණාති, කථඤ්ච වවත්ථපෙති. තතියත්ථෙරො පන සද්දමෙව සුණාති, කථං න වවත්ථපෙති. එත්තාවතා අප්පසද්දො හොති. සචෙ පන තතියත්ථෙරො කථං වවත්ථපෙති, මහාසද්දො නාම හොති.

590. **කායං පග්ගහෙත්වාති** නිච්චලං කත්වා උජුකෙන කායෙන සමෙන ඉරියාපථෙන ගන්තබ්බඤ්චෙව නිසීදිතබ්බඤ්ච.

592. **බාහුං පග්ගහෙත්වාති** නිච්චලං කත්වා.

594. **සීසං පග්ගහෙත්වාති** නිච්චලං උජුං ඨපයිත්වා.

දුතියො වග්ගො.

3. ඛම්භකතවග්ගවණ්ණනා

596-8. **ඛම්භකතො** නාම කටියං හත්ථං ඨපෙත්වා කතඛම්භො. **ඔගුණ්ඨිතොති** සසීසං පාරුතො.

600. **උක්කුටිකායාති** එත්ථ උක්කුටිකා වුච්චති පණ්හියො උක්ඛිපිත්වා අග්ගපාදෙහි වා, අග්ගපාදෙ වා උක්ඛිපිත්වා පණ්හීහියෙව වා භූමිං ඵුසන්තස්ස ගමනං. කරණවචනං පනෙත්ථ වුත්තලක්ඛණමෙව.

601. **දුස්සපල්ලත්ථිකායාති** එත්ථ ආයොගපල්ලත්ථිකාපි දුස්සපල්ලත්ථිකා එව.

602. **සක්කච්චන්ති** සතිං උපට්ඨපෙත්වා.

603. **ආකිරන්තෙපීති** පිණ්ඩපාතං දෙන්තෙපි. **පත්තසඤ්ඤීති** පත්තෙ සඤ්ඤං කත්වා.

604. **සමසූපකො** නාම යත්ථ භත්තස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණො සූපො හොති. **මුග්ගසූපො මාසසූපොති** එත්ථ කුලත්ථාදීහි කතසූපාපි සඞ්ගහං ගච්ඡන්තියෙවාති මහාපච්චරියං වුත්තං. **රසරසෙති** එත්ථ ඨපෙත්වා ද්වෙ සූපෙ අවසෙසානි ඔලොණීසාකසූපෙය්‍යාමච්ඡරසමංසරසාදීනි රසරසාති වෙදිතබ්බානි. තං රසරසං බහුම්පි ගණ්හන්තස්ස අනාපත්ති.

605. **සමතිත්තිකන්ති** සමපුණ්ණං සමභරිතං. **ථූපීකතං පිණ්ඩපාතං පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ ථූපීකතො නාම පත්තස්ස අන්තොමුඛවට්ටිලෙඛං අතික්කමිත්වා කතො; පත්තෙ පක්ඛිත්තො රචිතො පූරිතොති අත්ථො. එවං කතං අගහෙත්වා අන්තොමුඛවට්ටිලෙඛාසමප්පමාණො ගහෙතබ්බො.

තත්ථ ථූපීකතං නාම ‘‘පඤ්චහි භොජනෙහි කත’’න්ති අභයත්ථෙරො ආහ. තිපිටකචූළනාගත්ථෙරො පන ‘‘පිණ්ඩපාතො නාම යාගුපි භත්තම්පි ඛාදනීයම්පි චුණ්ණපිණ්ඩොපි දන්තකට්ඨම්පි දසිකසුත්තම්පී’’ති ඉදං සුත්තං වත්වා දසිකසුත්තම්පි ථූපීකතං න වට්ටතීති ආහ. තෙසං වාදං සුත්වා භික්ඛූ රොහණං ගන්ත්වා චූළසුමනත්ථෙරං පුච්ඡිංසු – ‘‘භන්තෙ ථූපීකතපිණ්ඩපාතො කෙන පරිච්ඡින්නො’’ති? තෙසඤ්ච ථෙරානං වාදං ආරොචෙසුං. ථෙරො සුත්වා ආහ – ‘‘අහො, චූළනාගො සාසනතො භට්ඨො, අහං එතස්ස සත්තක්ඛත්තුං විනයං වාචෙන්තො න කදාචි එවං අවචං, අයං කුතො ලභිත්වා එවං වදසී’’ති. භික්ඛූ ථෙරං යාචිංසු – ‘‘කථෙථ දානි, භන්තෙ, කෙන පරිච්ඡින්නො’’ති? ‘‘යාවකාලිකෙනාවුසො’’ති ථෙරො ආහ. තස්මා යංකිඤ්චි යාගුභත්තං වා ඵලාඵලං වා ආමිසජාතිකං සමතිත්තිකමෙව ගහෙතබ්බං. තඤ්ච ඛො අධිට්ඨානුපගෙන පත්තෙන, ඉතරෙන පන ථූපීකතම්පි වට්ටති. යාමකාලිකසත්තාහකාලිකයාවජීවිකානි පන අධිට්ඨානුපගපත්තෙපි ථූපීකතානි

වට්ටන්ති. ද්වීසු පත්තෙසු භත්තං ගහෙත්වා එකස්මිං පූරෙත්වා විහාරං පෙසෙතුං වට්ටතීති මහාපච්චරියං පන වුත්තං. යං පත්තෙ පක්ඛිපියමානං පූවඋච්ඡුඛණ්ඩඵලාඵලාදි හෙට්ඨා ඔරොහති, තං ථූපීකතං නාම න හොති. පූවවටංසකං ඨපෙත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, ථූපීකතමෙව හොති. පුප්ඵවටංසකතක්කොලකටුකඵලාදිවටංසකෙ පන ඨපෙත්වා දින්නං ථූපීකතං න හොති. භත්තස්ස උපරි ථාලකං වා පත්තං වා ඨපෙත්වා පූරෙත්වා ගණ්හාති, ථූපීකතං නාම න හොති. කුරුන්දියම්පි වුත්තං – ‘‘ථාලකෙ වා පණ්ණෙ වා පක්ඛිපිත්වා තං පත්තමත්ථකෙ ඨපෙත්වා දෙන්ති, පාටෙක්කභාජනං වට්ටතී’’ති.

ඉධ අනාපත්තියං ගිලානො න ආගතො, තස්මා ගිලානස්සපි ථූපීකතං න වට්ටති. සබ්බත්ථ පන පටිග්ගහෙතුමෙව න වට්ටති. පටිග්ගහිතං පන සුපටිග්ගහිතමෙව හොති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති.

තතියො වග්ගො.

4. සක්කච්චවග්ගවණ්ණනා

606. **සක්කච්චන්ති** එත්ථාපි අසක්කච්චං පටිග්ගහණෙයෙව ආපත්ති, පටිග්ගහිතං පන සුපටිග්ගහිතමෙව. සක්කච්චන්ති ච පත්තසඤ්ඤීති චාති උභයං වුත්තනයමෙව.

608. **සපදානන්ති** තත්ථ තත්ථ ඔධිං අකත්වා අනුපටිපාටියා. **සමසූපකෙ** වත්තබ්බං වුත්තමෙව.

610. **ථූපකතොති** මත්ථකතො; වෙමජ්ඣතොති අත්ථො.

611. **පටිච්ඡාදෙත්වා දෙන්තීති** මාසාතසමයාදීසු පටිච්ඡන්නං බ්‍යඤ්ජනං කත්වා දෙන්ති. විඤ්ඤත්තියං වත්තබ්බං නත්ථි.

614. **උජ්ඣානසඤ්ඤීසික්ඛාපදෙපි** ගිලානො න මුච්චති.

615. **නාතිමහන්තො කබළොති** මයූරණ්ඩං අතිමහන්තං, කුක්කුටණ්ඩං අතිඛුද්දකං, තෙසං වෙමජ්ඣප්පමාණො. **ඛජ්ජකෙති** එත්ථ මූලඛාදනීයාදි සබ්බං ගහෙතබ්බං.

චතුත්ථො වග්ගො.

5. කබළවග්ගවණ්ණනා

617. **අනාහටෙ**ති අනාහරිතෙ; මුඛද්වාරං අසම්පාපිතෙති අත්ථො.

618. **සබ්බං හත්ථ**න්ති සකලහත්ථං.

619. **සකබළෙනා**ති එත්ථ ධම්මං කථෙන්තො හරීතකං වා ලට්ඨිමධුකං වා මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා කථෙති. යත්තකෙන වචනං අපරිපුණ්ණං න හොති, තත්තකෙ මුඛම්හි සන්තෙ කථෙතුං වට්ටති.

620. **පිණ්ඩුක්ඛෙපක**න්ති පිණ්ඩං උක්ඛිපිත්වා උක්ඛිපිත්වා.

621. **කබළාවච්ඡෙදක**න්ති කබළං අවච්ඡින්දිත්වා අවච්ඡින්දිත්වා.

622. **අවගණ්ඩකාරක**න්ති මක්කටො විය ගණ්ඩෙ කත්වා කත්වා.

623. **හත්ථනිද්ධුනක**න්ති හත්ථං නිද්ධුනිත්වා නිද්ධුනිත්වා.

624. **සිත්ථාවකාරක**න්ති සිත්ථානි අවකිරිත්වා අවකිරිත්වා.

625. **ජිව්හානිච්ඡාරක**න්ති ජිව්හං නිච්ඡාරෙත්වා නිච්ඡාරෙත්වා.

626. **චපුචපුකාරක**න්ති චපු චපූති එවං සද්දං කත්වා කත්වා.

පඤ්චමො වග්ගො.

6. සුරුසුරුවග්ගවණ්ණනා

627. **සුරුසුරුකාරක**න්ති සුරුසුරූති එවං සද්දං කත්වා කත්වා. **දවො**ති පරිහාසවචනං; තං යෙන කෙනචි පරියායෙන ‘‘කිං බුද්ධො, සිලකබුද්ධො, පටිබුද්ධො; කිං ධම්මො, ගොධම්මො, අජධම්මො; කිං සඞ්ඝො, මිගසඞ්ඝො, පසුසඞ්ඝො’’තිආදිනා නයෙන තීණි රතනානි ආරබ්භ න කාතබ්බන්ති අත්ථො.

628. **හත්ථනිල්ලෙහක**න්ති හත්ථං නිල්ලෙහිත්වා නිල්ලෙහිත්වා. භුඤ්ජන්තෙන හි අඞ්ගුලිමත්තම්පි නිල්ලෙහිතුං න වට්ටති. ඝනයාගුඵාණිතපායාසාදිකෙ පන අඞ්ගුලීහි ගහෙත්වා අඞ්ගුලියො මුඛෙ පවෙසෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. **පත්තනිල්ලෙහකඔට්ඨනිල්ලෙහකෙසුපි** එසෙව නයො. තස්මා එකඞ්ගුලියාපි පත්තො න නිල්ලෙහිතබ්බො, එකඔට්ඨොපි ජිව්හාය න නිල්ලෙහිතබ්බො, ඔට්ඨමංසෙහි එව පන ගහෙත්වා අන්තො පවෙසෙතුං වට්ටති.

631. **කොකනදෙති** එවංනාමකෙ. **කොකනදන්ති** පදුමං වුච්චති, සො ච පාසාදො පදුමසණ්ඨානො, තෙනස්ස කොකනදොත්වෙව නාමං අකංසු. **න සාමිසෙන හත්ථෙන පානීයථාලකන්ති** එතං පටික්කූලවසෙන පටික්ඛිත්තං, තස්මා සඞ්ඝිකම්පි පුග්ගලිකම්පි ගිහිසන්තකම්පි අත්තනො සන්තකම්පි සඞ්ඛම්පි සරාවම්පි ථාලකම්පි න ගහෙතබ්බමෙව, ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං. සචෙ පන හත්ථස්ස එකදෙසො ආමිසමක්ඛිතො න හොති, තෙන පදෙසෙන ගහෙතුං වට්ටති.

632. **උද්ධරිත්වා වාති** සිත්ථානි උදකතො උද්ධරිත්වා එකස්මිං ඨානෙ රාසිං කත්වා උදකං ඡඩ්ඩෙති. **භින්දිත්වා වාති** සිත්ථානි භින්දිත්වා උදකගතිකානි කත්වා ඡඩ්ඩෙති. **පටිග්ගහෙ වාති** පටිග්ගහෙන පටිච්ඡන්තො නං පටිග්ගහෙ ඡඩ්ඩෙති. **නීහරිත්වාති** බහි නීහරිත්වා ඡඩ්ඩෙති; එවං ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්ති.

634. **සෙතච්ඡත්තන්ති** වත්ථපලිගුණ්ඨිතං පණ්ඩරච්ඡත්තං. **කිලඤ්ජච්ඡත්තන්ති** විලීවච්ඡත්තං. **පණ්ණච්ඡත්තන්ති** තාලපණ්ණාදීහි යෙහි කෙහිචි කතං. **මණ්ඩලබද්ධං සලාකබද්ධන්ති** ඉදං පන තිණ්ණම්පි ඡත්තානං පඤ්ජරදස්සනත්ථං වුත්තං. තානි හි මණ්ඩලබද්ධානි චෙව හොන්ති සලාකබද්ධානි ච. යම්පි තත්ථජාතකදණ්ඩකෙන කතං එකපණ්ණච්ඡත්තං හොති, තම්පි ඡත්තමෙව. එතෙසු යංකිඤ්චි ඡත්තං පාණිම්හි අස්සාති **ඡත්තපාණි**. සො තං ඡත්තං ධාරයමානො වා අංසෙ වා කත්වා ඌරුම්හි වා ඨපෙත්වා යාව හත්ථෙන න මුච්චති, තාවස්ස ධම්මං දෙසෙතුං න වට්ටති, දෙසෙන්තස්ස වුත්තනයෙන දුක්කටං. සචෙ පනස්ස අඤ්ඤො ඡත්තං ධාරෙති, ඡත්තපාදුකාය වා ඨිතං හොති, හත්ථතො අපගතමත්තෙ ඡත්තපාණි නාම න හොති. තස්ස ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටති. ධම්මපරිච්ඡෙදො පනෙත්ථ පදසොධම්මෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

635. **දණ්ඩපාණිස්සාති** එත්ථ දණ්ඩො නාම මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස චතුහත්ථප්පමාණො දණ්ඩපාණිභාවො පනස්ස ඡත්තපාණිම්හි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

636. **සත්ථපාණිම්හිපි** එසෙව නයො. අසිං සන්නහිත්වා ඨිතොපි හි සත්ථපාණිසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති.

637. **ආවුධපාණිස්සාති** එත්ථ කිඤ්චාපි වුත්තං – ''ආවුධං නාම චාපො කොදණ්ඩො''ති, අථ ඛො සබ්බාපි ධනුවිකති සද්ධිං සරවිකතියා ආවුධන්ති වෙදිතබ්බං. තස්මා සද්ධිං වා සරෙන ධනුං ගහෙත්වා සුද්ධධනුං වා සුද්ධසරං වා සජියධනුං වා නිජ්ජියධනුං වා ගහෙත්වා ඨිතස්ස වා නිසින්නස්ස වා ධම්මො

දෙසෙතුං න වට්ටති. සචෙ පනස්ස ධනුං කණ්ඨෙපි පටිමුක්කං හොති, යාව හත්ථෙන න ගණ්හාති, තාව ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටතියෙවාති.

ඡට්ඨො වග්ගො.

7. පාදුකවග්ගවණ්ණනා

638. **අක්කන්තස්සාති** ඡත්තදණ්ඩකෙ අඞ්ගුලන්තරං අප්පවෙසෙත්වා කෙවලං පාදුකං අක්කමිත්වා ඨිතස්ස. **පටිමුක්කස්සාති** පටිමුඤ්චිත්වා ඨිතස්ස. උපාහනායපි එසෙව නයො. **ඔමුක්කොති** පනෙත්ථ පණ්හිකබද්ධං ඔමුඤ්චිත්වා ඨිතො වුච්චති.

640. **යානගතස්සාති** එත්ථ සචෙපි ද්වීහි ජනෙහි හත්ථසඞ්ඝාටෙන ගහිතො, සාටකෙ වා ඨපෙත්වා වංසෙන වය්හති, අයුත්තෙ වා වය්හාදිකෙ යානෙ, විසඞ්ඛරිත්වා වා ඨපිතෙ චක්කමත්තෙපි නිසින්නො යානගතොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. සචෙ පන ද්වෙපි එකයානෙ නිසින්නා හොන්ති, වට්ටති. විසුං නිසින්නෙසුපි උච්චෙ යානෙ නිසින්නෙන නීචෙ නිසින්නස්ස දෙසෙතුං වට්ටති, සමප්පමාණෙපි වට්ටති. පුරිමෙ යානෙ නිසින්නෙන පච්ඡිමෙ නිසින්නස්ස වට්ටති. පච්ඡිමෙ පන උච්චතරෙපි නිසින්නෙන දෙසෙතුං න වට්ටති.

641. **සයනගතස්සාති** අන්තමසො කටසාරකෙපි පකතිභූමියම්පි නිපන්නස්ස උච්චෙපි මඤ්චපීඨෙ වා භූමිපදෙසෙ වා ඨිතෙන නිසින්නෙන වා දෙසෙතුං න වට්ටති. සයනගතෙන පන සයනගතස්ස උච්චතරෙ වා සමප්පමාණෙ වා නිපන්නෙන දෙසෙතුං වට්ටති. නිපන්නෙන ච ඨිතස්ස වා නිසින්නස්ස වා දෙසෙතුං වට්ටති, නිසින්නෙනාපි ඨිතස්ස වා නිසින්නස්ස වා වට්ටති. ඨිතෙන ඨිතස්සෙව වට්ටති.

642. **පල්ලත්ථිකායාති** ආයොගපල්ලත්ථිකාය වා හත්ථපල්ලත්ථිකාය වා දුස්සපල්ලත්ථිකාය වා යාය කායචි පල්ලත්ථිකාය නිසින්නස්ස අගිලානස්ස දෙසෙතුං න වට්ටති.

643. **වෙඨිතසීසස්සාති** දුස්සවෙඨනෙන වා මොළිආදීහි වා යථා කෙසන්තො න දිස්සති; එවං වෙඨිතසීසස්ස.

644. **ඔගුණ්ඨිතසීසස්සාති** සසීසං පාරුතස්ස.

645. **ඡමායං නිසින්නෙනාති** භූමියං නිසින්නෙන. **ආසනෙ නිසින්නස්සාති** අන්තමසො වත්ථම්පි තිණානිපි සන්ථරිත්වා නිසින්නස්ස.

647. **ඡපකස්සාති** චණ්ඩාලස්ස. **ඡපකීති** චණ්ඩාලී. **නිලීනොති** පටිච්ඡන්නො හුත්වා. **යත්‍ර හි නාමාති** යො හි නාම. **සබ්බමිදං චරිමං කතන්ති තත්ථෙව පරිපතීති** ''සබ්බො අයං ලොකො සඞ්කරං ගතො නිම්මරියාදො''ති ඉමං වචනං වත්වා තත්ථෙව තෙසං ද්වින්නම්පි අන්තරා රුක්ඛතො පතිතො. පතිත්වා ච පන උභින්නම්පි පුරතො ඨත්වා ඉමං ගාථං අභාසි –

''උභො අත්ථං න ජානන්ති…පෙ…. අස්මා කුම්භමිවාභිදා''ති.

තත්ථ **උභො අත්ථං න ජානන්තීති** ද්වෙපි ජනා පාළියා අත්ථං න ජානන්ති. **ධම්මං න පස්සරෙති** පාළිං න පස්සන්ති. කතමෙ තෙ උභොති? **''යො චායං මන්තං වාචෙති, යො චාධම්මෙනධීයතී''**ති. එවං බ්‍රාහ්මණඤ්ච රාජානඤ්ච උභොපි අධම්මිකභාවෙ ඨපෙසි.

තතො බ්‍රාහ්මණො **සාලීනන්ති** ගාථමාහ. තස්සත්ථො – ජානාමහං භො ''අයං අධම්මො''ති; අපි ච ඛො මයා දීඝරත්තං සපුත්තදාරපරිජනෙන රඤ්ඤො සන්තකො සාලීනං ඔදනො භුත්තො. **සුචිමංසූපසෙචනොති** නානප්පකාරවිකතිසම්පාදිතං සුචිමංසූපසෙචනං මිස්සීකරණමස්සාති **සුචිමංසූපසෙචනො. තස්මා ධම්මෙ න වත්තාමීති** යස්මා එවං මයා රඤ්ඤො ඔදනො භුත්තො, අඤ්ඤෙ ච බහූ ලාභා ලද්ධා, තස්මා ධම්මෙ අහං න වත්තාමි උදරෙ බද්ධො හුත්වා, න ධම්මං අජානන්තො. අයඤ්හි ධම්මො අරියෙහි වණ්ණිතො පසත්ථො ථොමිතොති ජානාමි.

අථ නං ඡපකො **''ධිරත්ථූ''**තිආදිනා ගාථාද්වයෙන අජ්ඣභාසි. තස්සත්ථො – යො තයා ධනලාභො ච යසලාභො ච ලද්ධො, ධිරත්ථු තං ධනලාභං යසලාභඤ්ච බ්‍රාහ්මණ. කස්මා? යස්මා අයං තයා ලද්ධො ලාභො ආයතිං අපායෙසු විනිපාතනහෙතුනා සම්පති ච අධම්මචරණෙන වුත්ති නාම හොති. එවරූපා යා වුත්ති ආයතිං විනිපාතෙන ඉධ අධම්මචරණෙන වා නිප්පජ්ජති, කිං තාය වුත්තියා? තෙන වුත්තං –

> ''ධිරත්ථු තං ධනලාභං, යසලාභඤ්ච බ්‍රාහ්මණ;
> යා වුත්ති විනිපාතෙන, අධම්මචරණෙන වා''ති.

පරිබ්බජ මහාබ්‍රහ්මෙති මහාබ්‍රාහ්මණ ඉතො දිසා සීඝං පලායස්සු. **පචන්තඤ්ඤෙපි පාණිනොති** අඤ්ඤෙපි සත්තා පචන්ති චෙව භුඤ්ජන්ති ච; න කෙවලං ත්වඤ්චෙව රාජා ච. **මා ත්වං අධම්මො ආචරිතො අස්මා කුම්භමිවාභිදාති** සචෙ හි ත්වං ඉතො අපරිබ්බජිත්වා ඉමං අධම්මං ආචරිස්සසි,

තතො ත්වං සො අධම්මො එවං ආචරිතො යථා උදකකුම්භං පාසාණො භින්දෙය්‍ය; එවං භෙච්ඡති, තෙන මයං තං වදාම –

> ‘‘පරිබ්බජ මහාබ්‍රහ්මෙ, පචන්තඤ්ඤෙපි පාණිනො;
> මා ත්වං අධම්මො ආචරිතො, අස්මා කුම්භමිවාභිදා’’ති.

උච්චෙ ආසනෙති අන්තමසො භූමිප්පදෙසෙපි උන්නතට්ඨානෙ නිසින්නස්ස දෙසෙතුං න වට්ටති.

648. **න ඨිතො නිසින්නස්සාති** සචෙපි ථෙරුපට්ඨානං ගන්ත්වා ඨිතං දහරභික්ඛුං ආසනෙ නිසින්නො මහාථෙරො පඤ්හං පුච්ඡති, න කථෙතබ්බං. ගාරවෙන පන ථෙරං උට්ඨහිත්වා පුච්ඡථාති වත්තුං න සක්කා, පස්සෙ ඨිතභික්ඛුස්ස කථෙමීති කථෙතුං වට්ටති.

649. **න පච්ඡතො ගච්ඡන්තෙනාති** එත්ථ සචෙ පුරතො ගච්ඡන්තො පච්ඡතො ගච්ඡන්තං පඤ්හං පුච්ඡති, න කථෙතබ්බං. පච්ඡිමස්ස භික්ඛුනො කථෙමීති කථෙතුං වට්ටති. සද්ධිං උග්ගහිතධම්මං පන සජ්ඣායිතුං වට්ටති. සමධුරෙන ගච්ඡන්තස්ස කථෙතුං වට්ටති.

650. **න උප්පථෙනාති** එත්ථාපි සචෙ ද්වෙපි සකටපථෙ එකෙකචක්කපථෙන වා උප්පථෙන වා සමධුරං ගච්ඡන්ති, වට්ටති.

651. **අසඤ්චිච්චාති** පටිච්ඡන්නට්ඨානං ගච්ඡන්තස්ස සහසා උච්චාරො වා පස්සාවො වා නික්ඛමති, අසඤ්චිච්ච කතො නාම අනාපත්ති.

652. **න හරිතෙති** එත්ථ යම්පි ජීවරුක්ඛස්ස මූලං පථවියං දිස්සමානං ගච්ඡති, සාඛා වා භූමිලග්ගා ගච්ඡති, සබ්බං හරිතසඞ්ඛාතමෙව. ඛන්ධෙ නිසීදිත්වා අප්පහරිතට්ඨානෙ පාතෙතුං වට්ටති. අප්පහරිතට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව සහසා නික්ඛමති, ගිලානට්ඨානෙ ඨිතො හොති, වට්ටති. **අප්පහරිතෙ කතොති** අප්පහරිතං අලභන්තෙන තිණණ්ඩුපකං වා පලාලණ්ඩුපකං වා ඨපෙත්වා කතොපි පච්ඡා හරිතං ඔත්ථරති, වට්ටතියෙව. ඛෙළෙන චෙත්ථ සිඞ්ඝාණිකාපි සඞ්ගහිතාති මහාපච්චරියං වුත්තං.

653. **න උදකෙති** එතං පරිභොගඋදකමෙව සන්ධාය වුත්තං, වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකෙසු පන අපරිභොගෙසු අනාපත්ති. දෙවෙ වස්සන්තෙ සමන්තතො උදකොඝො හොති, අනුදකට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව නික්ඛමති, වට්ටති. මහාපච්චරියං වුත්තං – ‘‘එතාදිසෙ කාලෙ අනුදකට්ඨානං අලභන්තෙන කාතුං වට්ටතී’’ති. සෙසං සබ්බසික්ඛාපදෙසු උත්තානත්ථමෙව.

සත්තමො වග්ගො.

සමුට්ඨානාදිදීපනත්ථාය පනෙත්ථ ඉදං පකිණ්ණකං – උජ්ජග්ඝිකඋච්චාසද්දපටිසංයුත්තානි චත්තාරි, සකබළෙන මුඛෙන බ්‍යාහරණං එකං, ඡමානීචාසනඨානපච්ඡතොගමනඋප්පථගමනපටිසංයුත්තානි පඤ්චාති ඉමානි දස සික්ඛාපදානි සමනුභාසනසමුට්ඨානානි කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨහන්ති, කිරියානි, සඤ්ඤාවිමොක්ඛානි, සචිත්තකානි, ලොකවජ්ජානි, කායකම්මවචීකම්මානි, අකුසලචිත්තානි, දුක්ඛවෙදනානීති.

සූපොදනවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදං ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

ඡත්තපාණිදණ්ඩපාණිසත්ථපාණිආවුධපාණිපාදුකඋපාහනයානසයනපල්ලත්ථිකවෙඨිතඔගුණ්ඨිතනාමකානි එකාදස සික්ඛාපදානි ධම්මදෙසනසමුට්ඨානානි වාචාචිත්තතො සමුට්ඨහන්ති, කිරියාකිරියානි, සඤ්ඤාවිමොක්ඛානි, සචිත්තකානි, ලොකවජ්ජානි, වචීකම්මානි, අකුසලචිත්තානි, දුක්ඛවෙදනානීති.

අවසෙසානි තෙපණ්ණාස සික්ඛාපදානි පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානානීති.

සබ්බසෙඛියෙසු ආබාධපච්චයා අනාපත්ති, ථූපීකතපිණ්ඩපාතෙ සූපබ්‍යඤ්ජනෙන පටිච්ඡාදනෙ උජ්ඣානසඤ්ඤිම්හීති තීසු සික්ඛාපදෙසු ගිලානො නත්ථීති.

සෙඛියවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙඛියකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

8. සත්තාධිකරණසමථා

655. අධිකරණසමථෙසු – **සත්තාති** තෙසං ධම්මානං සඞ්ඛ්‍යාපරිච්ඡෙදො. චතුබ්බිධං අධිකරණං සමෙන්ති වූපසමෙන්තීති **අධිකරණසමථා.** තෙසං විත්ථාරො ඛන්ධකෙ ච පරිවාරෙ ච වුත්තො, තස්සත්ථං තත්ථෙව වණ්ණයිස්සාම. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

භික්ඛුවිභඞ්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අනන්තරායෙන යථා, නිට්ඨිතා වණ්ණනා අයං;
අනන්තරායෙන තථා, සන්තිං පප්පොන්තු පාණිනො.

චිරං තිට්ඨතු සද්ධම්මො, කාලෙ වස්සං චිරං පජං;
තප්පෙතු දෙවො ධම්මෙන, රාජා රක්ඛතු මෙදනින්ති.

මහාවිභඞ්ගො නිට්ඨිතො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා

1. පාරාජිකකණ්ඩං (භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා)

යො භික්ඛූනං විභඞ්ගස්ස, සඞ්ගහිතො අනන්තරං;
භික්ඛුනීනං විභඞ්ගස්ස, තස්ස සංවණ්ණනාක්කමො.

පත්තො යතො තතො තස්ස, අපුබ්බපදවණ්ණනං;
කාතුං පාරාජිකෙ තාව, හොති සංවණ්ණනා අයං.

1. පඨමපාරාජිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

656. **තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා සාවත්ථියං විහරති...පෙ.... සාළ්හො මිගාරනත්තාති** එත්ථ **සාළ්හොති** තස්ස නාමං; මිගාරමාතුයා පන නත්තා හොති, තෙන වුත්තං – ‘‘මිගාරනත්තා’’ති. **නවකම්මිකන්ති** නවකම්මාධිට්ඨායිකං. **පණ්ඩිතාති** පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතා. **බ්‍යත්තාති** වෙය්‍යත්තිකෙන සමන්නාගතා. **මෙධාවිනීති** පාළිග්ගහණෙ සතිපුබ්බඞ්ගමාය පඤ්ඤාය අත්ථග්ගහණෙ පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමාය සතියා සමන්නාගතා. **දක්ඛාති** ඡෙකා; අවිරජ්ඣිත්වා සීඝං කත්තබ්බකාරිනීති අත්ථො. **අනලසාති** ආලසියවිරහිතා. **තත්‍රුපායායාති** තෙසු තෙසු කම්මෙසු උපායභූතාය. **වීමංසායාති** කත්තබ්බකම්මූපපරික්ඛාය. **සමන්නාගතාති** සම්පයුත්තා. **අලං කාතුන්ති** සමත්ථා තං තං කම්මං කාතුං. **අලං සංවිධාතුන්ති** එවඤ්ච එවඤ්ච ඉදං හොතූති එවං සංවිදහිතුම්පි සමත්ථා. **කතාකතං ජානිතුන්ති** කතඤ්ච අකතඤ්ච ජානිතුං. **තෙති** තෙ උභො; සා ච සුන්දරීනන්දා සො ච සාළ්හොති අත්ථො. **භත්තග්ගෙති** පරිවෙසනට්ඨානෙ. **නිකූටෙති** කොණසදිසං කත්වා දස්සිතෙ ගම්භීරෙ. **විස්සරො මෙ භවිස්සතීති** විරූපො මෙ සරො භවිස්සති; විප්පකාරසද්දො භවිස්සතීති අත්ථො. **පතිමානෙන්තීති** අපෙක්ඛමානා. **ක්‍යාහන්ති** කිං අහං. **ජරාදුබ්බලාති** ජරාය දුබ්බලා. **චරණගිලානාති** පාදරොගෙන සමන්නාගතා.

657-8. **අවස්සුතාති** කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතා; තින්තා කිලින්නාති අත්ථො. පදභාජනෙ පනස්ස තමෙව රාගං ගහෙත්වා ‘‘සාරත්තා’’තිආදි වුත්තං. තත්ථ **සාරත්තාති** වත්ථං විය රඞ්ගජාතෙන කායසංසග්ගරාගෙන සුට්ඨු රත්තා. **අපෙක්ඛවතීති** තස්සෙව රාගස්ස වසෙන තස්මිං පුරිසෙ පවත්තාය අපෙක්ඛාය සමන්නාගතා. **පටිබද්ධචිත්තාති** තෙන රාගෙන තස්මිං පුරිසෙ බන්ධිත්වා ඨපිතචිත්තා විය. එස නයො දුතියපදවිභඞ්ගෙපි. **පුරිසපුග්ගලස්සාති** පුරිසසඞ්ඛාතස්ස පුග්ගලස්ස. **අධක්ඛකන්ති** අක්ඛකානං අධො. **උබ්භජාණුමණ්ඩලන්ති** ජාණුමණ්ඩලානං උපරි. පදභාජනෙ පන පදපටිපාටියා එව ‘‘හෙට්ඨක්ඛකං උපරිජාණුමණ්ඩල’’න්ති වුත්තං. එත්ථ ච උබ්භකප්පරම්පි

උබ්භජාණුමණ්ඩලෙනෙව සඞ්ගහිතං. සෙසං මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **පුරිමායො උපාදායාති** සාධාරණපාරාජිකෙහි පාරාජිකායො චතස්සො උපාදායාති අත්ථො. **උබ්භජාණුමණ්ඩලිකාති** ඉදං පන ඉමිස්සා පාරාජිකාය නාමමත්තං, තස්මා පදභාජනෙ න විචාරිතං.

659. එවං උද්දිට්ඨසික්ඛාපදං පදානුක්කමෙන විභජිත්වා ඉදානි අවස්සුතාදිභෙදෙන ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුං **"උභතොඅවස්සුතෙ"**තිආදිමාහ. **තත්ථ උභතොඅවස්සුතෙති** උභතොඅවස්සවෙ; භික්ඛුනියා චෙව පුරිසස්ස ච කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතභාවෙ සතීති අත්ථො. **කායෙන කායං ආමසතීති** භික්ඛුනී යථාපරිච්ඡින්නෙන කායෙන පුරිසස්ස යංකිඤ්චි කායං පුරිසො වා යෙන කෙනචි කායෙන භික්ඛුනියා යථාපරිච්ඡින්නං කායං ආමසති, උභයථාපි භික්ඛුනියා පාරාජිකං. **කායෙන කායපටිබද්ධන්ති** වුත්තප්පකාරෙනෙව අත්තනො කායෙන පුරිසස්ස කායපටිබද්ධං. **ආමසතීති** එත්ථ සයං වා ආමසතු, තස්ස වා ආමසනං සාදියතු, ථුල්ලච්චයමෙව. **කායපටිබද්ධෙන කායන්ති** අත්තනො වුත්තප්පකාරකායපටිබද්ධෙන පුරිසස්ස කායං. **ආමසතීති** ඉධාපි සයං වා ආමසතු, තස්ස වා ආමසනං සාදියතු, ථුල්ලච්චයමෙව. අවසෙසපදෙසුපි ඉමිනාව නයෙන විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

සචෙ පන භික්ඛු චෙව භික්ඛුනී ච හොති, තත්‍ර චෙ භික්ඛුනී ආමසති, භික්ඛු නිච්චලො හුත්වා චිත්තෙන සාදියති, භික්ඛු ආපත්තියා න කාරෙතබ්බො. සචෙ භික්ඛු ආමසති, භික්ඛුනී නිච්චලා හුත්වා චිත්තෙනෙව අධිවාසෙති, කායඞ්ගං අචොපයමානාපි පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ පාරාජිකෙන, ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙ ථුල්ලච්චයෙන, දුක්කටක්ඛෙත්තෙ දුක්කටෙන කාරෙතබ්බා. කස්මා? "කායසංසග්ගං සාදියෙය්‍යා"ති වුත්තත්තා. අයං අට්ඨකථාසු විනිච්ඡයො. එවං පන සති කිරියාසමුට්ඨානතා න දිස්සති, තස්මා තබ්බහුලනයෙන සා වුත්තාති වෙදිතබ්බා.

660. **උබ්භක්ඛකන්ති** අක්ඛකානං උපරි. **අධොජාණුමණ්ඩලන්ති** ජාණුමණ්ඩලානං හෙට්ඨා. එත්ථ ච අධොකප්පරම්පි අධොජාණුමණ්ඩලෙනෙව සඞ්ගහිතං.

662. **එකතොඅවස්සුතෙති** එත්ථ කිඤ්චාපි එකතොති අවිසෙසෙන වුත්තං, තථාපි භික්ඛුනියා එව අවස්සුතෙ සති අයං ආපත්තිභෙදො වුත්තොති වෙදිතබ්බො.

තත්‍රායං ආදිතො පට්ඨාය විනිච්ඡයො – භික්ඛුනී කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතා, පුරිසොපි තථෙව. අධක්ඛකෙ උබ්භජාණුමණ්ඩලෙ කායප්පදෙසෙ කායසංසග්ගසාදියනෙ සති භික්ඛුනියා පාරාජිකං. භික්ඛුනියා

කායසංසග්ගරාගො, පුරිසස්ස මෙථුනරාගො වා ගෙහස්සිතපෙමං වා සුද්ධචිත්තං වා හොතු, ථුල්ලච්චයමෙව. භික්ඛුනියා මෙථුනරාගො, පුරිසස්ස කායසංසග්ගරාගො වා මෙථුනරාගො වා ගෙහස්සිතපෙමං වා සුද්ධචිත්තං වා හොතු, දුක්කටං. භික්ඛුනියා ගෙහස්සිතපෙමං, පුරිසස්ස වුත්තෙසු චතූසු යං වා තං වා හොතු, දුක්කටමෙව. භික්ඛුනියා සුද්ධචිත්තං, පුරිසස්ස වුත්තෙසු චතූසු යං වා තං වා හොතු, අනාපත්ති.

සචෙ පන භික්ඛු චෙව හොති භික්ඛුනී ච උභින්නං කායසංසග්ගරාගො, භික්ඛුස්ස සඞ්ඝාදිසෙසො, භික්ඛුනියා පාරාජිකං. භික්ඛුනියා කායසංසග්ගරාගො, භික්ඛුස්ස මෙථුනරාගො වා ගෙහස්සිතපෙමං වා, භික්ඛුනියා ථුල්ලච්චයං, භික්ඛුස්ස දුක්කටං. උභින්නං මෙථුනරාගො වා ගෙහස්සිතපෙමං වා, උභින්නම්පි දුක්කටමෙව. යස්ස යත්ථ සුද්ධචිත්තං, තස්ස තත්ථ අනාපත්ති. උභින්නම්පි සුද්ධචිත්තං, උභින්නම්පි අනාපත්ති.

663. **අනාපත්ති අසඤ්චිච්චාති**ආදීසු විරජ්ඣිත්වා වා ආමසන්තියා අඤ්ඤවිහිතාය වා ''අයං පුරිසො වා ඉත්ථී වා''ති අජානන්තියා වා තෙන ඵුට්ඨායපි තං ඵස්සං අසාදියන්තියා වා ආමසනෙපි සති අනාපත්ති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනන්ති.

පඨමපාරාජිකං.

2. දුතියපාරාජිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

664. දුතියෙ පාරාජිකෙ – **කච්චි නො සාති** කච්චි නු සා. **අවණ්ණොති** අගුණො. **අකිත්තීති** නින්දා. **අයසොති** පරිවාරවිපත්ති; පරම්මුඛගරහා වා.

665. **වජ්ජපටිච්ඡාදිකාති** ඉදම්පි ඉමිස්සා පාරාජිකාය නාමමත්තමෙව, තස්මා පදභාජනෙ න විචාරිතං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

666. **සා වා ආරොචෙතීති** යා පාරාජිකං ආපන්නා, සා සයං ආරොචෙති. **අට්ඨන්නං පාරාජිකානං අඤ්ඤතරන්ති** භික්ඛූහි සාධාරණානං චතුන්නං අසාධාරණානඤ්ච චතුන්නමෙව අඤ්ඤතරං. ඉදඤ්ච පාරාජිකං පච්ඡා පඤ්ඤත්තං, තස්මා ''අට්ඨන්න''න්ති විභඞ්ගෙ වුත්තං. පුරිමෙන පන සද්ධිං යුගළත්තා ඉමස්මිං ඔකාසෙ ඨපිතන්ති වෙදිතබ්බං. **ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙති** ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තෙ. විත්ථාරකථා පනෙත්ථ සප්පාණකවග්ගම්හි දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. තත්‍ර හි පාචිත්තියං, ඉධ පාරාජිකන්ති අයමෙව විසෙසො. සෙසං තාදිසමෙව. **වජ්ජපටිච්ඡාදිකාති**

ඉදම්පිඉමිස්සා පාරාජිකාය නාමමත්ථාමෙව, තස්මා පදභාජනෙ න විචාරිතං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දුතියපාරාජිකං.

3. තතියපාරාජිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

669. තතියෙ – **ධම්මෙනාති** භූතෙන වත්ථුනා. **විනයෙනාති** චොදෙත්වා සාරෙත්වා. පදභාජනං පනස්ස ''යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන උක්ඛිත්තො සුඋක්ඛිත්තො හොතී''ති ඉමංඅධිප්පායමත්තං දස්සෙතුං වුත්තං. **සත්ථුසාසනෙනාති** ඤත්තිසම්පදාය චෙව අනුසාවනසම්පදාය ච. පදභාජනෙ පනස්ස ''ජිනසාසනෙන බුද්ධසාසනෙනා''ති වෙවචනමත්තමෙව වුත්තං. **සඞ්ඝං වා ගණං වාති**ආදීසු යෙන සඞ්ඝෙන කම්මං කතං, තං සඞ්ඝං වා තත්ථ සම්බහුලපුග්ගලසඞ්ඛාතං ගණං වා, එකපුග්ගලං වා තං කම්මං වා න ආදියති, න අනුවත්තති, න තත්ථ ආදරං ජනෙතීති අත්ථො. **සමානසංවාසකා භික්ඛූ වුච්චන්ති සහායා, සො තෙහි සද්ධිං නත්ථීති** එත්ථ ''එකකම්මං එකුද්දෙසො සමසික්ඛතා''ති අයං තාව සංවාසො; සමානො සංවාසො එතෙසන්ති **සමානසංවාසකා.**එවරූපා භික්ඛූ භික්ඛුස්ස තස්මිං සංවාසෙ සහ අයනභාවෙන **සහායාති** වුච්චන්ති. ඉදානි යෙන සංවාසෙන තෙ සමානසංවාසකාති වුත්තා, සො සංවාසො තස්ස උක්ඛිත්තකස්ස තෙහි සද්ධිං නත්ථි. යෙහි ච සද්ධිං තස්ස සො සංවාසො නත්ථි, න තෙන තෙ භික්ඛූ අත්තනො සහායා කතා හොන්ති. තස්මා වුත්තං ''සමානසංවාසකා භික්ඛූ වුච්චන්ති සහායා, සො තෙහි සද්ධිං නත්ථි, තෙන වුච්චති අකතසහායො''ති. සෙසං සඞ්ඝභෙදසික්ඛාපදාදීසු වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව.

සමනුභාසනසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

තතියපාරාජිකං.

4. චතුත්ථපාරාජිකසික්ඛාපදවණ්ණනා

675. චතුත්ථෙ – **අවස්සුතාති** ලොකස්සාදමිත්තසන්ථවවසෙන කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතා. දුතියපදෙපි එසෙව නයො. **පුරිසපුග්ගලස්ස හත්ථග්ගහණං වාති**ආදීසු පන යං පුරිසපුග්ගලෙන හත්ථෙ ගහණං කතං, තං

පුරිසපුග්ගලස්ස හත්ථග්ගහණන්ති වුත්තං. එසෙව නයො **සඞ්ඝාටිකණ්ණග්ගහණෙපි. හත්ථග්ගහණන්ති** එත්ථ ච හත්ථග්ගහණඤ්ච අඤ්ඤම්පි අපාරාජිකක්ඛෙත්තෙ ගහණඤ්ච එකජ්ඣං කත්වා හත්ථග්ගහණන්ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ ‘‘හත්ථග්ගහණං වා සාදියෙය්‍යාති හත්ථො නාම කප්පරං උපාදාය යාව අග්ගනඛා, එතස්ස අසද්ධම්මස්ස පටිසෙවනත්ථාය උබ්භක්ඛකං අධොජාණුමණ්ඩලං ගහණං සාදියති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’ති වුත්තං. එත්ථ ච **අසද්ධම්මොති** කායසංසග්ගො වෙදිතබ්බො, න මෙථුනධම්මො. න හි මෙථුනස්ස සාමන්තා ථුල්ලච්චයං හොති. ‘‘විඤ්ඤූ පටිබලො කායසංසග්ගං සමාපජ්ජිතුන්ති වචනම්පි චෙත්ථ සාධකං.

> ‘‘තිස්සිත්ථියො මෙථුනං තං න සෙවෙ,
> තයො පුරිසෙ තයො ච අනරියපණ්ඩකෙ;
> න චාචරෙ මෙථුනං බ්‍යඤ්ජනස්මිං,
> ඡෙජ්ජා සියා මෙථුනධම්මපච්චයා;
> පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතා’’ති. (පරි. 481);

ඉමාය පරිවාරෙ වුත්තාය සෙදමොචකගාථාය විරුජ්ඣතීති චෙ? න; මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගත්තා. පරිවාරෙයෙව හි ‘‘මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගො ජානිතබ්බො’’ති ‘‘වණ්ණාවණ්ණො කායසංසග්ගො දුට්ඨුල්ලවාචා අත්තකාමපාරිචරියාගමනුප්පාදන’’න්ති එවං සුක්කවිස්සට්ඨිආදීනි පඤ්ච සික්ඛාපදානි මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගොති වුත්තානි. තස්මා කායසංසග්ගො මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගත්තා පච්චයො හොති. ඉති **ඡෙජ්ජා සියා මෙථුනධම්මපච්චයාති** එත්ථ ඉමිනා පරියායෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. එතෙනුපායෙන සබ්බපදෙසු විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. අපිච ‘‘සඞ්කෙතං වා ගච්ඡෙය්‍යා’’ති එතස්ස පදභාජනෙ **‘‘ඉත්ථන්නාමං ආගච්ඡා’’**ති. එවංනාමකං ඨානං ආගච්ඡාති අත්ථො.

676. අට්ඨමං වත්ථුං පරිපූරෙන්තී අස්සමණී හොතීති අනුලොමතො වා පටිලොමතො වා එකන්තරිකාය වා යෙන තෙන නයෙන අට්ඨමං වත්ථුං පරිපූරෙන්තීයෙව අස්සමණී හොති. යා පන එකං වා වත්ථුං සත්ත වා වත්ථූනි සතක්ඛත්තුම්පි පූරෙති, නෙව අස්සමණී හොති. ආපන්නා ආපත්තියො දෙසෙත්වා මුච්චති. අපිචෙත්ථ ගණනූපිකා ආපත්ති වෙදිතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘අත්ථාපත්ති දෙසිතා ගණනූපිකා, අත්ථාපත්ති දෙසිතා න ගණනූපිකා’’ති. තත්‍රායං විනිච්ඡයො – ඉදානි නාපජ්ජිස්සාමීති ධුරනික්ඛෙපං කත්වා දෙසිතා ගණනූපිකා දෙසිතගණනං උපෙති පාරාජිකස්ස අඞ්ගං න හොති. තස්මා යා එකං ආපන්නා ධුරනික්ඛෙපං කත්වා දෙසෙත්වා පුන කිලෙසවසෙන ආපජ්ජති, පුන දෙසෙති, එවං අට්ඨ වත්ථූනි පූරෙන්තීපි පාරාජිකා න හොති. යා පන

ආපජ්ජිත්වා පුනපි අඤ්ඤං වත්ථුං ආපජ්ජිස්සාමීති සඋස්සාහාව දෙසෙති, තස්සා සා ආපත්ති නගණනූපිකා, දෙසිතාපි අදෙසිතා හොති, දෙසිතගණනං න ගච්ඡති, පාරාජිකස්සෙව අඞ්ගං හොති. අට්ඨමෙ වත්ථුම්හි පරිපුණ්ණමත්තෙ පාරාජිකා හොති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනන්ති.

චතුත්ථපාරාජිකං.

උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො අට්ඨ පාරාජිකා ධම්මාති භික්ඛූ ආරබ්භ පඤ්ඤත්තා සාධාරණා චත්තාරො ඉමෙ ච චත්තාරොති එවං පාතිමොක්ඛුද්දෙසමග්ගෙන උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො අට්ඨ පාරාජිකා ධම්මාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. සෙසං මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තනයමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ

පාරාජිකකණ්ඩවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාරාජිකකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

2. සඞ්ඝාදිසෙසකණ්ඩං (භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා)

1. පඨමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

පාරාජිකානන්තරස්ස, අයං දානි භවිස්සති;
සඞ්ඝාදිසෙසකණ්ඩස්ස, අනුත්තානත්ථවණ්ණනා.

678. **උදොසිතන්ති** භණ්ඩසාලා. **මාය්‍යො එවං අවචාති** අය්‍යො මා එවං අවච. **අපිනාය්‍යාති** අපිනු අය්‍යා. **අච්චාවදථාති** අතික්කමිත්වා වදථ; අක්කොසථාති වුත්තං හොති.

679. **උස්සයවාදිකාති** මානුස්සයවසෙන කොධුස්සයවසෙන විවදමානා. යස්මා පන සා අත්ථතො අට්ටකාරිකා හොති, තස්මා ‘‘උස්සයවාදිකා නාම අඩ්ඩකාරිකා වුච්චතී’’ති පදභාජනෙ වුත්තං. එත්ථ ච **අඩ්ඩොති** වොහාරිකවිනිච්ඡයො වුච්චති, යං පබ්බජිතා ‘‘අධිකරණ’’න්තිපි වදන්ති. **දුතියං වා පරියෙසතීති** සක්ඛිං වා සහායං වා පරියෙසති, දුක්කටං. **ගච්ඡති වාති** උපස්සයො වා හොතු භික්ඛාචාරමග්ගො වා, යත්ථ ඨිතාය ‘‘අඩ්ඩං කරිස්සාමී’’ති චිත්තං උප්පජ්ජති, තතො වොහාරිකානං සන්තිකං ගච්ඡන්තියා පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. **එකස්ස ආරොචෙතීති** ද්වීසු ජනෙසු යස්ස කස්සචි

එකස්ස කථං යො කොචි වොහාරිකානං ආරොචෙති. **දුතියස්ස ආරොචෙතීති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

අයං පනෙත්ථ අසම්මොහත්ථාය විත්ථාරකථා – යත්ථ කත්ථචි අන්තමසො භික්ඛුනුපස්සයං ආගතෙපි වොහාරිකෙ දිස්වා භික්ඛුනී අත්තනො කථං ආරොචෙති, භික්ඛුනියා දුක්කටං. උපාසකො අත්තනො කථං ආරොචෙති, භික්ඛුනියා ථුල්ලච්චයං. පඨමං උපාසකො අත්තනො කථං ආරොචෙති, භික්ඛුනියා දුක්කටං. අථ සා අත්තනො කථං ආරොචෙති, ථුල්ලච්චයං. භික්ඛුනී උපාසකං වදති – ''මම ච තව ච කථං ත්වංයෙව ආරොචෙහී''ති, සො අත්තනො වා කථං පඨමං ආරොචෙතු භික්ඛුනියා වා, පඨමාරොචනෙ දුක්කටං, දුතියාරොචනෙ ථුල්ලච්චයං. උපාසකො භික්ඛුනිං වදති – ''මම ච තව ච කථං ත්වංයෙව ආරොචෙහී''ති, එත්ථාපි එසෙව නයො.

භික්ඛුනී කප්පියකාරකෙන කථාපෙති, තත්ථ කප්පියකාරකො වා භික්ඛුනියා කථං පඨමං ආරොචෙතු, ඉතරො වා අත්තනො කථං, කප්පියකාරකො වා උභින්නම්පි කථං, ඉතරො වා උභින්නම්පි කථං ආරොචෙතු, යථා වා තථා වා ආරොචියමානෙ පඨමෙ ආරොචනෙ භික්ඛුනියා දුක්කටං, දුතියෙ ථුල්ලච්චයං. යථා වා තථා වා ආරොචිතං පන උභින්නම්පි කථං සුත්වා වොහාරිකෙහි විනිච්ඡයෙ කතෙ අඩ්ඩපරියොසානං නාම හොති, තස්මිං අඩ්ඩපරියොසානෙ භික්ඛුනියා ජයෙපි පරාජයෙපි සඞ්ඝාදිසෙසො. සචෙ පන ගතිගතං අධිකරණං හොති, සුතපුබ්බං වොහාරිකෙහි. අථ තෙ භික්ඛුනිඤ්ච අඩ්ඩකාරකඤ්ච දිස්වාව "තුම්හාකං කථනකිච්චං නත්ථි, ජානාම මයං එත්ථ පවත්ති''න්ති සයමෙව විනිච්ඡිනිත්වා දෙන්ති, එවරූපෙ අඩ්ඩපරියොසානෙපි භික්ඛුනියා අනාපත්ති.

පඨමං ආපත්ති එතස්සාති පඨමාපත්තිකො; වීතික්කමක්ඛණෙයෙව ආපජ්ජිතබ්බොති අත්ථො, තං **පඨමාපත්තිකං**. පදභාජනෙ පන අධිප්පායමත්තං දස්සෙතුං ''සහ වත්ථුජ්ඣාචාරා ආපජ්ජති අසමනුභාසනායා''ති වුත්තං. අයඤ්හෙත්ථ අත්ථො – සහ වත්ථුජ්ඣාචාරා යං භික්ඛුනී ආපජ්ජති, න තතියාය සමනුභාසනාය, අයං පඨමමෙව සහ වත්ථුජ්ඣාචාරෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා පඨමාපත්තිකොති. භික්ඛුනිසඞ්ඝතො නිස්සාරෙතීති නිස්සාරණීයො; තං **නිස්සාරණීයං**. පදභාජනෙ පන අධිප්පායමත්තං දස්සෙතුං ''සඞ්ඝම්හා නිස්සාරීයතීති වුත්තං. තත්ථ යං ආපන්නා භික්ඛුනී සඞ්ඝතො නිස්සාරීයති, සො නිස්සාරණීයොති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. න හි සො එව ධම්මො සඞ්ඝම්හා කෙනචි නිස්සාරීයති. තෙන පන ධම්මෙන භික්ඛුනී නිස්සාරීයති, තස්මා සො නිස්සාරෙතීති නිස්සාරණීයො.

ආකඞ්ඛීයමානා ගච්ඡතීති අඩ්ඩකාරකමනුස්සෙහි සයං වා ආගන්ත්වා දූතං වා පෙසෙත්වා එහීති වුච්චමානා වොහාරිකානං සන්තිකං ගච්ඡති, තතො අඩ්ඩකාරකො අත්තනො වා කථං පඨමං ආරොචෙතු භික්ඛුනියා වා, නෙව පඨමාරොචනෙ දුක්කටං, න දුතියාරොචනෙ ථුල්ලච්චයං. අමච්චෙහි විනිච්ඡිනිත්වා කතෙ අඩ්ඩපරියොසානෙපි අනාපත්තියෙව. සචෙපි අඩ්ඩකාරකො භික්ඛුනිං වදති ''මම ච තව ච කථං ත්වමෙව කථෙහී''ති; කථෙන්තියාපි කථං සුත්වා කතෙ අඩ්ඩපරියොසානෙපි අනාපත්තියෙව.

රක්ඛං යාචතීති ධම්මිකං රක්ඛං යාචති, අනාපත්ති. ඉදානි යථායාචිතා රක්ඛා ධම්මිකා හොති, තං දස්සෙතුං **අනොදිස්ස ආචික්ඛතීති** ආහ. තත්ථ අතීතං ආරබ්භ අත්ථි ඔදිස්සආචික්ඛනා, අත්ථි අනොදිස්සආචික්ඛනා, අනාගතං ආරබ්භාපි අත්ථි ඔදිස්සආචික්ඛනා, අත්ථි අනොදිස්සආචික්ඛනා.

කථං අතීතං ආරබ්භ ඔදිස්සආචික්ඛනා හොති? භික්ඛුනුපස්සයෙ ගාමදාරකා ධුත්තාදයො වා යෙ කෙචි අනාචාරං වා ආචරන්ති, රුක්ඛං වා ඡින්දන්ති, ඵලාඵලං වා හරන්ති, පරික්ඛාරෙ වා අච්ඡින්දන්ති. භික්ඛුනී වොහාරිකෙ උපසඞ්කමිත්වා ''අම්හාකං උපස්සයෙ ඉදං නාම කත''න්ති වදති. ''කෙනා''ති වුත්තෙ ''අසුකෙන ච අසුකෙන චා''ති ආචික්ඛති. එවං අතීතං ආරබ්භ ඔදිස්සආචික්ඛනා හොති, සා න වට්ටති. තඤ්චෙ සුත්වා තෙ වොහාරිකා තෙසං දණ්ඩං කරොන්ති, සබ්බං භික්ඛුනියා ගීවා හොති. දණ්ඩං ගණ්හිස්සන්තීති අධිප්පායෙපි සති ගීවායෙව හොති. සචෙ පන තස්ස දණ්ඩං ගණ්හථාති වදති, පඤ්චමාසකමත්තෙ ගහිතෙ පාරාජිකං හොති.

''කෙනා''ති වුත්තෙ පන ''අසුකෙනාති වත්තුං අම්හාකං න වට්ටති, තුම්හෙයෙව ජානිස්සථ. කෙවලඤ්හි මයං රක්ඛං යාචාම, තං නො දෙථ, අවහටභණ්ඩඤ්ච ආහරාපෙථා''ති වත්තබ්බං. එවං අනොදිස්ස ආචික්ඛනා හොති, සා වට්ටති. එවං වුත්තෙ සචෙපි තෙ වොහාරිකා කාරකෙ ගවෙසිත්වා තෙසං දණ්ඩං කරොන්ති, සබ්බං සාපතෙය්‍යම්පි ගහිතං භික්ඛුනියා, නෙව ගීවා න ආපත්ති.

පරික්ඛාරං හරන්තෙ දිස්වා තෙසං අනත්ථකාමතාය චොරො චොරොති වත්තුම්පි න වට්ටති. එවං වුත්තෙපි හි යං තෙසං දණ්ඩං කරොන්ති, සබ්බම්පි භික්ඛුනියා ගීවා හොති. අත්තනො වචනකරං පන ''ඉමිනා මෙ පරික්ඛාරො ගහිතො, තං ආහරාපෙහි, මා චස්ස දණ්ඩං කරොහී''ති වත්තුං වට්ටති. දාසදාසීවාපිආදීනං අත්ථාය අඩ්ඩං කරොන්ති, අයං අකප්පියඅඩ්ඩො නාම, න වට්ටති.

කථං අනාගතං ආරබ්භ ඔදිස්සආචික්ඛනා හොති? වුත්තනයෙනෙව පරෙහි අනාචාරාදීසු කතෙසු භික්ඛුනී වොහාරිකෙ එවං වදති ''අම්හාකං උපස්සයෙ

ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොන්ති, රක්ඛං නො දෙථ ආයතිං අකරණත්ථායා''ති. ''කෙන එවං කත''න්ති වුත්තෙ ච ''අසුකෙන අසුකෙන වා''ති ආචික්ඛති. එවං අනාගතං ආරබ්භ ඔදිස්සආචික්ඛනා හොති, සාපි න වට්ටති. තෙසඤ්හි දණ්ඩෙ කතෙ පුරිමනයෙනෙව සබ්බං භික්ඛුනියා ගීවා. සෙසං පුරිමසදිසමෙව.

සචෙ පන වොහාරිකා ''භික්ඛුනුපස්සයෙ එවරූපං අනාචාරං කරොන්තානං ඉමං නාම දණ්ඩං කරොමා''ති භෙරිං චරාපෙත්වා ආණාය අතිට්ඨමානෙ පරියෙසිත්වා දණ්ඩං කරොන්ති, භික්ඛුනියා නෙව ගීවා න ආපත්ති.

යො චායං භික්ඛුනීනං වුත්තො, භික්ඛූනම්පි එසෙව නයො. භික්ඛුනොපි හි ඔදිස්සආචික්ඛනා න වට්ටති. යං තථා ආචික්ඛිතෙ දණ්ඩං කරොන්ති, සබ්බං ගීවා හොති. වුත්තනයෙනෙව දණ්ඩං ගණ්හාපෙන්තස්ස පාරාජිකං. යො පන ''දණ්ඩං කරිස්සන්තී''ති ජානන්තොපි අනොදිස්ස කථෙති, තෙ ච පරියෙසිත්වා දණ්ඩං කරොන්තියෙව, න දොසො. විහාරසීමාය රුක්ඛාදීනි ඡින්දන්තානං වාසිඵරසුආදීනි ගහෙත්වා පාසාණෙහි කොට්ටෙන්ති, න වට්ටති. සචෙ ධාරා භිජ්ජති, කාරාපෙත්වා දාතබ්බා. උපධාවිත්වා තෙසං පරික්ඛාරෙ ගණ්හන්ති, තම්පි න කාතබ්බං, ලහුපරිවත්තඤ්හි චිත්තං, ථෙය්‍යචෙතනාය උප්පන්නාය මූලච්ඡෙජ්ජම්පි ගච්ඡෙය්‍ය. සෙසං උත්තානමෙව.

කථිනසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සත්තරසකෙ පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

682. දුතියෙ – **වරභණ්ඩ**න්ති මුත්තාමණිවෙළුරියාදි මහග්ඝභණ්ඩං.

683. **අනපලොකෙත්වා**ති අනාපුච්ඡිත්වා. **ගණං වා**ති මල්ලගණභටිපුත්තගණාදිකං. **පූග**න්ති ධම්මගණං. **සෙණි**න්ති ගන්ධිකසෙණිදුස්සිකසෙණිආදිකං. යත්ථ යත්ථ හි රාජානො ගණාදීනං ගාමනිගමෙ නිය්‍යාතෙන්ති ''තුම්හෙව එත්ථ අනුසාසථා''ති, තත්ථ තත්ථ තෙ එව ඉස්සරා හොන්ති. තස්මා තෙ සන්ධාය ඉදං වුත්තං. එත්ථ ච රාජානං වා ගණාදිකෙ වා ආපුච්ඡිත්වාපි භික්ඛුනිසඞ්ඝො ආපුච්ඡිතබ්බොව. **ඨපෙත්වා කප්ප**න්ති තිත්ථියෙසු වා අඤ්ඤභික්ඛුනීසු වා පබ්බජිතපුබ්බං කප්පගතිකං ඨපෙත්වාති. සෙසං උත්තානමෙව.

චොරීවුට්ඨාපනසමුට්ඨානං – කෙනචි කරණීයෙන පක්කන්තාසු භික්ඛුනීසු අගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමං යථානිසින්නට්ඨානෙයෙව අත්තනො නිස්සිතකපරිසාය සද්ධිං වුට්ඨාපෙන්තියා වාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, ඛණ්ඩසීමං වා නදිං වා

ගන්ත්වා වුට්ඨාපෙන්තියා කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, අනාපුච්ඡා වුට්ඨාපනවසෙන කිරියාකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

692. තතියෙ – **පරික්ඛෙපං අතික්කාමෙන්තියා**ති එත්ථ එකං පාදං අතික්කාමෙන්තියා ථුල්ලච්චයං, දුතියෙන අතික්කන්තමත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසො. **අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාර**න්ති එත්ථ පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං එකෙන පාදෙන අතික්කමති ථුල්ලච්චයං, දුතියෙන අතික්කන්තමත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසො. අපිචෙත්ථ සකගාමතො නික්ඛමන්තියා ගාමන්තරපච්චයා අනාපත්ති, නික්ඛමිත්වා පන ගාමන්තරං ගච්ඡන්තියා පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං, එකෙන පාදෙන ඉතරස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපෙ වා උපචාරෙ වා අතික්කන්තමත්තෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියෙන අතික්කන්තමත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසො. තතො නික්ඛමිත්වා පුන සකගාමං පවිසන්තියාපි එසෙව නයො. සචෙ පන ඛණ්ඩපාකාරෙන වා වතිඡිද්දෙන වා භික්ඛුනිවිහාරභූමියෙව සක්කා හොති පවිසිතුං, එවං පවිසමානාය කප්පියභූමිං නාම පවිට්ඨා හොති, තස්මා වට්ටති. සචෙපි හත්ථිපිට්ඨිආදීහි වා ඉද්ධියා වා පවිසති, වට්ටතියෙව. පදසා ගමනමෙව හි ඉධාධිප්පෙතං. තෙනෙව ‘‘පඨමං පාදං අතික්කාමෙන්තියා’’තිආදිමාහ.

ද්වෙ ගාමා භික්ඛුනිවිහාරෙන සම්බද්ධවතිකා හොන්ති, යස්මිං ගාමෙ භික්ඛුනිවිහාරො, තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා පුන විහාරං පවිසිත්වා සචෙ විහාරමජ්ඣෙන ඉතරස්ස ගාමස්ස මග්ගො අත්ථි, ගන්තුං වට්ටති. තතො පන ගාමතො තෙනෙව මග්ගෙන පච්චාගන්තබ්බං. සචෙ ගාමද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා ආගච්ඡති, පුරිමනයෙනෙව ආපත්තිභෙදො වෙදිතබ්බො. සකගාමතො කෙනචි කරණීයෙන භික්ඛුනීහි සද්ධිං නික්ඛන්තාය පුන පවිසනකාලෙ හත්ථි වා මුච්චති, උස්සාරණා වා හොති, ඉතරා භික්ඛුනියො සහසා ගාමං පවිසන්ති, යාව අඤ්ඤා භික්ඛුනී ආගච්ඡති, තාව බහිගාමද්වාරෙ ඨාතබ්බං. සචෙ න ආගච්ඡති, දුතියිකා භික්ඛුනී පක්කන්තා නාම හොති, පවිසිතුං වට්ටති.

පුබ්බෙ මහාගාමො හොති, මජ්ඣෙ භික්ඛුනිවිහාරො. පච්ඡා තං ගාමං චත්තාරො ජනා ලභිත්වා විසුං විසුං වතිපරික්ඛෙපං කත්වා විභජිත්වා භුඤ්ජන්ති, විහාරතො එකං ගාමං ගන්තුං වට්ටති. තතො අපරං ගාමං ද්වාරෙන වා වතිඡිද්දෙන වා පවිසිතුං න වට්ටති. පුන විහාරමෙව පච්චාගන්තුං වට්ටති. කස්මා? විහාරස්ස චතුගාමසාධාරණත්තා.

අන්තරවාසකො තෙමියතීති යත්ථ යථා තිමණ්ඩලපටිච්ඡාදනං හොති; එවං නිවත්ථාය භික්ඛුනියා වස්සකාලෙ තිත්ථෙන වා අතිත්ථෙන වා ඔතරිත්වා යත්ථ කත්ථචි උත්තරන්තියා එකද්වඞ්ගුලමත්තම්පි අන්තරවාසකො තෙමියති. සෙසං නදීලක්ඛණං නදීනිමිත්තකථාය ආවි භවිස්සති. එවරූපං නදිං තිත්ථෙන වා අතිත්ථෙන වා ඔතරිත්වා උත්තරණකාලෙ පඨමං පාදං උද්ධරිත්වා තීරෙ ඨපෙන්තියා ථුල්ලච්චයං, දුතියපාදුද්ධාරෙ සඞ්ඝාදිසෙසො. සෙතුනා ගච්ඡති, අනාපත්ති. පදසා ඔතරිත්වා උත්තරණකාලෙ සෙතුං ආරොහිත්වා උත්තරන්තියාපි අනාපත්ති. සෙතුනා පන ගන්ත්වා උත්තරණකාලෙ පදසා ගච්ඡන්තියා ආපත්තියෙව. යානනාවාආකාසගමනාදීසුපි එසෙව නයො. ඔරිමතීරතො පන පරතීරමෙව අක්කමන්තියා අනාපත්ති. රජනකම්මත්ථං ගන්ත්වා දාරුසඞ්කඩ්ඪනාදිකිච්චෙන ද්වෙ තිස්සො උභයතීරෙසු විචරන්ති, වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ කාචි කලහං කත්වා ඉතරං තීරං ගච්ඡති, ආපත්ති. ද්වෙ එකතො උත්තරන්ති, එකා මජ්ඣෙ නදියා කලහං කත්වා නිවත්තිත්වා ඔරිමතීරමෙව ආගච්ඡති, ආපත්ති. ඉතරිස්සා පන අයං පක්කන්තට්ඨානෙ ඨිතා හොති, තස්මා පරතීරං ගච්ඡන්තියාපි අනාපත්ති. න්හායිතුං වා පාතුං වා ඔතිණ්ණා තමෙව තීරං පච්චුත්තරති, අනාපත්ති.

සහ අරුණුග්ගමනාති එත්ථ සචෙ සජ්ඣායං වා පධානං වා අඤ්ඤං වා කිඤ්චි කම්මං කුරුමානා පුරෙඅරුණෙයෙව දුතියිකාය සන්තිකං ගමිස්සාමීති ආභොගං කරොති, අජානන්තියා එව වස්සා අරුණො උග්ගච්ඡති, අනාපත්ති. අථ පන ''යාව අරුණුග්ගමනා ඉධෙව භවිස්සාමී''ති වා අනාභොගෙන වා විහාරස්ස එකදෙසෙ අච්ඡති, දුතියිකාය හත්ථපාසං න ඔතරති, අරුණුග්ගමනෙ සඞ්ඝාදිසෙසො. හත්ථපාසොයෙව හි ඉධ පමාණං, හත්ථපාසාතික්කමෙ එකගබ්භොපි න රක්ඛති.

අගාමකෙ අරඤ්ඤෙති එත්ථ ''නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤ''න්ති එවං වුත්තලක්ඛණමෙව අරඤ්ඤං. තං පනෙතං කෙවලං ගාමාභාවෙන ''අගාමක''න්ති වුත්තං, න විඤ්ඣාටවිසදිසතාය. තාදිසෙ අරඤ්ඤෙ ඔක්කන්තෙ දස්සනූපචාරෙ විජහිතෙ සචෙපි සවනූපචාරො අත්ථි, ආපත්ති. තෙනෙව වුත්තං අට්ඨකථායං ''සචෙ භික්ඛුනීසු මහාබොධිඅඞ්ගණං පවිසන්තීසු එකා බහි තිට්ඨති, තස්සාපි ආපත්ති. ලොහපාසාදං පවිසන්තීසුපි පරිවෙණං පවිසන්තීසුපි එසෙව නයො. මහාචෙතියං වන්දමානාසු එකා උත්තරද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා ගච්ඡති, තස්සාපි ආපත්ති. ථූපාරාමං පවිසන්තීසු එකා බහි තිට්ඨති, තස්සාපි ආපත්තී''ති. එත්ථ ච දස්සනූපචාරො නාම යත්ථ ඨිතං දුතියිකා පස්සති. සචෙ පන සාණිපාකාරන්තරිකාපි හොති, දස්සනූපචාරං විජහති නාම. සවනූපචාරො නාම යත්ථ ඨිතා මග්ගමූළ්හසද්දෙන විය ධම්මසවනාරොචනසද්දෙන විය ච ''අයෙ''ති සද්දායන්තියා සද්දං සුණාති.

අජ්ඣොකාසෙ දූරෙපි දස්සනූපචාරො නාම හොති. සො එවරූපෙ සවනූපචාරෙ විජහිතෙ න රක්ඛති, විජහිතමත්තෙව ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්ස.

එකා මග්ගං ගච්ඡන්තී ඔහීයති. සඋස්සාහා චෙ හුත්වා ඉදානි පාපුණිස්සාමීති අනුබන්ධති, අනාපත්ති. සචෙ පුරිමායො අඤ්ඤෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්ති, පක්කන්තා නාම හොන්ති, අනාපත්තියෙව. ද්වින්නං ගච්ඡන්තීනං එකා අනුබන්ධිතුං අසක්කොන්තී ''ගච්ඡතු අය''න්ති ඔහීයති, ඉතරාපි ''ඔහීයතු අය''න්ති, ගච්ඡති, ද්වින්නම්පි ආපත්ති. සචෙ පන ගච්ඡන්තීසු පුරිමාපි අඤ්ඤං මග්ගං ගණ්හාති, පච්ඡිමාපි අඤ්ඤං, එකා එකිස්සා පක්කන්තට්ඨානෙ තිට්ඨති, ද්වින්නම්පි අනාපත්ති.

693. **පක්ඛසඞ්කන්තා** **වාති** තිත්ථායතනං සඞ්කන්තා, සෙසං උත්තානමෙව. පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

694-8. චතුත්ථෙ – **පාදපීඨං** නාම ධොතපාදට්ඨපනකං. **පාදකඨලිකා** නාම අධොතපාදට්ඨපනකං. **අනඤ්ඤාය ගණස්ස ඡන්දන්ති** තස්සෙව කාරකගණස්ස ඡන්දං අජානිත්වා. **වත්තෙ වත්තන්තින්ති** තෙචත්තාලීසප්පභෙදෙ නෙත්ථාරවත්තෙ වත්තමානං. සෙසං උත්තානමෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

701. පඤ්චමෙ – **එකතො අවස්සුතෙති** එත්ථ ''භික්ඛුනියා අවස්සුතභාවො දට්ඨබ්බො''ති මහාපච්චරියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පනෙතං න වුත්තං, තං පාළියා සමෙති. සෙසං උත්තානමෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනන්ති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

705-6. ඡට්ඨෙ – **යතො ත්වන්ති** යස්මා ත්වං. **උය්‍යොජෙති ආපත්ති දුක්කටස්සාති**ආදිකා සඞ්ඝාදිසෙසපරියොසානා ආපත්තියො කස්සා හොන්තීති? උය්‍යොජිකාය. වුත්තඤ්චෙතං පරිවාරෙපි –

> ‘‘න දෙති න පටිග්ගණ්හාති, පටිග්ගහො තෙන න විජ්ජති;
> ආපජ්ජති ගරුකං න ලහුකං, තඤ්ච පරිභොගපච්චයා;
> පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතා’’ති. (පරි. 481);

අයඤ්හි ගාථා ඉමං උය්‍යොජිකං සන්ධාය වුත්තා. ඉතරිස්සා පන ආපත්තිභෙදො පඨමසික්ඛාපදෙ විභත්තොති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

709. සත්තමෙ – **යාවතතියක**පදත්ථො මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. සෙසං උත්තානමෙවාති.

සමනුභාසනසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

715. අට්ඨමෙ – **කිස්මිඤ්චිදෙව අධිකරණෙති** චතුන්නං අඤ්ඤතරස්මිං. පදභාජනෙ පන කෙවලං අධිකරණවිභාගං දස්සෙතුං ‘‘අධිකරණං නාම චත්තාරි අධිකරණානී’’තිආදි වුත්තං. සෙසං උත්තානමෙව සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

723. නවමෙ – **සංසට්ඨාති** මිස්සීභූතා. **අනනුලොමිකෙනාති** පබ්බජිතානං අනනුලොමෙන කායිකවාචසිකෙන. **සංසට්ඨාති** ගිහීනං කොට්ටනපචනගන්ධපිසනමාලාගන්ථනාදිනා කායිකෙන සාසනපටිසාසනාහරණසඤ්චරිත්තාදිනා වාචසිකෙන ච සංසට්ඨා. පාපො

කිත්තිසද්දො එතාසන්ති **පාපසද්දා.** පාපො ආජීවසඞ්ඛාතො සිලොකො එතාසන්ති **පාපසිලොකා.** සෙසං උත්තානමෙව සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදවණ්ණනා

727. දසමෙ – **එවාචාරාති** එවංආචාරා. යාදිසො තුම්හාකං ආචාරො, තාදිසා ආචාරාති අත්ථො. එස නයො සබ්බත්ථ. **උඤ්ඤායාති** අවඤ්ඤාය නීචං කත්වා ජානනාය. **පරිභවෙනාති** කිං ඉමා කරිස්සන්තීති එවං පරිභවිත්වා ජානනෙන. **අක්ඛන්තියාති** අසහනතාය; කොධෙනාති අත්ථො. **වෙභස්සියාති** බලවභස්සභාවෙන; අත්තනො බලප්පකාසනෙන සමුත්‍රාසනෙනාති අත්ථො. **දුබ්බල්‍යාති** තුම්හාකං දුබ්බලභාවෙන. සබ්බත්ථ උඤ්ඤාය ච පරිභවෙන චාති එවං සමුච්චයත්ථො දට්ඨබ්බො. **විවිච්චථාති** විනා හොථ. සෙසං උත්තානමෙව සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

දසමසික්ඛාපදං.

උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො සත්තරස සඞ්ඝාදිසෙසාති එත්ථ ඡන්නං පඨමාපත්තිකානං අනන්තරා සඤ්චරිත්තං, ද්වෙ දුට්ඨදොසාති ඉමානි තීණි සික්ඛාපදානි මහාවිභඞ්ගතො පක්ඛිපිත්වා **නව පඨමාපත්තිකා,** චතුන්නං යාවතතියකානං අනන්තරා මහාවිභඞ්ගතොපි චත්තාරො යාවතතියකෙ පක්ඛිපිත්වා **අට්ඨ යාවතතියකා** වෙදිතබ්බා. එවං සබ්බෙපි පාතිමොක්ඛුද්දෙසමග්ගෙන උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො සත්තරස සඞ්ඝාදිසෙසා ධම්මාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. සෙසං උත්තානමෙව අඤ්ඤත්‍ර පක්ඛමානත්තා. තං පන ඛන්ධකෙ විත්ථාරෙන වණ්ණයිස්සාමාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ

සත්තරසකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සඞ්ඝාදිසෙසකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

3. නිස්සග්ගියකණ්ඩං (භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා)

පඨමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

තිංස නිස්සග්ගියා ධම්මා, භික්ඛුනීනං පකාසිතා;
යෙ තෙසං දානි භවති, අයං සංවණ්ණනාක්කමො.

733. **ආමත්තිකාපණන්ති** අමත්තානි වුච්චන්ති භාජනානි; තානි යෙ වික්කිණන්ති, තෙ වුච්චන්ති ආමත්තිකා; තෙසං ආපණො **ආමත්තිකාපණො;** තං වා පසාරෙස්සන්තීති අත්ථො.

734. **පත්තසන්නිචයං කරෙය්‍යාති** පත්තසන්නිධිං කරෙය්‍ය; එකාහං අනධිට්ඨහිත්වා වා අවිකප්පෙත්වා වා පත්තං ඨපෙය්‍යාති අත්ථො. සෙසං මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයමෙව හි විසෙසො – තත්ථ දසාහං පරිහාරො, ඉධ එකාහම්පි නත්ථි. සෙසං තාදිසමෙව.

ඉදම්පි කථිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, අකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

දුතියනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

738. දුතියෙ – **දුච්චොළාති** විරූපචොළා; ජිණ්ණචොළාති අත්ථො. **අපය්‍යාහීති** අපි අය්‍යාහි.

740. **ආදිස්ස දින්නන්ති** සම්පත්තා භාජෙන්තූති වත්වාපි ඉදං ගණස්ස ඉදං තුම්හාකං දම්මීති වත්වා වා දාතුකම්‍යතාය පාදමූලෙ ඨපෙත්වා වා දින්නම්පි ආදිස්ස දින්නං නාම හොති. එතං සබ්බම්පි අකාලචීවරං. **අය්‍යාය දම්මීති** එවං පටිලද්ධං පන යථාදානෙයෙව උපනෙතබ්බං. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

තතියනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

743-5. තතියෙ – **හන්දාති** ගණ්හ. **සයං අච්ඡින්දතීති** එකං දත්වා එකං අච්ඡින්දන්තියා එකං නිස්සග්ගියං, බහූසු බහූනි. සචෙ සංහරිත්වා ඨපිතානි එකතො අච්ඡින්දති, වත්ථුගණනාය ආපත්තියො. බන්ධිත්වා ඨපිතෙසු පන එකාව ආපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

තතියසික්ඛාපදං.

චතුත්ථනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

748. චතුත්ථෙ – **කයෙනාති** මූලෙන. **න මෙ ආවුසො සප්පිනා අත්ථො; තෙලෙන මෙ අත්ථොති** ඉදං කිර සා ආහටසප්පිං දත්වා තෙලම්පි ආහරිස්සතීති මඤ්ඤමානා ආහ. **විඤ්ඤාපෙත්වාති** ජානාපෙත්වා; ඉදං නාම ආහරාති යාචිත්වා වා.

752. **තඤ්ඤෙව විඤ්ඤාපෙතීති** යං පඨමං විඤ්ඤත්තං තං ථොකං නප්පහොති, තස්මා පුන තඤ්ඤෙව විඤ්ඤාපෙතීති අත්ථො. **අඤ්ඤඤ්ච විඤ්ඤාපෙතීති** සචෙ පඨමං සප්පිවිඤ්ඤත්තං, යමකං පචිතබ්බන්ති ච වෙජ්ජෙන වුත්තත්තා තෙලෙන අත්ථො හොති, තතො තෙලෙනාපි මෙ අත්ථොති එවං අඤ්ඤඤ්ච විඤ්ඤාපෙති. **ආනිසංසං දස්සෙත්වාති** සචෙ කහාපණස්ස සප්පි ආහතං හොති, ඉමිනා මූලෙන දිගුණං තෙලං ලබ්භති, තෙනාපි ච ඉදං කිච්චං නිප්ඵජ්ජති, තස්මා තෙලං ආහරාති එවං ආනිසංසං දස්සෙත්වා විඤ්ඤාපෙතීති. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

පඤ්චමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

753. පඤ්චමෙ – **න මෙ සික්ඛමානෙති** ඉදං කිර සා කුලධීතා "අයං අද්ධා එවං වුත්තා ඉදං තෙලං ඨපෙත්වා සප්පිම්පි මෙ අත්තනො කුලඝරා ආහරිස්සතී"ති මඤ්ඤමානා ආහ. **චෙතාපෙත්වාති** ජානාපෙත්වා ඉච්චෙව අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ චතුත්ථසදිසමෙවාති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

ඡට්ඨනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

758. ඡට්ඨෙ – **ඡන්දකන්ති** "ඉදං නාම ධම්මකිච්චං කරිස්සාම, යං සක්කොථ; තං දෙථා"ති එවං පරෙසං ඡන්දඤ්ච රුචිඤ්ච උප්පාදෙත්වා ගහිතපරික්ඛාරස්සෙතං අධිවචනං. **අඤ්ඤදත්ථිකෙනාති** අඤ්ඤස්සත්ථාය දින්නෙන. **අඤ්ඤුද්දිසිකෙනාති** අඤ්ඤං උද්දිසිත්වා දින්නෙන. **සඞ්ඝිකෙනාති** සඞ්ඝස්ස පරිච්චත්තෙන.

762. **සෙසකං උපනෙතීති** යදත්ථාය දින්නො, තං චෙතාපෙත්වා අවසෙසං අඤ්ඤස්සත්ථාය උපනෙති. **සාමිකෙ අපලොකෙත්වාති** "තුම්හෙහි චීවරත්ථාය දින්නො, අම්හාකඤ්ච චීවරං අත්ථි, තෙලාදීහි පන අත්ථො"ති එවං ආපුච්ඡිත්වා

උපනෙති. **ආපදාසූති** තථාරූපෙසු උපද්දවෙසු; භික්ඛුනියො විහාරං ඡඩ්ඩෙත්වා පක්කමන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු යං වා තං වා චෙතාපෙතුං වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

සත්තමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

764. සත්තමෙ – **සඤ්ඤාචිකෙනාති** සයං යාචිතකෙන. එතදෙවෙත්ථ නානාකරණං. සෙසං ඡට්ඨසදිසමෙවාති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

අට්ඨමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

769. අට්ඨමෙ – **මහාජනිකෙනාති** ගණස්ස පරිච්චත්තෙන. එතදෙවෙත්ථ නානාකරණං.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

නවමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

774. නවමසික්ඛාපදෙ – **සඤ්ඤාචිකෙනාති** ඉදං පදං ඉතො අධිකතරං.

නවමසික්ඛාපදං.

දසමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

778. දසමෙ – **පරිවෙණං උන්ද්‍රියතීති** පරිවෙණං විනස්සති; පරිපතතීති අත්ථො. ඉදඤ්ච පදං **පුග්ගලිකෙන සඤ්ඤාචිකෙනාති** ඉදඤ්ච එත්තකමෙව නානාකරණං. සෙසං පුබ්බසදිසමෙවාති.

දසමසික්ඛාපදං.

එකාදසමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

784. එකාදසමෙ – **ගරුපාවුරණන්ති** සීතකාලෙ පාවුරණං. **චතුක්කංසපරමන්ති** එත්ථ කංසො නාම චතුක්කහාපණිකො හොති; තස්මා පදභාජනෙ ‘‘සොළසකහාපණග්ඝනක’’න්ති වුත්තං.

එකාදසමසික්ඛාපදං.

ද්වාදසමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදවණ්ණනා

789. ද්වාදසමෙ – **ලහුපාවුරණ**න්ති උණ්හකාලෙ පාවුරණං. සෙසං සික්ඛාපදද්වයෙපි උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ද්වාදසමසික්ඛාපදං.

උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො තිංස නිස්සග්ගියා පාචිත්තියා ධම්මාති එත්ථ මහාවිභඞ්ගෙ චීවරවග්ගතො ධොවනඤ්ච පටිග්ගහණඤ්චාති ද්වෙ සික්ඛාපදානි අපනෙත්වා අකාලචීවරං කාලචීවරන්ති අධිට්ඨහිත්වා භාජිතසික්ඛාපදෙන ච පරිවත්තෙත්වා අච්ඡින්නචීවරෙන ච පඨමවග්ගො පූරෙතබ්බො. පුන එළකලොමවග්ගස්ස ආදිතො සත්ත සික්ඛාපදානි අපනෙත්වා සත්ත අඤ්ඤදත්ථිකානි පක්ඛිපිත්වා දුතියවග්ගො පූරෙතබ්බො. තතියවග්ගතො පඨමපත්තං වස්සිකසාටිකං ආරඤ්ඤකසික්ඛාපදන්ති ඉමානි තීණි අපනෙත්වා පත්තසන්නිචයගරුපාවුරණලහුපාවුරණසික්ඛාපදෙහි තතියවග්ගො පූරෙතබ්බො. ඉති භික්ඛුනීනං ද්වාදස සික්ඛාපදානි එකතොපඤ්ඤත්තානි, අට්ඨාරස උභතොපඤ්ඤත්තානීති එවං සබ්බෙපි පාතිමොක්ඛුද්දෙසමග්ගෙන ‘‘උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො තිංස නිස්සග්ගියා පාචිත්තියා ධම්මා’’ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ

තිංසකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිස්සග්ගියකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

4. පාචිත්තියකණ්ඩං (භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා)

1. ලසුණවග්ගො

1. පඨමලසුණසික්ඛාපදවණ්ණනා

තිංසකානන්තරං ධම්මා, ඡසට්ඨිසතසඞ්ගහා;
සඞ්ගීතා යෙ අයං දානි, හොති තෙසම්පි වණ්ණනා.

793. තත්ථ ලසුණවග්ගස්ස තාව පඨමසික්ඛාපදෙ – **ද්වෙ තයො භණ්ඩිකෙ**ති ද්වෙ වා තයො වා පොට්ටලිකෙ; සම්පුණ්ණමිඤ්ජානමෙතං අධිවචනං. **න මත්තං ජානිත්වා**ති පමාණං අජානිත්වා ඛෙත්තපාලස්ස වාරෙන්තස්ස බහුං ලසුණං හරාපෙසි.

අඤ්ඤතරං හංසයොනින්ති සුවණ්ණහංසයොනිං. **සො තාසං එකෙකන්ති** සො හංසො ජාතිස්සරො අහොසි, අථ පුබ්බසිනෙහෙන ආගන්ත්වා තාසං එකෙකං පත්තං දෙති, තං තාපනතාලනච්ඡෙදනක්ඛමං සුවණ්ණමෙව හොති.

795. **මාගධකන්ති** මගධෙසු ජාතං. මගධරට්ඨෙ ජාතලසුණමෙව හි ඉධ ලසුණන්ති අධිප්පෙතං, තම්පි භණ්ඩිකලසුණමෙව, න එකද්විතිමිඤ්ජකං. කුරුන්දියං පන ජාතදෙසං අවත්වා ‘‘මාගධකං නාම භණ්ඩිකලසුණ’’න්ති වුත්තං. **අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙති** එත්ථ සචෙ ද්වෙ තයො භණ්ඩිකෙ එකතොයෙව සඞ්ඛාදිත්වා අජ්ඣොහරති, එකං පාචිත්තියං. භින්දිත්වා එකෙකං මිඤ්ජං ඛාදන්තියා පන පයොගගණනාය පාචිත්තියානීති.

797. **පලණ්ඩුකාදීනං** වණ්ණෙන වා මිඤ්ජාය වා නානත්තං වෙදිතබ්බං – වණ්ණෙන තාව පලණ්ඩුකො පණ්ඩුවණ්ණො හොති. භඤ්ජනකො ලොහිතවණ්ණො. හරිතකො හරිතපණ්ණවණ්ණො. මිඤ්ජාය පන පලණ්ඩුකස්ස එකා මිඤ්ජා හොති, භඤ්ජනකස්ස ද්වෙ, හරිතකස්ස තිස්සො. චාපලසුණො අමිඤ්ජකො, අඞ්කුරමත්තමෙව හි තස්ස හොති. මහාපච්චරියාදීසු පන ‘‘පලණ්ඩුකස්ස තීණි මිඤ්ජානි, භඤ්ජනකස්ස ද්වෙ, හරිතකස්ස එකා’’න්ති වුත්තං. එතෙ පලණ්ඩුකාදයො සභාවෙනෙව වට්ටන්ති. සූපසම්පාකාදීසු පන මාගධකම්පි වට්ටති. තඤ්හි පච්චමානෙසු මුග්ගසූපාදීසු වා මච්ඡමංසවිකතියා වා තෙලාදීසු වා බදරසාළවාදීසු වා අම්බිලසාකාදීසු වා උත්තරිභඞ්ගෙසු වා යත්ථ කත්ථචි අන්තමසො යාගුභත්තෙපි පක්ඛිපිතුං වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ලසුණසික්ඛාපදං පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

799. දුතියෙ – **සම්බාධෙති** පටිච්ඡන්නොකාසෙ. තස්ස විභාගදස්සනත්ථං පන ‘‘උභො උපකච්ඡකා මුත්තකරණ’’න්ති වුත්තං. **එකම්පි ලොමන්ති** කත්තරියා වා සණ්ඩාසකෙන වා ඛුරෙන වා යෙන කෙනචි එකපයොගෙන වා නානාපයොගෙන වා එකං වා බහූනි වා සංහරාපෙන්තියා පයොගගණනාය පාචිත්තියානි, න ලොමගණනාය.

801. **ආබාධපච්චයාති** කණ්ඩුකච්ඡුආදිආබාධපච්චයා සංහරාපෙන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. චතුසමුට්ඨානං – කායතො කායවාචතො කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං,

නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

803-4. තතියෙ – **තලඝාතකෙ**ති මුත්තකරණතලඝාතනෙ. **අන්තමසො උප්පලපත්තෙනාපී**ති එත්ථ පත්තං තාව මහන්තං, කෙසරෙනාපි පහාරං දෙන්තියා ආපත්තියෙව.

805. **ආබාධපච්චයා**ති ගණ්ඩං වා වණං වා පහරිතුං වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව. පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

806. චතුත්ථෙ – **පුරාණරාජොරොධා**ති පුරාණෙ ගිහිභාවෙ රඤ්ඤො ඔරොධා. **චිරාචිරං ගච්ඡතී**ති චිරෙන චිරෙන ගච්ඡති. **ධාරෙථා**ති සක්කොථ. **කස්සිදං කම්ම**න්ති වුත්තෙ අනාරොචිතෙපි එතා මයි ආසඞ්කං කරිස්සන්තීති මඤ්ඤමානා එවමාහ – ''මය්හිදං කම්ම''න්ති.

807. **ජතුමට්ඨකෙ**ති ජතුනා කතෙ මට්ඨදණ්ඩකෙ. වත්ථුවසෙනෙවෙතං වුත්තං, යංකිඤ්චි පන දණ්ඩකං පවෙසෙන්තියා ආපත්තියෙව. තෙනාහ – ''අන්තමසො උප්පලපත්තම්පි මුත්තකරණං පවෙසෙතී''ති. එතම්පි ච අතිමහන්තං, කෙසරමත්තම්පි පන පවෙසෙන්තියා ආපත්ති එව. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි තලඝාතකෙ වුත්තසදිසානෙවාති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

810. පඤ්චමෙ – **අතිගම්භීරං උදකසුද්ධිකං ආදියන්තී**ති අතිඅන්තො පවෙසෙත්වා උදකෙන ධොවනං කුරුමානා.

812. **කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කාමෙතී**ති විත්ථාරතො තතියං වා චතුත්ථං වා අඞ්ගුලං ගම්භීරතො ද්වින්නං පබ්බානං උපරි කෙසග්ගමත්තම්පි පවෙසෙන්තියා පාචිත්තියන්ති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං මහාපච්චරියං – ''එකිස්සා අඞ්ගුලියා තීණි පබ්බානි ආදාතුං න ලභති, තිණ්ණං වා චතුන්නං වා

එකෙකම්පි පබ්බං ආදාතුං න ලභතී''ති. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනිපි තලඝාතකෙ වුත්තසදිසානෙවාති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

815. ඡට්ඨෙ – **හත්තවිස්සග්ගන්ති** හත්තකිච්චං. **පානීයෙන ච විධූපනෙන ච උපතිට්ඨිත්වාති** එකෙන හත්ථෙන පානීයථාලකං එකෙන බීජනිං ගහෙත්වා බීජමානා සමීපෙ ඨත්වාති අත්ථො. **අච්චාවදතීති** පුබ්බෙපි තුම්හෙ එවං භුඤ්ජථ, අහං එවං උපට්ඨානං කරොමී''ති පබ්බජිතචාරිත්තං අතික්කමිත්වා ගෙහස්සිතකථං කථෙතීති අත්ථො.

817. **යංකිඤ්චි පානීයන්ති** සුද්ධඋදකං වා හොතු, තක්කදධිමත්ථුරසඛීරාදීනං වා අඤ්ඤතරං. **යා කාචි බීජනීති** අන්තමසො චීවරකණ්ණොපි. **හත්ථපාසෙ තිට්ඨති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** ඉධ ඨානපච්චයාව පාචිත්තියං වුත්තං. පහාරපච්චයා පන ඛන්ධකෙ දුක්කටං පඤ්ඤත්තං.

819. **දෙති දාපෙතීති** පානීයං වා සූපාදිං වා ඉමං පිවථ, ඉමිනා භුඤ්ජථාති දෙති; තාලවණ්ටං ඉමිනා බීජන්තා භුඤ්ජථාති දෙති; අඤ්ඤෙන වා උභයම්පි දාපෙති, අනාපත්ති. **අනුපසම්පන්නං ආණාපෙතීති** උපතිට්ඨනත්ථං සාමණෙරිං ආණාපෙති, අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

822. සත්තමෙ – **භුඤ්ජිස්සාමීති පටිග්ගණ්හාති ආපත්ති දුක්කටස්සාති** ඉදං පයොගදුක්කටං නාම, තස්මා න කෙවලං පටිග්ගහණෙයෙව හොති, පටිග්ගණ්හිත්වා පන අරඤ්ඤතො ආහරණෙපි සුක්ඛාපනෙපි වද්දලිදිවසෙ භජ්ජනත්ථාය උද්ධනසජ්ජනෙපි කපල්ලසජ්ජනෙපි දබ්බිසජ්ජනෙපි දාරූනි ආදාය අග්ගිකරණෙපි කපල්ලම්හි ධඤ්ඤපක්ඛිපනෙපි දබ්බියා සඞ්ඝට්ටනෙසුපි කොට්ටනත්ථං උදුක්ඛලමුසලාදිසජ්ජනෙසුපි කොට්ටනපප්ඵොටනධොවනාදීසුපි යාව මුඛෙ ඨපෙත්වා අජ්ඣොහරණත්ථං දන්තෙහි සඞ්ඛාදති, තාව සබ්බපයොගෙසු දුක්කටානි, අජ්ඣොහරණකාලෙ පන අජ්ඣොහරණගණනාය පාචිත්තියානි. එත්ථ ච විඤ්ඤත්ති චෙව

භොජනඤ්ච පමාණං. තස්මා සයං විඤ්ඤාපෙත්වා අඤ්ඤාය භජ්ජනකොට්ටනපචනානි කාරාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියාපි ආපත්ති. අඤ්ඤාය විඤ්ඤාපෙත්වා සයං භජ්ජනාදීනි කත්වා භුඤ්ජන්තියාපි ආපත්ති. මහාපච්චරියං පන වුත්තං – ''ඉදං ආමකධඤ්ඤං නාම මාතරම්පි විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියා පාචිත්තියමෙව, අවිඤ්ඤත්තියා ලද්ධං සයං භජ්ජනාදීනි කත්වා වා කාරාපෙත්වා වා භුඤ්ජන්තියා දුක්කටං. අඤ්ඤාය විඤ්ඤත්තියා ලද්ධං සයං වා භජ්ජනාදීනි කත්වා තාය වා කාරාපෙත්වා අඤ්ඤාය වා කාරාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියාපි දුක්කටමෙවා''ති. පුනපි වුත්තං ''අඤ්ඤාය විඤ්ඤත්තියා ලද්ධං, සයං භජ්ජනාදීනි කත්වා භුඤ්ජන්තියා පාචිත්තියමෙව. භජ්ජනාදීනි කාරාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියා පන දුක්කට''න්ති. තං පුබ්බාපරවිරුද්ධං හොති, න හි භජ්ජනාදීනං කරණෙ වා කාරාපනෙ වා විසෙසො අත්ථි. මහාඅට්ඨකථායං පන ''අඤ්ඤාය විඤ්ඤත්තං භුඤ්ජන්තියා දුක්කට''න්ති අවිසෙසෙන වුත්තං.

823. **ආබාධපච්චයාති** සෙදකම්මාදීනං අත්ථාය ධඤ්ඤවිඤ්ඤත්තියා අනාපත්ති. ''අවිඤ්ඤත්තියා ලබ්භමානං පන නවකම්මත්ථාය සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී''ති මහාපච්චරියං වුත්තං. **අපරණ්ණං විඤ්ඤාපෙතීති** ඨපෙත්වා සත්ත ධඤ්ඤානි මුග්ගමාසාදිං වා ලාබුකුම්භණ්ඩාදිං වා අඤ්ඤං යංකිඤ්චි ඤාතකපවාරිතට්ඨානෙ විඤ්ඤාපෙන්තියා අනාපත්ති. ආමකධඤ්ඤං පන ඤාතකපවාරිතට්ඨානෙ න වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව.

චතුසමුට්ඨානං – කායතො කායවාචතො කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

824. අට්ඨමෙ – නිබ්බිට්ඨො රාජභටො රඤ්ඤො භති කෙණි එතෙනාති **නිබ්බිට්ඨරාජභටො,** එකං ඨානන්තරං කෙණියා ගහෙත්වා තතො ලද්ධඋදයොති අත්ථො. **තඤ්ඤෙව භටපථං යාචිස්සාමීති** රඤ්ඤො කෙණිං දත්වා පුන තංයෙව ඨානන්තරං යාචිස්සාමීති චින්තෙන්තො. **පරිභාසීති** තා භික්ඛුනියො ''මා පුන එවං කරිත්ථා''ති සන්තජ්ජෙසි.

826. **සයං ඡඩ්ඩෙතීති** චත්තාරිපි වත්ථූනි එකපයොගෙන ඡඩ්ඩෙන්තියා එකාව ආපත්ති, පාටෙක්කං ඡඩ්ඩෙන්තියා වත්ථුගණනාය ආපත්තියො. ආණත්තියම්පි එසෙව නයො. දන්තකට්ඨඡඩ්ඩනෙපි භික්ඛුනියා පාචිත්තියමෙව. භික්ඛුස්ස සබ්බත්ථ දුක්කටං. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

830-2. නවමෙ – **යං මනුස්සානං උපභොගපරිභොගං රොපිම**න්ති ඛෙත්තං වා හොතු නාළිකෙරාදිආරාමො වා, යත්ථ කත්ථචි රොපිමහරිතට්ඨානෙ එතානි වත්ථූනි ඡඩ්ඩෙන්තියා පුරිමනයෙනෙව ආපත්තිභෙදො වෙදිතබ්බො. ඛෙත්තෙ වා ආරාමෙ වා නිසීදිත්වා භුඤ්ජමානා උච්ඡුආදීනි වා ඛාදන්තී; ගච්ඡමානා උච්ඡිට්ඨොදකචලකාදීනි හරිතට්ඨානෙ ඡඩ්ඩෙති, අන්තමසො උදකං පිවිත්වා මත්ථකච්ඡින්නනාළිකෙරම්පි ඡඩ්ඩෙති, පාචිත්තියමෙව. භික්ඛුනො දුක්කටං. කසිතට්ඨානෙ පන නික්ඛිත්තබීජෙ යාව අඞ්කුරං න උට්ඨහති, තාව සබ්බෙසං දුක්කටං. අනික්ඛිත්තබීජෙසු ඛෙත්තකොණාදීසු වා අසඤ්ජාතරොපිමෙසු ඛෙත්තමරියාදාදීසු වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති. මනුස්සානං කචවරඡඩ්ඩනට්ඨානෙපි වට්ටති. **ඡඩ්ඩිතඛෙත්ත**න්ති මනුස්සෙසු සස්සං උද්ධරිත්වා ගතෙසු ඡඩ්ඩිතඛෙත්තං නාම හොති, තත්ථ වට්ටති. යත්ථ පන ලායිතම්පි පුබ්බණ්ණාදි පුන උට්ඨහිස්සතීති රක්ඛන්ති, තත්ථ යථාවත්ථුකමෙව. සෙසං උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං…පෙ…. තිවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

835. දසමෙ – **යංකිඤ්චි නච්ච**න්ති නටාදයො වා නච්චන්තු සොණ්ඩා වා, අන්තමසො මොරසුවමක්කටාදයොපි, සබ්බම්පෙතං නච්චමෙව. **යංකිඤ්චි ගීත**න්ති යංකිඤ්චි නටාදීනං වා ගීතං හොතු, අරියානං පරිනිබ්බානකාලෙ රතනත්තයගුණූපසංහිතං සාධුකීළිතගීතං වා අසංයතභික්ඛූනං ධම්මභාණකගීතං වා, සබ්බම්පෙතං ගීතමෙව. **යංකිඤ්චි වාදිත**න්ති තන්තිබද්ධාදිවාදනීයභණ්ඩවාදිතං වා හොතු, කුටභෙරිවාදිතං වා, අන්තමසො උදකභෙරිවාදිතම්පි, සබ්බම්පෙතං වාදිතමෙව.

836. **දස්සනාය ගච්ඡති ආපත්ති දුක්කටස්සා**ති පදවාරගණනාය ආපත්ති දුක්කටස්ස. **යත්ථ ඨිතා පස්සති වා සුණාති වා**ති එකපයොගෙන ඔලොකෙන්තී පස්සති, තෙසංයෙව ගීතවාදිතං සුණාති, එකමෙව පාචිත්තියං. සචෙ පන එකං දිසං ඔලොකෙත්වා නච්චං පස්සති, පුන අඤ්ඤතො ඔලොකෙත්වා ගායන්තෙ පස්සති අඤ්ඤතො වාදෙන්තෙ, පාටෙක්කා ආපත්තියො. භික්ඛුනී සයම්පි නච්චිතුං වා ගායිතුං වා වාදිතුං වා න ලභති, අඤ්ඤෙ ‘‘නච්ච, ගාය, වාදෙහී’’ති වත්තුම්පි න ලභති. ‘‘චෙතියස්ස උපහාරං දෙථ, උපාසකා’’ති වත්තුම්පි

‘‘තුම්හාකං චෙතියස්ස උපට්ඨානං කරොමා’’ති වුත්තෙ ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡිතුම්පි න ලභති. සබ්බත්ථ පාචිත්තියන්ති සබ්බඅට්ඨකථාසු වුත්තං. භික්ඛුනො දුක්කටං. ‘‘තුම්හාකං චෙතියස්ස උපට්ඨානං කරොමා’’ති වුත්තෙ පන ‘‘උපට්ඨානකරණං නාම සුන්දර’’න්ති වත්තුං වට්ටති.

837. **ආරාමෙ ඨිතාති** ආරාමෙ ඨත්වා අන්තරාරාමෙ වා බහිආරාමෙ වා නච්චාදීනි පස්සති වා සුණාති වා, අනාපත්ති. **සති කරණීයෙති** සලාකභත්තාදීනං වා අත්ථාය අඤ්ඤෙන වා කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වා ගතට්ඨානෙ පස්සති වා සුණාති වා, අනාපත්ති. **ආපදාසූති** තාදිසෙන උපද්දවෙන උපද්දුතා සමජ්ජට්ඨානං පවිසති, එවං පවිසිත්වා පස්සන්තියා වා සුණන්තියා වා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

ලසුණවග්ගො පඨමො.

2. අන්ධකාරවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

839. අන්ධකාරවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **අප්පදීපෙති** පදීපචන්දසූරියඅග්ගීසු එකෙනාපි අනොභාසිතෙ. තෙනෙවස්ස පදභාජනෙ ‘‘අනාලොකෙ’’ති වුත්තං. **සල්ලපෙය්‍ය වාති** ගෙහස්සිතකථං කථෙය්‍ය.

841. **අරහොපෙක්ඛා අඤ්ඤවිහිතාති** න රහොඅස්සාදාපෙක්ඛා රහොඅස්සාදතො අඤ්ඤවිහිතාව හුත්වා ඤාතිං වා පුච්ඡති, දානෙ වා පූජාය වා මන්තෙති. සෙසං උත්තානමෙව. ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං – කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, ද්විවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

842. දුතියෙ – **පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙති** ඉදමෙව නානං. සෙසං සබ්බං පුරිමසදිසමෙවාති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

846. තතියෙ – **අජ්ඣොකාසෙ**ති නානං, සෙසං සබ්බං තාදිසමෙවාති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

850-3. චතුත්ථෙ – **නිකණ්ණික**න්ති කණ්ණමූලං වුච්චති; කණ්ණමූලෙ ජප්පෙයාාති වුත්තං හොති. **සති කරණීයෙ**ති සලාකභත්තාදීනං ආහරණත්ථාය විහාරෙ වා දුන්නික්ඛිත්තං පටිසාමනත්ථාය. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි පුරිමසදිසානෙවාති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

854. පඤ්චමෙ – **සරං සොධෙන්තා**ති තෙසං කිර එතදහොසි – ‘‘ථෙරියා කොචි කායිකවාචසිකො වීතික්කමො න දිස්සති, සරම්පි තාව සොධෙමා’’ති, තතො සරං සොධෙන්තා නං අද්දසංසු.

856. **අනොවස්සකං අතික්කාමෙන්තියා**ති පඨමං පාදං අතික්කාමෙන්තියා දුක්කටං, දුතියං අතික්කාමෙන්තියා පාචිත්තියං, උපචාරාතික්කමෙ එසෙව නයො.

858. **ගිලානායා**ති යා තාදිසෙන ගෙලඤ්ඤෙන ආපුච්ඡිතුං න සක්කොති. **ආපදාසූ**ති ඝරෙ අග්ගි වා උට්ඨිතො හොති, චොරා වා; එවරූපෙ උපද්දවෙ අනාපුච්ඡා පක්කමති, අනාපත්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කථිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

860. ඡට්ඨෙ – **අභිනිසීදෙයා**ාති නිසීදෙයා. නිසීදිත්වා ගච්ඡන්තියා එකා ආපත්ති, අනිසීදිත්වා නිපජ්ජිත්වා ගච්ඡන්තියා එකා, නිසීදිත්වා නිපජ්ජිත්වා ගච්ඡන්තියා ද්වෙ.

863. **ධුවපඤ්ඤත්තෙ**ති භික්ඛුනීනං අත්ථාය නිච්චපඤ්ඤත්තෙ. සෙසං උත්තානමෙව. කථිනසමුට්ඨානං…පෙ…. තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

864. සත්තමෙපි – සබ්බං ඡට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

869. අට්ඨමෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

875. නවමෙ – **අභිසපෙය්‍යාති** සපථං කරෙය්‍ය. **නිරයෙන අභිසපති** නාම ‘‘නිරයෙ නිබ්බත්තාමි, අවීචිම්හි නිබ්බත්තාමි, නිරයෙ නිබ්බත්තතු, අවීචිම්හි නිබ්බත්තතූ’’ති එවමාදිනා නයෙන අක්කොසති. **බ්‍රහ්මචරියෙන අභිසපති** නාම ‘‘ගිහිනී හොමි, ඔදාතවත්ථා හොමි, පරිබ්බාජිකා හොමි, ඉතරා වා එදිසා හොතූ’’ති එවමාදිනා නයෙන අක්කොසති; වාචාය වාචාය පාචිත්තියං. ඨපෙත්වා පන නිරයඤ්ච බ්‍රහ්මචරියඤ්ච ‘‘සුනඛී සූකරී කාණා කුණී’’තිආදිනා නයෙන අක්කොසන්තියා වාචාය වාචාය දුක්කටං.

878. **අත්ථපුරෙක්ඛාරායාති** අට්ඨකථං කථෙන්තියා. **ධම්මපුරෙක්ඛාරායාති** පාළිං වාචෙන්තියා. **අනුසාසනිපුරෙක්ඛාරායාති** ‘‘ඉදානිපි ත්වං එදිසා, සාධු විරමස්සු, නො චෙ විරමසි, අද්ධා පුන එවරූපානි කම්මානි කත්වා නිරයෙ උප්පජ්ජිස්සසි, තිරච්ඡානයොනියා උප්පජ්ජිස්සසී’’ති එවං අනුසාසනියං ඨත්වා වදන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

879. දසමෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කායවාචාචිත්තතො සමුට්ඨාති, කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලකම්මං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

අන්ධකාරවග්ගො දුතියො.

3. නග්ගවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

883-6. නග්ගවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **බ්‍රහ්මචරියං චිණ්ණෙනාති** බ්‍රහ්මචරියෙන චිණ්ණෙන; අථ වා බ්‍රහ්මචරියස්ස චරණෙනාති; එවං කරණත්ථෙ වා සාමිඅත්ථෙ වා උපයොගවචනං වෙදිතබ්බං. **අච්ඡින්නචීවරිකායාති** ඉදං උදකසාටිකං සන්ධාය වුත්තං, න අඤ්ඤං චීවරං. තස්මා උදකසාටිකාය අච්ඡින්නාය වා නට්ඨාය වා නග්ගාය න්හායන්තියා අනාපත්ති. සචෙපි උදකසාටිකචීවරං මහග්ඝං හොති, න සක්කා නිවාසෙත්වා බහි ගන්තුං, එවම්පි නග්ගාය න්හායිතුං වට්ටති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

887. දුතියෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

893-4. තතියෙ – **අනන්තරායිකිනීති** දසසු අන්තරායෙසු එකෙනපි අන්තරායෙන අනන්තරායා. **ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙති** ධුරං නික්ඛිපිත්වා සචෙපි පච්ඡා සිබ්බති, ආපත්තියෙවාති අත්ථො. සෙසං උත්තානමෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

898-9. චතුත්ථෙ – පඤ්ච අහානි පඤ්චාහං, පඤ්චාහමෙව **පඤ්චාහිකං**. සඞ්ඝාටීනං චාරො **සඞ්ඝාටිචාරො;** පරිභොගවසෙන වා ඔතාපනවසෙන වා

සඞ්ඝටිතට්ඨෙන සඞ්ඝාටීති ලද්ධනාමානං පඤ්චන්නං චීවරානං පරිවත්තනන්ති අත්ථො. තස්මායෙව පදභාජනෙ ''පඤ්චමං දිවසං පඤ්ච චීවරානී''තිආදිමාහ. **ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ ච එකස්මිං චීවරෙ එකා ආපත්ති; පඤ්චසු පඤ්ච.

900. **ආපදාසූති** මහග්ඝං චීවරං, න සක්කා හොති චොරභයාදීසු පරිභුඤ්ජිතුං; එවරූපෙ උපද්දවෙ අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. කඨිනසමුට්ඨානං – අකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

903. පඤ්චමෙ – **චීවරසඞ්කමනීයන්ති** සඞ්කමෙතබ්බං චීවරං; අඤ්ඤිස්සා සන්තකං අනාපුච්ඡා ගහිතං පුන පටිදාතබ්බචීවරන්ති අත්ථො.

906. **ආපදාසූති** සචෙ අපාරුතං වා අනිවත්ථං වා චොරා හරන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු ධාරෙන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. කඨිනසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

909-10. ඡට්ඨෙ – **අඤ්ඤං පරික්ඛාරන්ති** යංකිඤ්චි ථාලකාදීනං වා සප්පිතෙලාදීනං වා අඤ්ඤතරං. **ආනිසංසන්ති** ''කිත්තකං අග්ඝනකං දාතුකාමත්ථා''ති පුච්ඡති, ''එත්තකං නාමා''ති වදන්ති, ''ආගමෙථ තාව, ඉදානි වත්ථං මහග්ඝං, කතිපාහෙන කප්පාසෙ ආගතෙ සමග්ඝං භවිස්සතී''ති එවං වත්වා නිවාරෙන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

911. සත්තමෙ – **පක්කමිංසූති** අඤ්ඤාසම්පි ආගමනං ආගමෙන්තී ''අද්ධා අම්හාකම්පි ආගමෙස්සතී''ති තත්ථ තත්ථ අගමංසු. **පටිබාහෙය්‍යාති** පටිසෙධෙය්‍ය.

915. **ආනිසංසන්ති** ‘‘එකිස්සා එකං සාටකං නප්පහොති, ආගමෙථ තාව, කතිපාහෙන උප්පජ්ජිස්සති, තතො භාජෙස්සාමී’’ති එවං ආනිසංසං දස්සෙත්වා පටිබාහන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

916-8. අට්ඨමෙ – **නටා** නාම යෙ නාටකං නාටෙන්ති. **නටකා** නාම යෙ නච්චන්ති. **ලඞ්ඝකා** නාම යෙ වංසවරත්තාදීසු ලඞ්ඝනකම්මං කරොන්ති. **සොකජ්ඣායිකා** නාම මායාකාරා. **කුම්භථූණිකා** නාම ඝටකෙන කීළනකා; බිම්බිසකවාදකාතිපි වදන්ති. **දෙති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ චීවරගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

921-4. නවමෙ – **දුබ්බලචීවරපච්චාසායාති** දුබ්බලාය චීවරපච්චාසාය. **ආනිසංසන්ති** කිඤ්චාපි ‘‘න මයං අය්යෙ සක්කොමා’’ති වදන්ති, ‘‘ඉදානි පන තෙසං කප්පාසො ආගමිස්සති, සද්ධො පසන්නො පුරිසො ආගමිස්සති, අද්ධා දස්සතී’’ති එවං ආනිසංසං දස්සෙත්වා නිවාරෙන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

927. දසමෙ – **කඨිනුද්ධාරං න දස්සන්තීති** කීදිසො කඨිනුද්ධාරො දාතබ්බො, කීදිසො න දාතබ්බොති? යස්ස අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො මහා, උබ්භාරමූලකො අප්පො, එවරූපො න දාතබ්බො. යස්ස පන අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො අප්පො, උබ්භාරමූලකො මහා, එවරූපො දාතබ්බො. සමානිසංසොපි සද්ධාපරිපාලනත්ථං දාතබ්බොව.

931. **ආනිසංසන්ති** භික්ඛුනිසඞ්ඝො ජිණ්ණචීවරො, කඨිනානිසංසමූලකො මහාලාභො හොති එවරූපං ආනිසංසං දස්සෙත්වා පටිබාහන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

නග්ගවග්ගො තතියො.

4. තුවට්ටවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

933. තුවට්ටවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **තුවට්ටෙය්‍යුන්ති** නිපජ්ජෙය්‍යුං. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

937. දුතියෙ – එකං අත්ථරණඤ්චෙව පාවුරණඤ්ච එතාසන්ති **එකත්ථරණපාවුරණා;** සංහාරිමානං පාවාරත්ථරණකටසාරකාදීනං එකං අන්තං අත්ථරිත්වා එකං පාරුපිත්වා තුවට්ටෙන්තීනමෙතං අධිවචනං.

940. **වවත්ථානං දස්සෙත්වාති** මජ්ඣෙ කාසාවං වා කත්තරයට්ඨිං වා අන්තමසො කායබන්ධනම්පි ඨපෙත්වා නිපජ්ජන්තීනං අනාපත්තීති අත්ථො. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

941. තතියෙ – **උළාරසම්භාවිතාති** උළාරකුලා පබ්බජිතත්තා ගුණෙහි ච උළාරත්තා උළාරාති සම්භාවිතා. **ඉස්සාපකතාති** ඉස්සාය අපකතා; අභිභූතාති අත්ථො. සඤ්ඤත්ති බහුලා එතාසන්ති **සඤ්ඤත්තිබහුලා;** දිවසං මහාජනං සඤ්ඤාපයමානාති අත්ථො. විඤ්ඤත්ති බහුලා එතාසන්ති **විඤ්ඤත්තිබහුලා.**

විඤ්ඤත්තීති හෙතුදාහරණාදීහි විවිධෙහි නයෙහි ඤාපනා වෙදිතබ්බා, න යාචනා.

943. චඞ්කමනෙ නිවත්තනගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. **තිට්ඨති** වාතිආදීසු පයොගගණනාය. **උද්දිසති** වාතිආදීසු පදාදිගණනාය. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

949. චතුත්ථෙ – **සති අන්තරායෙති** දසවිධෙ අන්තරායෙ සති. **පරියෙසිත්වා න ලභතීති** අඤ්ඤං උපට්ඨායිකං න ලභති. **ගිලානායාති** සයං ගිලානාය. **ආපදාසූති** තථාරූපෙ උපද්දවෙ සති අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

952. පඤ්චමෙ – **අඤ්ඤං ආණාපෙතීති** එත්ථ සචෙ නික්කඩ්ඪාති ආණත්තා එකපයොගෙන බහුනිපි ද්වාරානි අතික්කාමෙති, එකා ආපත්ති. අථ ඉමඤ්චිමඤ්ච ද්වාරං අතික්කාමෙහීති එවං ආණත්තා අතික්කාමෙති, ද්වාරගණනාය ආපත්තියො. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

955. ඡට්ඨෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. සමනුභාසනසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7-8-9. සත්තමඅට්ඨමනවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

961. සත්තමඅට්ඨමනවමෙසු සබ්බං උත්තානමෙව. සබ්බානි එළකලොමසමුට්ඨානානි, කිරියානි, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛානි, අචිත්තකානි, පණ්ණත්තිවජ්ජානි, කායකම්මානි, තිචිත්තානි තිවෙදනානීති.

සත්තමඅට්ඨමනවමසික්ඛාපදානි.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

973. දසමෙ – **ආහුන්දරිකා**ති සම්බාධා.

975. **ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙ**ති සචෙපි ධුරං නික්ඛිපිත්වා පච්ඡා පක්කමති, ආපත්තියෙවාති අත්ථො. පවාරෙත්වා පඤ්ච යොජනානි ගච්ඡන්තියාපි අනාපත්ති. ඡසු වත්තබ්බමෙව නත්ථි. සචෙ පන තීණි ගන්ත්වා තෙනෙව මග්ගෙන පච්චාගච්ඡති, න වට්ටති. අඤ්ඤෙන මග්ගෙන ආගන්තුං වට්ටති.

976. **අන්තරායෙ**ති දසවිධෙ අන්තරායෙ – පරං ගච්ඡිස්සාමීති නික්ඛන්තා, නදීපූරො පන ආගතො, චොරා වා මග්ගෙ හොන්ති, මෙඝො වා උට්ඨාති, නිවත්තිතුං වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව. පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

තුවට්ටවග්ගො චතුත්ථො.

5. චිත්තාගාරවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

978. චිත්තාගාරවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **රාජාගාර**න්ති රඤ්ඤො කීළනඝරං. **චිත්තාගාර**න්ති කීළනචිත්තසාලං. **ආරාම**න්ති කීළනඋපවනං. **උය්‍යාන**න්ති කීළනුය්‍යානං. **පොක්ඛරණී**න්ති කීළනපොක්ඛරණිං. තස්මායෙව පදභාජනෙ ''යත්ථ කත්ථචි රඤ්ඤො කීළිතු''න්තිආදි වුත්තං. **දස්සනාය ගච්ඡති ආපත්ති දුක්කටස්සා**ති එත්ථ පදවාරගණනාය දුක්කටං. **යත්ථ ඨිතා පස්සතී**ති එත්ථ පන සචෙ එකස්මිංයෙව ඨානෙ ඨිතා පදං අනුද්ධරමානා පඤ්චපි පස්සති, එකමෙව පාචිත්තියං. තං තං දිසාභාගං ඔලොකෙත්වා පස්සන්තියා පන පාටෙක්කා ආපත්තියො. භික්ඛුස්ස පන සබ්බත්ථ දුක්කටං.

981. **ආරාමෙ ඨිතා**ති අජ්ඣාරාමෙ රාජාගාරාදීනි කරොන්ති, තානි පස්සන්තියා අනාපත්ති. **ගච්ඡන්තී වා ආගච්ඡන්තී වා**ති පිණ්ඩපාතාදීනං

අත්ථාය ගච්ඡන්තියා මග්ගො හොති, තානි පස්සති, අනාපත්ති. **සති කරණීයෙ ගන්ත්වාති** රඤ්ඤො සන්තිකං කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වා පස්සති, අනාපත්ති. **ආපදාසූති** කෙනචි උපද්දුතා පවිසිත්වා පස්සති, අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

982. දුතියෙ – අභිනිසීදනාභිනිපජ්ජනෙසු පයොගගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සෙසං උත්තානමෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

988. තතියෙ – **උජ්ජවුජ්ජවෙති** යත්තකං හත්ථෙන අඤ්ඡිතං හොති, තස්මිං තක්කම්හි වෙඨිතෙ එකා ආපත්ති. කන්තනතො පන පුබ්බෙ කප්පාසවිචිනනං ආදිං කත්වා සබ්බපයොගෙසු හත්ථවාරගණනාය දුක්කටං.

989. **කන්තිතසුත්තන්ති** දසිකසුත්තාදිං සඞ්ඝාටෙත්වා කන්තති, දුක්කන්තිතං වා පටිකන්තති. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

992. චතුත්ථෙ – **යාගුං වාති**ආදීසු තණ්ඩුලකොට්ටනං ආදිං කත්වා සබ්බෙසු පුබ්බපයොගෙසු පයොගගණනාය දුක්කටං. යාගුභත්තෙසු භාජනගණනාය, ඛාදනීයාදීසු රූපගණනාය පාචිත්තියානි.

993. **යාගුපානෙති** මනුස්සෙහි සඞ්ඝස්සත්ථාය කරියමානෙ යාගුපානෙ වා සඞ්ඝභත්තෙ වා තෙසං සහායිකභාවෙන යංකිඤ්චි පචන්තියා අනාපත්ති. චෙතියපූජාය සහායිකා හුත්වා ගන්ධාදීනි පූජෙති, වට්ටති. **අත්තනො**

වෙය්‍යාවච්චකරස්සාති සචෙපි මාතාපිතරො ආගච්ඡන්ති, යංකිඤ්චි බීජනිං වා සම්මුඤ්ජනිදණ්ඩකං වා කාරාපෙත්වා වෙය්‍යාවච්චකරට්ඨානෙ ඨපෙත්වාව යංකිඤ්චි පචිතුං වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි තතියසදිසානෙවාති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

996. පඤ්චමෙ – **අසති අන්තරායෙති** දසවිධෙ අන්තරායෙ අසති. **ධුරං නික්ඛිපිත්වා** පච්ඡා විනිච්ඡිනන්තී ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාව විනිච්ඡිනාති.

998. **පරියෙසිත්වා න ලභතීති** සහායිකා භික්ඛුනියො න ලභති. සෙසං උත්තානමෙව. ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං දුක්ඛවෙදනන්ති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

999. ඡට්ඨෙ – සබ්බං නග්ගවග්ගෙ ආගාරිකසික්ඛාපදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො, තං ඡසමුට්ඨානං. ඉදං ‘‘සහත්ථා’’ති වුත්තත්තා එළකලොමසමුට්ඨානං, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1007. සත්තමෙ – **පුන පරියායෙනාති** පුනවාරෙ. **ආපදාසූති** මහග්ඝචීවරං සරීරතො මොචෙත්වා සුපටිසාමිතම්පි චොරා හරන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු අනිස්සජ්ජිත්වා නිවාසෙන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

කඨිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1008. අට්ඨමෙ – **අනිස්සජ්ජිත්වාති** රක්ඛණත්ථාය අදත්වා; "ඉමං ජග්ගෙය්‍යාසී''ති එවං අනාපුච්ඡිත්වාති අත්ථො.

1012. **පරියෙසිත්වා න ලභතීති** පටිජග්ගිකං න ලභති. **ගිලානායාති** වචීභෙදං කාතුං අසමත්ථාය. **ආපදාසූති** රට්ඨෙ භිජ්ජන්තෙ ආවාසෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ගච්ඡන්ති, එවරූපාසු ආපදාසු අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි අනන්තරසික්ඛාපදසදිසානෙවාති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1015-6. නවමෙ – **බාහිරකං අනත්ථසංහිතන්ති** හත්ථිඅස්සරථධනුථරුසිප්පආථබ්බණඛීලනවසීකරණසොසාපනමන්තාගදප්ප යොගාදිභෙදං පරූපඝාතකරං. **පරිත්තන්ති** යක්ඛපරිත්තනාගමණ්ඩලාදිභෙදං සබ්බම්පි වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව.

පදසොධම්මසමුට්ඨානං – වාචතො වාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1018. දසමෙ **වාචෙය්‍යාති** පදං විසෙසො, සෙසං නවමෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සද්ධිං සමුට්ඨානාදීහීති.

දසමසික්ඛාපදං.

චිත්තාගාරවග්ගො පඤ්චමො.

6. ආරාමවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1025. ආරාමවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **පරික්ඛෙපං අතික්කාමෙන්තියා, උපචාරං ඔක්කමන්තියාති** එත්ථ පඨමපාදෙ දුක්කටං, දුතියපාදෙ පාචිත්තියං.

1027. **සීසානුලොකිකාති** පඨමං පවිසන්තීනං භික්ඛුනීනං සීසං අනුලොකෙන්තී පවිසති, අනාපත්ති. **යත්ථ භික්ඛුනියොති** යත්ථ භික්ඛුනියො

පඨමතරං පවිසිත්වා සජ්ඣායචෙතියවන්දනාදීනි කරොන්ති, තත්ථ තාසං සන්තිකං ගච්ඡාමීති ගන්තුං වට්ටති. **ආපදාසූති** කෙනචි උපද්දුතා හොති, එවරූපාසු ආපදාසු පවිසිතුං වට්ටති. සෙසං උත්තානමෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1028. දුතියෙ – **ආයස්මා කප්පිතකොති** අයං ජටිලසහස්සබ්භන්තරො ථෙරො. **සංහරීති** සඞ්කාමෙසි. **සංහටොති** සඞ්කාමිතො. **කාසාවටොති** න්හාපිතා කාසාවං නිවාසෙත්වා කම්මං කරොන්ති, තං සන්ධායාහංසු. සෙසං උත්තානමෙව.

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1036. තතියෙ – **අනුසාසනිපුරෙක්ඛාරායාති** ඉදානිපි ත්වං බාලා අබ්‍යත්තාතිආදිනා නයෙන අනුසාසනිපක්ඛෙ ඨත්වා වදන්තියා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි අනන්තරසික්ඛාපදසදිසානෙවාති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

1037. චතුත්ථෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. චතුසමුට්ඨානං – කායතො කායවාචතො කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. නිමන්තිතාය අනාපුච්ඡා භුඤ්ජන්තියා ආපත්තිසම්භවතො සියා කිරියාකිරියං, පවාරිතාය කප්පියං කාරෙත්වාපි අකාරෙත්වාපි භුඤ්ජන්තියා ආපත්තිසම්භවතො සියා කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1043. පඤ්චමෙ – කුලෙ මච්ඡරො කුලමච්ඡරො, කුලමච්ඡරො එතිස්සා අත්ථීති **කුලමච්ඡරිනී** කුලං වා මච්ඡරායතීති **කුලමච්ඡරිනී**. **කුලස්ස අවණ්ණන්ති** තං කුලං අස්සද්ධං අප්පසන්නන්ති. **භික්ඛුනීනං අවණ්ණන්ති** භික්ඛුනියො දුස්සීලා පාපධම්මාති.

1045. **සන්තංයෙව ආදීනවන්ති** කුලස්ස වා භික්ඛුනීනං වා සන්තං අගුණං. සෙසං උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං දුක්ඛවෙදනන්ති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

1048. ඡට්ඨෙ – **ඔවාදායාති** ගරුධම්මත්ථාය. **සංවාසායාති** උපොසථපවාරණාපුච්ඡනත්ථාය. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන භික්ඛුනොවාදකසික්ඛාපදවණ්ණනායං වුත්තොයෙව.

එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1053. සත්තමෙ – **පරියෙසිත්වා න ලභතීති** භික්ඛුනිං න ලභති. සෙසං උත්තානමෙව. ඉමස්සාපි විත්ථාරො භික්ඛුනොවාදකෙ වුත්තොයෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1056. අට්ඨමෙ – **එකකම්මන්තිආදීහි** උපොසථපවාරණායෙව වුත්තා. සෙසං උත්තානමෙව. ඉමස්සාපි විත්ථාරො භික්ඛුනොවාදකෙ වුත්තොයෙව.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1058. නවමෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. ඉමස්සාපි විත්ථාරො භික්ඛුනොවාදකෙ වුත්තොයෙව.

ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1062. දසමෙ – **පසාඛෙති** අධොකායෙ. අධොකායො හි යස්මා තතො රුක්ඛස්ස සාඛා විය උභො ඌරූ පභිජ්ජිත්වා ගතා, තස්මා පසාඛොති වුච්චති.

1065. **භින්දාතිආදීසු** සචෙ ‘‘භින්ද, ඵාලෙහී’’ති සබ්බානි ආණාපෙති, සො ච තථෙව කරොති, ඡ ආණත්තිදුක්කටානි ඡ ච පාචිත්තියානි ආපජ්ජති. අථාපි එවං ආණාපෙති – ‘‘උපාසක, යංකිඤ්චි එත්ථ කාතබ්බං, තං සබ්බං කරොහී’’ති, සො ච සබ්බානිපි භෙදනාදීනි කරොති; එකවාචාය ඡ දුක්කටානි ඡ පාචිත්තියානීති ද්වාදස ආපත්තියො. සචෙ පන භෙදනාදීසුපි එකංයෙව වත්වා ‘‘ඉදං කරොහී’’ති ආණාපෙති, සො ච සබ්බානි කරොති, යං ආණත්තං, තස්සෙව කරණෙ පාචිත්තියං. සෙසෙසු අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව.

කඨිනසමුට්ඨානං – කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

ආරාමවග්ගො ඡට්ඨො.

7. ගබ්භිනිවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1069. ගබ්භිනිවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **ආපන්නසත්තාති** කුච්ඡිපවිට්ඨසත්තා.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1073-4. දුතියෙ – **පායන්තින්ති** ථඤ්ඤං පායමානං. **මාතා වා හොතීති** යං දාරකං පායෙති, තස්ස මාතා වා හොති ධාති වා. සෙසං උත්තානමෙව. උභයම්පි

තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1077. තතියෙ – **සික්ඛාසම්මුතිං දාතුන්ති** කස්මා දාපෙසි? ‘‘මාතුගාමො නාම ලොලො හොති ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිත්වා සීලානි පූරයමානො කිලමති, සික්ඛිත්වා පන පච්ඡා න කිලමිස්සති, නිත්ථරිස්සතී’’ති දාපෙසි.

1079. **පාණාතිපාතා වෙරමණිං ද්වෙ වස්සානි අවීතික්කම්ම සමාදානං සමාදියාමීති** යං තං පාණාතිපාතා වෙරමණීති පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං, තං පාණාතිපාතා වෙරමණිසික්ඛාපදං ද්වෙ වස්සානි අවීතික්කමිතබ්බසමාදානං කත්වා සමාදියාමීති අත්ථො. එස නයො සබ්බත්ථ. ඉමා ඡ සික්ඛායො සට්ඨිවස්සායපි පබ්බජිතාය දාතබ්බායෙව, න එතාසු අසික්ඛිතා උපසම්පාදෙතබ්බා.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

1084. චතුත්ථෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. සචෙ පන පඨමං වුට්ඨානසම්මුති න දින්නා හොති, උපසම්පදමාළකෙපි දාතබ්බායෙව. ඉමා ද්වෙපි මහාසික්ඛමානා නාම.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1090. පඤ්චමෙ – කිඤ්චාපි ඌනද්වාදසවස්සං පරිපුණ්ණසඤ්ඤාය වුට්ඨාපෙන්තියා අනාපත්ති, සා පන අනුපසම්පන්නාව හොති. සෙසං උත්තානමෙව.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

1095. ඡට්ඨෙ – දසවස්සාය ගිහිගතාය සික්ඛාසම්මුතිං දත්වා පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සං උපසම්පාදෙතුං වට්ටති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1101. සත්තමෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනිපි සබ්බෙසු දුතියෙ වුත්තසදිසානෙව. අයං පන විසෙසො – යත්ථ සම්මුති අත්ථි, තත්ථ කිරියාකිරියං හොතීති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1108. අට්ඨමෙ – **න අනුග්ගණ්හාපෙය්‍යාති** ''ඉමිස්සා අය්‍යෙ උද්දෙසාදීනි දෙහී''ති එවං උද්දෙසාදීහි න අනුග්ගණ්හාපෙය්‍ය.

1110. **පරියෙසිත්වාති** අඤ්ඤං පරියෙසිත්වා න ලභති, සයං ගිලානා හොති, න සක්කොති උද්දෙසාදීනි දාතුං, තස්සා අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1113. නවමෙ – **න උපට්ඨහෙය්‍යාති** චුණ්ණෙන මත්තිකාය දන්තකට්ඨෙන මුඛොදකෙනාති එවං තෙන තෙන කරණීයෙන න උපට්ඨහෙය්‍ය. සෙසං උත්තානමෙව. පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1116. දසමෙ – **නෙව වූපකාසෙය්‍යාති** න ගහෙත්වා ගච්ඡෙය්‍ය. **න වූපකාසාපෙය්‍යාති** ''ඉමං අය්‍යෙ ගහෙත්වා ගච්ඡා''ති අඤ්ඤං න ආණාපෙය්‍ය. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – අකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

ගබ්භිනිවග්ගො සත්තමො.

8. කුමාරිභූතවග්ගො

1-2-3. පඨමදුතියතතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1119. කුමාරිභූතවග්ගස්ස පඨමදුතියතතියසික්ඛාපදානි තීණි තීහි ගිහිගතසික්ඛාපදෙහි සදිසානි. යා පන තා සබ්බපඨමා ද්වෙ මහාසික්ඛමානා, තා අතික්කන්තවීසතිවස්සාති වෙදිතබ්බා. තා ගිහිගතා වා හොන්තු අගිහිගතා වා, සික්ඛමානා ඉච්චෙව වත්තබ්බා, ගිහිගතාති වා කුමාරිභූතාති වා න වත්තබ්බා. ගිහිගතාය දසවස්සකාලෙ සික්ඛාසම්මුතිං දත්වා ද්වාදසවස්සකාලෙ උපසම්පදා කාතබ්බා. එකාදසවස්සකාලෙ දත්වා තෙරසවස්සකාලෙ කාතබ්බා, ද්වාදසතෙරසචුද්දසපන්නරසසොළසසත්තරසඅට්ඨාරසවස්සකාලෙ සම්මුතිං දත්වා වීසතිවස්සකාලෙ උපසම්පදා කාතබ්බා. අට්ඨාරසවස්සකාලතො පට්ඨාය ච පනායං ගිහිගතාතිපි කුමාරිභූතාතිපි වත්තුං වට්ටති, කුමාරිභූතා පන ගිහිගතාති න වත්තබ්බා, කුමාරිභූතා ඉච්චෙව වත්තබ්බා. මහාසික්ඛමානා පන ගිහිගතාතිපි වත්තුං න වට්ටති, කුමාරිභූතාතිපි වත්තුං න වට්ටති, සික්ඛාසම්මුතිදානවසෙන පන තිස්සොපි සික්ඛමානාති වත්තුං වට්ටති.

පඨමදුතියතතියානි.

4-5-6. චතුත්ථපඤ්චමඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

1136. **චතුත්ථපඤ්චමඡට්ඨෙසු** සබ්බං උත්තානමෙව. සබ්බානි තිසමුට්ඨානානි චතුත්ථං කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති. පඤ්චමං කිරියාකිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති. යඤ්චෙත්ථ සඞ්ඝෙන පරිච්ඡින්දිතබ්බාති වුත්තං, තස්ස උපපරික්ඛිතබ්බාති අත්ථො. ඡට්ඨං කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං දුක්ඛවෙදනන්ති. යං පනෙත්ථ ‘‘පරිච්ඡින්දිත්වා’’ති වුත්තං, තස්ස උපපරික්ඛිත්වාති අත්ථො.

චතුත්ථපඤ්චමඡට්ඨසික්ඛාපදානි

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1150. සත්තමෙ – සබ්බං උත්තානමෙව. ධුරනික්ඛෙපසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, ලොකවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, අකුසලචිත්තං, දුක්ඛවෙදනන්ති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1154. අට්ඨමෙපි – සබ්බං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනිපි අනන්තරසදිසානෙවාති.

අට්ඨමසික්ඛාපදං.

9. නවමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1158. නවමෙ – **සොකාවාසන්ති** සඞ්කෙතං කත්වා අගච්ඡමානා පුරිසානං අන්තො සොකං පවෙසෙතීති සොකාවාසා, තං සොකාවාසං. තෙනෙවාහ – ‘‘සොකාවාසා නාම පරෙසං දුක්ඛං උප්පාදෙතී’’ති. අථ වා ඝරං විය ඝරසාමිකා, අයම්පි පුරිසසමාගමං අලභමානා සොකං ආවිසති. ඉති යං ආවිසති, ස්වාස්සා ආවාසො හොතීති සොකාවාසා. තෙනාහ – ‘‘සොකං ආවිසතී’’ති. **අජානන්තීති** එදිසා අයන්ති අජානමානා. සෙසං උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

නවමසික්ඛාපදං.

10. දසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1164. දසමෙ – **අනාපුච්ඡාති** අනාපුච්ඡිත්වා. භික්ඛුනීහි ද්වික්ඛත්තුං ආපුච්ඡිතබ්බං – පබ්බජ්ජාකාලෙ ච උපසම්පදාකාලෙ ච, භික්ඛූනං පන සකිං ආපුච්ඡිතෙපි වට්ටති.

1165. **අජානන්තීති** මාතාදීනං අත්ථිභාවං අජානන්තී. සෙසං උත්තානමෙව. ඉදං අපුබ්බසමුට්ඨානසීසං. චතුසමුට්ඨානං – වාචතො කායවාචතො වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. කථං? අබ්භානකම්මාදීසු කෙනචිදෙව කරණීයෙන ඛණ්ඩසීමායං නිසින්නා ‘‘පක්කොසථ සික්ඛමානං, ඉධෙව නං උපසම්පාදෙස්සාමා’’ති උපසම්පාදෙති; එවං වාචතො සමුට්ඨාති. උපස්සයතො පට්ඨාය උපසම්පාදෙස්සාමීති වත්වා ඛණ්ඩසීමං ගච්ඡන්තියා කායවාචතො සමුට්ඨාති. ද්වීසුපි ඨානෙසු පණ්ණත්තිභාවං ජානිත්වාව වීතික්කමං කරොන්තියා වාචාචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති. අනනුජානාපෙත්වා උපසම්පාදනතො කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

දසමසික්ඛාපදං.

11. එකාදසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1167-8. එකාදසමෙ – **පාරිවාසිකඡන්දදානෙනාති** පාරිවාසියෙන ඡන්දදානෙන. තත්ථ චතුබ්බිධං පාරිවාසියං – පරිසපාරිවාසියං, රත්තිපාරිවාසියං, ඡන්දපාරිවාසියං, අජ්ඣාසයපාරිවාසියන්ති. තත්ථ පරිසපාරිවාසියං නාම භික්ඛූ කෙනචිදෙව කරණීයෙන සන්නිපතිතා හොන්ති, අථ මෙඝො වා උට්ඨාති, උස්සාරණා වා කරියති, මනුස්සා වා අජ්ඣොත්ථරන්තා ආගච්ඡන්ති, භික්ඛූ ''අනොකාසා මයං අඤ්ඤත්‍ර ගච්ඡාමා''ති ඡන්දං අවිස්සජ්ජෙත්වාව උට්ඨහන්ති. ඉදං පරිසපාරිවාසියං. කිඤ්චාපි පරිසපාරිවාසියං, ඡන්දස්ස පන අවිස්සට්ඨත්තා කම්මං කාතුං වට්ටති.

පුන භික්ඛූ ''උපොසථාදීනි කරිස්සාමා''ති රත්තිං සන්නිපතිත්වා ''යාව සබ්බෙ සන්නිපතන්ති, තාව ධම්මං සුණිස්සාමා''ති එකං අජ්ඣෙසන්ති, තස්මිං ධම්මකථං කථෙන්තෙයෙව අරුණො උග්ගච්ඡති. සචෙ ''චාතුද්දසිකං උපොසථං කරිස්සාමා''ති නිසින්නා ''පන්නරසො''ති කාතුං වට්ටති. සචෙ පන්නරසිකං කාතුං නිසින්නා පාටිපදෙ අනුපොසථෙ උපොසථං කාතුං න වට්ටති, අඤ්ඤං පන සඞ්ඝකිච්චං කාතුං වට්ටති. ඉදං රත්තිපාරිවාසියං නාම.

පුන භික්ඛූ ''කිඤ්චිදෙව අබ්භානාදිසඞ්ඝකම්මං කරිස්සාමා''ති නිසින්නා හොන්ති, තත්‍රෙකො නක්ඛත්තපාඨකො භික්ඛු එවං වදති – ''අජ්ජ නක්ඛත්තං දාරුණං, මා ඉමං කම්මං කරොථා''ති. තෙ තස්ස වචනෙන ඡන්දං විස්සජ්ජෙත්වා තත්ථෙව නිසින්නා හොන්ති. අථඤ්ඤො ආගන්ත්වා ''නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තං අත්ථො බාලං උපච්චගා''ති (ජා. 1.1.49) වත්වා ''කිං නක්ඛත්තෙන කරොථා''ති වදති. ඉදං ඡන්දපාරිවාසියඤ්චෙව අජ්ඣාසයපාරිවාසියඤ්ච. එතස්මිං පාරිවාසියෙ පුන ඡන්දපාරිසුද්ධිං අනානෙත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති.

වුට්ඨිතාය පරිසායාති ඡන්දං විස්සජ්ජෙත්වා කායෙන වා වාචාය වා ඡන්දවිස්සජ්ජනමත්තෙනෙව වා උට්ඨිතාය පරිසාය.

1169. **අනාපත්ති අවුට්ඨිතාය පරිසායාති** ඡන්දං අවිස්සජ්ජෙත්වා අවුට්ඨිතාය අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. තිසමුට්ඨානං – කිරියං, සඤ්ඤාවිමොක්ඛං, සචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

එකාදසමසික්ඛාපදං.

12. ද්වාදසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1170. ද්වාදසමෙ – **උපස්සයො න සම්මතීති** වසනොකාසො නප්පහොති. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි අනන්තරසදිසානෙවාති.

ද්වාදසමසික්ඛාපදං.

13. තෙරසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1175. තෙරසමෙ – **එකං වස්සං ද්වෙති** එකන්තරිකෙ එකස්මිං සංවච්ඡරෙ ද්වෙ වුට්ඨාපෙති. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනිපි වුත්තසදිසානෙවාති.

තෙරසමසික්ඛාපදං.

කුමාරිභූතවග්ගො අට්ඨමො.

9. ඡත්තුපාහනවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1181. ඡත්තවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ – **සකිම්පි ධාරෙති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** මග්ගගමනෙ එකපයොගෙනෙව දිවසම්පි ධාරෙති, එකාව ආපත්ති. සචෙ කද්දමාදීනි පත්වා උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වා ඡත්තමෙව ධාරෙන්තී ගච්ඡති, දුක්කටං. අථාපි ගච්ඡාදීනි දිස්වා ඡත්තං අපනාමෙත්වා උපාහනාරුළ්හාව ගච්ඡති, දුක්කටමෙව. සචෙ ඡත්තම්පි අපනාමෙත්වා උපාහනාපි ඔමුඤ්චිත්වා පුන ධාරෙති, පුන පාචිත්තියං. එවං පයොගගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පඨමසික්ඛාපදං.

2. දුතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1184. දුතියෙ – **යානෙන යායන්තීති** එත්ථාපි ඔරොහිත්වා පුනප්පුනං අභිරුහන්තියා පයොගගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සෙසං පඨමෙ වුත්තනයමෙවාති.

දුතියසික්ඛාපදං.

3. තතියසික්ඛාපදවණ්ණනා

1190. තතියෙ – **විප්පකිරියිංසූති** මණයො විප්පකිණ්ණා. ඉධාපි ඔමුඤ්චිත්වා ධාරෙන්තියා පයොගගණනාය ආපත්තියො. සමුට්ඨානාදීනි වුත්තනයානෙව. කෙවලං ඉධ අකුසලචිත්තං හොතීති.

තතියසික්ඛාපදං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදවණ්ණනා

1194. චතුත්ථෙ – සීසූපගාදීසු යං යං ධාරෙති, තස්ස තස්ස වසෙන වත්ථුගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සෙසං තතියෙ වුත්තනයමෙවාති.

චතුත්ථසික්ඛාපදං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1199. පඤ්චමෙ – **ගන්ධවණ්ණකෙනාති** ගන්ධෙන ච වණ්ණකෙන ච. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි තතියසදිසානෙවාති.

පඤ්චමසික්ඛාපදං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදවණ්ණනා

1202. ඡට්ඨෙ – සබ්බං පඤ්චමෙ වුත්තසදිසමෙවාති.

ඡට්ඨසික්ඛාපදං.

7. සත්තමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1208-9. සත්තමෙ – **උම්මද්දාපෙති ආපත්ති පාචිත්තියස්සාති** එත්ථ හත්ථං අමොචෙත්වා උම්මද්දනෙ එකාව ආපත්ති, මොචෙත්වා මොචෙත්වා උම්මද්දනෙ පයොගගණනාය ආපත්තියො. **සම්බාහනෙපි** එසෙව නයො. **ගිලානායාති** අන්තමසො මග්ගගමනපරිස්සමෙනාපි සාබාධාය. **ආපදාසූති** චොරභයාදීහි සරීරකම්පනාදීසු. සෙසං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානාදීනි තතියසදිසානෙවාති.

සත්තමසික්ඛාපදං.

8-9-10. අට්ඨමනවමදසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1210. අට්ඨමාදීසු තීසු සික්ඛමානාය සාමණෙරියා, ගිහිනියාති ඉදමෙව නානාකරණං, සෙසං සත්තමෙ වුත්තසදිසමෙවාති.

අට්ඨමනවමදසමසික්ඛාපදානි.

11. එකාදසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1214. එකාදසමෙ – **භික්ඛුස්ස පුරතොති** අභිමුඛමෙවාති අත්ථො. ඉදං පන උපචාරං සන්ධාය කථිතන්ති වෙදිතබ්බං. සෙසං උත්තානමෙව. කථිනසමුට්ඨානං – කායවාචතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

එකාදසමසික්ඛාපදං.

12. ද්වාදසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1219-23. ද්වාදසමෙ – **අනොකාසකතන්ති** අසුකස්මිං නාම ඨානෙ පුච්ඡාමීති එවං අකතඔකාසං. තෙනෙවාහ – ‘‘අනොකාසකතන්ති අනාපුච්ඡා’’ති. **අනොදිස්සාති** අසුකස්මිං නාම ඨානෙ පුච්ඡාමීති එවං අනියමෙත්වා කෙවලං ‘‘පුච්ඡිතබ්බං අත්ථි, පුච්ඡාමි අය්‍යා’’ති එවං වත්වා. සෙසං උත්තානමෙව. පදසොධම්මසමුට්ඨානං – වාචතො වාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියාකිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

ද්වාදසමසික්ඛාපදං.

13. තෙරසමසික්ඛාපදවණ්ණනා

1226. තෙරසමෙ – **පරික්ඛෙපං අතික්කාමෙන්තියාති** එකෙන පාදෙන අතික්කන්තෙ දුක්කටං, දුතියෙන පාචිත්තියං. උපචාරෙපි එසෙව නයො.

1227. **අච්ඡින්නචීවරිකායාති**ආදීසු සඞ්කච්චිකචීවරමෙව චීවරන්ති වෙදිතබ්බං. **ආපදාසූති** මහග්ඝං හොති සඞ්කච්චිකං, පාරුපිත්වා ගච්ඡන්තියාව උපද්දවො උප්පජ්ජති, එවරූපාසු ආපදාසු අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙව. එළකලොමසමුට්ඨානං – කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

තෙරසමසික්ඛාපදං.

ඡත්තුපාහනවග්ගො නවමො.

උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො ඡසට්ඨිසතං පාචිත්තියා ධම්මාති එත්ථ සබ්බානෙව භික්ඛුනීනං ඛුද්දකෙසු ඡන්නවුති, භික්ඛූනං ද්වෙනවුතීති අට්ඨාසීතිසතං සික්ඛාපදානි, තතො සකලං භික්ඛුනීවග්ගං, පරම්පරභොජනං, අනතිරිත්තභොජනං, අනතිරිත්තෙන අභිහට්ඨුං පවාරණං, පණීතභොජනවිඤ්ඤත්ති, අචෙලකසික්ඛාපදං, දුට්ඨුල්ලපටිච්ඡාදනං, ඌනවීසතිවස්සූපසම්පාදනං, මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවිධාය අද්ධානගමනං, රාජන්තෙපුරප්පවෙසනං, සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං, නිසීදනං වස්සිකසාටිකන්ති ඉමානි ද්වාවීසති සික්ඛාපදානි අපනෙත්වා සෙසානි සතඤ්ච ඡසට්ඨි ච සික්ඛාපදානි පාතිමොක්ඛුද්දෙසමග්ගෙන උද්දිට්ඨානි හොන්තීති වෙදිතබ්බානි. තෙනාහ – ‘‘උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො ඡසට්ඨිසතං පාචිත්තියා ධම්මා…පෙ…. එවමෙතං ධාරයාමී’’ති.

තත්‍රායං සඞ්ඛෙපතො සමුට්ඨානවිනිච්ඡයො – ගිරග්ගසමජ්ජං, චිත්තාගාරසික්ඛාපදං, සඞ්ඝාණි, ඉත්ථාලඞ්කාරො, ගන්ධවණ්ණකො, වාසිතකපිඤ්ඤාකො, භික්ඛුනීආදීහි උම්මද්දනපරිමද්දනානීති ඉමානි දස සික්ඛාපදානි අචිත්තකානි ලොකවජ්ජානි. අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො – විනාපි චිත්තෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා අචිත්තකානි, චිත්තෙ පන සති අකුසලෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා ලොකවජ්ජානි. අවසෙසානි අචිත්තකානි, පණ්ණත්තිවජ්ජානෙව. චොරීවුට්ඨාපනං, ගාමන්තරං, ආරාමසික්ඛාපදං ගබ්භිනිවග්ගෙ ආදිතො පට්ඨාය සත්ත, කුමාරිභූතවග්ගෙ ආදිතො පට්ඨාය පඤ්ච, පුරිසසංසට්ඨං පාරිවාසියඡන්දදානං, අනුවස්සවුට්ඨාපනං, එකන්තරිකවුට්ඨාපනන්ති ඉමානි එකූනවීසති සික්ඛාපදානි සචිත්තකානි පණ්ණත්තිවජ්ජානි, අවසෙසානි සචිත්තකානි ලොකවජ්ජානෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ

ඛුද්දකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාචිත්තියකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

5. පාටිදෙසනීයකණ්ඩං (භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා)

පාටිදෙසනීයසික්ඛාපදවණ්ණනා

පාටිදෙසනීයා නාම, ඛුද්දකානං අනන්තරා;
යෙ ධම්මා අට්ඨ ආරුළ්හා, සඞ්ඛෙපෙනෙව සඞ්ගහං;
තෙසං පවත්තතෙ එසා, සඞ්ඛෙපෙනෙව වණ්ණනා.

1228. යානි හි එත්ථ පාළියං සප්පිතෙලාදීනි නිද්දිට්ඨානි, තානියෙව විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියා පාටිදෙසනීයා. පාළිවිනිමුත්තකෙසු පන සබ්බෙසු දුක්කටං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. අට්ඨවිධම්පි පනෙතං පාටිදෙසනීයං චතුසමුට්ඨානං – කායතො කායවාචතො කායචිත්තතො කායවාචාචිත්තතො ච සමුට්ඨාති, කිරියං නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මං, වචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

පාටිදෙසනීයවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාටිදෙසනීයකණ්ඩං නිට්ඨිතං.

සෙඛියා පන උද්දිට්ඨා, යෙ ධම්මා පඤ්චසත්තති;
තෙසං අනන්තරායෙව, සත්තාධිකරණවිහයා.

මහාවිභඞ්ගෙ යො වුත්තො, තෙසං අත්ථවිනිච්ඡයො;

භික්ඛුනීනං විභඞ්ගෙපි, තාදිසංයෙව තං විදූ.

යස්මා තස්මා විසුං තෙසං, ධම්මානං අත්ථවණ්ණනා;
න වුත්තා තත්ථ යා වුත්තා, වුත්තායෙව හි සා ඉධාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

භික්ඛුනීවිභඞ්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සබ්බාසවපහං එසා, නිට්ඨිතා වණ්ණනා යථා;
සබ්බාසවපහං මග්ගං, පත්වා පස්සන්තු නිබ්බුතින්ති.

උභතොවිභඞ්ගට්ඨකථා නිට්ඨිතා.

සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතිං ධම්ම රතිං ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං අනුවිචින්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු - සද්ධම්මා න පරිහායති.

(ධම්මපදය භික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතප්පසත්ථො,
තරණීව සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීහි නමස්සනීයො,
රසො රසානං පරමො තිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පහානො,
සබ්බීතිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බත්ථ දානෙන ච කප්පරුක්ඛො,
චින්තාමණී භද්දඝටොව ධම්මො.

ධම්මං විනා නත්ථි පිතාව මාතා,
තමෙව තාණං සරණං පතිට්ඨා;
තස්මා හි භො කිච්චමඤ්ඤප්පහාය,
සුණාථ ධාරෙථ චරාථ ධම්මෙ.

(රසවාහිනී)

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම දානය පිණිසයි.........